

PERSPECTIVE INTERNAȚIONALE

ÎN EDUCAȚIA ADULȚILOR

Educația europeană a adulților în afara UE

European Adult Education outside the EU

Uwe Gartenschlaeger (Editor)

Educația europeană a adulților în afara UE

Uwe Gartenschlaeger (Coordonator al ediției)

Perfectivele internaționale în educația adulților - IPE 63

Scopul publicării în această serie a rapoartelor, studiilor și materialelor este de a promova dezvoltarea teoriei și practicii în activitatea universităților populare (VHS), în măsura în care acestea se raportează la aspecte internaționale în Educația Adulților (EA), și viceversa. Sperăm că asigurarea accesului la informație și stabilirea canalelor de comunicare, această serie de publicații va servi la sporirea nivelului de cunoaștere, la ameliorarea percepției și la dezvoltarea cooperării în domeniul educației adulților la nivel internațional.

Publicat de către:

Institutul pentru Cooperare Internațională a Asociației Germane a
Universităților Populare (*dvv international*)

Editor: Dr. Roland Schwartz

Coordonator al ediției: Uwe Gartenschlaeger

Asistent editorial: Gisela Waschek

Tiraj: 1500 exemplare

Opiniile exprimate în carte aparțin autorilor și nu reflectă în mod neapărat punctul de vedere al editorului sau al redactorului. Publicația poate fi reprodusă integral sau parțial doar cu indicarea sursei. Editorul este în drept să solicite exemplare din orice copie sau preluare de text.

Descrierea cărții de către Biblioteca Națională a Germaniei

Biblioteca Națională a Germaniei menționează publicația respectivă în bibliografia națională: date bibliografice detaliate sunt disponibile pe Internet la <http://dnb.d-nb.de>.

ISBN 978-9975-109-38-3

Copyright: 2010 *dvv international*

Obere Wilhelmstraße 32

53225 Bonn

Republica Federală a Germaniei

Tel.: +49228/97569-0

Fax: +49228/97569-55

E-mail: iiz-dvv@iiz-dvv.de

Internet: www.iiz-dvv.de

Federal Ministry
for Economic Cooperation
and Development

Editarea lucrării este sponsorizată de către Ministerul Federal
German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ)

*Versiunea în limba română este realizată în cadrul activității asociației obștești
„dvv international Moldova”.*

Cuprins

Uwe Gartenschlaeger

Introducere. Din partea redacției 7

Uwe Gartenschlaeger, Eeva-Inkeri Sirelius

Învățarea pe tot parcursul vieții pentru întreaga Europă:
de ce este importantă educația adulților pentru țările
din vecinătatea Uniunii Europene 9

Katarina Popovič

Educația adulților în Europa de Sud-Est 15

Iskra Devčić Torbica

Educația adulților în Croația 45

Irfan Misirli

Educația adulților în Turcia 77

Olga Agapova

Educația adulților în Federația Rusă 103

Galina Verameichyk

Educația adulților în Belarus, Moldova și Ucraina 123

Levan Kvatchadze

Educația adulților în Caucazul de Sud:
Armenia, Azerbaidjan, Georgia 145

Elana Sztokman, Eitan Israeli

Educația adulților în Israel 167

Uwe Gartenschlaeger

Din partea redacției

Niciodată nu e prea târziu să înveți – acesta este sloganul Uniunii Europene referitor la educația adulților. Enunțul poate servi la fel de bine ca slogan pentru publicația noastră. Niciodată nu e târziu să descoperim multiplele fețe ale Europei, să conștientizăm că hotarele ei în nici un caz nu coincid cu cele ale Uniunii Europene, precum și faptul că actualmente (cu mare probabilitate) în regiunile învecinate cu țările Europei de Sud-Est educația adulților și învățarea pe tot parcursul vieții constituie factorii-cheie pe care se bazează edificarea durabilă a viitorului. Învățarea pe tot parcursul vieții este și un instrument care contribuie la îmbunătățirea relațiilor constructive dintre Uniunea Europeană și țările învecinate, bazate pe împărtășirea aceluiași valori europene și nu doar pe acorduri mai mult sau mai puțin instabile încheiate între guverne.

Motto-ul „*Niciodată nu este prea târziu să înveți*” nu trebuie să le scape nici factorilor de decizie din țările vizate în această publicație. În niciuna dintre regiunile menționate nu se acordă atenția cuvenită importanței și potențialului pe care îl oferă educația adulților. Doar sistemul modern de învățare pe tot parcursul vieții poate asigura competitivitate economică și consens social. Acest adevăr este recunoscut de către Uniunea Europeană încă din anul 2000 prin Declarația de la Lisabona și este recomandat pentru implementare consecventă. Un tablou paradoxal se profilează, în schimb, în țările învecinate cu Uniunea Europeană, unde instruirea adulților nu este percepută la nivel național drept o necesitate și unde se atestă o lipsă a cadrului legislativ în acest sens, precum și un sprijin financiar insuficient, de cele mai multe ori controlat de către stat. Instruirea și formarea andragogilor, cu mici excepții, este precară, iar sursele de venit sînt destul de modeste.

Astfel, această carte este destinată factorilor de decizie în politică, economie și societate în general. Ea este menită să ofere o descriere realistă a stării de fapt, cu neajunsurile ei, pe de o parte, și cu oportunitățile de schimbare, pe de altă parte. În descrierea reperelor și a cerințelor de dezvoltare se acordă o atenție deosebită perspectivelor de dezvoltare a educației adulților în societatea civilă și propunerilor de depășire a condiției de marginalizare în domeniul de formare a adulților.

De asemenea, dorim să propunem persoanelor responsabile pentru acest domeniu în Comisia Europeană, Parlamentul European, UE și în țările membre modalități și mijloace prin care să sprijine reformele necesare în domeniul educației adulților. În plus, în carte se examinează rolul pe care îl poate juca educația adulților în calitate de liant între cetățenii UE și vecinii lor.

La deficiențele menționate mai sus se mai adaugă și insuficiența de informații, lipsa sau caracterul eronat al datelor statistice, situație ce creează obstacole în

activitatea autorilor și care poate afecta descrierea realistă a situației din țările lor. Fără o bază de date veridice, fără un număr suficient de proiecte de cercetare fundamentală în acest domeniu este dificil să se descrie starea actuală de lucruri și să se ofere unele recomandări pentru viitor.

De aceea le mulțumim autorilor pentru eforturile lor. Majoritatea dintre ei reprezintă segmentul neguvernamental de educație a adulților și mențin relații amicale și profesionale fructuoase cu membrii Asociației Europene pentru Educația Adulților și *dvv international* pe parcursul mai multor ani.

În ediția de față ne-am limitat la prezentarea situației din țările Europei de Sud-Est – vecine ale UE. Cititorul nu va găsi aici informații despre Norvegia, Elveția și Islanda, așa cum s-ar presupune, întrucât există un număr impunător de materiale despre aceste țări, care au o experiență bogată în domeniul educației adulților.

În final, aș dori să-mi exprim recunoștința față de colegul meu din *dvv international*, Gisela Waschek, care a pregătit materialele pentru publicare, și față de colega mea din Consiliul de administrație al Asociației Europene pentru Educația Adulților (AEEA), Eeva-Inkeri Sirelius, care a contribuit cu informații relevante la elaborarea concepției respectivei cărți.

Uwe Gartenschlaeger, Eeva-Inkeri Sirelius

Învățarea pe tot parcursul vieții pentru întreaga Europă: de ce instruirea adulților este importantă pentru țările vecine ale UE

„Statele membre ale UE nu mai pot exista fără un sistem eficient de educație a adulților, integrat într-o strategie de învățare pe tot parcursul vieții, oferind participanților diverse posibilități de încadrare pe piața forței de muncă, înlesnind integrarea socială și pregătirea pentru „o bătrînețe activă” în viitor. Țările ar trebui să se asigure că sistemele lor oferă posibilitatea de a identifica și monitoriza prioritățile lor.”¹

Educația adulților rămâne a fi un subiect principal pe agenda forurilor europene încă de la începutul secolului, când, prin Declarația de la Lisabona, s-a stabilit că educația reprezintă o resursă-cheie pentru dezvoltare.

„Studiile recente confirmă necesitatea de investiții în instruirea adulților. Printre beneficiile publice și individuale oferite de aceasta se disting următoarele: un grad mai înalt de încadrare pe piața forței de muncă, creșterea productivității muncii și o mai bună instruire a personalului, reducerea costurilor pentru ajutorul de șomaj și alte plăți sociale, pentru plată în caz de pensionare anticipată, precum și sporirea veniturilor populației în condițiile unei încadrări mai active în viața publică, sănătatea durabilă, rata scăzută a criminalității, nivelul mai ridicat de prosperitate și împlinire. Studiul grupurilor de populație adultă demonstrează că, atunci când se implică în procesul de învățare, oamenii în etate sînt mai sănătoși și, respectiv, necesită mai puține cheltuieli pentru îngrijiri medicale ”.²

În același timp, bazîndu-se pe analiza respectivă, Comisia Europeană a publicat Planul de Acțiuni cu denumirea „Niciodată nu e prea tîrziu să înveți”. Educația adulților ca parte integrantă a învățării pe tot parcursul vieții ocupă poziții tot mai ferme la nivelul Uniunii Europene. Asociația Europeană pentru Educația Adulților (AEEA, în engl. EAEA), o structură de tip „umbrelă”, care reunește organizații neguvernamentale ce activează în domeniul educației și instruirii non-formale,

1 Albania – țara unde se remarcă un progress palpabil în domeniul formării profesionale în ultimele decenii. Aceasta este dictat de faptul că procesului respectiv l s-a acordat prioritate de partea tuturor părților interesate.

2 Ibidem.

recunoaște progresul înregistrat în ultimul deceniu. Cu toate acestea, mai persistă o serie de probleme, și anume:

- Și la această oră diferențele dintre țările membre ale UE sînt imense. În timp ce în Țările Scandinave, în Irlanda și Olanda sistemul de instruire a adulților este complex și suficient finanțat, în alte țări sistemul respectiv aproape că lipsește.
- Asociația Europeană pentru Educația Adulților (AEEA) remarcă tendințe de accentuare a diferențelor existente în domeniul de educație a adulților în societățile europene: posibilități excelente de învățare pentru persoane cu un înalt grad de instruire și posibilități materiale sporite, pe de o parte, și nivelul scăzut și posibilitățile materiale reduse ale persoanelor cu un grad inferior de instruire, precum și ale celor marginalizate, pe de altă parte.
- E îngrijorător și faptul că politicile referitor la educația adulților în Europa sînt centrate exclusiv pe încadrarea în cîmpul muncii, neținîndu-se cont de necesitățile diverse ale populației adulte, inclusiv de aspecte de dezvoltare personală și de cultivare a activismului social-politic. Cimentarea societății și activismul social reprezintă în continuare un obiectiv important al actualelor politici educaționale din întreaga lume.

Uniunea Europeană a oferit posibilități de aprofundare a cunoștințelor în domeniul instruirii adulților unui număr mare de prestatori de servicii educaționale și facilitatori în cadrul diferitor programe de Învățare pe tot parcursul vieții (LLL). În cadrul programului „Grundtvig” s-au constituit noi asociații de experți în domeniu, schimbul de „bune practici” a căpătat un caracter permanent, iar grație acestui fapt a apărut posibilitatea de a influența inițiativele de nivel național. În același timp, dezvoltarea în ansamblu a structurilor de educație a adulților și alocarea mijloacelor financiare în acest sens țin de competența politicii naționale în domeniul educației din fiecare țară aparte. Odată cu promovarea dialogului și schimbului de informații în cadrul UE, există riscul de a reduce la minimum dialogul cu țările ce nu sînt încă membre ale UE. Atunci cînd vorbim de comunitatea pentru educația adulților, trebuie să construim punți de legătură și să ne gîndim la acoperirea unui areal cît mai extins.

AEEA împărtășește viziunea “Europei” în hotarele stabilite de către Consiliul Europei. De aceea pe lista de membri AEEA se regăsesc 42 de țări, inclusiv țări care nu sînt membre ale Uniunii Europene. Discuția dintre membrii asociației a arătat că succesul obținut de UE, cu rare excepții, nu a avut niciun efect sau a avut un efect derizoriu asupra țărilor care nu sînt membre ale UE. Aceasta a servit drept imbold pentru lansarea inițiativelor pentru efectuarea prezentului studiu intitulat “Educația adulților în afara UE”. Ideea se rezumă la elucidarea situației din regiunile învecinate cu UE, precum și la formularea unor recomandări pentru factorii de decizie naționali, pentru statele membre ale UE și pentru Comisia Europeană.

Majoritatea studiilor în diferite țări au fost realizate de către organizațiile membre ale AEEA sau de către reprezentanți ai birourilor naționale ale *dvv international*, cu excepția câtorva cercetări, realizate de către experți independenți. Am acordat o atenție deosebită acelor regiuni în care sistemul de instruire a adulților este mai puțin dezvoltat și necesită dezvoltare în continuare și, în special, țărilor aflate în procesul de tranziție. În multe dintre ele a existat o tradiție solidă în domeniul educației adulților, deformată de transformările politice din anii '90 ai secolului al XX-lea.

Instruirea adulților în Europa e la fel de diversificată ca și continentul însuși. Situația creată este determinată de tradiții diferite, realități, probleme și structuri diverse. Cu toate acestea, am vrea să generalizăm recomandările prezentate în această carte, însă nu înainte de a sublinia că anume studiul fiecărei țări în parte reprezintă sursa principală pentru eventualele discuții și decizii la nivel național.

Recomandări pentru guvernele naționale

- Cetățenii bine instruiți reprezintă premisa de bază a unei dezvoltări durabile, o componentă importantă în dezvoltarea economică și democratică a societății. În acest context concepția despre învățarea pe parcursul vieții (LLL) se dovedește a fi o piatră de temelie, iar educația adulților trebuie să devină parte integrantă a politicii de învățare pe tot parcursul vieții.
- **Cadrul legislativ** în domeniul instruirii adulților trebuie să fie stabil, să definească rolul diferitor prestatori de servicii educaționale, obligațiile financiare, să fixeze în mod clar drepturile cetățenilor la învățare pe parcursul vieții, normarea standardelor și monitorizarea lor.
- Educația adulților, la fel ca și învățământul primar, cel secundar și cel tehnico-profesional, reprezintă un bun social. Deși numărul și tipurile de prestatori de servicii educaționale și ofertele acestora conțin mai multe diferențe comparativ cu alte sectoare ale sistemului de învățământ, **guvernele trebuie să-și asume responsabilitatea de finanțare a necesităților educaționale de bază ale cetățenilor.**
- **Cooperarea dintre diverse ministere, cum ar fi cel al educației, al muncii, al protecției sociale și familiei, al economiei,** trebuie să capete un caracter calitativ nou. E necesar să se evite competiția pentru deținerea puterii de decizie, precum și dublarea structurilor. Trebuie create relații durabile cu partenerii sociali și societatea civilă.
- E necesar să se acorde o atenție deosebită necesităților **grupurilor marginalizate ale populației.** Acestea cuprind păturile defavorizate, minoritățile etnice, refugiații, oamenii în etate, deținuții. Accesul echitabil la educație trebuie să fie o valoare recunoscută pretutindeni în Europa, fapt care ar asigura bunăstarea economică.

- Educația adulților nu trebuie să se limiteze la formarea abilităților de încadrare în câmpul muncii. Fiecare cetățean ar trebui să-și poată satisface nevoile de dezvoltare **economică, socială și personală**.
- E necesar să fie pus în aplicare un mecanism de **recunoaștere a rezultatelor obținute în cadrul învățării non-formale și informale**, asemănător cu cel de validare a rezultatelor din sistemul de educație formală.
- Trebuie acordată mai multă atenție **creării oportunităților pentru instruirea și formarea profesională a andragogilor** atât la nivel academic, cât și în sectorul non-formal. Andragogul trebuie să fie profesionist. Salariul minim al acestuia ar trebui stabilit, orientându-se la nivelul salariilor profesorilor din învățământul de bază.
- **Cercetările și publicațiile** în domeniul educației adulților trebuie să fie susținute sub toate aspectele.
- În multe țări, conștientizarea importanței învățării pe tot parcursul vieții lasă de dorit. Se impun măsuri pentru a **atrage atenția publică** prin intermediul campaniilor de felul: Săptămîna Educației Adulților, organizarea Festivalurilor și Tîrgurilor educaționale.
- Trebuie eliminate **barierele existente în calea cooperării internaționale**. Andragogii au nevoie de schimb de experiență internațională pentru a asigura o abordare unificată și echivalența standardelor.

Recomandări pentru țările membre ale Uniunii Europene

- Statele membre ale UE ar trebui să includă educația adulților în politicile actuale de cooperare internațională. Este necesar să se inițieze mai multe programe bilaterale și regionale pentru a corela instruirea adulților din cadrul UE cu cea din regiunile învecinate. Dialogul dintre ambele părți ale frontierei reprezintă un instrument important pentru reducerea decalajului dintre țările membre ale UE și din vecinătatea acestora.
- E necesar ca statele membre ale UE să pună în aplicare un **sistem de validare**, în scopul de a afla mai multe despre rezultatele învățării în țările vecine. Cadrul European al Calificărilor (CEC) ar putea fi o bază bună în acest sens.

Recomandări pentru Comisia Europeană

- Schimbul de experiență și rezultatele expertizelor, precum și reuniunile experților și practicienilor constituie elemente extrem de importante pentru dezvoltarea educației adulților în cadrul UE și în afara ei. **Programul "Grundtvig", care se bucură de succes, trebuie să fie accesibil și în țările vecine ale UE** fără niciun fel de restricții. Se impune soluționarea problemelor referitoare la propria contribuție financiară a organizațiilor partenere din aceste regiuni.

- Componentele de învățare pe tot parcursul vieții ar **trebui să fie o parte integrantă a tuturor proiectelor și programelor din cadrul Politicii Europene de Vecinătate pentru țările candidate la aderarea la UE**. Credem că dezvoltarea și restabilirea relațiilor de prietenie este posibilă numai în prezența unor instituții solide de învățare pe tot parcursul vieții.
- În plus, **proiectele specializate în domeniul instruirii adulților** trebuie să fi lansate în cadrul Politicii Europene de Vecinătate. Este important ca organizațiile neguvernamentale atât din țările UE, cât și din afara acesteia, să fie implicate în proiecte, întrucât, de regulă, organizațiile neguvernamentale sînt destul de competente în acest domeniu.
- Modul de abordare a planificării proiectelor ar trebui revizuit: nu mai pot fi ignorate **proiectele pe termen mediu și de lungă durată**, precum și principiile unui parteneriat real.
- Deoarece învățarea pe tot parcursul vieții și educația adulților constituie obiectul-cheie al politicilor europene, UE ar trebui să joace **un rol important în procesul de coordonare a organizațiilor donatoare la nivel național și regional**, pentru a asigura utilizarea cît mai eficientă a mijloacelor alocate.
- Educația adulților, instruirea non-formală și informală trebuie să devină **parte integrantă a tuturor proiectelor** al căror scop este dezvoltarea și implementarea **unui cadru național de calificări în conformitate cu Cadru European al Calificărilor (CEC)**.
- Trebuie să fie elaborat un program special de cooperare cu Federația Rusă în domeniul învățării pe tot parcursul vieții. Acesta poate fi unul din instrumentele pertinente de consolidare a legăturilor cu un vecin important din Est și de creare a condițiilor egale – o schemă foarte importantă pentru cooperarea UE-Rusia. Programul de parteneriat ar trebui să se orienteze la organizațiile neguvernamentale, pentru a evidenția rolul însemnat al societății civile.

Educația adulților în Europa de Sud-Est

Belgrad. Sursa: dvv international

Katarina Popović

Educația adulților în Europa de Sud-Est

Luind în considerație diferențele existente în toate regiunile, studiul de față își propune să prezinte câteva tendințe generale și să descrie modul de educație a adulților în sud-estul Europei, inclusiv în Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Macedonia, Muntenegru și Serbia.

Țările din sud-estul Europei de multe ori nu au fost luate în considerare în procesul de dezbateră la nivel european și internațional referitor la programele de dezvoltare în domeniul educației adulților și al politicilor de învățare pe tot parcursul vieții. Așa s-a întâmplat în ultimul deceniu, în principal, din cauza situației create în regiune în perioada postbelică. În special, țările din peninsula Balcanică de Vest s-au confruntat și continuă să se confrunte cu schimbări fără precedent în sferele politică, economică și socială. Dacă e să privim regiunea din sud-estul Europei în ansamblu, putem deduce că, într-un context larg, unele elemente semnificative ale procesului de educație a adulților diferă esențial de interpretarea acestor concepte în țările puternic industrializate:

Țările din sud-estul Europei de multe ori nu au fost luate în considerație în procesul de dezbateră la nivel european și internațional referitor la programele de dezvoltare în domeniul educației adulților și al politicilor de învățare pe tot parcursul vieții.

- recente conflicte politice și interetnice, în special în țările din fosta Iugoslavie;
- sciziunea societăților poli-etnice și multiculturale, epuizarea infrastructurii și sărăcia;
- provocările legate de crearea instituțiilor democratice cu un sistem de funcționare transparent;
- sarcina complexă de tranziție la economia de piață;
- sistemul instituțional și cel juridic slab dezvoltate;
- necesitatea de a consolida sectorul privat și de a atinge un nivel sporit de stabilitate macroeconomică și dezvoltare durabilă;
- dezvoltarea insuficientă a pieței forței de muncă;
- rata sporită a șomajului, șomajul de durată și nivelul scăzut de instruire și competențe al forței de muncă;
- deficitul de forță de muncă și "exodul de creieri";
- necesitatea constituirii unui sistem adecvat de protecție socială și ocrotire a sănătății.

*Regiune rurală în Serbia
sursa: dvv international*

În acest context, punerea subiectului educației adulților în prim-planul agendei politice în procesul reformelor din Europa de Sud-Est și ajustarea regiunii la realizările din țările europene vecine necesită acordarea unui surplus de atenție specificului regiunii, achiziționării de către toți subiecții de noi abilități care vor consolida încrederea și reconcilierea dintre comunitățile disparate, precum și creării de noi domenii de dezvoltare economică și de cooperare.

Fosta infrastructură din domeniul educației adulților în Europa de Sud-Est a ajuns în ultimul deceniu într-o stare deplorabilă, iar în unele cazuri s-a distrus complet și nu constituie în prezent o “pîrghie strategică” a progresului economic și social. Democrația emergentă în fostele țări socialiste se confruntă cu sarcina complicată de a dezvolta sistemul modern de educație a adulților și de a reduce decalajul dintre nevoile reale existente și ofertele destul de modeste. Sistemul de învățămînt tradițional, rigid și conservator, nu este capabil să facă față noilor probleme și provocări. În plus, statul, de regulă, nu poate sau nu dorește să acorde prioritate instruirii adulților. Prin urmare, e necesar să fie create alte mecanisme de promovare a instruirii adulților, care răspund cerințelor noilor evoluții politice și economice.

Pentru a înțelege mai bine dificultățile cu care se confruntă multe țări balcanice în instituirea unui sistem de învățare pe tot parcursul vieții și de educație a adulților, vom puncta în continuare unele problemele și provocări.

Politica educațională, legislația și finanțarea

Schimbările politice și tulburările în Europa de Sud-Est au generat modificări în toate sferele vieții. Perioada de tranziție, în care se află toate țările din regiune, este atît un factor de blocare, cît și o forță motrice a dezvoltării.

Începînd cu anul 2000, în toate țările din regiune au loc dezbateri în vederea reformării sistemului de învățămînt, prin intermediul diferitor procese, și anume prin noi legi care vizează fie întregul sistem, fie unele părți ale acestuia. Însă discuțiile se desfășoară fără o perspectivă globală asupra învățării pe tot parcursul vieții. Acest proces este susținut de mulți donatori și proiecte internaționale.

Bazîndu-se pe acest sprijin și pe “cele mai bune practici” ale proiectelor internaționale pentru schimb de experiență și know-how, guvernele statelor din Europa de Sud-Est au realizat mulți pași și acțiuni concrete în vederea ajustării la standardele UE și la cele ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE). Sprijinul acordat pentru inițiative în domeniul educației adulților

a creat o atmosfera de entuziasm. Totuși, rezultatele nu sînt cele așteptate, mai mult ca atît, se atestă o diminuare a tempoului, însoțită de scepticism și de lipsa unei poziții active. Pe de o parte, rezultatul reflectă cursul firesc al amplitudinii dezvoltării, pe de altă parte, este o consecință a problemelor grave și a provocărilor enorme (de rînd cu ambițiile mari), cu care se confruntă țările din sud-estul Europei în perioada de tranziție.

Guvernele și ministerele educației recunosc necesitatea educației adulților, deși, uneori, doar declarativ. Majoritatea țărilor se află la faza discuțiilor și adoptării strategiilor în domeniul instruirii adulților și învățării pe parcursul întregii vieți sau au adoptat deja unele dintre ele. Acest proces se complică prin faptul că în multe țări nu există legi speciale privind educația adulților sau reglementări similare. În toate țările din sud-estul Europei, în procesul de educație a adulților, accentul se pune pe instruirea și formarea profesională³, în timp ce instruirea adulților în vederea atingerii obiectivului de integrare civică și coeziune socială, precum și a promovării valorilor și instituțiilor democratice, se bucură de o atenție cu mult mai mică. Prin urmare, cadrul juridic și instituțional al instruirii și formării profesionale, într-o anumită măsură, este mai dezvoltat. În majoritatea țărilor există strategii de dezvoltare a învățămîntului profesional și de formare, în timp ce strategiile de dezvoltare a educației adulților lipsesc pînă în prezent sau sînt în curs de elaborare.⁴

3 Albania – țara în care se remarcă un progres palpabil în domeniul formării profesionale în ultimele decenii. Aceasta este determinat de faptul că procesului respectiv i s-a acordat prioritate din partea tuturor părților interesate.

4 Acest lucru nu înseamnă că adoptarea strategiei este un „miracol” care va „propulsa” procesul educației adulților. Uneori, aceasta constituie numai o condiție-cadru, cum ar fi strategia de dezvoltare a învățămîntului profesional în 2007-2013 în Bosnia și Herțegovina, în ciuda faptului că a fost convenită de către trei părți.

Adoptarea politicilor și a legilor în domeniul instruirii adulților în Europa de Sud-Est		
Țara	Strategia de educație a adulților	Legea cu privire la educația adulților
Albania	–	–
Bulgaria	Strategia pe termen mediu de învățare pe parcursul întregii vieți pentru 2007-2013, adoptată la 30.10.2008	–
Bosnia și Herțegovina	–	Legea despre educația adulților doar în Republica Sârbă
Croația	Strategia pentru educația adulților (2004), Planul de acțiuni pentru punerea în aplicare a strategiei de educație a adulților (2004)	Decizia privind educația adulților (adoptată în 2007)
Kosovo	Strategia de instruire a adulților pentru Kosovo (2005-2015), 2004	Legea privind instruirea adulților (adoptată în 2005)
Macedonia	Programul de instruire a adulților în contextul învățării pe parcursul întregii vieți	Legea despre instruirea adulților (adoptată în ianuarie 2008)
Muntenegru	Strategia pentru educația adulților 2005-2015 (2006)	Legea despre instruirea adulților (2007)
Republica Serbia	Strategia de dezvoltare a instruirii adulților în Republica Serbia (2006) și Planul de acțiuni pentru punerea ei în aplicare 2007-2009	În proces de elaborare
România	Proiectul strategiei naționale pentru învățare pe tot parcursul vieții este în proces de pregătire	–

Multe țări, care au adoptat documente strategice, mai au o altă problemă – cum să asigure punerea lor în aplicare și cum să treacă de la strategie la planul de acțiuni, și apoi la practică. Problema principală se conține în însuși procesul de elaborare a unui astfel de document: în cazul în care acesta este rodul muncii experților, al sprijinului internațional sau al unui organism național, și nu al participanților la

dialog, implementarea lui este foarte dificilă. Un astfel de **dialog** ar trebui să aibă loc, cel puțin în perioada creării unui plan de acțiuni, fapt care va asigura prezența **voinței politice** în aceste proiecte (un lucru esențial), precum și **distribuirea responsabilităților** și a obiectivelor. Cooperarea între ministere (al Educației, al Muncii și Protecției Sociale etc.), implicarea angajatorilor, a companiilor, atragerea sponsorilor garantează fiecăruia un rol concret în procesul de punere în aplicare a planului și distribuția responsabilităților financiare. Documentele strategice ar trebui să conțină, de asemenea, descrierea clară, exactă a mecanismelor de cooperare – domeniile de aplicare, sarcinile, normele și chiar modul în care părțile implicate își pot prezenta și apăra interesele în ceea ce privește educația adulților.

Eterogenitatea: autorități responsabile

Caracterul pluridimensional al educației adulților face foarte dificilă identificarea unui singur **organism responsabil** de domeniul în cauză, întrucât această asumare de responsabilități presupune eforturi susținute pentru asigurarea cooperării interdepartamentale și a coordonării la nivel de politici. Responsabilitatea pentru diferite aspecte ale educației adulților este împărțită între diferite ministere și înglobată în sfere mai largi de responsabilitate. Astfel, sfera de educație a adulților este slab percepută în activitatea ministerelor. Ministerele educației își asumă de multe ori rolul de lider în instruirea adulților, dar structura lor internă nu le permite să se ocupe cu gama largă și complexă de probleme colaterale în acest domeniu de instruire. Rareori când un minister dispune de o secție specializată pentru educația adulților. Cel mai adesea, una sau mai multe persoane, de exemplu, de la departamentul de educație de bază sau secundară, sînt responsabile de acest domeniu. În plus, Ministerul Educației, Ministerul Muncii și Protecției Sociale sînt responsabile, în special, de probleme referitoare la formarea profesional-tehnică a adulților. Într-o anumită măsură, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Agriculturii poartă, de asemenea, responsabilitatea pentru anumite probleme din sfera educației adulților. Există o serie de alte structuri cu nivel diferit de responsabilitate ce țin de instruirea și educația adulților (IEA) – consilii de educație, organisme de acreditare etc.

Caracterul pluridimensional al educației adulților face foarte dificilă identificarea unui singur organism responsabil de domeniul în cauză, întrucât această asumare de responsabilități presupune eforturi susținute pentru asigurarea cooperării interdepartamentale și a coordonării la nivel de politici.

Această responsabilitate are, din păcate, un caracter mai mult declarativ și nu reflectă gradul de implicare. O altă problemă o constituie lipsa de unitate în cadrul guvernului și al ministerelor referitor la procesul de reformare a sferei educației adulților.

Cu regret, în multe țări din sud-estul Europei aflate în tranziție, **cultura de cooperare este încă slab dezvoltată**, iar implicarea partenerilor sociali și a altor părți interesate în gestionarea procesului rămîne la nivel de declarații. Deși există

*Atelier de istorie
sursa: dvv international*

unele exemple pozitive de cooperare între diferiți actori din domeniul educației adulților, consolidarea parteneriatului social constituie în continuare o problemă majoră în Europa de Sud-Est.

Mai mult decât atât, este clar că **legislația** reprezintă pentru țările din Europa de Sud-Est un prim pas semnificativ în dezvoltarea educației adulților. Funcționarii recunosc că reglementarea juridică are o mare importanță pentru promovarea educației adulților în țările lor. Cu toate acestea, elaborarea legislației care reglementează IEA nu este întotdeauna precedată sau însoțită de un program politic coerent, de strategii și planuri de acțiune. Pentru a dezvolta parteneriate nu este suficient să existe un cadru de reglementare. Astfel, putem spune că unele dintre pîrghiile de reglementare juridică au fost elaborate prea devreme: din cauza lipsei unui sistem dezvoltat de educație a adulților în ansamblu, aceste norme nu pot fi puse în practică. În schimb, majoritatea statelor membre „vechi” ale UE au pus în aplicare legislația privind instruirea adulților pentru gestionarea mai eficientă a sistemelor deja existente în domeniu. Avantajul unei astfel de abordări este că, în acest caz, prevederea legală contribuie la îmbunătățirea calității instruirii. Rezumînd cele spuse, putem deduce că asigurarea cadrului legal în Europa de Sud-Est dă un anumit imbold dezvoltării instruirii adulților, în timp ce în UE reglementează și perfecționează.

Bugetele modeste

Să examinăm **investițiile sociale**. Ponderea alocațiilor din bugetul de stat pentru educație în sud-estul Europei (aproximativ 3,5% în 2006) este semnificativ mai mică decât în țările UE (în medie 5,22%). În plus, tendințele sînt de așa natură, încît alocațiile destinate instruirii sînt în descreștere în cadrul cheltuielilor publice. Despre acest fapt ne vorbesc indicii cantitativi, care au scăzut considerabil în ultimii ani.⁵

Doar în cîteva țări din Europa de Sud-Est guvernele au alocat fonduri destinate nemijlocit instruirii adulților. În **Macedonia**, de exemplu, au fost instituite organisme speciale responsabile de dezvoltarea și coordonarea instruirii adulților, iar pentru îndeplinirea eficientă a sarcinilor și responsabilităților asumate ele aveau nevoie de finanțare. În 2008, guvernul **Macedoniei** a alocat pentru prima dată fonduri pentru educația adulților care nu au terminat școala primară și care sînt în detenție. Guvernul din **Munte negru** a prevăzut, de asemenea, alocarea de resurse bugetare Ministerului Educației și Științei (2007) pentru programul de educație

5 Kosovo este o excepție în acest sens. Guvernul intenționează să mărească cheltuielile pentru educație pînă la 7,4% din cheltuielile totale în 2009, dar criza financiară poate să amine luarea acestei decizii.

a adulților. Pentru anul 2008 a fost preconizată sporirea alocării de fonduri. Cu toate acestea, sumele rămân foarte modeste și în mare parte sînt cheltuite pentru acoperirea costurilor învățămîntului primar al adulților (salariul specialiștilor antrenați în predare sau acoperirea costurilor instituțiilor pentru implementarea programelor de formare, calculate conform numărului de cursanți). Ministerul Educației din **Serbia** a alocat o parte din buget pentru „Educația adulților și alte tipuri de formare”, însă lista organizațiilor beneficiare indică că doar o parte dintre acestea se ocupă de instruirea adulților, iar unele nici nu pot fi incluse pe listă, chiar dacă tratăm noțiunea de „educație a adulților” în sens foarte larg.

De susținere financiară din partea statului se bucură și programele educaționale ale altor ministere care țin direct sau indirect de instruirea adulților. Există programe de formare a personalului în anumite departamente, de instruire în domeniul securității muncii, de perfecționare a cadrelor (recalificarea sau obținerea unei noi calificări), de ridicare a nivelului profesional; diverse forme de campanii educaționale și de informare etc. O altă parte importantă a bugetului este alocată Serviciilor Naționale de Plasare în Cîmpul Muncii pentru finanțarea unor acțiuni stringente pe piața forței de muncă. De pildă, instruirea șomerilor, în special a tinerilor șomeri, a tinerilor care au abandonat școala, a reprezentanților generației mai în vîrstă etc.

Totuși, tendința de reducere a investițiilor sociale (și așa foarte limitate) în educația adulților este evidentă. Angajatorii nu manifestă interes sau de multe ori manifestă un interes redus pentru sporirea competențelor angajaților lor, și chiar dacă sînt conștienți de necesitatea perfecționării cadrelor, ei nu pot sau nu doresc să finanțeze acest domeniu. În toate țările din sud-estul Europei este puțin probabil ca întreprinderile mici și mijlocii să aloce resurse pentru perfecționarea cadrelor. Ca rezultat, nivelul de investiții alocate pentru dezvoltarea capitalului uman în sud-estul Europei este cu mult mai mic decît media pe UE. În majoritatea țărilor, investițiile în educație și formare profesională sînt considerate de angajatori și de anumite persoane o risipă de resurse și nu o investiție în viitor.

Nu este suficientă doar dorința

Deși gradul de conștientizare a necesității de obținere de noi cunoștințe și competențe este în creștere și, de altfel, se mărește numărul doritorilor de a face investiții în acest domeniu, **nivelul scăzut de trai și problemele financiare constituie** factori care limitează contribuția persoanelor fizice în acest sens.

Problema comună pentru toate țările dezvoltate și țările din Europa de Sud-Est este lipsa de fonduri suficiente și permanente pentru instruirea adulților, corelate cu obiectivele și sarcinile asumate în contextul nevoilor reale.

Suportul financiar, **oferit țărilor din regiune de către donatorii externi**, este temporar, nu are un caracter sistematic și este orientat spre realizarea proiectelor. Astfel de investiții, în special cele pe termen lung, de cele mai multe ori nu rezultă din evaluarea nevoilor reale ale unei anumite regiuni, ci constituie mai degrabă

un compromis. Investițiile se dublează deseori. În plus, o bună parte din fonduri este cheltuită în alte scopuri, iar găsirea modalității optime de a folosi aceste investiții rămîne o mare problemă.

Problema comună a tuturor țărilor dezvoltate și a țărilor din Europa de Sud-Est este lipsa unei finanțări suficiente și permanente a educației adulților, în concordanță cu obiectivele și sarcinile fixate în contextul nevoilor reale.

Strategiile țărilor din Europa de Sud-Est includ un plan pentru sporirea finanțării bugetare în domeniul instruirii adulților, în scopul de a se alina la standardele UE, însă există și anumite obstacole în calea realizării acestor planuri ambițioase:

- **Procesul de planificare** de către guvernele din Europa de Sud-Est este atât de lent, încît e imposibil să țină pasul cu dezvoltarea economică dinamică. De exemplu, creșterea planificată a fondurilor bugetare pentru instruirea adulților cu cîteva procente în 2008, implementată în 2009, are o eficiență mai mică decît se anticipase pentru dezvoltarea dinamică a economiei.
- **Prioritățile guvernelor se modifică continuu**, ceea ce duce la o redistribuire a bugetului de stat, și chiar proiectele de investiții mici de multe ori nu sînt puse în aplicare.
- Se observă **lipsa de pîrghii formale și non-formale pentru monitorizarea și controlul corectitudinii cheltuielilor** din fondurile bugetare pentru educația adulților.

Un alt punct slab al țărilor din Europa de Sud-Est îl constituie dificultatea de a atrage fonduri suficiente și adecvate pentru finanțarea educației adulților în absența unor instrumente cum ar fi Fondul Social European. În țările UE acesta are un rol important în dezvoltarea capitalului uman. Așadar, țările din regiune urmează să creeze o bază solidă pentru finanțarea educației adulților. Acest proces este dificil din cauza crizei financiare, care afectează economia încă fragilă din regiune. Fiind încă vulnerabile după perioada de tranziție (sau din cauza unor schimbări în curs de desfășurare), țările din regiune cu greu pot spori finanțarea pentru educația adulților, deși acest pas ar putea accelera procesul de tranziție și ar conduce spre depășirea crizei. Întrucît mecanismele actuale de finanțare sînt imperfecte și inconsecvente, este posibil ca din cauza crizei să se reducă numărul partenerilor sociali, rolul statului să se diminueze și, desigur, poate scădea interesul și dorința de a investi în educație.

*Atelier de istorie
sursa: dvv international*

Toate acestea pot provoca o stagnare în domeniul educației adulților și, în consecință, pot reduce ritmul reformelor economice și al democratizării vieții politice din această regiune.

Prestatorii de servicii educaționale pentru adulți

Diversitatea formelor de educație a adulților în Europa de Sud-Est ne vorbește despre o stare de lucruri haotică și neclară din perspectiva prestării serviciilor în acest domeniu: nu sînt definite în mod clar rolurile și responsabilitățile, fapt ce complică procesul de creare a unei viziuni cuprinzătoare și sistematice asupra tuturor părților interesate, programelor, grupurilor-țintă și a costurilor proiectelor în regiune.

Diversitatea formelor de educație a adulților în Europa de Sud-Est ne vorbește despre o stare de lucruri haotică și neclară din perspectiva prestării serviciilor în acest domeniu.

Deși prin natura sa instruirea adulților este pluralistă, are o structură complexă și neconstituită definitiv, unde se constată suprapuneri cu alte părți ale sistemului de instruire, putem spune că educația adulților în Europa de Sud-Est este mai degrabă un fenomen social decît un sistem. Aici lipsește o diviziune ierarhică clară în subsisteme. Educația adulților este reglementată parțial, ea este nu doar dinamică, ci și haotică. Structura sa este deschisă, cu limite permeabile la factori din exterior și cu suprapuneri de componente în interior; caracterul eterogen și flexibil fac din ea o structură a cărei esență este greu de perceput. Este iluzorie chiar și încercarea de a prezenta educația adulților ca un lanț sau un continuum de oportunități de formare, deoarece treptele de învățare pe tot parcursul vieții nu sînt interrelaționate. La fel cum învățămîntul profesional nu reprezintă o verigă între liceu și universitate, nici în învățămîntul non-formal în general nu există trepte intermediare. Astfel, este mai logic să descriem elemente sau părți ale sistemului decît sistemul în ansamblul său. În țările Europei de Sud-Est se fac încercări de a crea o structură de prestatori de servicii educaționale, a oferi un caracter mai dinamic practicilor din domeniu, a introduce standarde de calitate și a demonstra tendința de creare a unui sistem modern de educație a adulților.

Grupul de bază de prestatori de servicii educaționale se află în **sectorul public** – ministere, agenții naționale, de exemplu, Agenția de Stat de prestare a serviciilor, centrele de ocupare a forței de muncă, instituții de educație formală, școli primare și secundare, universități, universități populare, centre sociale de formare profesională etc. Accentul se pune pe asigurarea anumitor tipuri de formare profesională și/sau de formare tehnico-profesională. Printre instituțiile publice care oferă servicii educaționale pentru adulți, un rol important îl joacă în toate țările **centrele de ocupare a forței de muncă**, în cazul în care cursurile de formare sînt concepute pentru sporirea competitivității la angajare, pentru a asigura adaptarea și competitivitatea rapidă a șomerilor.

Școlile sînt rareori considerate furnizori de instruire pentru adulți și de învățare continuă. În ciuda faptului că școlile sînt prevăzute cu local, echipamente și că aici lucrează profesori, acestea sînt rareori implicate în cursuri de formare și în alte activități de educație a adulților. Principala cauză a acestei stări de lucruri este concepția tradițională despre școală ca o instituție pentru copii și tineri, absența unei formări speciale a profesorilor, precum și a interacțiunii sociale la nivel local,

element necesar pentru ca școlile să-și asume acest rol. Aici ar trebui să amintim de școlile primare și secundare pentru adulți. În aceste unități adulții au posibilitatea să obțină studii de bază într-un timp mai scurt, dar chiar și la astfel de servicii educaționale adulții recurg rar.

În instituțiile de învățământ superior, procesul de reformare și trecere de la rolul tradițional al învățământului cu un caracter oarecum elitist la rolul instituțiilor educaționale moderne, deschise pentru toată lumea, este foarte lent. La facultăți, de regulă, nu sînt instruiți adulți sau oameni în etate, nu există programe speciale (prin conținut și structură) care să satisfacă necesitățile specifice ale cursanților mai maturi. Punerea în aplicare a **Convenției de la Bologna** ar fi putut schimba cursul evenimentelor. În sfera serviciilor de instruire oferite adulților există diferențe între universitățile publice și cele private. Universitățile private sînt mai pregătite pentru a răspunde necesităților pieței forței de muncă, ele oferă cursanților forme mai flexibile de organizare, acceptabile pentru grupele de adulți.

Un alt domeniu care ar trebui menționat este tradiția așa-numitelor **universități deschise, a universităților populare sau a universităților muncitorești** care funcționează în majoritatea țărilor din fosta Iugoslavie. Deși numărul și rolul lor a scăzut în ultimii 15 ani, acestea reprezintă încă un pilon al sistemului de instruire a adulților în aceste țări.

Al treilea grup mare de furnizori de servicii educaționale îl constituie organizațiile neguvernamentale (ONG) locale și internaționale. În ultimii 20 de ani, ONG-urile au devenit unul dintre principalii piloni ai sistemului de învățământ, în special în domeniul formării adulților în Europa de Sud-Est. Preocuparea lor principală în calea spre o societate democratică o constituie educația non-formală, care nu este întotdeauna bine înțeleasă și acceptată, fapt ce conduce la un nivel scăzut de recunoaștere și, în consecință, de sprijin. Ajutorul extern (ONG-uri internaționale, donatori etc.), orientat spre educația adulților, rămîne a fi necesar pentru regiune. Organizațiile societății civile joacă încă un rol-cheie în dezvoltarea procesului de instruire a adulților sub forma unor centre de cercetare, care inițiază și elaborează strategii și politici educaționale.

ONG-urile au tangențe cu toate domeniile de educație. Dar există cîteva domenii-cheie care pot fi remarcate: educația civică, educația interculturală și cultura păcii, relații interpersonale, programe de dezvoltare personală și formare de competențe, educație și cultură generală, alfabetizare politică, educația minorităților, a categoriilor marginalizate, programe pentru femei, refugiați, părinți, educația în familie, cursuri de acordare a primului ajutor și multe altele.

Mai mult decît atît, unii dintre principalii parteneri sociali din mediul patronatelor și din economie sînt și cei mai mari furnizori de servicii educaționale, în special, camerele de comerț, sindicatele și asociațiile sindicale, precum și un număr crescînd de organizații profesionale din anumite domenii. În Serbia, mai multe companii oferă servicii educaționale în primul rînd pentru angajații proprii. În companiile cu un număr mare de angajați există departamente de management

și instruire a personalului. Sarcinile departamentului presupun o grijă permanentă de dezvoltare a capitalului uman prin activități de formare profesională.

Companiile private, al căror număr este în creștere în spectrul prestatorilor de servicii, încearcă să satisfacă nevoile tot mai mari de instruire de toate tipurile. Instituțiile private oferă cu succes servicii în centre de formare, firme de consultanță etc., însă deocamdată nu există criterii clare de evaluare a calității serviciilor lor în domeniul instruirii.

Diverse fundații și organizații umanitare, al căror număr a scăzut în ultimii ani, oferă de asemenea servicii educaționale.

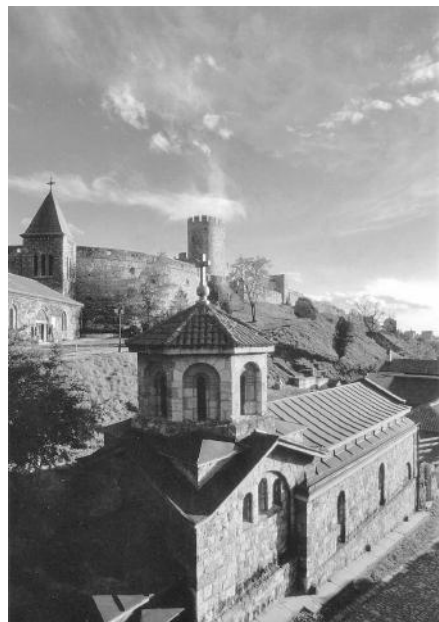
Muzeele, bibliotecile, sălile de lectură, teatrele, cinematografele și galeriile de artă deseori îndeplinesc nu doar funcții de propagare a culturii, ci și funcții de instruire în special în cadrul educației non-formale. Același lucru se referă și la centrele culturale și casele de cultură. Agențiile care furnizează servicii de tip mixt organizează diverse cursuri și seminarii de formare de rînd cu diverse evenimente culturale. Finanțarea acestor instituții are, de asemenea, o natură diferită.

Organizațiile sportive, cluburile și alte centre de agrement se implică în propagarea modului sănătos de viață, organizează activități sportive și de agrement pentru diferite grupuri-țintă, inclusiv pentru adulți și persoanele în etate.

Organizațiile religioase desfășoară și ele seminarii de formare pentru adulți, însă rolul lor în această regiune este mult mai modest decât în UE.

În țările din sud-estul Europei se atestă un proces de dispariție a **instituțiilor tradiționale care asigurau instruirea adulților**. Universități tradiționale există pînă în prezent, însă ele și-au pierdut prestigiul de altădată și nu pot face față provocărilor de azi.

Lista domeniilor-cheie, în care grupurile de prestatori de servicii educaționale menționați sînt specializați, include: cursuri de alfabetizare și educație de bază, diferite tipuri de învățămînt profesional (învățămînt postlicență, perfecționare și recalificare), educație civică, educație interculturală și educație pentru pace, perfecționarea pedagogilor și a formatorilor, formarea competențelor de utilizare a computerului și în domeniul limbilor străine (cele mai populare cursuri), a competențelor de tip «soft skills» (de comunicare și de comunicare interpersonală, lucrul în echipă), care sînt foarte necesare în companii (pentru departamentele de resurse umane și în diverse funcții de management). Noi sfere de dezvoltare includ managementul proiectelor și atragerea de fonduri, dezvoltarea durabilă,

Belgrad. Sursa: dvv international

ecologia, turismul, agricultura, activități ce țin de hobby-uri, arta aplicată și organizarea timpului liber.

Din perspectiva creșterii cerințelor din economie, pe piața serviciilor educaționale prevalează formarea profesională, calificarea și perfecționarea pentru diferite grupuri. Vorbind despre educația profesională, se profilează **două domenii principale de activitate**: unul ce ține de eforturile de extindere a gamei de servicii, asigurarea accesului și elaborarea programelor care satisfac atât nevoile cursanților, cât și cererea de pe piața forței de muncă, iar celălalt – de căutarea mecanismelor de sistematizare a rezultatelor, încadrarea lor în sistemul tradițional de învățământ pentru asigurarea unei dezvoltări durabile și corelarea sistemului din regiune la standarde unice din UE. Drept exemplu pot servi discuțiile curente privind cadrul național al calificărilor în toate țările din regiune, precum și încercările (nu întotdeauna coordonate) de a le aduce în conformitate cu Cadrul European al Calificărilor.

Diversitatea grupurilor-țintă

Serviciile de educație și formare profesională pentru adulți sînt orientate spre diferite grupuri ale populației, cum ar fi persoanele analfabete (inclusiv cei care nu au studii primare), persoane fără vreo calificare într-un anumit domeniu, cu o calificare insuficientă sau necorespunzătoare domeniului (în special șomeri și lucrători supuși disponibilizărilor), funcționari, profesori și formatori, minoritățile etnice (în special romii), femeii, persoane cu handicap, grupuri profesionale specifice (cum ar fi membri ai forțelor armate și ai poliției, judecători etc.)

Calitatea nu vizează doar prestatorii și serviciile, ci afectează, de asemenea, toate componentele de educație a adulților: sistemul de informare și consiliere, evaluarea necesităților de formare, precum și conținutul instruirii – toate ar trebui revăzute din perspectiva corelării necesităților existente cu cerințele (oferirea sprijinului în formarea profesională, elaborarea criteriilor de evaluare a calității,

recunoașterea, legalizarea și certificarea cunoștințelor). Majoritatea elementelor sus-menționate se află într-un stadiu embrionar în Europa de Sud-Est, iar implementarea standardelor de calitate este departe de realitate. Aceasta este o condiție necesară pentru procesul de acreditare și certificare și, respectiv, principalul subiect de discuție în aproape toate țările din Europa de Sud-Est. În unele domenii s-au făcut încercări de implementare a unor standarde, cum ar fi cunoașterea limbilor străine și abilitățile de utilizare a computerului (de exemplu, implementarea cu succes a proiectului pentru punerea în aplicare a standardului "Pașaport european în domeniul IT – Xpert" în Albania).

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

Încercările făcute recent în domeniul calității vizează, în principal, elaborarea criteriilor pentru instituții (și alți prestatori de servicii educaționale), a cerințelor față de programe educaționale, precum și elaborarea criteriilor și calificărilor necesare pentru specialiștii din domeniul educației adulților, necesare și în procesul de licențiere.

Necesități de instruire și participare

În multe țări ale Europei de Sud-Est nu se realizează studii cuprinzătoare despre participarea adulților în procesul de instruire. Datele disponibile ne vorbesc, în genere, despre cota parte a populației adulte cuprinsă în sistemul formal de instruire, iar pentru instruirea non-formală nu există un sistem de colectare a informației, fapt ce face dificilă stabilirea numărului de participanți.

Este imperios ca într-un răstimp scurt să fie elaborată o metodologie coerentă și consecventă de colectare a informației despre **indicatori de participare și neparticipare** a adulților în programe de educație, și, mai cu seamă, despre cauzele neparticipării. O astfel de abordare a necesităților și intereselor populației în domeniul educației adulților va facilita aflarea unor soluții-cheie.

S-a produs o mutație a cererii serviciilor de instruire a adulților din sectorul formal spre cel non-formal, aflat aproape în totalitate în afara instituțiilor de învățământ. Această situație generală poate fi caracterizată ca o explozie de educație non-formală. Un exemplu viu în acest sens poate fi activitatea **ONG-urilor** sau sporirea numărului de stagii de formare desfășurate în **marile companii private**. La fel, se observă creșterea numărului de companii comerciale private care oferă diferite tipuri de seminarii și activități instructive. În cazul unei extinderi a educației non-formale se profilează pericolul lipsei criteriilor de calitate și a standardelor și al imposibilității efectuării controlului sistematic și colectării de informații. Nu va fi posibilă nici evaluarea numărului de participanți în educația non-formală, iar pentru autoinstruire și formare informală situația va fi și mai complicată.

Există o tendință vădită de creștere a ratei de participare a femeilor, a populației rurale, a minorităților naționale (în primul rând, a romilor), a oamenilor în etate, a refugiaților și a persoanelor strămutate forțat, îndeosebi în cadrul activităților organizate de ONG-uri.

O susținere deosebită capătă **instruirea adulților în domeniul drepturilor omului, democrației, societății civile și dezvoltării durabile**. Pe de altă parte,

Există o tendință vădită de creștere a ratei de participare a femeilor, a populației rurale, a minorităților naționale (în primul rând, a romilor), a oamenilor în etate, a refugiaților și a persoanelor strămutate forțat, îndeosebi în cadrul activităților organizate de ONG-uri.

Curs pentru femei

sursa: dvv international

se observă o creștere considerabilă a numărului de participanți pe segmentul orientat spre piața forței de muncă: cursuri pentru funcționari, în deosebi pentru cei ce ocupă posturi de conducere, cursuri pentru obținerea anumitor calificări, stagii de antreprenariat, tehnologii informaționale, de însușire a limbilor străine etc. Participarea la o astfel de formare este susținută de stat (de obicei, prin intermediul birourilor de angajare în câmpul muncii), companii, proiecte internaționale, donatori și de alți parteneri.

Deși este recunoscută utilitatea serviciilor de instruire pentru grupuri sau persoane supuse riscului de marginalizare socială, este evident că în toate țările Europei de Sud-Est, precum și pe tot continentul european, incluziunea grupurilor socialmente-vulnerabile în procesul de instruire (formală, non-formală și informală) este mai redusă în comparație cu indicatorii referitori la alte grupuri. Lipsa calificării și a abilităților necesare sporește riscul izolării sociale pentru grupurile marginalizate din societate și acest pericol se mărește, raportat la cererea crescândă de cunoștințe și abilități pe piața forței de muncă. Ar exista o cale de ieșire din acest cerc vicios, dacă s-ar acorda o atenție sporită simplificării barierelor în calea educației. Astfel, ar crește nivelul de participare a reprezentanților acelor grupuri, care în momentul de față sînt respinse de societate sau sînt puțin reprezentate în societate. În caz contrar, persistă riscul de adîncire a diferențierii sociale deja existente.

În pofida faptului că cercetările și statisticile la nivelul diferitor țări nu sînt comparabile ca atare, există un șir de **modele sau paradigme comune de participare**, prezente în astfel de studii. În timp ce nivelul participării din diferite țări variază, structurile paradigmatelor de participare sînt identice:

- Odată cu înaintarea în vîrstă scade activismul populației adulte în sfera educației, în special, în sfera instruirii profesionale și a învățării raportate la cerințele de pe piața forței de muncă. Oamenii în etate pot fi considerați un grup marginalizat – ofertele de instruire pentru ei nu sînt generoase. Mai mult ca atît, nu există mecanisme care ar corespunde nevoilor lor specifice, fapt cu un impact negativ asupra motivării de instruire;
- Cu cît este mai înalt nivelul de educație al participanților, cu atît indiciatorii de participare sînt mai mari;
- Cu cît este mai complicată situația socială, cu atît este mai mică probabilitatea ca populația adultă să învețe;
- Rata de participare în mediul rural este mai scăzută decît în mediul urban;
- Minoritățile etnice sînt implicate mai puțin decît reprezentanții națiunii de bază în procesul de instruire a adulților, parțial din cauza statutului socio-economic diminuat, a barierelor lingvistice, precum și din cauza etichetărilor și prejudecăților vizavi de astfel de grupuri (de pildă, față de minoritatea etnică a romilor);

- Nivelul de participare în educația non-formală și informală a adulților este considerabil mai ridicat decât la instruirea formală, fapt legat de declinul învățământului formal în anii '90 și de dezvoltarea organizațiilor specializate din domeniul non-formal, apt să răspundă cererii crescînde de servicii de instruire în diferite sfere.

Insuficiența statisticii în multe țări

Există doar cîteva țări (Bulgaria, România) care utilizează metodologia de gestionare statistică din comunitățile europene (EUROSTAT) în cercetările naționale de identificare a ratei de participare. Rezultatele obținute de ei demonstrează un nivel destul de scăzut de participare – 1,5% - 3,5%. E de presupus că în țările Europei de Sud-Est nivelul de participare e la fel. Pe de altă parte, cercetările recente (în Bulgaria) au demonstrat că metodologia utilizată, posibil, nu e tocmai potrivită pentru această regiune, deoarece, conform rezultatelor altor studii, procentul de participare este mai mare.

Cauzele unui asemenea nivel scăzut de participare a adulților în procesul de instruire în țările Europei de Sud-Est sînt diferite și sînt determinate atît de cerere, cît și de ofertă. În unele cazuri este vorba despre condițiile de viață ale adulțului și atitudinea lui față de instruire, alte aspecte țin de politicile educaționale, de nivelul de informare și de prestatorii de servicii educaționale. Le enumerăm pe cele mai importante:

- În țările postsocialiste instruirea și-a pierdut din **valoare** și capătă un caracter tot mai formal. Instruirea se consideră calitativă, dacă ai o diplomă sau un titlu acordat de stat;
- **Economia de tranziție** deocamdată nu solicită un nivel superior de instruire și competențe și nu este bazată pe principiul instruirii continue;
- **Nedorința angajatorilor** de a susține instruirea personalului este un impediment major în participarea adulților la procesul de instruire. În acest context este necesar să depășim limitele învățământului formal și să reevaluăm rolul instruirii non-formale în viața societății, la locul de muncă și acasă;
- **Calitatea vieții și problemele curente**, de regulă, sînt mai importante decât finanțarea educației adulților. Starea materială precară presupune suprasolicitare la locul de muncă, iar pentru instruire nu mai rămîne timp;
- **Sistemul formal de instruire**, în realitate, nu oferă o a doua șanșă adulților, deoarece organizarea și subvenționarea învățământului nu sînt

Belgrad. Sursa: dvv international

adaptate pentru instruirea populației adulte, fapt ce diminuează nivelul de motivare a adulților pentru a obține o calificare suplimentară;

- **Formele tradiționale de susținere financiară**, oferite adulților care doresc să-și continue studiile după absolvirea școlii, nu se mai acordă de către stat;
- În multe țări din Europa de Sud-Est **infrastructura educației pentru adulți** și a furnizorilor nu corespunde cerințelor – una din cauzele principale ale „neparticipării”. În plus, furnizorii de educație sînt foarte flexibili, iar caracterul activității lor este schimbător. Faptul că ei rămîn neobservați pe piața forței de muncă complică căutarea unei instruiți adecvate;
- Instituțiile de învățămînt sînt slab pregătite pentru **lucrul cu adulții** – pedagogii nu au abilitățile necesare, nu există echipament modern, organizarea activității de învățare nu satisface cerințele și posibilitățile adulților;
- **Se observă o breșă în sistemul și practica** de consultanță și orientare în carieră. Nu există un sistem de consultanță și informare pentru toți, care ar ajuta individul să facă o alegere în cunoștință de cauză și reală, în baza informației pertinente despre corelația între educație, formare și încadrare în cîmpul muncii.

În comparație cu toate celelalte grupuri sociale, **romii** participă cel mai slab în procesul de instruire a adulților. În cadrul „**Decadei romilor**” au fost inițiate un șir de activități menite să schimbe nivelul de incluziune a romilor în viața socială și cel de acceptare a lor de către societate. Studiile au demonstrat că multitudinea de obstacole nu permite sporirea motivării romilor de a participa în procesul de instruire. Iată doar cîteva:

- nivelul foarte scăzut al instruirii în rîndurile romilor;
- sărăcia lucie;
- bariera lingvistică;
- etichetarea și prejudecățile referitoare la acest grup-țintă, în special, dacă este vorba despre angajare în cîmpul muncii, și concepția preconcepută referitoare la rezultatul învățării.

Nivelul de alfabetizare

În țările Europei de Sud-Est noțiunea de cărturărie e strîns legată de instruire. De regulă, analfabeți sînt considerate persoanele care nu au studii primare, iar în cadrul statisticilor oficiale – persoanele care recunosc că nu știu să scrie și să citească. În urma unei asemenea abordări este diminuat numărul celor considerați analfabeți, fapt ce agravează această problemă. Se creează o incertitudine în ceea ce privește nivelul de analfabetism al persoanelor care nu au făcut școală primară.

Astfel, datele statistice despre numărul persoanelor analfabete în regiunea în discuție oscilează între 3 și 4%, dar în majoritatea țărilor calculele nu s-au făcut în conformitate cu metodologia standard și cu instrumentele cu care operează instituțiile europene și cele internaționale, iar recensământul populației rămîne a fi doar un indicator statistic, de altfel foarte nesigur. Pe de altă parte, exemple de experiențe pozitive, realizate aproape în toate țările, demonstrează că există noțiunea de alfabetism funcțional – multe abilități suplimentare și competențe-cheie incluse în programe, campanii, proiecte și activități de lichidare a analfabetismului (de exemplu, proiectul pentru mamele necărturare din localitățile rurale ale **Macedoniei**; instruirea profesională îngustă pentru persoanele adulte de etnie romă – un proiect din **Serbia**).

Seminar. Sursa: dvv international

Toate țările se confruntă cu aceleași probleme cînd e vorba de a întreprinde pași concreți pentru combaterea analfabetismului populației și implementarea alfabetismului funcțional în calitate de standard. Se identifică următoarele probleme:

- **Lipsa criteriilor și indicatorilor comuni**, instrumente sigure ale cercetării și metodologiei de măsurare a alfabetismului funcțional;
- **Insuficiența instituțiilor și organizațiilor** interesate de programe din domeniul cărturării funcționale și de instruirea funcțională fundamentală a adulților (de ex., 13 școli primare pentru adulți în Serbia, 13 în Macedonia și 3 în Muntenegru);
- În sistemul educațional actual **nu există programe**, orientate spre obținerea alfabetismului funcțional. Programele existente sînt cele școlare, preluate și adaptate inadecvat sau învechite, care nu satisfac necesitățile reale ale adulților;
- Specialiștii care activează în instituțiile de învățămînt **nu au pregătirea corespunzătoare și abilitățile necesare** pentru lichidarea analfabetismului populației adulte;
- Programele de învățămînt **sînt bazate prioritar pe conținuturi**, iar evaluarea cunoștințelor **nu corespunde naturii funcționale reale a instruirii**, orientate spre rezultatul final;
- **Activitățile de lichidare a analfabetismului au un caracter nesistematic și slab coordonat**. Activitățile respective se finanțează rar, nu sînt susținute prin strategii și nu au un cadru legal în care să fie elucidat rezultatul activității.

În afară de problemele ce țin de introducerea noțiunii „alfabetism funcțional” și realizarea proiectelor adiacente, precum și de identificarea metodelor eficiente de combatere a analfabetismului, în țările Europei de Sud-Est se atestă următoarele probleme:

- Un procent mare al copiilor care obțin doar studii de bază și cazuri de abandon școlar, acești copii completând, potențial, rîndurile populației analfabete;
- O diferență majoră între nivelul de cărturărie a populației urbane și din suburbii și cel al locuitorilor din sate (de ex., Bosnia și Herțegovina, Serbia, Macedonia);
- Un nivel mai înalt de analfabetism în rîndul femeilor și fetelor (de ex., Bosnia și Herțegovina, Serbia, Kosovo);
- Nivelul de alfabetizare a minorităților etnice mai scăzut decît cel al populației băștinașe. Aceasta se referă, în deosebi, la etnia romă.
- Principalii furnizori de programe pentru lichidarea analfabetismului în această regiune rămîn a fi ONG-urile, ale căror programe, în mare parte, sînt programe-pilot provizorii. Rezultatele acestor programe, deseori desu de eficiente, nu sînt fixate în cercetări, și, implicit, nu sînt implementate în sistemul educațional de bază.

Unul dintre primii pași pentru sporirea nivelului de cărturărie și de perfecționare a alfabetismului funcțional al adulților ar fi conștientizarea esenței reale a problemei. Pentru redresarea situației ar fi foarte utile o metodologie adecvată și colectarea datelor ce ar conține informația și indicatorii cuprinși deja în recensămîntul populației, pe de o parte, și/sau întreprinderea altor acțiuni și studii, pecum și elaborarea instrumentelor necesare. Țările Europei de Sud-Est participă activ în programele de cercetări cu caracter internațional, cum ar fi Studiul global al nivelului de alfabetizare a adulților.

Personalul pentru educația adulților

Nu surprinde faptul că în multe țări din sud-estul Europei nu există un consens în ceea ce privește cerințele de calificare pentru personalul din acest domeniu...

De regulă, profesia de andragog nu este în mod expres inclusă în lista de profesii stabilită oficial și recunoscută.

Nu surprinde faptul că în multe țări din sud-estul Europei nu există un consens în ceea ce privește cerințele de calificare pentru personalul implicat în acest domeniu.

Cerințele pentru profesorii implicați în instruirea formală a adulților sînt aceleași ca pentru toți ceilalți profesori – o diplomă universitară. Diploma unor anumite facultăți include disciplinele de bază: pedagogia, didactica și metodologia etc. (mai ales, pentru universitățile pedagogice). Profesorii de la alte specialități

(de exemplu, cele tehnice) dobîndesc cunoștințe și competențe în specialitatea lor îngustă, însă nu se formează și în domeniul metodicilor de predare și nu au deprinderi didactice. Și chiar dacă există mai multe discipline care au tangențe cu predarea, didactica și direcțiile pedagogice de bază necesare în domeniul andragogiei și predării în general, în programă ele nu sînt incluse. Universitățile sînt încă instituții tradiționale, care vizează formarea competențelor și aptitudinilor necesare după vechiul model de predare, dar care nu este adecvat întotdeauna pentru adulți.

În pofida recunoașterii generale a faptului că profesionalismul în orice domeniu joacă un rol semnificativ în aprecierea și dezvoltarea unei sau altei sfere, în Europa de Sud-Est ritmul de dezvoltare din acest domeniu este foarte scăzut.

În majoritatea țărilor statutul profesional al andragogilor rămîne neclar. De regulă, această profesie nu este în mod expres inclusă în lista de profesii stabilită și recunoscută oficial. Numai în Serbia profesia are un statut separat. Universitatea din Belgrad are o istorie îndelungată de formare a specialiștilor în andragogie și o facultate de 4 ani de cursuri universitare de bază, precum și cursuri de masterat și de doctorat. Aproape în toate celelalte țări se manifestă inițiative, precum și încercări de a pune în aplicare programe ce presupun cursuri de bază de 4 ani sau programe de masterat în domeniul andragogiei.

Deseori, agențiile guvernamentale și ONG-urile organizează cursuri și numeroase activități de instruire a formatorilor în acest domeniu, care pot transmite cunoștințele și competențele necesare, dar acestea nu sînt sistematice. În acest domeniu există, de asemenea, proiecte naționale și internaționale. Un număr mare de donatori sprijină activitățile de formare a formatorilor.

Cercetarea în domeniul educației adulților

În toate țările din sud-estul Europei există o înțelegere clară a importanței cercetării ca fiind unul dintre cei mai importanți factori în dezvoltarea acestui domeniu.

Totuși, nici în aceste țări nu se atestă o abordare sistematică a cercetării, cum, de altfel, nu există nicio abordare sectorială în domeniul educației adulților. În plus, volumul total al cercetării este limitat, parțial din cauza lipsei de instituții implicate în această problemă și a fondurilor necesare. Cu toate acestea, în toate țările din regiune există un anumit număr de studii, direct sau indirect legate de instruirea adulților, axate pe anumite aspecte de instruire a lor. În pofida tuturor problemelor enumerate mai sus (numărul insuficient de instituții, lipsa asistenței financiare și a profesorilor), este evident că peisajul cercetării în Europa de Sud-Est este destul de viabil și divers. Unele studii sînt consacrate nemijlocit problemelor specifice instruirii adulților, în timp ce altele au tangență cu educația lor, dar chiar și aceste rezultate sînt, cu siguranță, relevante pentru domeniul nostru.

În toate țările din sud-estul Europei există o înțelegere clară a importanței cercetării ca fiind unul dintre cei mai importanți factori în dezvoltarea acestui domeniu.

*Peisaj riveran în Serbia
sursa: dvv international*

Evident, marea majoritate a organizațiilor de cercetare nu pot fi raportate la cele tradiționale (institute, universități), ci mai degrabă fac parte din anumite domenii și sfere, inclusiv:

- **Organizații publice sprijinite de către stat: ministere, agenții, centre de formare profesională.** Aceste organizații fac cercetări în diverse domenii tangențiale educației, însă legate, în mare parte, de politicile, strategia și reformele din diverse domenii ale educației;
- **Companiile publice și private** efectuează cercetări în funcție de nevoile lor – dezvoltarea de strategii și proiecte, adeseori axate pe instruirea și formarea profesională a personalului propriu, sau de formare a forței de muncă în ansamblu;
- **Agenții și Centre de sondaj al opiniei publice**, care furnizează datele cercetărilor nu numai despre opinia publică, ci și despre diverse aspecte ale vieții de zi cu zi a societății;
- **Organizații internaționale, programe și proiecte** (Banca Mondială, PNUD, Organizația ONU pentru Alimentație și Agricultură, dvv internațional, Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa și multe altele) oferă un sprijin substanțial cercetărilor în domeniul instruirii adulților. Multe proiecte sînt realizate în colaborare cu organizațiile susnumite, precum și cu unele organizații care beneficiază de finanțare de la stat. Aceste studii sînt, de obicei, parte a proiectului, una dintre etapele ciclului de proiect;
- **Universități și institute**, coordonatoare de cercetări științifice și tot felul de studii individuale, de regulă, prezentate la conferințe naționale și internaționale, congrese și seminare;
- **ONG-urile și societatea civilă** sînt un element important al sistemului în ceea ce privește proiectele de cercetare de diferite tipuri. Ele conlucrează cu alți parteneri și susținători.

În lipsa unei abordări sistematice de cercetare în cadrul educației pentru adulți, este dificil de a identifica prioritățile și studiile-cheie, în special din cauza faptului că situația este specifică fiecărei țări. Studiile de caz pot fi grupate în funcție de obiective și de semnificația practică a rezultatelor:

- cercetările care vizează **elaborarea documentelor strategice, a legilor, a planurilor de acțiune, reformele, instituirea de organizații, dezvoltarea de practici de predare** sînt prezentate în multe cazuri;

- dezvoltarea de practici de instruire **profesională** și de formare constituie obiectivul celui mai mare grup de studii;
- studii efectuate de anumite instituții sau organizații în scopul **perfectiunii cunoștințelor și instruirii personalului** – ministere, autorități publice, instituții de învățământ, societăți comerciale;
- cercetări orientate spre studierea situației, a circumstanțelor, a necesităților și a altor aspecte în anumite domenii de **educație a adulților**, efectuate pentru a stabili pașii următori și tacticile pentru fiecare proiect individual;
- cercetări care au în obiectiv **opinia publică** sau anumite caracteristici ale populației, prezentate în exemple;
- cercetarea fundamentală și aplicată, **efectuată de către instituțiile de cercetare în scopuri științifice**.

Tipul de cercetare și prioritatea acordată unei sau altei probleme se schimbă cu timpul. În contextul perioadei de tranziție, cercetarea joacă un rol important (chiar dacă într-un grad diferit), adesea ca un fenomen asociat, ca un indicator al realității în schimbare, al reformelor etc.

Cooperarea internațională

Având în vedere că țările din sud-estul Europei nu au acces la programele "clasice" ale UE (cum ar fi Grundtvig), cooperarea internațională nu este atât de dezvoltată, în schimb e foarte utilă.

Cooperarea internațională implică prezența donatorilor, cum ar fi UE – prin mecanisme de conlucrare între țările care se pregătesc să adere la UE sau la politica europeană de vecinătate, prin programul CARDS – „Asistență comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate” și, mai recent, prin Programul de modernizare a învățământului superior în statele vecine UE, prin activitățile agențiilor europene, cum ar fi Fundația Europeană pentru Educație și Formare Profesională (ETF), Centrul European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale (Cedefop), Agenția Europeană pentru Reconstrucție, ONG-uri internaționale și fundații, ca de exemplu, dvv international, Agenția elvețiană pentru dezvoltare și cooperare, Kultur-Kontakt Austria, Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică (GTZ), British Council etc., precum și prin Banca Mondială și Banca Europeană de Investiții. Rezultatele proiectelor internaționale sînt, de obicei, foarte utile și valoroase. Lipsa unei coordonări a proiectelor (se atestă multe suprapuneri, nu există o cooperare reușită), de evidență sistematică a progreselor la finalizarea proiectelor, neaplicarea rezultatelor la scară largă constituie o problemă.

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

În acest context, trebuie evidențiate principalele organizații internaționale care joacă un rol-cheie în dezvoltarea instruirii adulților în Europa de Sud-Est:

- **Fundația Europeană pentru Educație și Formare Profesională** – agenția UE care oferă sprijin pentru instruire și formare profesională în țările vecine cu UE, susținând țările cu economii în tranziție și țările în curs de dezvoltare prin intermediul reformelor sistemului de învățământ și ale sistemului pieței muncii, în contextul politicii externe a UE în direcția schimbării de potențial al capitalului uman.
- **Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică și Direcția Educație** sprijină dezvoltarea diferitor direcții în educație și crearea de documente strategice prin colectarea de date statistice și indicatori, reformele legate de cererea de pe piața forței de muncă și de democratizare, precum și de dezvoltarea tehnologică globală. Organizația oferă sprijin programelor multispectuale din regiunea dată.
- **dvv international**, Institutul de cooperare internațională al Asociației Germane a Universităților Populare contribuie la modernizarea filialelor locale implicate în formarea profesională și promovează ideea de formare continuă după modelul european, prin intermediul unei puternice rețele de organizații partenere și de reprezentanțe. Prin sprijinul acordat ocupării forței de muncă, toleranței și integrării, Institutul susține procesul de ajustare la standardele UE și pregătirile țărilor pentru integrarea ulterioară în UE.
- **Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică** sprijină reformele și dezvoltarea economiei de piață, precum și dezvoltarea economică durabilă, ceea ce constituie scopul principal al cooperării tehnice a Societății germane cu țările Europei de Sud-Est. Scopul multor proiecte este promovarea obiectivului regional comun. Adesea, ele sînt complementare.
- **Consiliul Europei** sprijină activitățile legate de perfecționarea drepturilor omului, a democrației și a statului de drept, asigură schimbul informațional și educațional, schimbul de practici reușite și consolidarea rețelelor și a relațiilor dintre organizatori la nivel național și internațional.

*Lanț muntos în Serbia
sursa: dvv international*

În ultimii ani în sud-estul Europei se atestă o creștere a ofertei de servicii de instruire pentru adulți, în primul rînd, inițiată de către donatori, cum ar fi elaborarea de măsuri eficiente pentru piața forței de muncă, reforma curriculară pentru instituțiile de formare profesională, reforma programelor de perfecționare a cadrelor, programe speciale de instruire pentru grupurile social dezavantajate etc. Acest lucru a devenit popular, larg răspîndit și mai

acceptat decât forma tradițională de instruire a adulților pentru a asigura procesul de instruire a adulților prin proiecte internaționale. Se aplică noi abordări și metode, se propun noi subiecte, astfel instruirea capătă un caracter divers și dinamic. Cu toate acestea, inițiativele donatorilor în sfera instruirii adulților de multe ori nu sînt gîndite pînă la capăt și se află în strînsă legătură cu propriile lor proiecte. De aceea proiectele nu au finanțare suficientă și durabilitate instituțională.

Concluzii: provocările-cheie de viitor

În timp ce procesul de integrare în UE constituie un imbold major pentru toate țările cu statut oficial de țări candidate la aderare, absolut în toate forța motrice de dezvoltare a instruirii pentru adulți o reprezintă, mai degrabă, impactul tranziției. Se resimte necesitatea adaptării la o piață concurențială deschisă a forței de muncă, care să cuprindă atît populația angajată, cît și șomerii.

În ciuda faptului că multe s-au întreprins deja și dezvoltarea instruirii adulților în Europa de Sud-Est continuă, mai există anumite situații dificile și puncte slabe, care trebuiesc menționate.

În ciuda faptului că multe s-au întreprins deja și dezvoltarea instruirii adulților în Europa de Sud-Est continuă, mai există anumite situații dificile și puncte slabe, care trebuiesc menționate. **În primul rînd, nivelul scăzut de atenție acordată educației adulților de către guvernele din Europa de Sud-Est.** Deși există o mulțime de dovezi că se elaborează și se implementează reforme, că apar diferite inițiative și se examinează un număr mare de documente strategice și legi, pregătirea generală și profesională a adulților nu este o prioritate pentru guverne. Nu există nicio viziune clară a funcționarilor responsabili de deciziile politice, dar nici a angajatorilor, că dezvoltarea capitalului uman este o cerință-cheie a viitorului. Este evident că problemele politice sînt dominante în toate țările. Investițiile publice și private în educație, în general, sînt neînsemnate, nu se bucură de atenție problema finanțării echitabile și eficiente. Toate acestea afectează grupurile de risc, în special tinerii care abandonează prematur școala, minoritățile etnice, în special romii, imigranții, persoanele cu dizabilități, refugiații etc.

Metodele de conducere învechite și inadecvate cerințelor constituie un obstacol în plus în dezvoltarea instruirii adulților în țările Europei de Sud-Est. Numai acțiunile coordonate ale ministerelor, cooperarea dintre participanții la proces pot stabili relații flexibile între diferite sisteme de învățămînt și componentele lor și pot asigura, în același timp, locuri de muncă. Se impune descentralizarea și stabilirea relațiilor de parteneriat la toate nivelurile, o atenție deosebită necesitînd parteneriatul social. Rolul de lider în reformare este acordat ministerelor educației, deseori exclusiv

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

lor, fără a se acorda atenție altor parteneri. Și, în sfârșit, este vorba despre activitățile din cadrul administrației, în cazul în care se simte lipsa de specialiști de înaltă calificare, despre o redistribuire a funcțiilor la toate nivelurile ierarhiei odată cu schimbările politice de la guvernare, despre persistența birocrăției, despre lipsa unui sistem de informare și a unei activități transparente. În situația descrisă nu numai că se iau decizii autocrate, dar și ineficiente; acordurile guvernamentale sînt de necontrolat și nu sînt fiabile. Aceasta afectează mai multe procese, or, în conformitate cu Criteriile de la Copenhaga (cu privire la statul de drept și adaptarea la condițiile de piață), pentru integrarea cu succes în UE e necesar un sistem funcțional cu personal calificat, transparența procedeeleor și norme echitabile.

Dorim să subliniem încă o problemă – **problema durabilității în contextul asistenței financiare fragmentare din partea donatorilor**. Așa cum am menționat mai sus, aproape toate programele de reforme derulate în prezent sînt susținute de UE și de acorduri bilaterale sau multilaterale ale donatorilor. În comparație cu asistența donatorilor oferită pentru reforme în domeniul educației în Europa Centrală fostelor țări candidate, se pare că administrațiile mici sînt susținute de un număr mai mare de donatori. Pe lângă dorința și capacitatea țărilor de a utiliza aceste programe, există o problemă de durabilitate a reformelor întreprinse pe banii donatorilor. Se impune finanțarea în continuare a activităților elaborate în cadrul programelor-pilot, ce ar trebui să fie extinse în întreaga țară, atribuindu-le un conținut real, pentru a evita retorica deșartă, pentru a motiva și a împuternici persoanele care pot contracara interesele de rutină și private. Și, în sfârșit, există o problemă de integritate, coerență și capitalizare. Dezvoltarea de rețele profesionale și parteneriate, ca organizații relevante, agenții de formare profesională sau consilii și centre pentru instruirea adulților, ar trebui să conducă la o mai mare stabilitate, chiar dacă aceasta presupune efort imens și contribuție în vederea dezvoltării capacității acestor structuri. Mai mult ca atît, un obstacol poate fi lipsa sentimentului de proprietate asupra proiectului sau a rezultatelor acestuia din partea partenerilor/guvernului. De multe ori, proiectele sînt considerate ca ceva „importat, străin”, așa că nu se depun suficiente eforturi pentru a consolida și a implementa aceste proiecte în sistemul național.

*Parcelă de pădure în Serbia
sursa: dvv internațional*

În plus, se observă **un nivel redus de cooperare și schimb de experiență între țările din sud-estul Europei**, deși există o experiență pozitivă. Avînd în vedere lipsa relativă a personalului, această problemă este destul de semnificativă, atît pentru administrația publică, cît și pentru organizațiile private. În afară de aceasta, există riscul că divergențele de abordare să creeze bariere între țări, or, economiile în curs de dezvoltare necesită libertate geografică de mișcare nu doar în întreaga regiune, ci și pe întregul continent european.

Și, în sfârșit, un factor major care a împiedicat pînă acum dezvoltarea instruirii adulților îl constituie perceperea valorii educației și crearea unei culturi a instruirii, în general. În țările Europei de Sud-Est încă se simte lipsa unei culturi a „educației pentru toți”, deși existența acesteia ar putea motiva potențialii elevi și ridica nivelul global de participare, făcînd educația mai populară în cadrul unei poziții civice active, a autoafirmării și / sau a angajării în cîmpul muncii.

Ce-i de făcut?

Iată cîteva acțiuni care pot fi recomandate.

Mai întîi de toate, trebuie creat **un mediu favorabil pentru instruirea adulților**. Aceasta înseamnă:

- **Sistematizarea și coerența acțiunilor întreprinse de guvern**, incluzînd toate ministerele și alte instituții de conducere relevante, trebuie să vizeze dezvoltarea unei politici unice, elaborarea strategiilor și planurilor de acțiuni cuprinzătoare în domeniul instruirii adulților, modificarea stilului de management pentru crearea condițiilor-cadru orientate spre consolidarea și dezvoltarea actorilor de bază, oferind guvernului posibilitatea de a conlucra cu acestea, precum și realizarea acordurilor și a mecanismelor de control al acestora. Un pas concret în această direcție ar fi un acord guvernamental privind creșterea finanțării pentru educație și formare, unde un punct separat ar trebui să indice volumul fondurilor alocate instruirii adulților și criteriul determinant pentru finanțarea instruirii adulților;
- **În domeniul dezvoltării capitalului uman, partenerii sociali ar trebui să acorde un rol mai important**, în special în materie de finanțare a instruirii adulților, promovării culturii de instruire continuă fără întrerupere de la locul de muncă, creșterii indicatorilor de participare și asigurării stimulenților și recompenselor pentru învățare, susținerii infrastructurii (de exemplu, nevoia de competențe într-un sector special, cadrul național al calificărilor și standardele), precum și asigurării învățării pe parcursul întregii vieți;
- **Constituirea de parteneriate și rețele de contact** la toate nivelurile între guverne, angajatori, în sfera educației, între societățile civile este necesară pentru promovarea unei culturi a învățării și a valorilor educației, pentru creșterea gradului de participare a tuturor categoriilor de populație la instruire, precum și pentru dezvoltarea pieței serviciilor educaționale și a infrastructurii instruirii continue. Parteneriatele sînt necesare de asemenea la nivel național (de exemplu, distribuirea de fonduri, întocmirea rapoartelor financiare de către organizațiile neguvernamentale din domeniul instruirii adulților, determinarea nevoilor specifice de formare și dezvoltarea programelor respective etc.);

- **Creșterea finanțării publice și cofinanțarea instruirii adulților**, crearea unei baze financiare solide pentru instruirea adulților, stimularea investițiilor, optimizarea finanțării publice cu atragerea de fonduri suplimentare, consolidarea fluxurilor financiare pentru fiecare cursant/organizație de formare, precum și crearea unui sistem de stimulare financiară și recompense;
- **Asigurarea unei analize profunde:** e necesară colectarea de informații exacte și efectuarea cercetărilor sistematice în domeniul instruirii adulților (de exemplu, metodologia de predare, eventuala cerere de formare, lucrul cu loturi de elevi dificili, motivarea, neutralizarea obstacolelor), pentru a identifica și analiza tendințele pieței forței de muncă și competențele necesare într-un anumit sector al economiei. În plus, trebuie prognozată cerința de capital uman și corespunderea acestuia;
- **Consolidarea capacității ministerelor**, partenerilor sociali și a altor actori pentru a constitui pe termen lung parteneriate durabile, eficiente, sinteza experienței internaționale, obținută prin implementarea programelor donatorilor. **Consolidarea capacităților** este importantă, de asemenea, pentru profesioniștii care lucrează în domeniul instruirii adulților, pentru cei care oferă consultanță și orientare profesională, pentru cei care fac cercetări etc.
- **Promovarea educației în general** și pentru anumite grupuri ale populației, în particular, ar trebui să se desfășoare în paralel cu dezvoltarea pieței de servicii educaționale și creșterea calității acestora.

În plus, vorbind despre nivelul de reforme politice și ținând seama de resursele limitate pentru educație și formare în Europa de Sud-Est, prioritare ar trebui să fie următoarele domenii:

- **Modernizarea programelor educaționale și de formare** și ralierea lor la tendințele pieței forței de muncă: formarea unui spectru larg de abilități și competențe de bază și a unui nivel avansat de pregătire, instruirea în bază de module și aplicarea metodelor de recunoaștere și validare a cunoștințelor dobândite anterior;
- **Elaborarea standardelor în învățământul profesional și a cadrului național al calificărilor.** Standardele sînt concepute pentru a determina ce trebuie să conțină programele și modul de îndeplinire a lor, cum ar trebui să fie cadrul național al calificărilor și ce fel de certificate ar trebui să elibereze organismele independente de calificare;
- **Asigurarea calității** la fiecare etapă (la intrarea în sistemul de formare, în decursul procesului și la ieșire (la sfîrșitul procesului de învățare)) – autorizare, acreditare a instituțiilor de învățămînt, controlul asupra procesului de învățare și rezultatelor acestuia;

- **Monitorizarea sistematică și evaluarea** strategiilor, a planurilor de acțiune, a programelor, a cursurilor, a rezultatelor și a rentabilității, în conformitate cu obiectivele propuse și etapele de avansare, precum și interesul de a acționa în continuare;
- **Perfecționarea cadrelor didactice și a formatorilor în domeniul instruirii adulților** (la nivel primar și la nivel de continuitate), a managerilor și a reprezentanților altor profesii, cum ar fi cercetătorii și consultanții în carieră profesională. În conformitate cu Tratatul de la Maastricht, care subliniază primatul cercetării necesităților specifice de formare și schimbarea rolului cadrelor didactice și al formatorilor implicați în învățământul profesional, precum și analiza posibilității de a face profesia dată mai atractivă, incluzând perfecționarea continuă a aptitudinilor profesionale, mai multă atenție ar trebui să fie acordată metodelor inovatoare în pedagogie, trecerii de la „instruire” la „formare”, plasând elevul în centrul procesului. Am dori de asemenea să menționăm că este foarte important să știm despre toate sferele în care e nevoie de andragogi și să determinăm standardele profesionale pentru instruirea adulților;
- **Receptivitate la nevoile întreprinderilor și ale persoanelor fizice** în dezvoltarea și dobândirea competențelor: să fie promovate cursurile de instruire intraorganizaționale, atelierele, formarea ca parte a activității de grup, analiza nevoilor de formare, introducerea unor metode și tehnici care vizează rolul activ al elevului, serviciile personalizate, cursurile de scurtă durată, consilierea și asistența beneficiarilor de serviciile educaționale;
- Dezvoltarea de **programe integrate și servicii asociate grupurilor social dezavantajate**. De exemplu, oferind servicii de instruire șomerilor, ar trebui gândit și modul de sporire a numărului de audienți ai acestui curs, care ar obține maximum de beneficii din formarea profesională, precum și modul de angajare în câmpul muncii. Aceasta înseamnă că va fi nevoie de fonduri suficiente alocate agențiilor de ocupare a forței de muncă pentru elaborarea indicatorilor unei „piețe a forței de muncă active” și serviciilor conexe. În plus, serviciile de stat pentru ocuparea forței de muncă trebuie să fie capabile să evalueze pe deplin necesitățile șomerilor și să întreprindă consultările necesare.

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

Sferele de perspectivă și modalitățile de susținere din partea partenerilor europeni

- Până în prezent se simte o mare necesitate de **acțiuni lobby și activități de avocatură** din partea UE, orientate spre guvernele naționale în scopul de a populariza și de a pune în aplicare măsurile declarate. La nivel național nu există încă forțe suficiente pentru a face față acestei sarcini fără eforturi comune la nivel regional și european.
- **Reformele** în domeniul instruirii adulților au nevoie nu doar de sprijin financiar, ci și de o expertiză orientată spre specificul local, de un know-how specific și de indicatori corespunzători.
- **Experiența pozitivă** din țările Europei de Sud-Est ar trebui să fie luată în considerație și să fie parte componentă a experienței europene comune în domeniul instruirii adulților.
- **Programele tradiționale ale UE** care sprijină instruirea adulților (de exemplu, "Grundtvig") trebuie să fie accesibile partenerilor din afara UE, pentru a lărgi cooperarea, schimbul de experiență și libertatea de mișcare în Europa.
- **Se impune** stabilirea mai intensă a **rețelelor, a cooperării, a schimbului de strategii și experiențe**, precum și a schimbului de informații cu privire la rezultatele obținute și lecțiile învățate, între partenerii din UE și țările din sud-estul Europei.

Belgrad. Sursa: dvv international

- Ar fi util ca, în procesul analizei, evaluării situațiilor, formulării obiectivelor și identificării priorităților, **strategiile**, documentele, programele, acțiunile și alte măsuri ale UE în domeniul instruirii adulților să ia în considerație **întreg teritoriul Europei**;
- Parteneri, reprezentanți și experți **din țările din sud-estul Europei ar trebui să fie incluși** în procesul de elaborare a politicii europene comune în domeniul educației adulților și a proiectelor de implementare a acesteia.

Educația adulților în Croația

Šepurine, Insula Prvič. Sursa: dvv international

Iskra Devčić Torbica

Educația adulților în Croația

Politici educaționale, legislație, finanțare

Contextul politic

Documentele adoptate în Croația despre politicile educaționale de bază pot fi împărțite în documente care reglementează sistemul de învățământ, în general, și care se referă doar parțial la instruirea adulților, și documente care sînt pe deplin destinate instruirii adulților.

Printre primul grup de documente, cele mai importante sînt:

- **2001** Croația secolului XXI – educație, Cartea albă privind educația în Croația, Guvernul Republicii Croația, Consiliul Național pentru Consolidarea Competitivității;
- **2002** Declarația Cunoștințelor; **2004**, Croația, bazată pe cunoștințe și implementarea lor, Academia Croată de Științe și Arte;
- **2004** 55 de Recomandări pentru îmbunătățirea competitivității în Croația, Consiliul Național pentru Consolidarea Competitivității;
- **2005** Planul de Dezvoltare a Educației 2005-2010, Ministerul Științei, Educației și Sportului;
- **2006** Planul de Dezvoltare Strategică 2006-2013, Oficiul Central de Stat pentru Strategia de dezvoltare și coordonare a resurselor financiare alocate de UE;
- **2007** Standardul național al Croației în domeniul educației;
- **2007** Programul național al activităților de implementare a învățământului secundar obligatoriu, Parlamentul Croației;
- **2007** Strategia de dezvoltare a programelor naționale de formare, Ministerul Științei, Educației și Sportului, Consiliul Național pentru programele de formare;
- **2008** Strategia de dezvoltare a învățământului profesional din Republica Croația 2008-2013.

Dacă e să ne referim în special la instruirea adulților, principalul instrument al cadrului politic în acest domeniu este **“Strategia pentru educația adulților”, 2004.**

Obiectivele principale evidențiate în strategia de dezvoltare vizează elaborarea măsurilor de implementare a **învățării pe tot parcursul vieții** ca un drept și o obligație a tuturor cetățenilor, dezvoltarea unui astfel de sistem de educație a adulților, care ar asigura **egalitatea de șanse și un nivel de educație de calitate**, stabilirea cadrului juridic și a condițiilor profesionale pentru organizarea procesului de instruire a adulților ca o componentă a sistemului de învățământ, precum și luarea în calcul a nevoilor personale de formare, cererile de pe piața forței de muncă și ale societății în ansamblu.

*Curs de formare
sursa: dvv international*

Cadrul legislativ

Dacă e să ne referim în special la instruirea adulților, principalul instrument al cadrului politic în acest domeniu este **„Strategia pentru educația adulților”, 2004.**

Adoptarea „Legii privind educația adulților” în 2007 a fost precedată de diferite tipuri de dispoziții și reglementări menite să dirijeze sistemul complex de instruire a adulților, care au fost concentrate în mai multe legi și acte legislative referitoare la învățământul primar și secundar. Ideea de bază în adoptarea „Legii privind educația adulților” și a actelor legislative complementare constă în constituirea unui sistem independent de instruire a adulților, care va include un set de legi de bază în domeniul instruirii adulților.

Pe lângă definirea obiectivelor și a funcțiilor de reglementare ale Consiliului pentru educația adulților și ale Agenției pentru Educația Adulților, „Legea privind educația adulților” definește formele de învățare pentru adulți și stabilește cine și în ce condiții poate asigura procesul de educație a adulților.

„**Legea privind educația adulților**” (2007) a fost completată de următoarele patru acte normative:

- **“Actul legislativ privind standardele și specificul instituțiilor de educație a adulților” (2008).** Acest document definește standardele și normele, precum și metodele și procedurile de identificare a condițiilor care trebuie întrunite de către instituțiile de instruire a adulților în corespundere cu programele de formare a adulților;
- **“Actul legislativ cu privire la conținutul, forma și metoda de ținere a documentației în domeniul andragogiei” (2008).** Acest document definește conținutul și forma documentației andragogice ținute de că-

tre agențiile acreditate pentru realizarea programelor de formare pentru adulți, și definește, de asemenea, metodele de prelucrare și arhivare;

- **“Actul legislativ despre setul de documente pentru instituțiile de instruire a adulților” (2008).** Acest act definește conținutul și forma documentației care este menținută de către instituțiile acreditate pentru realizarea programelor de formare pentru adulți: descrierea programului, a audienților și a personalului didactic, precum și evidența întregii informații necesare pentru activitățile de monitorizare și dezvoltare în domeniul educației adulților;
- **“Actul legislativ de certificare de stat în domeniul instruirii adulților” (2008).** Acest document definește titlul, conținutul și tipul de certificat emis unui adult la absolvirea liceului sau a școlii medii speciale, a cursurilor de recalificare, de perfecționare profesională, de formare profesională inițială, a trainingurilor și a învățământului primar.

“Legea privind subvențiile de stat în educație”

(adoptată în 2007)

“Legea privind subvențiile de stat în educație”, care a intrat în vigoare în noiembrie 2007, modifică “Legea cu privire la reținerea impozitului pe venit”, în special în partea în care se spune despre taxele fiscale și scutirea de taxe a unui șir de grupuri-țintă în cazul în care își exprimă dorința de a învăța.

*Formarea de ingineri electrotehnicieni
sursa: dvv international*

“Legea despre locurile de muncă și asigurare în caz de șomaj”

(adoptată în 2008)

“Legea despre locurile de muncă și asigurare în caz de șomaj” intrată în vigoare în ianuarie 2009, reglementează acordarea de asistență în vederea angajării în câmpul muncii, pentru formare și orientare profesională, precum și pentru reabilitarea profesională a șomerilor cu competențe reduse.

„Legea privind uzul de pensii”

(adoptată în 2008, ultimele modificări introduse în 2008)

Această lege este în strânsă legătură cu „Legea cu privire la locul de muncă și asigurare în caz de șomaj” și vizează acele categorii de persoane care, în cazul traumatismelor la locul de muncă, beneficiază de reabilitare profesională în condiții de angajare cu normă deplină. În lege se precizează, de asemenea, cine are drep-

tul la reabilitarea profesională și în ce condiții, cine va efectua formarea și cine va finanța reabilitarea profesională, care este obiectivul acesteia și ce drepturi și obligații au oamenii ce au suferit traume la locul de muncă în timpul reabilitării profesionale.

„Legea cu privire la forța de muncă”

(adoptată în 1995, ultimele modificări introduse în 2005)

Legea abordează problema instruirii și formării cadrelor, mai precis, se referă la activitatea stagiarilor; legea reglementează drepturile și responsabilitățile cu privire la instruire, la nivelul avansat de formare la locul de muncă, atât pentru angajatori, cât și pentru personal. Există obligații speciale ale angajatorilor legate de privilegiile acordate personalului schilodit la locul de muncă sau la care a fost descoperită vreo boală profesională. Problema instruirii și formării profesionale poate fi și în legătură cu concedierea.

„Legea despre meserii”

(adoptată în 2003, ultimele modificări introduse în 2007)

Prezenta lege reglementează domeniul instruirii și formării maiștrilor.

„Legea despre instituții” și „Legea despre universitățile de tip deschis”

(adoptată în 1997-1999.)

„Legea despre instituții” și „Legea despre universitățile de tip deschis” reglementează aspectele organizatorice ale instituțiilor pentru instruirea adulților, și anume: probleme de desfășurare a afacerilor, de management etc.

Gestionarea de către Guvern a procesului de educație pentru adulți

Ministerul Științei, Educației și Sportului este un organism-cheie de reglementare a tuturor ramurilor educației, inclusiv instruirea formală a adulților. Instituțiile de învățământ acreditate realizează programe de instruire a adulților în baza regulamentelor Ministerului.

Consiliul pentru educația adulților este un organism consultativ al Guvernului, compus din reprezentanți ai tuturor părților interesate. Consiliul monitorizează starea de lucruri în sfera instruirii adulților și propune măsuri pentru dezvoltarea acesteia, înaintează propuneri de ordin legislativ, de implementare a actelor normative, de utilizare a mecanismelor de finanțare pentru programele de instruire a adulților.

Agencia pentru Educația Adulților (înființată în mai 2006) este o organizație de stat al cărei scop este să ofere condiții instituționale pentru dezvoltarea instruirii adulților. Activitatea agenției include monitorizarea, dezvoltarea, evaluarea și îmbunătățirea calității instruirii adulților, îndeplinind următoarele atribuții:

- realizarea activităților ce vizează analiza și dezvoltarea învățămîntului pentru adulți;
- coordonarea propunerilor înaintate de grupurile profesionale;
- controlul profesional al instituțiilor de învățămînt pentru adulți;
- servicii de consiliere profesională;
- pregătire și formare în domeniul instruirii adulților;
- inovații, monitorizarea și evaluarea programelor de instruire a adulților;
- stimularea cooperării și participarea la programe și proiecte în domeniul instruirii adulților;
- întreținerea bazelor de date și informarea organelor de stat și ministeriale despre materialele mai importante și despre datele privind starea de lucruri în domeniul instruirii adulților, precum și despre perspectivele de dezvoltare;
- redactarea rapoartelor analitice despre managementul în domeniul instruirii adulților;
- identificarea unor criterii pentru stabilirea, implementarea și monitorizarea sistemului de finanțare a instruirii adulților cu referire la programe, investiții și management;
- alte sarcini prevăzute în “Decretul de constituire a Agenției”.

Farul din Mulo

sursa: dvv international

Activitatea Agenției pentru Educația Adulților este finanțată de la bugetul de stat, precum și din alte surse.

*Seminar în Belgrad
sursa: dvv international*

Finanțarea educației adulților

Deși finanțarea proiectelor și programelor în domeniul instruirii adulților în Croația în ultimii ani a crescut considerabil, este, totuși, imposibil să obții un tablou real al costurilor totale suportate în acest scop (în special în organizațiile mai mici – unități locale și regionale).

În plus, fondurile planificate în perioada 2007-2008 privind învățarea continuă și instruirea adulților au fost alocate nu numai Ministerului Științei, Educației și Sportului și / sau Agenției pentru Educația Adulților, ci și altor ministere și departamente. În acest sens, ar trebui să se ia în considerație fiecare organism separat.

Aici, însă, vom aduce doar câteva exemple pentru a ilustra diversitatea de instituții și programe care fac obiectul finanțării de la bugetul de stat.

Deși finanțarea proiectelor și programelor în domeniul instruirii adulților în Croația în ultimii ani a crescut considerabil, este, totuși, imposibil să obții un tablou real al costurilor totale suportate în acest scop.

Agenția pentru Educația Adulților

În 2007, Agenția pentru Educația Adulților a primit în total 7,55 mln. kuna. Bugetul Agenției a constituit 13,5 mln. kuna în anul 2008 și 12,3 mln. kuna în anul 2009.¹

În timp ce Agenția pentru Educația Adulților este preocupată de dezvoltarea funcțiilor necesare pentru a sprijini instruirea adulților, unele agenții specializate primesc fonduri anuale pentru instruirea grupurilor lor țintă.

Printre aceste agenții pot fi identificate Agenția de formare și pregătire a profesorilor, Agenția pentru instruire profesională și formare și Centrul de formare a funcționarilor publici de pe lângă Administrația Centrală.

Agenția pentru Educația Adulților este o organizație înființată recent și e prea devreme să vorbim despre evaluarea eficacității acesteia. De altfel, ca mai toate agențiile de educație din țară, ea constituie un element al sistemului Ministerului Educației și nu are nici competențele necesare, nici posibilitatea de a dezvolta activități proprii de cercetare.

Ministerul Familiei, Veteranilor și al Solidarității între generații

Despre mijloacele financiare considerabile alocate pentru instruirea adulților, putem judeca pe baza numărului mare de proiecte pentru formarea următoarelor grupuri-țintă de adulți:

¹ Sumele sînt prezentate în kuna; cursul schimbului valutar în mai 2009 era următorul: 1 euro = 7,42 kuna

- **Veteranii de război**

În bugetul de stat pentru 2008 pentru finanțarea acestui program au fost prevăzute 40 mln. kuna.

- **Adulții cu handicap**

Ministerul Familiei, Veteranilor și al Solidarității între generații a alocat 20,3 mln. kuna pentru realizarea proiectelor în anii 2004, 2005, 2006 și 2007. Instruirii formale a adulților cu handicap, de asemenea, i s-a oferit suport financiar în cadrul proiectului „Permisul european de conducere a computerului” (ECDL – European Computer Driving Licence) pentru nevăzători și tineri cu deficiențe de vedere, precum și pentru persoanele cu handicap. A fost alocată suma de 81,293 mii kuna.

- **Victimele violenței domestice**

Srijinul financiar prevăzut pentru realizarea proiectului într-un termen de 3 ani (2004-2007) s-a ridicat la 728,690 kuna.

- **Adulții tineri**

Din 2004 până în 2007, pentru 134 de proiecte în domeniul instruirii non-formale pentru tineret au fost alocate 4 milioane kuna, în timp ce în aceeași perioadă pentru 224 de proiecte vizând combaterea dependenței de droguri, precum și orice alte dependențe au fost alocate de 11,5 milioane kuna.

Din 2004 până în 2007, ministerul sus-numit a alocat încă 537,986 mii kuna pentru alte 14 proiecte de tineret, destul de importante după rezultatele licitațiilor publice.

Ministerul Familiei, Veteranilor și al Solidarității între generații a finanțat de asemenea seminare de formare de o zi sau două pentru lideri de cluburi printre tineret, în 2004, 2005 și 2006. Programele educaționale au vizat planificarea strategică, activități lobby și prezentări de proiect, elaborarea propunerilor de proiect și a bilanțurilor financiare, voluntariatul, însușirea democrației și drepturile omului, teme de tipul “Tinerii împotriva violenței: mobilizarea comunităților locale și rezolvarea conflictelor pe cale pașnică”.

Ministerul Turismului

Între 2000 și 2007, Ministerul Turismului a acordat sume considerabile pentru diverse asociații profesionale în scopul de a cofinanța o serie de seminare și cursuri de scurtă durată.

Tabelul 1.

Fonduri alocate de către Ministerul Turismului în perioada 2000 - 2007.

	Anul finanțării							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mijloacele alocate (kuna)	769,072	763,495	614,269	465,000	1,420,000	2,020,000	2,700,000	2,250,000

*Examenul de meșter artisan
sursa: dvv international*

Educația și formarea funcționarilor publici la locul de muncă

Finanțarea de la buget, orientată spre dezvoltarea și implementarea programelor pentru instruirea și formarea funcționarilor publici la locul de muncă (2 mln. kuna pentru nevoile administrației centrale și 273,0 mii kuna pentru Centrul de formare a funcționarilor publici), a fost aprobată pentru prima dată în anul 2007. Aceste fonduri nu sînt alocate pentru salariile personalului Centrului de formare a funcționarilor publici. În 2008, în bugetul de stat a fost inclusă o nouă linie de buget în conformitate cu care pentru nevoile Administrației centrale au fost alocate 2,3 mln. kuna și

280,0 mii kuna pentru necesitățile Centrului de formare a funcționarilor publici (pentru programele de instruire generală și pentru formarea profesională a specialiștilor). În afară de aceasta, ca și în 2007, toate instituțiile administrative au propriile lor fonduri suplimentare pentru instruire și formare profesională în cadrul programelor.

Serviciul public de Ocupare din Croația

A se vedea detalii cu privire la finanțarea în cadrul programului Serviciului de Ocupare la secțiunea "Participarea".

Bugetul descentralizat (administrația publică locală)

Croația este împărțită în 21 de unități teritorial-administrative regionale (20 de regiuni - județe și orașul Zagreb, care are statut de județ și oraș) și 547 unități ale administrației publice locale (122 orașe și 425 comune). În conformitate cu procesul de descentralizare, Legea privind administrația publică locală și regională (Monitorul Oficial 33/01, 129/05) urmărește scopul să ofere administrației publice locale împuterniciri mai mari. Aceasta se referă în special la activitățile în domeniile educației, sănătății, planificării urbane, dezvoltării economice, protecției mediului, infrastructurii transportului și culturii.

Unitățile locale și regionale ale administrației publice au dreptul de a forma propriile bugete. Statul e obligat să acorde asistență financiară unităților administrației publice locale mai slabe.

În Croația există comunități slab dezvoltate și mici, în care funcționarea normală a organelor administrației publice locale și a instituțiilor este dificilă din cauza insuficienței fondurilor. Datele despre finanțarea instruirii pentru adulți în fiecare județ nu sînt disponibile.²

În timpul pregătirii "Raportului de stat privind statutul și dezvoltarea competențelor în domeniul educației adulților în Republica Croația" (2008) pentru CONFINTEA VI (Conferința Internațională privind instruirea adulților), Agenția pentru Educația Adulților a propus celor peste 250 de instituții și subiecți interesați din Croația să participe la redactarea raportului. Doar 80 dintre aceste organizații au furnizat informații relevante. Cu toate acestea, e posibil ca unele dintre ele, și anume, organizațiile cu o reprezentare mai slabă în administrația publică locală să fi cheltuit o anumită sumă de bani (poate chiar semnificativă) pentru aceste scopuri, dar nu au completat chestionarul Agenției și astfel datele nu au fost înregistrate în varianta finală a raportului (a se vedea tabelul 2).

Din cauza dispersării în domeniul educației adulților și a diverselor surse de finanțare nu există informații cuprinzătoare cu privire la indicele total de investiții pentru instruirea adulților.

Agenția pentru Educația Adulților **elaborează în prezent o bază de date**, care va facilita colectarea informației privind sursele de finanțare pentru instruirea adulților din Croația.

În conformitate cu această lege, ajutorul financiar poate fi alocat de la bugetul de stat și din bugetele unităților locale și regionale ale administrației publice pentru a asigura instituțiile cu materiale didactice și alt echipament, pentru dezvoltarea și implementarea programelor inovatoare.

Din cauza dispersării în domeniul educației adulților și a diverselor surse de finanțare nu există informații cuprinzătoare cu privire la indicele total de investiții pentru instruirea adulților.

2 Două exemple sînt prezentate în Tabelul 2

Tabelul 2.

Finanțarea planificată pentru învățare pe parcursul întregii vieți și instruirea adulților în termeni bănești (kuna)³

Ministerul și organizațiile	Planul pentru anul 2006	Planul pentru anul 2007	Planul pentru anul 2008
Bugetul central			
Agenția pentru Educația Adulților		7,55 mln.	13,5 mln.
„Pentru o Croație instruită: spre un viitor rîvnit” Ministerul Familiei, Veteranilor și al Solidarității între generații			5,9 mln.
• Veteranii războiului			40 mln.
• Populația adultă cu handicap	20,3 mln.(2004-2007)		
• Victimele violenței domestice	728,690 (2004–2007)		
• Adulții tineri	4 mln. pentru proiecte în domeniul instruirii (2004–2007), 11,5 mln. pentru proiecte vizînd combaterea dependenței de droguri, precum și orice alte dependențe (2004–2007), 573, 968 pentru proiecte de importanță majoră		
Ministerul Turismului		2,25 mln.	
Administrația Centrală		2 mln.	2,3 mln.
Centrul de formare a funcționarilor publici		273,000	280,000
Serviciul de angajare din Croația (susținerea instruirii și angajării, finanțarea serviciilor de instruire acordate șomerilor)		150,3 mln.	
Distribuirea mijloacelor bugetare/ bugetele locale			
Județul Primorje-Gorski Kotar		870,000	
Județul Osijek-Baranja		498,468	7,826

3 Menționăm că datele nu sînt fiabile și cuprinzătoare și, probabil, au mai mult valoare de ilustrare a situației existente.

Sprijinul financiar se oferă din contul:

- beneficiilor pentru valoarea impozitului pe venit;
- cofinanțării cheltuielilor pentru alimentația și cazarea studenților cu frecvență la zi;
- burselor oferite de Ministerul Educației, de autoritățile locale și de viitorii angajatori, precum și călătoriilor gratuite în mijloacele de transport public în unele orașe.

Înlesniri pentru valoarea impozitului pe venit

În conformitate cu "Legea privind finanțarea acordată de stat pentru învățământ" până la 50% din costul general al instruirii adulților și 25% din costul instruirii specializate înguste și formării profesionale a personalului din companiile mari pot fi excluse din baza de impozitare. În companiile mici și mijlocii din baza de impozitare pot fi excluse până la 70% din costul instruirii adulților și 35% din costul instruirii specializate înguste și formării personalului.

Companiile situate în zonele cu un nivel foarte scăzut de trai și cu o rată ridicată a șomajului, indicate pe harta regiunilor care beneficiază de subvenții guvernamentale, pot conta pe un procent mai mare de avantaje fiscale, la fel și antreprenorii care finanțează instruirea și formarea profesională a grupurilor social vulnerabile.

Cheltuielile pentru învățământul general, prevăzute în prezenta lege, – nivelul plății taxelor de școlarizare în învățământul primar, învățământul secundar și superior și în alte instituții în care se obțin studii primare, secundare și superioare (inclusiv obținerea diplomei după un curs de 4 ani și a titlului de licențiat, master, doctor), cheltuielile pentru seminare, conferințe, ateliere și cursuri de specialitate sînt de asemenea incluse în lege.

În ceea ce privește instruirea specială, în lege se stipulează următoarele costuri neimpozabile: participarea la seminare, traininguri, congrese, cursuri de specialitate și formarea profesională atît în Croația, cît și în străinătate. Pentru instruirea generală și specială se stipulează cheltuieli pentru materiale didactice și salariile formatorilor.

Printre oportunitățile nefinanțate se include concediul pentru instruire.

Alte surse de finanțare

Societatea civilă

În Croația există peste 35.000 de organizații neguvernamentale (ONG-uri) înregistrate. O parte dintre ele sînt implicate în programe în domeniul educației adulților, începînd cu ateliere de creație și terminînd cu educația civică. Proiectele ONG-urilor în domeniul educației adulților sînt finanțate în principal de

donatorii internaționali, alocațiile publice pentru astfel de proiecte constituie aproximativ 30%. Pentru a susține realizarea programelor ONG-urilor în domeniul educației adulților, **Fondul Național pentru dezvoltarea societății civile** oferă organizațiilor publice fonduri la nivel de stat.

Din 2004 până în 2007 Fondul Național pentru dezvoltarea societății civile a desfășurat 20 de licitații și 14 concursuri, oferind susținere financiară pentru 878 de organizații ale societății civile în suma de 86,223,475 kuna. Această sumă a fost alocată pentru finanțarea inițiativelor civice, proiectelor, programelor și susținerea instituțiilor publice, a programelor de cooperare, de dezvoltare regională și descentralizare.

Finanțarea internațională

O sursă importantă de finanțare constituie proiectele internaționale. În continuare vom examina în detaliu acest aspect.

Sectorul privat

Rezultatele cercetării competitivității forței de muncă demonstrează că companiile croate investesc în sporirea competitivității personalului lor mai puțin decât prevăd standardele europene și internaționale.

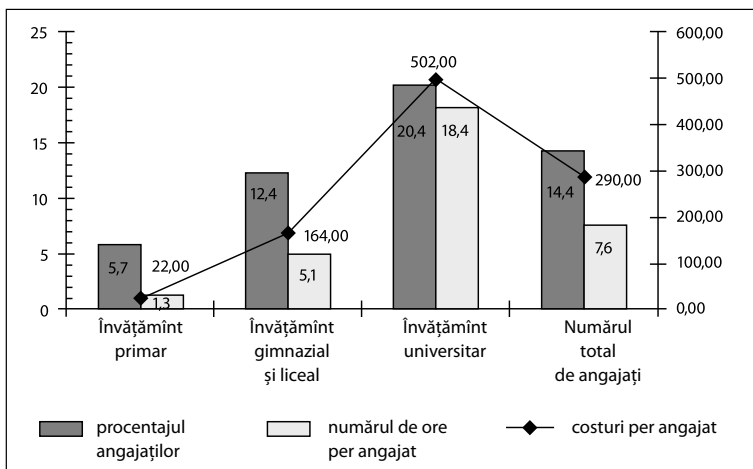

Figura 1. Procentul total de angajați care au obținut educație suplimentară, numărul total de ore de formare suplimentară pentru fiecare angajat, suma costurilor de formare suplimentară pentru fiecare angajat în kuna. Datele din 2002.

Cu toate acestea, e de așteptat ca, în legătură cu adoptarea recentă a “Legii cu privire la finanțarea publică a educației”, investițiile sectorului privat în educație să crească.

Taxa pentru instruire

Se presupune că cetățenii adulți ar trebui să contribuie, de asemenea, la finanțarea educației lor sau chiar să acopere complet aceste costuri. Astfel, unii audienți adulți își asumă în totalitate costurile educației. Cheltuielile pentru programele din domeniul artelor, sănătății, ecologiei și programele de dezvoltare a competențelor creatoare sînt suportate de participanți. Ar trebui remarcat faptul că este în continuă creștere numărul atelierelor gratuite pentru cei care doresc să-și petreacă activ timpul liber, finanțate de diverse asociații, ONG-uri, municipalitate și orașe, organe ale administrației publice locale.

*Formare practică în meseria de bucătar
sursa: dvv international*

Cetățenii care au plătit costurile studiilor de reprofilare sau pentru obținerea studiilor secundare cu angajare ulterioară în câmpul muncii din fondurile proprii pot conta pe o compensație de pînă la 70% din suma cheltuită, restituită din bugetul Ministerului Economiei, Muncii și Antreprenoriatului.

Educația formală variază în funcție de durata, conținutul programelor de studii și complexitatea nivelului de formare. Acești parametri determină costul programului. Programele de dezvoltare a competențelor obținute anterior sînt cele mai scurte, prețul unor astfel de cursuri variază între 1,5 și 6,0 mii kuna, în timp ce costul unui an de învățămînt secundar variază între 4,0 și 8,0 mii kuna.

Ce lipsește în domeniile politicilor, legislației și finanțării?

Politicile

- Învățarea pe tot parcursul vieții nu este o prioritate a politicii guvernului, de aceea și este lipsită de resursele financiare necesare care să asigure competitivitatea economiei și a forței de muncă prin creșterea nivelului mediu de competențe și susținerea capacității oamenilor de a se adapta la schimbări.
- Lipsește implicarea mai activă a partenerilor sociali și a actorilor-cheie în procesul de pregătire, adoptare și implementare a politicilor publice și a programelor de dezvoltare a instruirii pentru adulți. Aceasta include luarea deciziilor, bazate pe opinia celor trei părți (parteneri sociali), și o delimitare clară a puterilor și a responsabilităților.
- Nu se atestă o formare adecvată și/sau o coordonare suficientă între diferite ministere și departamente.

Legislația

„Legea despre instruirea adulților” ca sistem de reglementare a unei astfel de sfere complexe oferă o bază solidă pentru dezvoltarea educației adulților în Croația. Cu toate acestea, pentru unele probleme încă nu s-au propus soluții adecvate în procesul de pregătire a acestei legi. De exemplu, subiectul despre părțile participante la proces: despre stagiarilor și furnizorii de educație a adulților, despre finanțare, rolul statului și al bugetelor locale și regionale din unitățile administrației locale, și, în sfârșit, despre dezvoltarea, organizarea și controlul în instruirea adulților. În general, putem spune că legea se concentrează, în principiu, asupra furnizorilor de instruire pentru adulți, în timp ce audienții, practic, nu sînt menționați. În același timp, în pofida accentului pus de reglementarea asupra furnizorilor în domeniul instruirii adulților, nu există o reglementare suficientă a procesului de acreditare și de certificare a agențiilor și programelor. Sistemul nu stimulează interesul față de el însuși, nici al furnizorilor, nici al audienților, nici al angajatorilor.

Actele normative ar trebui să prezinte și un mecanism clar de aplicare a legii, nu doar dispoziții formale. Sistemul de reglementare, acreditare și certificare ar trebui să se concentreze mai degrabă asupra asigurării calității, și anume asupra rezultatelor monitorizării, decît asupra programelor în sine sau a elementelor lor.

În legea actuală se vorbește parțial și nesigur despre un anumit tip de relații între parteneri, chiar dacă această chestiune ar trebui să fie rezolvată prin elaborarea unor documente referitoare la relațiile de cooperare etc., și nu prin lege. În același timp, sistemul nu corelează procesul de susținere a relațiilor între proiectele din domeniul instruirii adulților și al programelor, pe de o parte, cu nevoile economiei, pe de altă parte. Nu există niciun mecanism prin care să putem analiza proporționalitatea fondurilor investite și rezultatele, care ar servi drept indicatori la planificarea alocării fondurilor bugetare.

Finanțarea

- **În sistemul de finanțare lipsește transparența.** Cele mai multe județe din Croația și unele municipii mari finanțează în comun diverse programe și proiecte în domeniul educației adulților și învățării pe parcursul întregii vieți. Mai mult decît atît, multe orașe importante sînt proprietarii și fondatorii universităților de tip deschis și ai instituțiilor care oferă servicii de educație a adulților. Cu toate acestea, o imagine fiabilă a volumului și a structurii costurilor pentru instruirea adulților, practic, e imposibil de obținut;
- Finanțarea poartă un **caracter mai mult spontan și singular, decît sistemic;**
- Există **diferite surse de finanțare a educației pentru adulți**, stipulate în Legea privind educația adulților. Cu toate acestea, legea nu specifică obligațiile subiecților ce oferă finanțare, ceea ce înseamnă că aceasta nu

stabilește procentul necesar al cheltuielilor din bugetul de stat și/sau bugetele locale, care ar face sistemul durabil și pe termen lung (numărul de participanți ar crește).

- **„Legea despre educația adulților” (nu dispozițiile organelor puterii locale sau alte reglementari) trebuie să precizeze condițiile și standardele minime** pentru instruirea adulților, finanțată de către guvern (ministere), unitățile administrației locale și părțile interesate.
- **Nu există o analiză cost-beneficiu realizată de către agenție sau sector.** Trebuie introdusă la nivel legislativ obligația pentru organizațiile care beneficiază de finanțare publică de a efectua o analiză a cheltuielilor pentru anumite agenții și sectoare.
- Organizatorii programelor de formare suportă **cheltuieli suplimentare**, în afară de cele prevăzute pentru organizarea procesului, pentru programe și prelegeri. Acestea sînt cheltuieli pentru elaborarea programelor, deoarece programele nu sînt standardizate, iar furnizorii trebuie să plătească certificarea programelor la nivelul Ministerului Educației. Din acest motiv, finanțarea pentru instruirea adulților nu poate fi considerată un proces sistemic.
- Recomandarea de bază – în afară de clasificarea administrativă și economică, costurile ar trebui să fie, de asemenea, reflectate **în registrul funcțional**, deoarece formarea profesională continuă și instruirea adulților este o prerogativă nu doar a Ministerului Educației, ci și a altor ministere și agenții. De fapt, registrul funcțional este deja în uz, dar procesul este foarte lent. În ceea ce privește programele, este necesar să se elaboreze coeficienți de productivitate, care ar indica cît de reușit se implementează obiectivele propuse în programe.
- Este necesar să se introducă **un sistem de control, de reglementare și de evaluare** a finanțării. Este important să fie corelate costurile și obiectivele. Iar rezultatele expertizei independente ar trebui să fie folosite pentru a îmbunătăți procedurile de realizare a programelor și finanțarea lor.
- E necesar **de a îmbunătăți calitatea managementului financiar și a finanțării bugetare**. Astfel, este necesar ca toate părțile care primesc fonduri publice pentru educație să pregătească un raport de sinteză la sfîrșitul fiecărui an fiscal.

*Curs pentru ingineri electrotehnicieni
sursa: dvv international*

Este important ca în buget, de la an la an, să se facă explicații detaliate ale modului de administrare a bugetului și a liniilor de buget (cu gruparea componente-

lor pe organe administrative și obiecte, comparându-se cu perioada precedentă) comparativ cu anul precedent. În prezent nu există astfel de informații, fapt ce complică activitatea Parlamentului și a societății civile în evaluarea proiectului de buget al Guvernului. Trebuie oferită toată informația despre venituri și cheltuieli pe o perioadă nu mai mică de 2 ani (poate chiar 3 ani). În plus, clasificarea și prezentarea informațiilor ar trebui făcută astfel încât **să permită analiza comparativă în cadrul unei perioade mai lungi.**

- Se impune **reactivarea** (reanimarea) procesului de descentralizare a politicii fiscale.
- Criteriile de alocare a fondurilor disponibile trebuie să fie determinate anual de către o autoritate competentă – Consiliul pentru instruirea adulților.

Prestatorii de servicii educaționale

Diversitatea prestatorilor de servicii

„Legea despre educația adulților” reglementează problema furnizorilor de servicii educaționale pentru adulți. În conformitate cu legea instituțiile de instruire a adulților pot fi constituite de:

*Formare practică în meseria de bucătar
sursa: dvv international*

- Republica Croația;
- unitățile locale și regionale de guvernare;
- alte persoane fizice și juridice;
- instituțiile pentru instruirea adulților pot realiza programe, în cazul în care acest lucru este stipulat în licența obținută și în cazul în care îndeplinesc criteriile referitoare la local, la personal și la asigurarea financiară, corelate cu normele și standardele în vigoare.

Potrivit informațiilor Agenției pentru Educația Adulților, actualmente există 450 de instituții de învățământ pentru adulți, dintre care 100 de universități populare, 54 de universități de tip deschis, 48 de școli primare, 183 de școli gimnaziale, 20 de centre și 45 de instituții de alt tip.

Probleme de calitate

În ceea ce privește aspectele legate de calitatea educației adulților din Croația nu s-au făcut prea multe. Nu există un sistem cuprinzător de asigurare a calității,

de aceea eficiența și eficacitatea instruirii adulților nu este întotdeauna vizibilă. Nu există o evaluare a ceea ce se propune, nici informații despre rezultatele și beneficiile obținute de audienți în urma procesului de instruire, precum și despre economie în ansamblu.

Cu toate acestea, în domeniul instruirii adulților primii pași în ceea ce privește anumite aspecte legate de calitate au fost făcuți în 2004, în conformitate cu punctul 4 din programul „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate” (CARDS). Să rezumăm următoarele rezultate ale programului:

- este elaborată metodologia de formare pentru profesiile de bază;
- este întocmit proiectul inițiativei pentru îmbunătățirea calității procedurilor de verificare / acreditare;
- este conceput proiectul inițiativei pentru crearea unui sistem de control de specialitate. S-a realizat formarea inițială a supervisorilor pentru Agenția de Educație a Adulților.

Nevoile de formare și participare

Principalele cerințe pentru instruirea adulților în societatea croată sînt **competențele de bază** (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică), în special abilitățile antreprenoriale, aptitudinile de învățare, management, cunoașterea limbilor străine, competențele de socotire și scriere pentru unele grupuri (persoane de vîrstă medie și mai vîrstnici).

Principalul grup-țintă îl constituie **persoanele inactive**, deoarece acestea sînt cel mai puțin instruite și reprezintă o problemă chiar mai mare decît șomerii. Activismul trebuie să fie stimulat. Piața are nevoie de un personal flexibil care dorește să învețe, manifestînd o atitudine proactivă față de lucru și competențe flexibile.

Abilitățile de lider și de management sînt necesare persoanelor care au experiență internațională.

Deși unele servicii pentru ocuparea forței de muncă desfășoară activități de cercetare a pieței forței de muncă, deseori nu există o abordare sistematică pentru stabilirea insuficienței de competențe în anumite domenii sau pentru pronosticarea unei astfel de insuficiențe.

Pentru dezvoltarea anumitor sectoare nu sînt suficienți specialiști calificați în **domeniul turismului, agriculturii și pentru sectoarele tradiționale de fabricație a produselor textile, din piele, pentru construcțiile navale, metalurgie, construcții etc.**

Principalele cerințe pentru instruirea adulților în societatea croată sînt competențele de bază (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică), în special abilitățile antreprenoriale, aptitudinile de învățare, management, cunoașterea limbilor străine, competențele de socotire și scriere pentru unele grupuri (persoane de vîrstă medie și mai vîrstnici).

Sectoare economice noi și dinamice, cum ar fi IT, sectorul financiar, imobiliar și de asigurări, **au suferit foarte mult în timpul crizei mondiale**, dar au atras mulți oameni din alte sectoare, astfel încât deficitul nu a fost palpabil.

În **sfera ocrotirii sănătății și a modului sănătos de viață** se atestă un deficit de personal. Pe de altă parte, în sfera comerțului cu amănuntul, unde este angajat mult tineret cu studii medii și un număr semnificativ de femei de vîrstă mijlocie, nu se resimte lipsa personalului. Dar situația se va agrava în cazul în care procesul de cumpărare cu amănuntul va fi mai curînd un fel de distracție și agrement, ca în cazul multimedia etc.

Participarea

În momentul de față în Croația nu există un sistem de monitorizare statistică sistematică în sfera instruirii adulților.

În momentul de față în Croația nu există un sistem de monitorizare statistică sistematică în sfera instruirii adulților. Biroul Central de Statistică monitorizează învățămîntul primar și secundar pentru adulți. La fiecare trei ani, acesta examinează, de asemenea, activitatea universităților de tip deschis pentru Ministerul Culturii și alte organizații. Studiile statistice sînt foarte importante pentru dezvoltarea sistemului de instruire pentru adulți. Dar la momentul actual Biroul indică asupra lipsei de acces la datele, pozițiile și conceptele de bază care reprezintă puncte-cheie pentru raport. Prin urmare, nu poți avea încredere în datele disponibile cu privire la structura participanților. Deși ar trebui să fie remarcat faptul că Agenția pentru Educația Adulților a înființat recent o bază de date statistice pentru domeniul instruirii adulților (programul „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate”, 2004), testată într-unul din județele Croației.

Cu toate acestea, **există anumite date statistice** și ele indică faptul că în Croația procentul de adulți care beneficiază de serviciile de instruire a adulților este destul de scăzut, mai ales în comparație cu media din Europa. Potrivit raportului, în documentul de lucru, 2005 „Orientarea spre realizarea obiectivelor de la Lisabona în domeniul educației și formării”, în 2004, 1,9% dintre adulți (cu vîrsta cuprinsă între 25 și 64 de ani) au fost audienți ai unei sau altei forme de instruire, în timp ce în 2006 procentul de participanți a fost mai ridicat, dar încă nesatisfăcător – **2,1% din populația adultă**.

Deși baza națională de date statistice în prezent nu este pe deplin constituită, unele instituții fac un bilanț statistic detaliat al gradului de participare în cadrul programelor realizate și asigurate de ele. Informația privind nivelul general de participare poate servi drept o bună ilustrare a nivelului de participare în instruirea

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

adulților. Oamenii nu participă la programele de instruire a adulților, deoarece ei nu știu despre ofertele din acest domeniu, avînd în vedere că la locul de muncă sau în societate nu se creează asemenea posibilități din cauza nivelului scăzut al serviciilor educaționale, din cauza costurilor sau, pur și simplu, a lipsei de interes. Desigur, există și excepții. Cînd se întîmplă situații de criză, cum ar fi închiderea fabricilor, cererea de recalificare este în creștere. Unii oameni sînt destul de motivați în dezvoltarea competențelor lor și mulți angajatori investesc în perfecționarea personalului lor.

Cu toate acestea, nu se atestă o inițiativă palpabilă din partea lucrătorilor în general, a sindicatelor care reprezintă lucrătorii și a multor companii în vederea ameliorării serviciilor educaționale oferite personalului.

Participarea la programele serviciilor pentru ocuparea forței de muncă din Croația

Serviciile pentru ocuparea forței de muncă participă la **formarea profesională a șomerilor** pentru a le dezvolta competențe și a-i ajuta să se adapteze la cererea actuală și previzibilă de pe piața forței de muncă. Suplimentar la acțiunile implementate în conformitate cu „Documentul privind măsurile politice pentru sporirea oportunităților de angajare” (lista din 2007 include un total de 2960 de persoane, inclusiv 1713 femei, lista din 2008 include doar 2631 de persoane, inclusiv 1259 de femei), în cadrul cărora ocuparea forței de muncă și formarea profesională cu plasarea ulterioară în cîmpul muncii este finanțată sau se finanțează cu forțe comune, Serviciul public de Ocupare din Croația este de asemenea implicat în diverse activități și inițiative de formare a șomerilor în cadrul proiectelor finanțate de UE.

„Pentru o Croație instruită: spre un viitor rîvnit”

Așa cum am menționat mai sus, datorită faptului că Croația nu face în prezent un bilanț sistematic al datelor statistice în domeniul instruirii adulților, nu e posibilă furnizarea informației exacte cu privire la nivelul de participare la anumite programe în general, precum și la cele ce țin de instruirea profesional-tehnică. Cu toate acestea, deoarece programul **„Pentru o Croație instruită: spre un viitor rîvnit”** a fost complet revizuit în 2004, în cadrul programului CARDS – „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate” în domeniul educației adulților (punctul 5), rezultatele lui vor fi prezentate mai jos.

În perioada anilor 2003 – 2007 toate fondurile pentru educația adulților din bugetul de stat (29.0 milioane de kuna) au fost orientate spre realizarea proiectului „Pentru o Croație instruită: spre un viitor rîvnit”, proiect de eradicare a analfabetismului, al cărui grup-țintă erau adulții fără studii primare.

În total, 4945 de persoane au beneficiat de programul de eradicare a analfabetismului din 2003 pînă în aprilie 2009.

Mai multe comentarii recurente pot fi găsite în diferitele secțiuni ale unui chestionar. Aspectele problematice pot fi identificate în următoarele rubrici:

- **Determinarea nivelului de alfabetizare**

Metoda tradițională de determinare a nivelului de cărturărie, în funcție de numărul de ani petrecuți în banca școlii, nu mai este relevantă. Adulții capătă educație nu numai între pereții școlii în accepție tradițională, dar în multe alte locuri. Anume din această perspectivă ar trebui să se acorde o atenție deosebită necesității de a dezvolta criterii de instruire profesională îngustă și să se vorbească despre nivelul de competență, bazându-se pe aceste criterii. Determinarea nivelului de instruire profesională îngustă se va schimba odată cu necesitățile unui asemenea sistem complex cum este societatea, împreună cu economia și cu noile abilități și competențe necesare în astfel de condiții.

- **Finanțarea**

Procentul scăzut de audienți indică faptul că în actualele condiții economice nu este implicată în întregime o clasă socială sau alta, iar implementarea programului devine o perspectivă neatractivă pentru furnizorii de servicii educaționale. La momentul actual există probleme referitoare la sistemul de voucher, deoarece furnizorii de servicii educaționale obțin târziu mijloacele de returnare a cheltuielilor. Când elevii abandonează cursurile, costul bonului nu este compensat. Faptul că cheltuielile de transport ale participanților nu se mai achită constituie un element de discriminare împotriva celor care trăiesc în zonele rurale, unde nevoia de formare e mai mare.

- **Curriculum-ul**

Actuala programă de studii nu corespunde necesităților adulților și se bazează pe discipline școlare tradiționale, în care nu sînt integrate elemente de ordin profesional-tehnic. Programa de formare se bazează pe principiul „aceeași mărime se potrivește tuturor”, adică curriculum-ul nu ia în considerație nevoile și interesele individuale. Furnizorii de servicii educaționale mai intervin cu tot felul de schimbări, încercînd să depășească problemele întîmpinate.

- **Nivelul de predare**

Profesorii manifestă bunăvoință și devotament excepțional față de programe. Cu toate acestea, majoritatea nu au o educație specială în domeniul andragogiei, iar mulți dintre ei consideră ca audienții vor accepta me-

todele de predare din școlile tradiționale. Pentru audienții adulți, întorși în banca școlii după o întrerupere de câțiva ani, acest lucru e de neacceptat. În cazul în care unui adult i se oferă o a doua șansă de a obține studii, atunci această experiență ar trebui să fie diferită de cea inițială, primită la școală, care, la timpul ei, a dus la abandon.

Cercetarea și formarea specialiștilor în domeniu

Cercetarea

În prezent nu există informații privind numărul și sistemul cadrelor în domeniul andragogiei. Vorbind despre diversitatea programelor educaționale pentru adulți, trebuie să constatăm că aici sînt implicați mai mulți experți din diverse domenii decît andragogi.

În prezent nu există informații privind numărul și sistemul cadrelor în domeniul andragogiei. Vorbind despre diversitatea programelor educaționale pentru adulți, trebuie să constatăm că aici sînt implicați mai mulți experți din diverse domenii, decît andragogi.

Pregătirea andragogilor

Cadrele didactice implicate în educația formală, care nu au calificarea necesară în andragogie, ar trebui să obțină studii suplimentare în domeniul pedagogiei și psihologiei pentru a deveni andragogi. Or, în actele normative care descriu calificarea de cadru didactic și cum trebuie să decurgă procesul de dezvoltare profesională, educația adulților nu este definită ca un domeniu profesionist separat.

Universitățile și educația adulților

Doar **Facultatea de Științe ale Educației de la Universitatea din Zagreb** pregătește andragogi. Între anii 1997 și 2007 facultatea sus-numită a implementat următoarele programe în domeniul educației:

- Cursuri pentru profesorii de educație preșcolară (învățămînt secundar de specialitate) la locul de muncă. 1098 de persoane au absolvit aceste cursuri;
- Cursuri de instruire, cu durata de 8 semestre, la locul de muncă (curs opțional pentru profesorii care au obținut studii secundare speciale). Din 1997 pînă în 2007, 801 persoane au absolvit aceste cursuri.

În domeniul educației non-formale a adulților în perioada 1997–2007 au fost implementate următoarele programe:

- Educația pedagogică și psihologică a experților care nu au pregătire pedagogică. Doar 2166 de audienți au fost înscriși din 1997 pînă în 2007, iar 1445 de audienți au absolvit acest curs;

- Programul Walldorf cu durata de 4 semestre există din anul 2003;
- Cursuri de formare a profesorilor de limba engleză pentru instituțiile preșcolare există încă din 2007;
- Formarea profesională conform tehnicii Montessori (292 ore academice); programul există din 2006;
- Formarea profesională în domeniul pedagogiei sociale (pedagogia în comunitate) (180 ore academice) și metoda Agazzi (292 ore academice) există din 2007.

În legătură cu înființarea Agenției pentru Educația Adulților a fost instituit, de asemenea, un departament de cercetare. Dar lipsa personalului cu adevărat competent în instituțiile de stat specializate, din cauza salariilor mici, pune sub semnul întrebării termenele de obținere a rezultatelor eficiente.

Cooperarea internațională

Contribuția la stabilizarea situației în Europa de Sud-Est prin promovarea structurilor locale și regionale în domeniul educației adulților – Pactul de Stabilitate, 2000-2003

Elaborarea Pactului de Stabilitate, 2000-2003, viza inițial realizarea următoarelor trei sarcini:

*Seminar în Croația
sursa: dvv international*

- **Activități de lobby pentru dezvoltarea educației adulților**

În acest context, ca parte a proiectului au fost discuții la nivel guvernamental despre "instruirea pe parcursul întregii vieți", organizate cu sprijinul Comisiei parlamentare pentru educație, știință și cultură. Seminarul introductiv despre UE și Europa de Sud-Est a fost organizat cu sprijinul Asociației Europene pentru Educația Adulților. Rezultatul proiectului s-a materializat în organizarea conferinței internaționale privind educația adulților, prezentarea Programului pentru evaluarea internațională a elevilor (PISA), organizarea Săptămânii dedicate instruirii pe parcursul întregii vieți în Croația, precum și înființarea Academiei de andragogie din

Croația, iar subiectul principal de discuție a fost asigurarea cadrului legal în educația adulților.

- **Sporirea eficacității**

Proiectul a constatat din 4 ateliere de lucru pentru profesori, care au abordat tema noilor metode în domeniul educației adulților, preconizând participa-

rea la conferințe internaționale. În cadrul proiectelor universitățile publice au fost dotate cu computere, s-a acordat sprijin în procesul de constituire a universităților publice pe insulele Dalmăției.

- **Îmbunătățirea calității programelor de formare**

Introducerea practicii "Pașaport Xpert European Computer" a fost parte a programului de dezvoltare.

A fost lansată seria "Teoria și practica educației adulților". În cadrul proiectului au fost editate 5 publicații și revista "Educația adulților". Realizarea proiectului a fost încredințată **Asociației pentru Educația Adulților din Croația**.

Proiecte de reformare a sectorului de instruire profesională

Reformarea sectorului de instruire profesională a fost unul dintre obiectivele principale ale programului Consiliului Europei „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate” (CARDS). În special, a beneficiat de sprijin sistematic procesul de modernizare a sistemului croat de instruire profesională a adulților. Educația adulților a fost principalul obiectiv al unor proiecte din cadrul programului CARDS, în timp ce programul în sine nu a fost axat în totalitate pe această problemă. În articolul dat ar trebui să menționez următoarele proiecte din programul CARDS, implementat cu sprijinul Agenției pentru Formare Profesională:

- CARDS, 2001: Formarea profesional-tehnică (600,0 mii euro);
- CARDS, 2002: Modernizarea formării profesional-tehnice și constituirea instituțiilor (1,5 milioane de euro);
- CARDS, 2003: Formarea profesional-tehnică de nivel superior (4.4 milioane de euro).

Proiecte din cadrul programului „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate” (CARDS) legate de piața forței de muncă

De rînd cu proiectele din cadrul programului CARDS legate de piața forței de muncă din Croația, în primul rînd cele orientate spre armonizarea nevoilor pieței forței de muncă din Croația și sistemul de învățămînt profesional, se lansează următoarele proiecte care pun accentul pe educația adulților și orientarea profesională a audiențelor adulți:

- Programul CARDS, 2001: Restructurarea pieței forței de muncă (3,0 milioane de euro; 2003-2005);
- Programul CARDS, 2002 și 2004: Proiecte de cooperare la nivel local (900,0 mii euro și 1,5 milioane de euro);
- Programul CARDS, 2003: Descentralizarea Serviciului de Ocupare din Croația (500,0 mii de euro).

Fundația Europeană pentru Educație și Formare Profesională

Fundația Europeană pentru Educație și Formare Profesională (ETF – European Training Foundation), în calitate de agenție a UE pentru promovarea reformelor în sectorul de formare profesională și în sfera instruirii personalului în țările cu o economie în tranziție, a asigurat promovarea formării profesionale și instruirii adulților în Croația începând cu anul 2000. Dar este dificil de stabilit câte mijloace au fost cheltuite doar pentru educația adulților.

Reprezentanții domeniului educației pentru adulți au fost invitați să colaboreze aproape în toate proiectele Fundației Europene pentru Educație și Formare Profesională, iar proiectul „Imaginea de ansamblu a educației adulților” (2003) a fost dedicat elaborării strategiei în domeniul educației adulților. În plus, au existat trei ateliere de lucru (2007) în scopul optimizării calității Agenției pentru Educația Adulților, instituită la acel moment.

Sistemul transeuropean de mobilitate în vederea obținerii studiilor universitare (TEMPUS)

Proiectele finanțate prin acest program constituie un instrument important pentru instruirea profesională continuă a profesorilor universitari (profesori, tinerii savanți etc.) și a personalului administrativ de la universități.

Proiecte în domeniul educației și formării profesionale a funcționarilor publici la locul de muncă

- Programul „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate” (CARDS) al Consiliului Europei, 2001: reforma sistemului statal (1,5 milioane de euro);
- Sprijinirea reformei sistemului de stat (50.0 mii de euro au fost alocate de către Ministerul Afacerilor Externe și Cooperării al Marii Britanii);
- Programul de dezvoltare a sectorului bugetar, 2005-2007 (2,0 milioane de euro) și 2008-2010 (2,0 milioane de euro au fost alocate de Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei);
- Programul CARDS, 2003: susținerea implementării reformei administrației publice (1,7 milioane de euro);
- Programul CARDS, 2003: îmbunătățirea calității prin descentralizarea serviciilor publice (1,5 milioane euro).

Ministerul Justiției, Academia Juridică – proiectele reformelor sistemului judiciar

În perioada 2001–2008 au fost alocate fonduri importante din surse internaționale pentru a finanța reformele din sistemul de drept al Croației. Au fost implementate următoarele proiecte:

- Programul „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate” (CARDS) al Consiliului Europei, 2001: reforma sistemului juridic – asistență Academiei Juridice a Croației;
- Programul CARDS, 2003: educația și formarea procurorilor generali;
- Proiectul regional „Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate”, 2003: construirea unui sistem juridic independent, sigur și eficient și întărirea cooperării în sfera juridică în Balcanii de Vest;
- Programul “Asistență tehnică și instrumente de schimb de informație” – un program de instruire pentru implementarea acquis-ului comunitar în Croația;
- Programul PHARE (Programul de Asistență pentru Europa Centrală), 2005: asistență Academiei Juridice din Croația – dezvoltarea sistemului de formare a viitorilor judecători și procurori;
- Programul de modernizare a învățământului superior în statele vecine ale UE: reforma educației juridice în Croația, limbile străine în domeniul juridic.

Insula Zlarin

sursa: dvv international

Proiectele de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii

Structurile întreprinderilor mici și mijlocii (IMM), în colaborare cu Centrul politicilor de antreprenoriat în calitate de lider sau partener în cadrul proiectului, au implementat o serie de proiecte care vizează dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii. Toate proiectele au o funcție de instruire, lucru important în cadrul acestei prezentări. Iată câteva dintre aceste proiecte:

- Programul CARDS, 2002: dezvoltarea locală și micul business: creșterea business-ului (25,0 mii de euro);
- Programul pentru 2005: micul business din Croația și sarcina complexă față de UE: amenințare sau speranță? (50,0 mii de euro);
- Programul PHARE 2005: promovarea competențelor de antreprenoriat în instituțiile profesional-tehnice (200,0 mii euro);
- Programul PHARE 2005: trecerea de la starea de dependență față de alocațiile de la stat la activitatea de muncă individuală (80,0 mii de euro).

Instrumente de asistență a țării pentru aderarea la UE

În cadrul unui nou program de asistență pentru țările candidate la aderarea la UE au fost planificate două proiecte:

*Examenele de bucătărie
sursa: dvv international*

- **Creșterea potențialului Agenției pentru Educația Adulților** (conceput inițial drept consolidare instituțională); data preconizată pentru implementare – mai 2010.
- **Rețeaua regională a instituțiilor educaționale locale**

Proiectul va contribui la dezvoltarea unei rețele regionale prin intermediul instituirii și / sau al menținerii cooperării între instituțiile de educație a adulților în vederea schimbului de experiență cu partenerii la nivel local și cu organizațiile neguvernamentale, precum și cu alți parteneri importanți pentru a acoperi toate necesitățile audiențelor adulți. Data estimată de începere a proiectului – mai 2010.

Asistență Comunitară pentru Restructurare, Dezvoltare și Stabilitate, 2004

Programul CARDS de asistență a țărilor care se pregătesc pentru aderarea la UE (1,5 milioane euro) a fost lansat la 3 septembrie 2007 și încheiat la 2 mai 2009. Proiectul presupunea realizarea următoarelor obiective:

- crearea unei baze de date;
- trasarea inițiativelor pentru sporirea calității politicii, legislației și finanțării în sfera educației adulților;
- asigurarea calității educației în sfera meseriilor;
- revizuirea proiectului „Pentru o Croație instruită: spre un viitor rîvnit”
- începerea campaniei de instruire;
- elaborarea portalurilor educaționale și înființarea centrelor de informare.

Programul a fost implementat de către consorțiul internațional sub auspiciul colegiului profesional-tehnic de la Aarhus (Danemarca) într-o perioadă de 20 de luni. Participanți au fost Ministerul Științei, Educației și Sportului și Agenția pentru Educația Adulților, ultima în calitate de partener de bază al proiectului CARDS.

Centrul din Europa de Sud-Est pentru Educația Antreprenorială

Centrul din Europa de Sud-Est pentru Educația Antreprenorială (SEECCEL) a fost instituit la inițiativa Cartei Europene pentru Întreprinderile Mici, după lungi discuții, tratative și stabilirea de contacte cu țările din Europa de Sud-Est, situate în zona de interes a Cartei (a. 2007-2008). În corespundere cu unele puncte ale Cartei și

cu necesitățile regiunilor din sud-estul Europei, activitatea Centrului din Europa de Sud-Est pentru Instruire în domeniul antreprenoriatului se bazează pe următoarele principii:

- formarea competențelor de bază în afaceri (Clasificarea Internațională Standard a Educației: nivelul 2);
- promovarea spiritului antreprenorial la treapta a treia de studiu a disciplinelor nelegate cu activitatea comercială (Clasificarea Internațională Standard a Educației; nivel 5/6);
- analiza cererii de formare la întreprinderi.

Centrul din Europa de Sud-Est pentru Educație Antreprenorială este o organizație unică în felul ei. Centrul ilustrează modul în care opt țări candidate la aderarea la UE (Albania, Bosnia și Herțegovina, Croația, Kosovo, Macedonia, Muntenegru, Serbia) și-au unit forțele pentru dezvoltarea instruirii în domeniul antreprenoriatului.

SEECEL și-a început activitatea ca o unitate structurală a Camerei de Comerț din Croația în ianuarie 2009. Începând cu iulie 2009, Centrul va funcționa ca o organizație independentă cu înregistrare de stat în conformitate cu legislația națională a țării de aflare ("Legea privind instituțiile de stat ale Republicii Croația").

Suplimentar la fondurile alocate de la bugetul de stat al Republicii Croația, Centrul va primi cea mai mare parte a fondurilor de la Comisia Europeană, în cadrul instrumentelor multibeneficiare ale programului IPA (Instrumentul de Asistență pentru Preaderare).

Direcții de cooperare internațională de perspectivă

- Previziunea competențelor necesare în viitor;
- Elaborarea noilor programe de instruire, cu includerea celor mai moderne metode, cum ar fi e-learning și v-learning;
- Surse de finanțare pentru educația adulților și formarea continuă;
- Instrumente de control al schimbărilor din sistemul de competențe;
- Asigurarea mijloacelor eficiente de instruire a andragogilor;
- Integrarea instituțiilor în cercetare și formare profesională.

Principalele provocări de viitor

Subiecte de abordat:

- Îmbunătățirea abilităților și cunoștințelor cadrelor didactice prin transfer de la teorie la practică. Competențele și abilitățile sînt valoroase pentru piața forței de muncă;
- Standardizarea indicatorilor de educație, pe baza rezultatelor obținute în domeniile formale, non-formale și de formare spontană;
- Identificarea programelor eficiente care să corespundă cerințelor consumatorilor individuali;
- Sporirea capacității de reacție a instituțiilor și organizațiilor la cerințele noi;
- Aproximarea maximă de standardele existente în domeniul educației adulților;
- Dezvoltarea principiului “de jos în sus” (principiul descentralizării în planificare) în domeniul planificării și luării deciziilor;
- Evitarea rezultatelor negative ale proiectelor de dezvoltare, finanțate de UE, care vizează furnizorii de educație pentru adulți și consumatorii serviciilor date.

În cadrul politicii de stat se impun următorii pași:

- Inițierea unei colaborări serioase (nu declarative) între Ministerul Educației și Ministerul Economiei, precum și cu toți partenerii sociali în vederea gestionării procesului de formare a competențelor și abilităților necesare;
- instituirea consiliilor pentru stabilirea competențelor;
- asigurarea departamentelor respective cu personal de conducere calificat, care conștientizează necesitatea educației adulților și are o viziune clară cu privire la dezvoltarea sistemului de educație pentru adulți și formare continuă;
- atragerea mai multor fonduri publice în sectorul privat, care oferă servicii de instruire, asigurînd procesul cu mecanisme de evaluare și legi stricte referitoare la standardele de calitate și rezultatele procesului de instruire.

Recomandări pentru Uniunea Europeană

- să asigure suportul pentru crearea unui sistem de formare a formatorilor, precum și a sistemului de formare a cadrelor didactice fără întrerupere de la locul de muncă;
- să ofere sprijin pentru elaborarea standardelor de calitate;
- să întărească capacitatea organizațiilor care se ocupă de analiză;

- să ofere asistență în procesul de creare a unui sistem de recunoaștere a rezultatelor învățării non-formale și spontane;
- să ofere sprijin pentru crearea unei infrastructuri tehnice durabile, necesare pentru editarea cu regularitate a unei reviste de andragogie, care, eventual, ar putea deveni regională.

Recomandări pentru partenerii europeni

După părerea autorului acestui articol, partenerii europeni fac tot ce pot în cadrul proiectelor finanțate de UE. Cu toate acestea, unele eforturi suplimentare ar putea contribui în viitor la consolidarea rezultatelor proiectelor.

- Toate proiectele finanțate de UE în domeniul educației au vizat înființarea instituțiilor, în timp ce dezvoltarea capitalului uman a fost percepută doar ca rezultat final al activității. Adevărul constă în faptul că majoritatea proiectelor au fost programate pentru o durată de până la doi ani, termen foarte restrâns pentru lucrul eficient cu capitalul uman. Ar fi bine dacă unele proiecte viitoare ar fi concepute în scopul de a implica cât mai mulți furnizori de servicii educaționale pentru adulți. Implementarea acestei prevederi ar putea ajuta grupurile-țintă ale proiectelor să obțină mai repede rezultate pozitive. Rezultatele pozitive în sporirea eficienței infrastructurii instituționale trebuie să fie conștientizate atât de furnizori, cât și de consumatori.
- Deși la baza tuturor proiectelor finanțate de UE se pune principiul cooperării între consultanții UE și beneficiarii (destinatarii) proiectelor, realizarea lor de multe ori se face în spiritul paternalismului. Or, beneficiarii croați consideră aceste proiecte mai degrabă o operă a UE decât o activitate de parteneriat.
- Este evident că în cazul în care, în cadrul proiectelor finanțate de UE, cel puțin o poziție-cheie de expert va fi oferită reprezentantului Asociației independente de experți din Croația, evoluția expertizei independente, atât de necesară la nivel local, ar primi un impuls semnificativ, iar acest lucru, la rândul lui, ar duce la dezvoltarea unei baze de cercetare în țară.

Parcul Național Kornati
sursa: dvv international

Educația adulților în Turcia

Moscheea Albastră din Istanbul. Sursa: dvv international

Ifran Misirli

Educația adulților în Turcia

Politica, legislația și finanțarea

Legislația actuală și politica în domeniul educațional – Constituția

În **Constituția Turciei este fixat dreptul** la educație pentru toți cetățenii, indiferent de vîrstă sau orice alți factori. Principalele obiective și structura-cadru a sistemului de învățămînt turc sînt definite în articolul 42 din Constituție. Rezumînd, acest articol prevede că orice persoană are **dreptul la educație** și nimeni nu poate fi privat de dreptul de a învăța și de a fi instruit. Posibilitățile de realizare a dreptului la educație sînt definite și reglementate prin acte normative respective. Învățămîntul primar în Turcia este obligatoriu pentru toți cetățenii, indiferent de sex, și gratuit în cazul educației în școlile publice. Învățămîntul secundar este de asemenea gratuit. Principiile de administrare și funcționare a instituțiilor de învățămînt privat primar și secundar sînt reglementate de acte legislative relevante, în concordanță cu standardele adoptate în școlile publice. Statul oferă burse și alte tipuri de asistență, ca studenții cu perspectivă, dar care duc lipsă de resurse financiare, să-și poată continua studiile. Statul trebuie să ia măsurile necesare pentru a asigura procesul de reabilitare a cetățenilor cu nevoi educaționale speciale, oferind astfel acestor persoane posibilitatea de a aduce beneficiu societății.

Toți cetățenii au dreptul la educație și nimeni nu poate fi privat de dreptul de a învăța și de a fi instruit.

Actul normativ juridic, la care se referă articolul respectiv din Constituție, este **Legea de bază privind Educația Națională**. Legea a intrat în vigoare în iunie 1973 și reglementează modul de funcționare a sistemului de învățămînt din Turcia. În conformitate cu Legea, **sistemul național de învățămînt** este format din două componente principale: sistemul de **educație formală** (*örgün eğitim*) și de **educație non-formală** (*yaygın eğitim*) (articolul 18). Sistemul educației formale include învățămîntul preșcolar, învățămîntul obligatoriu de opt ani, clasele mari ale școlii secundare, învățămîntul superior. Sistemul de învățămînt non-formal este un sistem conceput pentru educarea membrilor societății care, dintr-un motiv sau altul, nu au fost cuprinși în sistemul de educație formală. În conformitate cu cerințele legii, activitatea educațională în cadrul sistemelor formal și non-formal trebuie să se efectueze în baza colaborării strînse și a cooperării dintre cele două sisteme în scopul de a utiliza pe deplin resursele și posibilitățile.

În conformitate cu bazele juridice ale sistemului de educație turc, educația pentru adulți, precum și alte activități educaționale orientate spre educația continuă, intră în responsabilitatea educației non-formale. Educația în cadrul sistemului

de educație non-formală în Turcia, inclusiv furnizarea de servicii educaționale populației adulte, este reglementată nu doar de un singur set special de norme și regulamente. În general, putem vorbi despre cinci mecanisme de reglementare mai importante care țin de acest domeniu.

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

Articolele 40, 41 și 42 din Legea de bază privind Educația Națională (1739 NL)

În aceste articole sînt definite domeniul de aplicare, obiectivele și metodologia educației non-formale în sistemul de învățămînt din Turcia. Pe scurt, obiectivele-cheie sînt următoarele: sporirea numărului **populației cărțurare**, îmbunătățirea **calității vieții** cetățenilor prin dezvoltarea educației în domeniul sănătății, consolidarea rolului individului în economie prin formare profesională, dezvoltarea sistemului de formare la locul de muncă pentru cetățenii care deja lucrează. Prin legea dată se disting de educația non-formală două tipuri fundamentale intercorelate ale activității de învățămînt: educația generală și formarea profesională. În cele din urmă, Legea definește Ministerul Educației Naționale (MEN) drept coordonator unic al educației non-formale, indiferent de organizațiile care prestează servicii în acest domeniu – publice, private sau non-profit.

Legea privind învățămîntul profesional (3308 LN; 4702 NL)

Legea, intrată în vigoare în 1986, este prima lege specială cuprinzătoare cu referire la sistemul educației non-formale în Turcia. Legea reglementează în principal aspecte ale instruirii profesionale în cadrul educației non-formale. Aceasta stabilește normele și reglementează instruirea în instituțiile de învățămînt și întreprinderile cu lucrători necalificați, muncitori calificați și specialiști cu o calificare înaltă. Legea definește **Consiliul privind formarea profesională și învățămîntul** drept organism de coordonare pentru învățămîntul profesional în Turcia. Președinția Consiliului este deținută de consilierul-șef al Ministerului Educației Naționale. Membrii Consiliului sînt consilieri ai diferitor ministere interesate, precum și membri ai Camerei industriei și comerțului și a altor structuri publice. Îndeplinirea deciziilor Consiliului este pusă în seama Ministerului Educației Naționale și a organizațiilor profesionale interesate.

Legea privind organizarea și responsabilitățile Ministerului Educației Naționale (3797 NL) Definind structura generală a Ministerului Educației Naționale, Legea stabilește, printre altele, unitățile structurale ale MEN. responsabile pentru educația non-formală. Acest departament al educației non-formale în cadrul

MEN este **Direcția de ucenicie (de formare profesională la locul de muncă) și de educație non-formală (în engl. DANE)**. În competența Direcției se află, de asemenea, problemele de oferire a serviciilor educaționale pentru adulți. Legea stabilește responsabilitățile Direcției după cum urmează:

- a) implementarea instruirii profesionale a muncitorilor necalificați, a muncitorilor calificați și a specialiștilor cu o calificare înaltă, în conformitate cu Legea cu privire la Educație;
- b) implementarea instruirii profesionale non-formale și / sau pregătirea tehnică a cetățenilor care nu sînt implicați în sistemul de educație formală, precum și a cetățenilor care nu și-au finisat sau au finisat formarea în sistemul de învățămînt;
- c) finanțarea și administrarea învățămîntului profesional și organizarea educației non-formale;
- d) elaborarea programelor, manualelor și a altor materiale didactice pentru instituții de învățămînt și organizații.

Directiva privind instituțiile de educație non-formală (2006)

Decretul privind instituțiile de educație non-formală (Resmi Gazete Nr 26080, 2006) a fost aprobat de către Ministerul Educației Naționale cu scopul de a reglementa activitățile instituțiilor de educație non-formală, subordonate Direcției de ucenicie și educație non-formală (DANE). Acesta reglementează activitățile de creare, management, formare, producere, consultanță, de control și coordonare a tuturor cursurilor care sînt deschise de Centrele de învățămînt public (CIP) și Camerele de învățămînt (*Educational rooms* – ER), precum și în afara sistemului de învățămînt privat de către orice alte instituții, fie în colaborare cu CIP, fie cu aprobarea acestora.

Aceste noi reglementari corespund mai bine nevoilor din Turcia decît cele din 1979, cu privire la centrele de instruire non-formală. Decretul reprezintă un mecanism mai flexibil și permite transferul de competențe la nivel local în cazurile în care acest lucru este posibil. În plus, acesta reglementează participarea voluntarilor (atît a persoanelor fizice, cît și a organizațiilor). Cursurile sînt organizate, în special, în trei direcții: de alfabetizare și finalizare a studiilor; programe de formare profesional-tehnică; programe socioculturale (articolul 7 și 46). Cursurile oferite de înseși instituțiile de învățămînt sînt de obicei cursuri serale, organizate și implementate la nivel local, în conformitate cu nevoile educaționale ale comunității. (Documentul despre cadrul politicii în domeniul Educației Continue, 2006).

Legea cu privire la Asociația de calificare profesională (5544 LN)

Legea definește structura și responsabilitățile Asociației de calificare profesională, create recent, care trebuie să asigure implementarea Sistemului de calificări pro-

fesionale turc. Legea introduce de asemenea cerința de implementare a programelor, modulelor de formare și certificatelor Sistemului standardelor profesionale în sistemele de educație formală și non-formală în Turcia. În conformitate cu legile și reglementările expuse mai sus, Ministerul Educației Naționale este principalul organism guvernamental responsabil de activitatea în sfera educațională pentru populația adultă. În structura M.E.N. a fost instituit un departament special pentru activitatea în acest domeniu – **Direcția de ucenicie și de educație non-formală (DANE)**. În sfera de interese ale departamentului, format în 1983, se cuprind problemele educației profesionale și instruirii continue în cadrul sistemului de educație turc. Direcția are secții în toate regiunile din Turcia și, în esență, este responsabilă pentru implementarea activităților în domeniile învățământului profesional și instruirii continue.

Sarcinile Direcției sînt definite după cum urmează:

“Asigurarea prosperității prin îmbunătățirea calității vieții, luînd în considerație oferirea de oportunități de învățare pe tot parcursul vieții, sporirea creativității și a abilităților tuturor membrilor societății, indiferent de vîrstă și proveniență socială, dezvoltarea programelor de educație non-formală, realizarea formării profesionale a lucrătorilor necalificați, a lucrătorilor calificați și profesioniști pentru a răspunde nevoilor pieței forței de muncă, precum și dezvoltarea cadrului juridic și de reglementare și desfășurarea activităților de monitorizare”.

Cursuri la Centrul
de Învățămînt Public
sursa: dvv international

Alt minister responsabil de educația populației adulte din Turcia este **Ministerul Muncii și Protecției Sociale**. După cum se afirmă în Legea cu privire la Asociația de Calificare Profesională sus-menționată, obiectivul principal al Asociației îl constituie implementarea sistemului turc al calificărilor profesionale bazate pe standarde profesionale. Aceasta include coordonarea, modificarea, crearea de programe de formare pentru instruire profesională în Turcia, în conformitate cu sistemul recent introdus. Astfel, este de așteptat că în viitor nivelul de cooperare între Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Educației Naționale privind educația pentru populația adultă va crește.

Documentele MEGEP privind politica și direcțiile strategice pentru învățarea pe tot parcursul vieții în Turcia

MEGEP (în engleză, **SVET** – Consolidarea Învățământului și a Sistemului de Formare Profesională în Turcia) reprezintă un proiect finanțat de Uniunea Europeană și implementat de către Ministerul Educației Naționale, al cărui scop este îmbunătățirea formării profesionale și a sistemului educațional în Turcia. Una dintre sarcinile proi-

ectului a constat în elaborarea unui **document-cadru de politici în domeniul învățării pe tot parcursul vieții**, fiind realizată în mod prioritar în anul 2006. Acest document analizează starea actuală a învățării pe tot parcursul vieții în Uniunea Europeană, situația actuală în Turcia în acest domeniu, precizează posibilitățile și perspectivele de dezvoltare a acestui domeniu al educației corelat cu realitățile din Turcia și oferă mai multe soluții și recomandări pentru viitor. Documentul-cadru de politici educaționale recomandă o serie de reforme în șapte sfere-cheie:

1. Sistemul, infrastructura și finanțarea pentru învățare pe tot parcursul vieții;
2. Colectarea și utilizarea informațiilor pentru monitorizare și luarea deciziilor;
3. Descentralizarea și transferul de competențe, societatea civilă și interacțiunea;
4. Informarea, consilierea și formarea profesională a studenților, cultura învățării;
5. Dezvoltarea personalului;
6. Cooperarea internațională;
7. Îmbunătățirea calității, certificarea.

Mai mult, documentul-cadru de politici în domeniul educației pe tot parcursul vieții propune realizarea a nouă programe prioritare, orientate spre armonizarea sistemelor de învățământ pe tot parcursul vieții din Turcia și Uniunea Europeană. Acestea sînt următoarele:

1. Educația adulților și formarea competențelor de bază;
2. Programul de dezvoltare și de formare continuă pentru zonele rurale;
3. Strategia de dezvoltare a competențelor fundamentale, abilităților profesionale și a cunoștințelor de bază;
4. Participarea și sprijinul societății civile în implementarea sistemului de educație pe tot parcursul vieții;
5. Educația la întreprinderi;
6. Standardizare și certificare a nivelului cunoștințelor, precum și consolidarea bazei materiale;
7. Formarea generală și reprofilarea profesională a lucrătorilor din domeniul de formare profesională continuă;
8. Campaniile de promovare și informare;
9. Mass-media și învățarea pe tot parcursul vieții.

În 2007, în cadrul proiectului MEGEP, a demarat de asemenea pregătirea **Documentului privind strategia de învățare pe tot parcursul vieții**, care se află în curs de elaborare și se așteaptă finalizarea acestuia. Acest Document detaliază,

în principal, propunerile și recomandările expuse în documentul-cadru de politici educaționale. Strategia evidențiază opt obiective principale ale politicii de învățare pe tot parcursul vieții din Turcia:

1. Consolidarea sistemelor și a infrastructurii pentru învățare pe tot parcursul vieții;
2. Diversificarea surselor de finanțare pentru învățarea pe tot parcursul vieții;
3. Colectarea și utilizarea informațiilor pentru monitorizare și luarea deciziilor;
4. Cooperarea cu ONG-urile și administrația publică locală;
5. Unificarea serviciilor informaționale, de consultanță și educaționale pentru studenți și formarea unei culturi a învățării;
6. Introducerea sistemului de calitate și certificare;
7. Consolidarea resurselor umane;
8. Dezvoltarea cooperării internaționale.

Documentul despre strategia de învățare pe tot parcursul vieții a Ministerului Educației Naționale și importanța acestuia pentru cooperarea între Uniunea Europeană și Turcia ca țară candidată la aderarea la această uniune de state

Documentul despre strategia de învățare pe tot parcursul vieții are o mare importanță pentru Turcia în calitate de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană, deoarece pregătirea unui astfel de document este necesară în conformitate cu Programul de armonizare la Acquis-ul Comunitar (2007–2013).

Documentul despre strategia de învățare pe tot parcursul vieții are o mare importanță pentru Turcia în calitate de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană, deoarece pregătirea unui astfel de document este necesară în conformitate cu Programul de armonizare la Acquis-ul Comunitar (2007–2013). Pregătirea acestui document este încredințată de Guvernul Republicii Turcia Ministerului Educației Naționale. MEN a elaborat documentul respectiv, care a fost aprobat de Cabinetul de Miniștri în iunie 2009.

Documentul privind strategia cuprinde în mare măsură date relevante despre activitatea în cadrul MEGEP (Documentul-cadru de politici și strategii) și constă din două secțiuni:

- a) Lista obiectivelor (detaliată și expuse în ordinea priorităților);
- b) Planul de acțiuni.

Documentul privind strategia identifică 16 obiective, expuse în ordinea priorităților. La începutul listei sînt trei obiective, considerate cele mai importante:

1. Elaborarea unui set de reguli cu scopul de a asigura coordonarea între factorii implicați în procesul de învățare pe tot parcursul vieții, care va defini în mod clar sarcinile și responsabilitățile lor;

2. Construirea unei culturi de învățare pe tot parcursul vieții prin luarea de măsuri pentru creșterea gradului de conștientizare publică;
3. Consolidarea sistemului de colectare a informațiilor pentru a spori eficacitatea monitorizării, analizei și de luare a deciziilor.

Pe lângă aceasta, pentru a asigura implementarea celor șaisprezece obiective, în Document sînt prevăzute planuri de acțiune detaliate pentru fiecare dintre ele. Planul include măsuri necesare pentru atingerea acestor obiective, stabilește organele principale și interesate, responsabile pentru efectuarea anumitor sarcini, termenele stabilite pentru fiecare obiectiv.

Finanțarea educației adulților în Turcia

Gestionarea și utilizarea fondurilor de la bugetul de stat, alocate pentru problemele, legate de educația adulților și alte activități în domeniul educației non-formale, se efectuează de către **Direcția de ucenicie și educație non-formală (DANE)**. Distribuția anuală a mijloacelor bugetare de către Direcție este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1.

Fondurile bugetului de stat alocate de DANE și cota lor în valoarea totală a fondurilor alocate din bugetul de stat pentru educație pentru perioada 2006-2010 (în lire turcești, 1 liră turcească = 0,47 Euro).

Perioada	Valoarea totală a bugetului de stat	Bugetul Ministerului educației naționale	Direcția de ucenicie și educație non-formală (DANE)	Cota parte DANE în bugetul MEN
2006	1,70157E+11	16568145500,00	415184800,00	% 2,5
2007	2,00902E+11	21355634000,00	473016050,00	% 2,2
2008	2,18285E+11	22915565000,00	577812150,00	% 2,5
2009	2,57742E+11	27883696000,00	687219000,00	% 2,4

Suplimentar la activitatea desfășurată de Ministerul Educației Naționale și DANE, KOSGEB (Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii) și TESK (Asociația Camerelor de comercianți și meseriași) organizează și sprijină sistemul de învățămînt pentru IMM-uri (întreprinderi mici și mijlocii). În conformitate cu legea, TESK transferă 5% din profitul brut în bugetul educației pentru finanțarea formării profesionale. TESK a constituit Fondul special de formare pro-

fesională pentru a susține această activitate de învățămînt. Atît mijloacele bugetului pentru educație, cît și cele ale Fondului de formare profesională sînt folosite pentru a sprijini formarea profesională a comercianților și meșteșugarilor, precum și pentru nevoile organizațiilor subordonate, care lucrează în domeniul învățămîntului profesional. (Documentul-cadru de politici în domeniul învățării pe tot parcursul vieții, 2006)

Deși la momentul actual există o bază instituțională și financiară definită juridic, educația populației adulte și conceptele legate de învățare pe tot parcursul vieții sînt, în general, un fenomen relativ nou pentru Turcia. Extinderea actuală a interacțiunii Turciei cu Uniunea Europeană a permis dezvoltarea mai activă a sistemului educației pentru adulți și a dat imbold părților interesate să întreprindă în ultimii ani o serie de măsuri în această direcție.

Acordarea statutului de țară candidată pentru aderarea la UE a impus Turciei armonizarea legislației cu cadrul juridic și normativ al Uniunii Europene în cîteva domenii, inclusiv în domeniul educației. Pentru a atinge acest obiectiv în 2007, părțile au elaborat **Programul de armonizare cu Acquis-ul Comunitar (2007–2013)**. În secțiunea Cultură și Educație din Program era prevăzută pregătirea pînă în anul 2007 a Strategiei de învățare pe tot parcursul vieții (Referință: 26.2007.2.05). Conform programului, se presupune că pînă în 2013 cadrul legal și normativ din Turcia în domeniul învățării pe tot parcursul vieții va fi în concordanță cu Strategia de la Lisabona a Uniunii Europene. După cum s-a menționat mai sus, în 2009, MEN a elaborat un document strategic privind învățarea pe tot parcursul vieții și acesta a fost aprobat de Guvern în iunie 2009.

Dacă vorbim despre legislație, politici și finanțare, Turcia trebuie să facă mai mult pentru atingerea obiectivelor Strategiei de la Lisabona. În prezent, în Turcia activitățile în domeniul educației adulților sînt destul de limitate și se realizează cu metode depășite.

În ceea ce privește aspectele legislative ale acestei probleme, există situații în care abordările moderne și conceptele în acest domeniu nu sînt consolidate de cadrul normativ actual. Concepte cum ar fi educația adulților și formarea pe tot parcursul vieții nu sînt reflectate în legile și actele normative. În schimb, s-a folosit termenul vag “educație non-formală.” Aceasta se explică prin faptul că cea mai mare parte a documentelor juridice în vigoare datează din 1970-1980, cînd conceptele sus-numite erau sau destul de primitive, sau nu existau deloc.

În ultimii ani, se observă o intensificare a eforturilor pentru elaborarea **noilor direcții ale politicii educaționale** pentru populația adultă. Cu toate acestea, cele mai multe eforturi sînt mai degrabă rezultatul muncii în comun cu Uniunea Europeană decît conștientizarea de către societate a necesității lor imanente. Faptul este demonstrat și prin absența în societate și la nivel de stat a conștientizării conceptelor de învățare pe tot parcursul vieții, precum și a beneficiilor pe care le pot avea societatea și statul. Pregătirea Documentului despre strategia de învățare pe tot parcursul vieții este cu siguranță un punct de plecare pentru for-

marea direcțiilor politicilor educaționale, dar după doi ani de lucru acest document este încă în formă de proiect și așteaptă să fie finalizat. Această întârziere împiedică întreprinderea în timp util a măsurilor ulterioare și reduce gradul de determinare și de motivație a părților interesate.

Este bine cunoscut faptul că educația adulților necesită alocarea mai multor resurse. Cu toate acestea, este evident că Direcția de ucenicie și educație non-formală, coordonatorul principal de stat al activității în domeniul educației non-formale și de formare profesională, este finanțată insuficient de la bugetul de stat. În plus, guvernul turc nu oferă stimulente financiare pentru educația populației adulte, indiferent căru grup social aparține. Astfel, este evident că Turcia trebuie să-și reconsidere modul de finanțare a educației adulților.

Organizațiile care oferă educație adulților

În linii mari, grupurile și organizațiile următoare sînt responsabile pentru asigurarea educației adulților:

1. Organizații ale sistemului public de educație:

- universitățile;
- instituțiile de învățămînt general și profesional;
- instituțiile de învățămînt public și de formare profesională;
- instituțiile private de învățămînt;
- școlile primare;
- instituțiile preșcolare.

2. Instituții publice și organizații:

- ministerul și autoritățile respective;
- institute, consilii și comitete constituite în conformitate cu legislația în vigoare;
- autoritățile administrației publice locale și regionale;
- forțele armate ale Turciei.

3. Comunități de afaceri:

- organizații de afaceri și organizații de muncă;
- uniunile sindicale și asociațiile de angajatori;
- institutele profesionale publice.

4. ONG-uri:

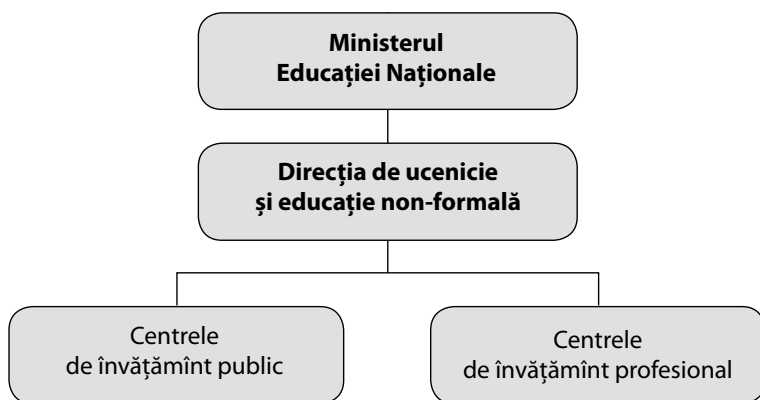
- fundații;
- uniuni.

5. Mass-media

După cum s-a menționat mai sus, principalul organism în Turcia, responsabil pentru furnizarea educației pentru populația adultă și activitățile conexe în domeniul educației pe parcursul întregii vieți, este **Ministerul Educației Naționale (MEN)**. Subdiviziunea structurală în cadrul MEN, responsabilă de educația adulților și de educația pe parcursul întregii vieți, este **Direcția de ucenicie și educație non-formală (DANE)**.

Tabelul 2.

Fondurile bugetului de stat alocate de DANE și cota lor la volumul total al bugetului de stat alocat educației în perioada 2006-2010 (în lire turcești, 1 liră turcească = 0,47 euro)

*Curs de alfabetizare
la Centrele de învățământ public
sursa: dvv international*

DANE supervizează lucrul a două organizații care activează în întreaga țară – **Centrele de învățământ public și Centrele de învățământ profesional**.

1. Centrele de învățământ public (în engl. PEC, în turcă HEM – Halk Egitim Merkezleri)

Activînd în toate orașele și regiunile din Turcia (967 de secții, pentru exactitate) și avînd un personal de peste zece mii de oameni, Centrele de învățământ public sînt **principalele organizații** care oferă educație pentru adulți și de formare continuă în Turcia.

Centrele de învățământ public oferă învățământ gratuit de la 7.00 dimineața pînă la 12.00 seara, șapte zile pe săptămînă. Este stabilită o limită minimă a numărului de studenți în grupă pentru a deschide cursuri – 12 persoane, deși această condiție nu este respectată întotdeauna cu strictețe. Cursurile pentru persoanele cu handicap, copiii străzii,

foștii deținuți și dependenții de droguri, aflați sub tratament medical, pot fi deschise, indiferent de numărul de studenți.

Grupurile-țintă ale Centrelor de învățământ sînt:

- cetățenii analfabeți;
- persoanele cu orice fel de lacune în educație;
- migranții din zonele rurale în orașe;
- muncitorii necalificați;
- persoanele care doresc să schimbe cariera sau să-și perfecționeze cunoștințele potrivit locului de muncă ocupat;
- persoanele care au lucrat în străinătate și s-au întors în Turcia pentru a continua munca;
- copiii care lucrează;
- imigranții și membrii familiilor acestora;
- dependenții de droguri și alcoolicii sub tratament;
- persoanele cu handicap;
- copiii aflați sub protecție de stat;
- foștii deținuți și reținuții în arest;
- pacienții clinicilor de reabilitare;
- rezidenții azilurilor publice.

În perioada 2007-2008, 1 044 081 de persoane au participat la 66 920 de cursuri socioculturale și 1 040 915 de persoane – la cursuri de formare profesională, deschise de Centrele de învățământ public. În plus, 186 061 de persoane au participat la cursuri de alfabetizare.

2. Centrele de învățământ profesional (în engl. VEC, în turcă MEM – Mesleki Eğitim Merkezleri)

Centrele de învățământ profesional funcționează mai ales în zonele industriale dezvoltate din Turcia. Dreptul de formare la cursurile Centrului de învățământ profesional îl au persoanele care au împlinit vârsta de cincisprezece ani și au primit o educație formală inițială de opt ani. Participanții la cursurile Centrului obțin o formare teoretică și tehnică de o zi în sala de clasă și șase zile la locul de muncă. Absolvind programul educațional al Centrului, tinerii specialiști pot obține următoarele calificări certificate:

lucrător calificat: se atribuie după 2-3 ani de formare și susținerea unui singur examen;

specialist: calificarea se atribuie la finalizarea unui program de 240 de ore;

mentor: calificarea se atribuie după finalizarea unei activități de 40 de ore după programa de predare a cursului pedagogic.

În perioada 2007-2008, 187 927 de persoane au frecventat cursuri în 309 centre, iar 150 673 de persoane au primit certificate de absolvire a acestor cursuri.

În afară de activitatea acestor organizații, Ministerul Educației asigură furnizarea programelor de învățământ la distanță sub formă de Școli primare deschise, Școli deschise pentru clasele superioare, școli profesional-tehnice deschise pentru clasele superioare și Colegiu deschis.

Grupul-țintă al educației non-formale îl constituie tinerii și adulții care nu au primit educația formală, care nu au urmat formarea în instituțiile de învățământ. Un exemplu de grup-țintă în anumite instituții de învățământ poate fi grupul de fete și femei participante la instruirea practică în școlile profesionale, în școlile profesional-tehnice cu studiu aprofundat, precum și absolventele școlilor profesionale.

Statul nu poate asigura singur finanțarea pentru formarea continuă. În primul rând, pentru că este costisitor, dar, în afară de aceasta, cheltuirea resurselor publice prin astfel de investiții, de la care are beneficiu doar cursantul, este percepută ca fiind neechitabilă. Formarea continuă poate contribui la creșterea decalajului între cei care posedă abilități profesionale și cei care nu le au și, prin urmare, ar putea submina unitatea societății. Cu toate acestea, este necesară susținerea financiară de la bugetul de stat pentru a sprijini educația grupurilor vulnerabile.

În Turcia sfera educației este finanțată în mare măsură de stat. Creșterea populației necesită o creștere anuală a acestor costuri. Se resimte necesitatea de a majora resursele financiare alocate Ministerului Educației Naționale. Însuși sistemul de învățământ trebuie să asigure nevoile economiei cu forță de muncă calificată.

Conform unui studiu efectuat în 2003 în cadrul Programului pentru evaluarea internațională a elevilor (PISA), între școlile din Turcia există o diferență semnificativă a calității educației. Sistemul de educație turc rămâne cu mult în urma standardelor Uniunii Europene. Nivelul de cunoaștere a matematicii în Turcia este de 423 de puncte, în timp ce indicele mediu al Organizației pentru cooperare și dezvoltare economică este de 500 de puncte. Rezultatele Turciei sînt aproape de rezultatele din Grecia (445 puncte), Serbia (437 de puncte), Uruguay (422 puncte) și Thailanda (417 puncte). În ciuda faptului că indicatorii din Turcia sînt mai mari decît în astfel de țări precum Mexic (385 de puncte), Indonezia (360 puncte), Tunisia (359 puncte), Brazilia (356 puncte), la matematică Turcia se află pe locul 35 printre cele 41 de țări participante la studiu.

Rezultatele Turciei la astfel de indicatori ca lectura și înțelegerea textului se ridică la 441 de puncte, plasîndu-se pe locul al 34-lea din cele 41 de state. Cu aceste medii Turcia este aproape de Rusia (442 puncte) și Uruguay (434 puncte) și înaintea unor țări precum Thailanda (420 puncte), Serbia (412 de puncte), Brazilia (403 puncte), Mexic (400 de puncte), Indonezia (382 puncte) și Tunisia (375 puncte).

La indicele "știință" Turcia a obținut 434 de puncte, aproape tot atît cît Uruguay (438 puncte), Serbia (436 de puncte) și Thailanda (429 de puncte), dar mai

mult decât Mexic (405 de puncte), Indonezia (395 puncte), Brazilia (390 puncte) și Tunisia (385 puncte). La această categorie Turcia s-a plasat pe locul al 36-lea din 41 de țări participante la studiu.

Necesitățile de formare și participare ale adulților

Se estimează că pînă în 2020 aproximativ 70 de procente din populația Turciei va avea o vîrstă mai tînă decât cea permisă pentru a lucra. În cazul sporirii investițiilor în sfera învățămîntului pînă la un nivel suficient și a creșterii resurselor umane implicate, această situație poate fi o oportunitate unică pentru Turcia. Scopurile propuse pentru sistemul turc de învățămînt la nivel de însușire a cunoștințelor se află sub nivelul dorit. Cînd se efectuează analiza sistemului școlilor primare la nivel de alfabetizare, asigurare cu cadre, indici medii ai nivelului de însușire a cunoștințelor, statistica arată că educația continuă poate fi o investiție bună aproape oriunde. Una dintre trăsăturile caracteristice pieței muncii turcești este activitatea economică relativ scăzută a populației (în comparație cu indicii țărilor membre ale Organizației pentru Dezvoltare și Cooperare Economică și din UE). Deși s-a redus cota celor angajați în agricultură, aceasta rămîne destul de ridicată în comparație cu țările Uniunii Europene. Rezultatul acestui fapt duce la aceea că în perspectiva pe termen scurt Turcia se va confrunta cu problema atragerii resurselor de muncă în zonele urbane în continuă dezvoltare, iar în cea pe termen mediu – cu schimbări în localitățile rurale, ale căror locuitorii au un nivel de educație mai scăzut.

Piața muncii din Turcia se caracterizează printr-un nivel înalt al șomajului, un nivel scăzut al investițiilor în resurse umane, printr-o tendință de creare a locurilor de muncă preponderent în întreprinderi mici și mijlocii, precum și în sectorul „subteran” al economiei pentru care, de regulă, este necesar un nivel mai scăzut de calificare a angajaților cu salariu mic.

O altă trăsătură care caracterizează situația actuală din Turcia o reprezintă diferența dintre **regiunile vestice mai dezvoltate și cele estice, mai sărace**, ale țării. Această diferență în nivelul de dezvoltare reprezintă una dintre cele mai complicate probleme ale sistemului educațional și în ceea ce privește asigurarea ocupațională a populației. Un alt factor care înrăutățește situația lucrurilor din sfera educației îl constituie răspîndirea largă a **opiniilor sexiste** din provinciile de Est. Se resimte o necesitate acută de implementare a programelor de dezvoltare a localităților rurale, în special în zonele de sud-est și în alte regiuni asemănătoare.

Piața muncii din Turcia se caracterizează printr-un **nivel înalt al șomajului, un nivel scăzut al investițiilor** în resurse umane, printr-o tendință de creare a locurilor de muncă preponderent în întreprinderi mici și mijlocii, precum și în sectorul „subteran” al economiei pentru care, de regulă, este necesar un nivel mai scăzut de calificare a angajaților cu salariu mic. Pe lîngă aceasta, activitatea economică a populației este destul de redusă, în special în rîndul femeilor care locuiesc în orașe. În același timp, locuitorii zonelor rurale sînt utilizați deseori ca forță de muncă în activitatea întreprinderilor „tenebre” de tip familial. În sectorul tenebru

al economiei este deseori exploatată munca copiilor, care constituie în cadrul acestuia o cotă importantă din lucrătorii angajați și care se află în afara sistemului de asigurări sociale.

Insuficiența forței de muncă instruite în mod adecvat reține dezvoltarea dinamică a economiei în ansamblu. Și mai rău este că în Turcia lipsesc factorii stimulatori în sfera educației și pregătirii cadrelor pentru depășirea nivelului înalt al șomajului și a nivelului scăzut al activității economice a populației. Un sistem mai desăvârșit al educației profesionale poate asigura îmbunătățirea situației în problema ocupațională (astfel ar crește gradul de calificare a angajaților) și crearea unor locuri de muncă mai atrăgătoare pentru personalul necalificat, creind condiții pentru creșterea economică.

Turcia are nevoie de un program integrat de sporire a cărturăriei pentru familiile milioanei de cetățeni analfabeți. Pentru reducerea volumului de economie tenebră strategia de educație pe tot parcursul vieții trebuie să includă o astfel de direcție cum ar fi formarea competențelor.

Necesitatea de noi cunoștințe

Pe de o parte, cunoștințele moderne, cum ar fi utilizarea computerului sau limba străină și alte cunoștințe care sînt dobîndite în afara sistemului școlar formal, constituie o condiție esențială pentru implicarea plenară a persoanelor în viața comunității, pe de altă parte, în societatea informațională de astăzi aceasta este o cerință de bază pe piața forței de muncă. Conform datelor furnizate de **Eurobarometru** 63.4, doar 29% din populația turcă cunoaște, în cel mai bun caz, o limbă străină. În comparație cu statele membre ale Uniunii Europene și țările candidate la aderare, Turcia are cel mai scăzut indice la acest criteriu. Creșterea nivelului de cunoaștere a limbilor străine este un factor-cheie pentru integrarea cu succes a societății turce închise cu alte societăți – purtători ai diferitor culturi.

În perioada octombrie 2007 – ianuarie 2008, **Institutul turc de Statistică** (organizație guvernamentală subordonată prim-ministrului) a organizat un studiu sociologic special prin metoda chestionării directe a respondenților cu vîrsta de peste optsprezece ani cu scopul de a aduna informații despre starea actuală a domeniului de formare continuă în Turcia. În urma acestui studiu, pentru prima dată au fost obținute la nivel național informații care fac posibilă o analiză comparativă cu datele altor țări. Informațiile au fost sistematizate pe grupuri de vîrstă și de sex, nivel educațional și alte criterii, cum ar fi participarea la activități educative în timpul programului de lucru și în afara programului de lucru, inclusiv motivele pentru neparticipare.

Cu un an înainte de efectuarea acestui studiu, indicele de participare a cetățenilor cu vîrstă de peste optsprezece ani la educația formală și non-formală constituia 17,2%. În mediul urban, procentul de participare la educația formală sau non-formală – 19,3%, în mediul rural – 12,8%. Datele privind participarea la

educația non-formală pentru aceeași grupă de vîrstă: pe țară – 13,9%, în orașe – 15,2%, în rîndul populației din mediul rural – doar 11,3 la sută.

Cu un an înainte de efectuarea studiului, 12,5% din cetățenii turci cu vîrsta de peste douăzeci și cinci de ani au participat la procesul de educație formală și non-formală. În mediul urban cifrele de participare la cursuri de educație formală sau non-formală indicau 13,8%, în mediul rural – 9,8%. Iată datele privind participarea la educația non-formală pentru aceeași grupă de vîrstă: pe țară – 11,4%, în orașe – 12,3%, în mediul rural – doar 9,4%.

În tabelul de mai jos sînt prezentați coeficienții de pondere, obținuți la sondaj, reieșind din datele Sistemului de înregistrare a populației după viza de reședință.

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

Tabelul 3.

Participarea cetățenilor la educația formală și non-formală în douăsprezece luni, anul 2007

Tipul de educație	Turcia			Turcia			Turcia		
	În medie	Bărbați	Femei	În medie	Bărbați	Femei	În medie	Bărbați	Femei
Cu vîrsta de 18 ani și mai mari									
Nivelul de participare la educația formală și informală	17,20	21,07	13,49	19,29	22,90	15,77	12,82	17,12	8,84
Nivelul de participare la educația non-formală	13,92	17,17	10,81	15,16	18,08	12,31	11,34	15,22	7,74
Nivelul de participare la educația informală (formare neorganizată, spontană)	5,89	7,02	4,81	7,34	8,52	6,19	2,86	3,80	1,99

Tipul de educație	Turcia			Turcia			Turcia		
	În medie	Bărbați	Femei	În medie	Bărbați	Femei	În medie	Bărbați	Femei
Nivelul de participare la educația formală și non-formală	2,61	3,12	2,13	3,20	3,69	2,73	1,38	1,89	0,90
Cu vârsta de 25 de ani și mai mari									
Nivelul de participare la educația formală și informală	12,51	15,83	9,29	13,82	16,90	10,80	9,84	13,60	6,30
Nivelul de participare la educația non-formală	11,35	14,37	8,43	12,30	15,01	9,64	9,42	13,04	6,02
Nivelul de participare la educația informală (formare neorganizată, spontană)	2,05	2,57	1,54	2,60	3,14	2,06	0,93	1,38	0,51
Nivelul de participare la educația formală și non-formală	0,89	1,11	0,67	1,07	1,25	0,90	0,51	0,82	0,22

Formarea cadrelor didactice și efectuarea cercetării

În Turcia se resimte lipsa sistemelor și programelor axate pe educația și formarea cadrelor didactice care lucrează în domeniul educației adulților. Persoanele care se ocupă de educația adulților fie sînt absolvenți ai Facultăților de Științe ale Educației din universități, fie dețin o diplomă pentru o anumită calificare profesională, obținută într-o instituție de învățămînt din sistemul formal. De cele mai multe ori, profesorii care activează în sistemul formal de învățămînt sînt implicați și în procesul de educație non-formală a cetățenilor. Cu toate acestea, în unele cazuri, singura cerință pentru candidați este abilitatea de a-i învăța pe cursanți citirea și scrierea.

Pe de altă parte, dacă vorbim despre pregătirea cadrelor didactice pentru formarea profesională, situația s-a îmbunătățit oarecum. În trei universități turcești sînt **deschise facultăți de formare profesională**, care, de fapt, pregătesc astfel de profesori. În special, o programă de formare de patru ani pentru specialiști în domeniul educației non-formale există la Universitatea Gazi, Universitatea Selcuk și Universitatea Gaziosmanpaşa. De exemplu, Universitatea Gazi oferă următoarele programe de formare la Facultatea de Științe ale Educației:

- instruire în domeniul menajului și alimentației;
- instruire cu privire la dezvoltarea și educația copilului;
- instruire în domeniul meșteșugurilor;
- instruire în domeniul industriei textile și al designului;
- instruire în domeniul artelor aplicate;
- științe ale educației;
- științe de bază.

Cursurile oferite de celelalte două universități sînt similare cu programele de la Universitatea din Gazi. Analiza programelor demonstrează că se depun eforturi conștiente de a atrage studenți de sex feminin la facultățile de formare a profesorilor pentru educație profesională.

În Turcia se atestă lipsa unui sistem și a programelor de educație și formare a cadrelor didactice care vor lucra în domeniul educației adulților.

Mausoleul Atatürk

sursa: dvv international

În Turcia se resimte lipsa sistemelor și programelor axate pe educația și formarea cadrelor didactice care lucrează în domeniul educației adulților.

*Formarea formatorilor
sursa: dvv international*

Extinderea domeniului de educație a adulților în Turcia

Dacă e să ne bazăm pe rezultatele studiului, Turcia nu înregistrează succese notabile în dezvoltarea educației pentru adulți. La solicitarea SWOT (Consiliul Învățământului Superior din Turcia, YÖK), Baza de date a tezelor de doctorat și de licență a oferit informații despre numai 14 lucrări cu teme axate pe educația adulților pentru perioada 1988-2005. Prin solicitarea despre lucrările care ar aborda tematica educației non-formale, s-a constatat prezența a doar 41 de lucrări pentru perioada 1986-2007. Nu există nicio lucrare la tema educației pe tot parcursul vieții.

Activează două organizații de cercetare guvernamentale implicate în cercetarea educației adulților și formarea pe tot parcursul vieții. Una dintre acestea este **Institutul de Cercetare în domeniul educației non-formale**. Acest institut a fost fondat în 1975 și scopul funcționării sale este planificarea, cercetarea, dezvoltarea și implementarea în producție a activităților orientate spre formarea profesională și educația non-formală. Din 1995, Institutul se află în subordinea Direcției de ucenicie și educație non-formală. În conformitate cu planul de acțiuni pentru anul 2009, direcția principală de cercetare a Institutului în acest an a fost "compararea sistemului educației non-formale din Turcia cu sisteme similare din țările dezvoltate și țările UE, cu propunere de soluții pentru a-l ajusta".

Planul de acțiuni prevede, de asemenea, efectuarea cercetărilor privind problemele cu care se confruntă domeniul învățământului profesional, precum și cu privire la impactul educației non-formale asupra economiei din Turcia. Institutul are sarcina de a edita publicații importante cu tematică axată pe educația non-formală și educația pentru adulți, dar organizația este aspru criticată pentru ineficiența sa, cauza fiind politica de cadre incorectă și birocrăția excesivă.

O altă instituție implicată în cercetarea privind educația populației adulte este **Departamentul de Cercetare și Dezvoltare al Ministerului Educației Naționale**. Departamentul are cel puțin cîte o direcție de cercetare pentru fiecare dintre componentele sistemului de învățămînt din Turcia. Tematica axată pe învățarea pe tot parcursul vieții ține de **competența Direcției de cercetare și dezvoltare a învățămîntului profesional-tehnic** și, respectiv, **Direcția de consiliere, recomandare și informare în domeniul profesional**. Se preconizează că, în perioada 2008-2011, Departamentul va sprijini peste 216 proiecte de cercetare, dintre care doar 11 se vor axa pe educația non-formală și / sau formarea profesională. Iată cîteva dintre temele de cercetare:

- Evaluarea analizei cost-beneficiu în educația non-formală;
- Evaluarea cursurilor de formare care funcționează în vederea îmbunătățirii calității educației profesionale;

- Evaluarea cursurilor de formare existente în funcție de corespunderea lor la nevoile pieței muncii;
- Evaluarea eficacității educației în domeniul afacerilor, oferită de instituțiile de învățământ profesional;
- Evaluarea problemelor existente privind ralierea la standardele UE în domeniul învățământului profesional.

În plus, Departamentul de Cercetare și Dezvoltare al MEN implementează **proiectul de consiliere în probleme de angajare în câmpul muncii și oferă consultanță profesională**. Fiind parte integrantă a conceptului de învățare pe tot parcursul vieții, acest proiect are drept scop cercetarea și implementarea unui sistem de susținere consultativă pentru învățarea pe parcursul întregii vieți în domeniul educației formale și non-formale în Turcia.

Cooperarea internațională

Pînă în prezent Turcia n-a implementat niciun proiect internațional bazat exclusiv pe probleme de educație pentru adulți și formare profesională pe tot parcursul vieții. În același timp, au existat cîteva proiecte educaționale internaționale, care, într-o oarecare măsură, vizau aceste domenii. Cele mai multe au fost finanțate de către Uniunea Europeană și implementate de către Ministerul Educației Naționale în colaborare cu parteneri străini. Începînd cu anul 2000 s-a observat o creștere a numărului de proiecte educaționale internaționale implementate în Turcia.

Pînă în prezent Turcia n-a implementat niciun proiect internațional bazat exclusiv pe probleme de educație pentru adulți și formare profesională pe tot parcursul vieții.

Printre cele mai importante menționăm următoarele:

- **MEGEP (în engleză SVET – Consolidarea Învățământului și a Sistemului de Formare Profesională în Turcia) (din 2003 pînă în prezent)**. Acesta este prevăzut pentru cinci ani și a fost aprobat și implementat de către **Ministerul Educației Naționale și Reprezentanța Comisiei Europene (CE) în Turcia**. Bugetul proiectului se ridică la 58,2 milioane de euro. Obiectivul proiectului este “consolidarea sistemului de învățământ profesional în Turcia, și nu doar prin constituirea unor structuri împrumutate”. Scopul final al proiectului este crearea Cadrului Național al Calificărilor, care să se bucure de încredere atît în țară, cît și în străinătate.

Unele domenii cuprinse în proiect, de exemplu, problemele legate de standardele profesionale, calificările profesionale, programele modulare, cercetarea pieței forței de muncă etc., se referă direct la problema formării profesionale a populației adulte. În plus, după cum s-a menționat mai sus, în cadrul proiectului au fost elaborate Documentul-cadru de politici în

domeniul învățării pe tot parcursul vieții și Documentul despre strategia de învățare pe tot parcursul vieții. Proiectul a jucat, de asemenea, un rol important în elaborarea Legii cu privire la **Asociația de calificare profesională (MYK)**. În plus, s-a acordat sprijin pentru finalizarea a 34 de proiecte-pilot destinate consolidării parteneriatelor sociale.

- **Proiectul pentru asistența educației de bază (2002 - 2007)**

Acest proiect, prevăzut pentru cinci ani, a fost aprobat și implementat de asemenea de către **Ministerul Educației Naționale și Reprezentanța CE în Turcia**. Bugetul proiectului a constituit 100 de milioane de euro. Acesta a fost orientat spre îmbunătățirea calității educației de bază și a educației non-formale, precum și pentru facilitarea accesului la educație, în special pentru femei.

Proiectul de susținere a educației de bază include cinci componente: "Educație de calitate", "Formarea profesorilor", „Educația non-formală”, "Comunicare" și "Organizare și management". Pentru componenta "Educație non-formală" au fost elaborate 207 programe educaționale publice și 35.000 de persoane din 16 regiuni ale Turciei au frecventat cursuri de alfabetizare.

- **Proiectul de modernizare a instituțiilor de învățământ profesional (2000 - 2007)**

Proiectul a fost implementat de Ministerul Educației Naționale și finanțat de Uniunea Europeană. În cadrul lui s-a încercat asigurarea formării direct la întreprindere a 93 de profesori pentru cursuri profesionale ale MEN, 715 profesori universitari și 93 de parteneri sociali. Au fost elaborate 474 de module educaționale. Aceste module sînt utilizate pentru instruirea la 14 facultăți profesional-tehnice. Pentru șase centre, subordonate MEN, de formare la întreprindere a fost procurat echipament tehnic în valoare de 8,5 milioane de euro. Întreg bugetul proiectului s-a ridicat la 18,5 milioane de euro.

- **Proiectul de Educație și Formare în vederea creșterii gradului de ocupare**

Proiectul a fost finanțat de MEDA (Zona Mediteraneană de Dezvoltare Economică) și a avut drept scop extinderea oportunităților de creștere a ocupării forței de muncă prin sprijinirea eforturilor de dezvoltare a politicilor-cadru în domeniul învățămîntului profesional. Bugetul proiectului a constituit 5 milioane de euro și a fost implementat prin intermediul **Fundației Europene pentru Educație și Formare Profesională**.

În pofida succesului acestor proiecte, niciunul dintre ele n-a fost în întregime destinat problemelor legate de educația adulților și formarea pe tot parcursul vieții în Turcia. Astfel, au fost deschise oportunități excelente de cooperare internațională în aceste domenii.

Avînd o bază solidă de reglementare juridică, precum și experiență considerabilă în domeniul cooperării internaționale, Ministerul Educației devine un partener puternic pentru proiecte viitoare în domeniul educației. Odată cu crearea Asociației de Calificare Profesională, în următorii ani Ministerul Muncii și Protecției Sociale va trebui să devină mai activ decît înainte, să participe la rezolvarea problemelor legate de educația și formarea profesională. Astfel de asociații, ca KOSGEB (Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii), ISKUR (Organizația turcă a Muncii), TESK (Asociația Camerelor de comercianți și meseriași) sînt dispuși să dezvolte contacte internaționale în aceste domenii și au deja experiență în implementarea proiectelor finanțate de UE.

*Curs de formare profesională
sursa: dvv international*

Pentru dezvoltarea în continuare a cooperării internaționale se recomandă următoarele proiecte:

- Educația și formarea cadrelor didactice și a mentorilor pentru educația adulților;
- Realizarea campaniilor de informare pentru sensibilizarea opiniei publice despre învățarea pe tot parcursul vieții și educația pentru adulți;
- Programul de dezvoltare a centrelor de învățămînt public;
- Introducerea conceptului de învățare pe tot parcursul vieții în programele de educație formală;
- Elaborarea proiectelor de acte normative pentru crearea în Turcia a unui Centru de învățare pe tot parcursul vieții și a instituțiilor conexe;
- Acordarea de sprijin financiar pentru cercetare academică privind educația pentru adulți și învățarea pe tot parcursul vieții;
- Acordarea de sprijin financiar, consiliere și consultanță persoanelor care doresc să organizeze activități educaționale pentru populația adultă;
- Promovarea programelor de mobilității, cum ar fi Socrates, Leonardo și Tineri pentru Europa, Grundtvig și altele;
- Suport pentru centrele publice de învățămînt și alte agenții de educație a adulților, prin dotarea cu echipament tehnic;
- Organizarea formării care vizează îmbunătățirea competențelor profesionale la diferite întreprinderi;
- Programe de dezvoltare pentru zonele rurale, în special pentru regiunile estice și sud-estice ale Turciei;
- Înființarea organizațiilor care se ocupă de statistică, de calitate și certificare în domeniul învățării pe tot parcursul vieții;
- Consultanță și consiliere profesională în domeniul educației adulților;
- Ridicarea nivelului de alfabetizare a adulților;
- Învățarea limbilor străine.

*Curs în sistemul învățământului public
sursa: dvv international*

Concluzii: principalele provocări de viitor

În încheiere, putem concluziona că principalele provocări pentru viitor în domeniul educației adulților din Turcia sînt următoarele:

- **Cadrul normativ juridic depășit**

Asemenea concepte inovatoare, cum ar fi educația adulților și formarea pe tot parcursul vieții, nu și-au găsit reflectare în legi și regulamente, precum și în baza normativă de funcționare a instituțiilor și organizațiilor interesate.

- **Finanțarea insuficientă a educației pentru adulți**

Pentru educația non-formală se alocă doar 2% din bugetul MEN. În plus, nu există stimulente financiare pentru activitățile de dezvoltare a domeniului de educație a adulților.

- **Coordonarea inadecvată între părțile interesate**

Colaborarea organizațiilor care oferă educație pentru adulți încă nu este bine organizată. Trebuie să existe o organizație de bază, care să gestioneze activitățile în domeniul învățării pe tot parcursul vieții sub toate aspectele și formele.

- **Lipsa personalului instruit**

Numărul profesorilor pentru educația adulților și gradul lor de instruire nu corespund standardelor Uniunii Europene. Nu există niciun sistem de certificare a profesorilor și mentorilor care lucrează în acest domeniu.

- **Sensibilizarea insuficientă a societății**

Majoritatea absolută a cetățenilor nu sînt antrenați în activități ce țin de educația adulților. În plus, sistemul de educație formală nu interferează cu sistemul de educație non-formală. Astfel, locuitorii Turciei nu cunosc conceptele de educație a adulților și de formare pe tot parcursul vieții.

Uniunea Europeană, "sponsor" important în domeniul sistemului de educație din Turcia, care oferă asistență financiară și tehnică, trebuie să urmeze această practică, orientată spre formarea profesională continuă și spre educație pentru populația adultă.

Rezolvarea acestor probleme trebuie să se realizeze la nivel de politici publice. În primul rînd, Ministerul Educației Naționale trebuie să stabilească o terminologie globală (exhaustivă) în ceea ce privește învățarea pe tot parcursul vieții și conceptele adiacente. Evident că schimbarea paradigmei trebuie să fie asigurată prin modificări legislative și normative. Noile legi și reglementări ar trebui să utilizeze termenul "învățare pe tot

parcursul vieții” în loc de “educație non-formală”. Ulterior, trebuie adoptate **legi adecvate cu privire la finanțarea educației adulților**. Poate fi examinată posibilitatea stimulării acestei activități prin oferirea de granturi și avantaje fiscale. Se impune crearea unui Centru de învățare pe tot parcursul vieții și a Institutelor de cercetare în domeniu, cu participarea părților interesate din sfera publică și din sectorul privat, pentru a spori eficiența și coerența colaborării în domeniul educației adulților pe întreg teritoriul țării. Și în ultimul rând, ceea ce nu înseamnă că e mai puțin important, Ministerul Educației Naționale ar trebui să organizeze o campanie de promovare a beneficiilor educației adulților pentru cetățeni și pentru economia statului în ansamblu.

Uniunea Europeană, “sponsor” important în domeniul sistemului de educație din Turcia, care oferă asistență financiară și tehnică, **trebuie să urmeze această practică**, orientată spre formarea profesională continuă și spre educație pentru populația adultă. Implementarea standardelor Uniunii Europene în domeniul învățării pe tot parcursul vieții este una dintre cerințele față de Turcia ca țară candidată la aderare. Pe de altă parte, după cum s-a menționat mai sus, fondurile bugetare pentru educația non-formală alocate Ministerului Educației Naționale sînt insuficiente pentru a întreprinde măsuri radicale în acest domeniu. În plus, există un deficit de resurse umane și de sensibilizare a populației față de învățarea pe tot parcursul vieții – condiție preliminară pentru participarea la acest tip de formare. Astfel, pentru rezolvarea problemelor respective, **Turcia are nevoie de sprijinul Uniunii Europene și al altor parteneri internaționali**. În special, Uniunea Europeană, în colaborare cu liderii comunității, ar putea asigura implementarea proiectelor multilaterale de instituire a unui sistem de învățare pe tot parcursul vieții în Turcia, care să corespundă cerințelor Strategiei de la Lisabona.

Ankara – Turnul Ataköy
sursa: dvv international

Educația Adulților în Federația Rusă

Catedrala Sfintul Vasile din Moscova. Sursa: dvv international

Olga Agapova

Educația adulților în Federația Rusă

Politica educațională, legislația și finanțarea

Educația în Rusia constituie o mândrie și una dintre marile valori incontestabile și imuabile. Nimeni nu se îndoiește de necesitatea studiilor copiilor, deși durata școlarizării, forma și conținutul educației, iar mai recent și metodele de evaluare a cunoștințelor, provoacă discuții aprinse în societate¹. În același timp, educația adulților, mai exact, crearea unui cadru juridic, care reprezintă o condiție esențială pentru dezvoltarea educației adulților în țară, rămâne o problemă nerezolvată.

În același timp, educația adulților, mai exact, crearea unui cadru juridic, care reprezintă o condiție esențială pentru dezvoltarea educației adulților în țară, rămâne o problemă nerezolvată.

În legislația rusă este adoptat astăzi termenul de “educație profesională suplimentară”. Este clar că el nu reprezintă întreaga paletă de opțiuni educaționale și de servicii existente în societate. **Legea privind “Educația suplimentară în Rusia”**, adoptată de Duma de Stat în 2002, **n-a fost aplicată** până în prezent. Proiectul de lege impunea anumite obligații guvernului și organelor administrative cu privire la crearea condițiilor pentru realizarea educației non-formale a diferitor categorii de cetățeni (nu numai a celor apti de muncă, dar și a pensionarilor, persoanelor cu handicap, categoriilor social-vulnerabile); ele s-au dovedit a fi nepregătite pentru a-și asuma aceste obligații. Mai mult, potrivit experților, unele funcții ale educației non-formale (de exemplu, dezvoltarea capitalului uman, dezvoltarea competențelor individuale și autoafirmarea, dezvoltarea și constituirea societății civile, sprijinirea instituțiilor democratice), nu țin de competența organelor de stat.

Unele regiuni și unii subiecți ai Federației Ruse au întreprins încercări de a reforma legislația privind educația adulților (Proiectul de lege din regiunea Krasnoyarsk, Proiectul de lege din Sankt-Petersburg, din regiunea Krasnodar). Cîteva dintre ele au fost discutate în mai multe ședințe. Însă constatăm cu regret că niciunul dintre proiecte nu a primit aprobarea și sprijinul din partea autorităților locale și nu a intrat în vigoare. Cauzele au fost diferite.

În prezent, principalul document oficial care definește noțiunea de **“educație pentru adulți”** este Concepția Programului Federal al Educației pentru perioada 2006-2010. Dar și aici instruirea continuă este tratată drept proces de creștere a potențialului intelectual personal (general și profesional). Astfel, întreaga resursă de educație non-formală rămâne parcă “în afara legii”. Cu toate acestea, începînd

1 Examenul unic de stat are un număr impunător de opozanți, atît din rîndul pedagogilor, cît și al elevilor și părinților.

Tabloul educației adulților cu greu poate fi descris ca un sistem: organizațiile și instituțiile implicate în educația adulților activează de multe ori în mod separat și nu sînt pregătite pentru cooperare și colaborare, considerîndu-se mai degrabă concurenți decît parteneri.

cu anul 2005, în formularele de evidență statistică a fost introdus indicatorul "instruit în volum de pînă la 72 de ore (număr de persoane)", fapt care poate fi considerat un pas înainte în procesul de legalizare a educației non-formale a adulților.

În ultimul timp se extinde activitatea de susținere a educației non-formale pentru adulți; ea vine "de jos" din necesitatea de a legitima această practică. În rezultatul acestei mișcări s-au constituit următoarele organizații:

- A) **Asociația organizațiilor neguvernamentale de educație ale regiunilor**, care și-a declarat drept obiectiv principal al activității "corectarea urgentă a cadrului legislativ privind învățămîntul privat, atît la nivel federal, cît și la nivel regional", și vizează toate formele de învățămînt, inclusiv învățămîntul preșcolar, învățămîntul secundar și cel superior.
- B) **Mișcarea din întreaga Rusie "Educație pentru Toți"**, al cărei scop este lupta pentru egalitate și realizarea drepturilor cetățenelor, în sensul deplin al cuvîntului. Activitatea acesteia vizează crearea (și recrearea) sistemului de educație preșcolară gratuită accesibilă tuturor, a sistemului de învățămînt secundar obligatoriu și gratuit, oferind oportunități de a obține studii primare medii profesionale la orice vîrstă; elaborarea și aprobarea unui program de stat special "Educație pe tot parcursul vieții"; crearea garanțiilor sociale suplimentare în perioada de formare pentru persoanele cu venituri reduse, orfani, persoanele cu dizabilități și pentru locuitorii de la sate. Însăși apariția unor astfel de asociații indică "maturizarea" treptată a societății; e slabă totuși speranța că acestea vor fi în stare să-și realizeze obiectivele în viitorul apropiat.

Furnizorii de servicii educaționale pentru adulți

Tabloul educației adulților cu greu poate fi descris ca un sistem: organizațiile și instituțiile implicate în educația adulților activează de multe ori în mod separat și nu sînt pregătite pentru cooperare și colaborare, considerîndu-se mai degrabă concurenți decît parteneri.

Cu toate acestea, pot fi identificate mai multe componente ale procesului de educație a adulților.

Educație profesională suplimentară care include:

- **instituții de stat specializate în instruirea profesională suplimentară** (centre de formare de ocupare a forței de muncă, școli specializate pentru adulți, cursuri etc.);

- **centre de instruire ramurală și în cadrul firmelor** (centre de instruire ramurală, centre de formare la combinate, cursuri de perfecționare etc.), care sînt

subordonate ministerelor și agențiilor la nivel federal. Printre cei mai activi "actori" se numără Ministerul Educației (mai mult de jumătate din numărul total de studenți), instituțiile de formare profesională din cadrul Ministerului Sănătății. S-au păstrat structurile de perfecționare și recalificare profesională a personalului din ministerele agriculturii, transportului, energiei;

- **instituții de învățământ secundar și secundar profesional** (școli tehnice, licee, colegii, școli profesionale), precum și instituțiile de învățământ superior (școli superioare, academii, universități), implicate în procesul de recalificare și perfecționare a personalului managerial și a cadrelor tehnice și ingineresti. Potrivit statisticilor oficiale, în Rusia există peste două mii de școli publice care implementează programe de educație profesională suplimentară. Ele sînt frecventate anual de aproximativ 1,5 milioane de persoane.

În general, trebuie să spunem că instituțiile publice de educație profesională a adulților se disting prin conservatorism. Particularitățile cursanților adulți, experiența lor profesională și de viață sînt rareori luate în considerație. De fapt, aici este preluat modelul sistemului școlar sau universitar, unde elevii stau în bancă, deși sînt adulți. Este păstrat și sistemul formal de evaluare (colocvii, examene, teze de an);

- **instituții private de învățământ profesional.** Deoarece obiectivul lor principal vizează obținerea profitului, ei "se orientează după client", creînd un produs care se bucură de cerere pe piața serviciilor educaționale. Cele mai populare sînt cursurile de limbi străine, cursurile de însușire a diferitor programe software pentru contabili și economiști, toate tipurile de programe compensatorii (școala de formare a propriei personalități, cursuri de oratorie etc.), însușirea meseriilor și profesiilor de coafor, maseur, secretar-asistent etc. Neavînd o orientare profesională strict determinată, acestea contribuie, în definitiv, la îmbunătățirea calității vieții umane. Calitatea acestor servicii nu poate fi determinată unilateral și, adesea, activitățile lor sînt supuse unor critici dure (în mass-media, Internet și de către înșiși consumatorii de servicii educaționale);

- **organizații neguvernamentale non-profit (ONG)**, care s-au dezvoltat mai ales în ultimul deceniu. Principalele obiective ale celor mai multe ONG-uri vizau inițial soluționarea problemelor sociale complexe, reflectau dorința oamenilor de a schimba viața societății în mai bine – măcar într-un domeniu (ecologie, politică, dezvoltarea instituțiilor publice, situația păturilor social-vulnerabile etc.). Este clar că activitățile de orientare socială sînt asemănătoare celor de educație. Organizarea de mese rotunde, pregătirea publicațiilor, realizarea diferitor tipuri de campanii, precum și instruirea personalului propriu și elaborarea programelor educaționale pentru grupurile-țintă au transformat de fapt ONG-urile în organizații care prestează servicii educaționale de orientare socială.

Curs de formare pentru persoanele în vîrstă. Sursa: dvv international

Educația non-formală a adulților se realizează prin cursuri de educație a adulților cu tematică diversă, care asigură satisfacerea nevoilor educaționale ale cetățenilor. Paleta de propuneri în sfera educației non-formale este suficient de bogată:

- **“universități” pentru persoane în etate**, în care pensionarilor li se oferă oportunități de a dobândi cunoștințe în diverse domenii (cursuri de sănătate, meșteșugărit, formare psihologică, ateliere de creație);
- **ansambluri de amatori / uniuni de creație a adulților** pe lângă instituțiile culturale (palate și case de cultură, muzee, filarmonică);
- **lectorate ale societății „Știința”;**
- **centre de agrement** pentru persoanele cu handicap.

Dobândirea cunoștințelor în domeniul umanistic, posibilitatea de a discuta subiecte de interes comun, obținerea competențelor aplicative – toate acestea contribuie la îmbunătățirea calității vieții.

Dobândirea cunoștințelor în domeniul umanistic, posibilitatea de a discuta subiecte de interes comun, obținerea competențelor aplicative – toate acestea contribuie la îmbunătățirea calității vieții. O importanță deosebită în acest sens o are atragerea în activități educative de acest gen a categoriilor social-vulnerabile, a acelor adulți care, din diverse motive, au nimerit în situații dificile. De altfel,

pensionarii care au fost cuprinși în centre de formare continuă în cadrul societății “Știința”, resimt rezultatul învățării prin îmbunătățirea stării de sănătate, a stării emoționale, remarcă schimbări pozitive în relațiile cu cei apropiați, își fac noi prieteni printre colegii lor. Ei remarcă și formarea unei imagini de sine îmbunătățite, creșterea activismului social, a dorinței de cooperare și comunicare. Și aceasta indiferent de cursul frecventat – de utilizare a calculatorului, limbi străine, fitoterapie, gestionare a finanțelor personale, studioul coral sau “atelierul biografic”.

De rînd cu organizațiile care implementează în **practică** programe educaționale, de problemele legate de formarea populației adulte se ocupă, de asemenea, serviciile sociale (de agrement și de asistență în resocializare), institutele de cercetare și diverse centre (elaborează aspectele teoretice ale educației adulților), instituțiile de cultură (ajută la satisfacerea diverselor nevoi ale adulților, contribuind la autoafirmare și la o comunicare eficientă).

Învățămîntul la distanță (ID), care a fost inițiat în Rusia în calitate de “experiment”, a înregistrat un salt spectaculos în ultimul deceniu.² Au fost pregătite și au intrat în vigoare noile acte normative, care reglementează metoda învățămîn-

2 De implementarea învățămîntului la distanță se ocupă peste 20 de instituții de învățămînt superior, atît publice cît și private. Printre acestea se numără instituțiile-pilot: Institutul Internațional de Management LINK, Universitatea industrială de Stat din Moscova, Institutul financiar-economic rus (f/r), Universitatea “Prietenia popoarelor” și altele. În parcursul activității au fost create 588 de centre de învățare (extensiuni), în care activează 13 mii de profesori, tutori și profesori-tehnologi. Peste 206 mii de studenți și stagiați au fost instruiți să folosească tehnologiile ID.

tului la distanță. Este elaborată "Metodologia de organizare a învățămîntului la distanță în instituțiile de învățămînt superior din Rusia", sînt întocmite proiecte pentru un șir de standarde ramurale. În cadrul unei ședințe parlamentare din anul trecut, direcția de dezvoltare a metodelor de învățămînt la distanță, bazate pe tehnologiile informaționale și de telecomunicații, a fost apreciată pozitiv. Rectorii cîtorva universități participante la experiment au fost distinși cu Premii de stat pentru elaborarea bazelor metodologice și organizatorice ale rețelei universitare federale de învățămînt la distanță.

Învățămîntul la distanță (ID), care a fost inițiat în Rusia în calitate de "experiment", a înregistrat un salt spectaculos în ultimul deceniu.

Cu toate acestea, **învățămîntul la distanță (ID) încă nu are o bază juridică temeinică** (legile și reglementările privind învățămîntul superior nu pot fi aplicate pentru rezolvarea problemelor și pentru reglementarea învățămîntului la distanță); canalele de comunicație lasă de dorit, materialele metodologice și didactice au format diferit, ceea ce face dificilă utilizarea lor. Comunitatea academică tratează încă în mod preconcepțat rolul distanței în învățămînt; deseori certificatele ID nu sînt recunoscute de angajatori. Cele mai multe instituții de învățămînt superior ID activează în mod autonom pe bază de concurs. O serie de probleme, legate de echiparea centrelor ID, de cerințele profesionale față de specialiști, de dotarea fondului bibliotecilor, rămîn nerezolvate.

*Curs de drepturi ale omului
sursa: dvv international*

Învățămîntul la distanță a început să fie implementat ca "o structură" a învățămîntului superior. Cu toate acestea, aproape în paralel cu introducerea ID ca formă de învățămînt superior, universitățile au început să ofere insistent ID drept formă de educație suplimentară pentru adulți. În prezent, Internetul oferă sute de cursuri de formare profesională pentru adulți în diferite domenii (învățarea programelor PC, gestionarea și calitatea realizării proiectelor; competențe aplicative legate de dezvoltarea memoriei, a abilităților de comunicare scrisă și chiar studiarea muzicii). Trebuie menționat că această formare nu este accesibilă tuturor celor interesați: pe lîngă faptul că pentru învățare e necesar un echipament electronic de mare capacitate, costul unor cursuri se ridică la 800-1000 de euro. Între timp, în educația adulților s-au constituit principii de elaborare / implementare a cursurilor de instruire de succes, și anume:

- orientarea spre **un public-țintă larg**;
- orientarea cursului spre obținerea profesiei sau a abilităților care **nu necesită acordarea de licență**;
- **integritatea**, "autosuficiența" cursului (adică acesta nu poate fi parte a unui program educațional complex);
- **un cadru temporal bine determinat** al învățării (de la cîteva săptămîni la cîteva luni).

Descriind gama largă de instituții de învățământ, putem spune că aceasta **se distinge** prin:

- varietate de forme și metode de organizare a instruirii (de la tradițional-conservatoare spre flexibile și mobile);
- niveluri diferite de dotare tehnică și informațională;
- reacție rapidă la nevoile în schimbare, dispunerea de a-și revedea ofertele, de a le modifica în funcție de client, dispunerea la dialog și, în sensul cunoscut, un parteneriat social cu structurile de afaceri, cu angajatorii, cu autoritățile publice;
- necesitatea de a asigura **calitatea** serviciilor, care încă nu a fost dezvoltată la scară națională. Fiecare organizație decide de sinestătător (sau nu decide) care sînt criteriile de calitate și modul lor de reflectare în procesul de instruire;
- căutarea continuă și insistentă a **specialiștilor andragogi**, care să cunoască nu numai disciplina de studiu, dar și didactica, metodele de interacțiuni cu publicul adult. Este dificil să-i găsești nu doar din cauza lipsei unui sistem de formare a profesioniștilor, dar și din lipsa unor criterii de selectare a lor;
- dominantă se dovedește a fi educația profesională suplimentară. Pe piața serviciilor educaționale se profilează clar tendința de extindere a spectrului de oferte a instruirii în domeniul de afaceri. Dacă cu cîțiva ani în urmă școlile de business ofereau doar traininguri de organizare a vânzărilor eficiente, astăzi ele propun o gamă largă de oferte referitoare la gestionarea brandurilor, utilizarea publicității, funcționarea eficientă a canalelor de distribuție, motivarea personalului, coaching și susținerea proceselor de producție, formarea de echipe etc.
- trebuie remarcată, totuși, extinderea treptată a ofertelor educației non-formale, în pofida lipsei unei baze legitime. Menționăm, în special, sporirea ofertelor educaționale adresate persoanelor de vîrstă pensionară în diferite regiuni ale Rusiei.

Necesitatea în formare și participare

Pentru a identifica oportunitățile de participare și nevoia de educație a populației adulte din țară, este necesar să examinăm componentele structurale ale societății.

Piața forței de muncă

Potrivit datelor Ministerului Dezvoltării Economice, la momentul dat **rata șomajului în rîndul populației apte de muncă** a depășit 10%. Motivul acestei creșteri a șomajului constă în reducerea continuă a personalului în condițiile unei conjuncturi economice complicate. Rata ridicată a șomajului (+60% față de nivelul pre-crisei) reflectă subdezvoltarea economiei reale. Tendințele cele mai negative

se manifestă în orașele monoindustriale (orașe formate pe baza întreprinderilor industriale din localitate); problemele acestora se rezolvă prin intervenții guvernamentale, prin metode de “gestiune manuală” a economiei, sau, cum se spune, printr-un “suport direcționat” individual. Conducătorii țării văd ieșirea din situația creată prin reducerea dependenței de materia primă, dezvoltarea altor sectoare ale economiei, deși în viitorul apropiat, după cum constată analiștii, este puțin probabil să se obțină rezultate semnificative în această direcție.

Într-un discurs recent, Președintele țării s-a referit la numărul total de **șomeri înregistrați**: acum în Rusia sînt peste 2,2 milioane de șomeri. Împreună cu cei care se află în permanentă căutare de lucru, dar nu sînt înregistrați la birja muncii, se înregistrează aproximativ **6 milioane de oameni**. La aceasta, ar trebui să fie plusate, de asemenea, consecințele șomajului ascuns, atunci cînd lucrătorii nu sînt concediați, dar le sînt reduse semnificativ salariile sau nu sînt plătite la timp. În același timp, analiștii din sectorul bancar vorbesc despre micșorarea veniturilor populației active. Principalul motiv al acestui lucru rămîne a fi dinamica slabă a salariilor.

Dezvoltarea economică impune sarcina de **formare a personalului calificat**, “pierdut” de economie în ultimii douăzeci de ani ai perioadei de tranziție, prin implementarea mai puțin reușită a reformelor pieței. Pe piața forței de muncă se observă clar deficitul **de lucrători de înaltă calificare**, care ar fi pregătiți să efectueze operații de muncă în condițiile unei industrii înalt tehnologizate. Economia modernă impune noi standarde profesionale pentru specialistii din domeniul afacerilor și al tehnicii.

În opinia noastră, în viitorul apropiat va apărea brusc o altă problemă importantă – **un aflus masiv de migranți**, aproape imposibil de gestionat. Deocamdată ea nu este recunoscută prioritară: migranții vin “temporar” pentru cîștiguri rapide și, respectiv, neavînd posibilitate să aleagă prea mult, sînt nevoiți să accepte munci necalificate și prost plătite; nici angajatorii, care atrag forță de muncă ieftină, și nici societatea în general nu manifestă grijă pentru nevoia de adaptare socială a “migranților”. Dar potrivit unor sondaje de opinie, peste 50% dintre ei nu au studii profesionale, peste 10% nu au finalizat învățămîntul secundar³.

Seminar privind metodele interactive

sursa: dvv international

Dezvoltarea economică impune sarcina de formare a personalului calificat, “pierdut” de economie în ultimii douăzeci de ani ai perioadei de tranziție, prin implementarea mai puțin reușită a reformelor pieței.

3 Identificarea nevoilor educaționale ale migranților necesită un studiu aparte. Este evident că în procesul de elaborare a programelor educaționale pentru aceștia trebuie să se țină cont de următoarele circumstanțe: lipsa timpului liber suficient și a viziunii clare a viitorului; necesitatea îmbinării instruirii cu munca fizică grea; condiții proaste de trai; lipsa încrederii în structurile statale ale țării-gazdă; atitudine strict de „consum” a angajatorilor față de muncitorii migranți.

Sfera socială

Potențialii consumatori de servicii educaționale, în opinia noastră, sînt următoarele grupuri sociale:

Persoanele în etate: În Rusia, ca și în multe alte țări, se atestă tendința de îmbătrînire a societății. În Rusia sînt circa 38 milioane de pensionari, ceea ce reprezintă în medie aproximativ 33% din populația țării. Situația lor este determinată de numărul crescînd de probleme sociale și economice: persoanele în vîrstă nu sînt competitive pe piața muncii, experiența lor profesională și de viață nu este solicitată. Dacă mai plusăm la aceasta disconfortul psihologic (izolare, lipsa de înțelegere din partea generației mai tinere), înrăutățirea stării de sănătate și a situației financiare, atunci protestul intern, nostalgia după trecut, comportamentul inadecvat al unei părți a pensionarilor este de înțeles.

Însă **o parte semnificativă dintre pensionari au studii superioare și rămîn activi**. Potrivit sondajelor de opinie, jumătate din populația care a atins vîrsta de pensionare este gata să-și continue activitatea sau să facă și altceva, iar peste 250 de mii sînt în căutare de muncă remunerată. În aceste condiții, există puține structuri care ar facilita "armonizarea" relațiilor dintre persoanele vîrstnice și societate: activitatea centrelor de stat de asistență socială le atribuie rolul de consum pasiv al serviciilor sociale și al așa-numitei "protecții" sociale mizere.

Populația rurală: Multe forme tradiționale de organizare economică (colhozuri și sovhozuri, adică gospodării colective și ferme de stat) și, respectiv, întreprinderile care le aparțineau (ferme, crescătorii de animale, întreprinderi de prelucrare a lemnului) au încetat să existe. Rata șomajului în zonele rurale, potrivit unor surse oficiale, ajunge în unele regiuni pînă la 80%. Partea cea mai activă, mai dinamică a populației apte de muncă se folosește de orice ocazie pentru a se stabili cu traiul în oraș. În sat rămîn persoanele în etate, cei de vîrstă medie fără studii, familiile numeroase, altfel spus, acea categorie de cetățeni care "supraviețuiesc" fără speranța unor schimbări pozitive. Lipsa de perspectivă duce la creșterea alcoolismului, a apatiei, la "asocializare", la izolarea completă a omului de societate. Ramurile tradiționale ale industriei agroalimentare (zootehnia, viticultura, tehnica) necesită modernizare, dotare cu echipament modern. Investițiile de stat, eufemistic vorbind, sînt insuficiente. Asistența tehnică și implementarea programelor de sponsorizare, în pofida investițiilor substanțiale, de asemenea nu sînt suficient de efective pînă în prezent. Un impact negativ asupra dezvoltării regiunilor îl are și calitatea proastă a mijloacelor de comunicare sau chiar inexistența lor. Lipsa de acces la informații relevante creează senzația de conservatorism și de lipsă de orizont a populației din zonele rurale, de înapoiere fără speranță.

*Valiza cu amintiri – Expoziția
de la Novosibirsk 2007
sursa: dvv international*

Schimbarea situației economice și sociale este posibilă, dacă la toate nivelurile, începînd cu cel statal, se va conștientiza necesitatea dezvoltării unei gândirii moderne ale populației rurale. Nevoile educaționale ale acestui grup-țintă se rezumă astfel la formarea unor competențe și aptitudini profesionale necesare pentru a începe propria afacere, care să nu necesite investiții substanțiale (stocarea și prelucrarea lemnului, coacerea pîinii, prelucrarea produselor lactate, apicole, însușirea anumitor meșteșuguri), precum și la adoptarea unor noi abordări în autoadministrare (dezvoltarea inițiativelor locale, elaborarea proiectelor, "evaluarea" resurselor proprii).

Tineretul: În Rusia, tinerii cu vîrstă cuprinsă între 16 și 28 de ani constituie 25-28% din populația activă a țării; majoritatea tînde să trăiască în orașe. Problemele tineretului rămîn a fi cele mai dureroase: probleme legate de șomaj și ocuparea unui loc de muncă, nesiguranța în ziua de mîine, dificultăți de obținere a studiilor, probleme financiare, lipsa de idei pozitive și de orientare, dificultăți de autodeterminare. Printre problemele sociale se înscriu și bursele mizerabile ale studenților, lipsa de sprijin din partea statului pentru familiile tinere. Printre problemele-cheie indicate de înșiși tinerii figurează și pasivitatea tinerilor, sînt remarcate problemele de ordin psihologic (singurătatea, izolarea).

Starea de spirit în rîndul tinerilor este caracterizată **de scepticism față de posibilele procese de transformare a societății**; pasivitatea și apatia frînează dezvoltarea socială și rolul tinerilor în acest proces. Neîncrederea tinerilor față de activitatea de voluntariat, față de viața socială, lipsa de participare la elaborarea politicilor de tineret determină apariția în mediul social a organizațiilor care contribuie la destabilizarea societății (grupuri criminale, asociații naționaliste etc.). Accesul la educație, participarea tinerilor la activități de voluntariat sînt factori importanți în dezvoltarea mediului inovațional al tinerilor, care permite formarea personalității și participarea pleneră în viața societății civile.

Grupurile de risc: În sursele oficiale se afirmă: *"Practic, întreaga populație adultă a Rusiei este cărturară și, prin urmare, nu este nevoie de măsuri speciale sau programe de alfabetizare a adulților"*. Potrivit datelor Comisiei de stat pentru statistică, populația cărturară din Rusia constituie 99,8%, ceea ce corespunde indicatorilor pentru țările cu un nivel mare de venituri. Cu toate acestea, mulți experți constată faptul că stabilirea acestui grad de cărturărie este prematură pentru Rusia de azi. Colaboratorii din instituțiile publice de învățămînt cred că, cel puțin pentru reprezentanții grupurilor social-vulnerabile (deținuți, persoane fără adă-

Schimbarea situației economice și sociale este posibilă, dacă la toate nivelurile, începînd cu cel statal, se va conștientiza necesitatea dezvoltării unei gândirii moderne ale populației rurale.

*Atelier de istorie pentru tineri
sursa: dvv international*

post, imigranți ilegali), nivelul real de cărturărie a populației adulte din Rusia nici pe departe nu corespunde celui declarat.

Specialiștii care lucrează în sistemul penal și de corecție remarcă faptul că în ultimii ani se atestă un număr mare de **deținuți** care nu posedă cunoștințe elementare, sînt analfabeți.

Astfel, se poate concluziona că **de formare are nevoie** majoritatea cetățenilor, aparținînd diferitor categorii social-vulnerabile, care din diverse motive au nimerit în situații extreme de viață (șomeri, deținuți, imigranți ilegali și oameni fără adăpost).

Astăzi putem spune că problema analfabetismului în rîndurile populației adulte din Rusia se acutizează și crește proporțional cu numărul tot mai mare de refugiați, migranți și copii fără adăpost. Conform unor estimări, în 2001 în Rusia se înregistra o jumătate de milion de copii ai străzii, care nu frecventau școala. Putem presupune că aproximativ cu atît **s-a mărit astăzi numărul adulților analfabeți**.

În conformitate cu **“Legea privind educația”** din Rusia, care garantează “adaptabilitatea sistemului de învățămînt la nivelurile și particularitățile de dezvoltare și de pregătire a elevilor”, orice adult își poate ridica nivelul de educație, începînd cu treapta cea mai de jos (inclusiv cei cu instruire de bază) în sistemul public prin școlile serale elementare. Dar realitatea este de asemenea natură că posibilitatea de educație a adulților se atestă doar pe hîrtie. În primul rînd, numărul școlilor serale elementare în majoritatea regiunilor a scăzut semnificativ în ultimii ani. Școli serale noi se instituie doar în regiunile afectate de conflicte și de acțiuni militare.

Funcționează stabil doar școlile elementare în penitenciare, unde învățămîntul este benevol. Mai mult, probabil factorul primordial de resocializare a acestor categorii este formarea profesională, care va facilita procesul de adaptare la viață în noile condiții și le va oferi suport psihosocial și ghidare.

Astfel, se poate concluziona că **de formare are nevoie** majoritatea cetățenilor, aparținînd diferitor categorii social-vulnerabile, care din diverse motive au nimerit în situații extreme de viață (șomeri, deținuți, imigranți ilegali și oameni fără adăpost).

Educația poate deveni pentru ei un factor care să contribuie la reintegrarea în societate, adaptarea la condițiile de trai dificile, formularea unor noi obiective și scopuri în viață, la autoafirmare și la identificarea resurselor interne latente.

Cercetarea și formarea specialiștilor

Problema formării specialiștilor pentru activitatea de instruire a adulților este conștientizată destul de clar de comunitatea pedagogică. În **Declarația Conferinței din întreaga Rusie “Educația adulților pentru o Rusie nouă”** (2004, Moscova) s-a menționat necesitatea *“înstituirii de urgență în toate regiunile a sistemului de formare profesională pentru educația adulților atît la nivelul învățămîntului superior, cît și prin sistemul existent de perfecționare a cadrelor și de recalificare profesională*

prin cursuri de scurtă durată.” Trebuie menționat faptul că, în 1994, prin ordinul Comitetului de stat pentru învățământul superior al Federației Ruse, a fost instituită specialitatea “031400 - Andragogia.” Respectiv, au fost elaborate standardele de învățământ de stat, cerințele privind conținutul minim și nivelul de formare al absolventului. Șase ani mai târziu specialitatea “Andragogie” a fost eliminată din lista de domenii de licență și de master. Astfel, în Rusia nu există posibilități de formare la specialitatea “Educația adulților” la nivelul învățământului superior. Încercările unor organizații separate (Asociația Siberiană de educație a adulților, de exemplu) de a soluționa problema, cel puțin la nivel local, pînă în prezent nu s-au încununat de succes.

Cu toate acestea, **într-un șir de universități și instituții publice de învățământ** din țară (Universitatea Pedagogică din Krasnoiarsk “V.P. Astafiev”, Universitatea Pedagogică de Stat din Irkutsk, Institutul Regional de Educație Kuzbass, Academia de Studii postuniversitare din Sankt-Petersburg) au fost create **catedre pentru formarea andragogilor și laboratoare de andragogie**. Obiectivele acestora nu vizează formarea andragogilor, ele au, mai degrabă, scopul de a dezvolta **competențe și abilități de lucru** în domeniul educației în procesul de reabilitare, informare și orientare a adulților. În acest context, dezvoltarea competențelor este înțeleasă ca formare a predispoziției individului de a implementa o anumită activitate pentru realizarea sarcinilor profesionale. Catedra de andragogie de la Academia de Studii postuniversitare din Sankt-Petersburg a încercat să generalizeze experiența de formare a andragogilor, sintetizînd-o în publicațiile: “*Caietul de sarcini al andragogului*”(1998), “*Andragogia educației postuniversitare*”(2007), “*Formarea continuă*” (2008).

În ceea ce privește educația non-formală și instruirea în domeniul business-ului, aici, de regulă, lucrează profesioniști (numiți “antrenori”), care au beneficiat de o pregătire specială. În majoritatea cazurilor această formare se desfășoară sub formă de traininguri, seminarii, ateliere de lucru interactiv, iar abilitățile se însușesc prin exerciții interactive, sarcini practice, activități ludice etc. În unele orașe din Rusia (Pskov, Novosibirsk, Samara, Novgorod, Petrozavodsk, Moscova, Sankt-Petersburg și altele) există **companii de training** care și asumă rolul de formare. Această formare practică de orientare, realizată într-un timp foarte scurt, de multe ori oferă cursanților o experiență valoroasă (interacțiuni, abilități de comunicare în grup), dar fundamentele teoretice ale andragogiei, de regulă, rămîn în afara programului de formare. Mai mult, aceasta este o formare “de o singură dată”: nu sînt atestate cazuri de formare de formatori cu o bază sistematică, coerentă, pe termen lung.

Cursurile de formare a formatorilor sînt corelate cu însușirea unor subiecte anumite. Drept exemplu poate servi proiectul pentru formarea promotorilor

Formarea formatorilor
sursa: dvv international

modului sănătos de viață în rândul tinerilor, unde concomitent cu însușirea tehnologiilor interactive de lucru se examinează și probleme referitoare la profilaxia HIV / SIDA, dependența de droguri, bolile infecțioase, la problemele de organizare a atelierelor de formare etc.

Educația adulților este un domeniu destul de atractiv de realizare a cercetărilor științifice. De peste 50 de ani cercetările științifice în domeniul educației adulților sînt efectuate de instituția de stat *"Institutul de Educație a Adulților din cadrul Academiei Ruse de Educație"*, filială a Academiei de Științe. Aici funcționează un Consiliu Academic, se susțin teze, se desfășoară o intensă activitate editorială. Din păcate, și acesta împărtășește soarta mai multor instituții academice din țară, care, în urma reducerii semnificative a fondurilor de finanțare, a determinat cele mai promițătoare cadre tinere să părăsească Institutul. În ultimii ani, Institutul s-a implicat activ în elaborarea bazei științifico-metodice a domeniului Educației adulților din CSI. Elaborările teoretice și metodologice ale Institutului de Educație a Adulților sînt puse la temelia activității "Organizației de bază a țărilor membre ale CSI pentru educația adulților și a activității de informare", înființată prin decizia Guvernului Federației Ruse și a altor guverne din Comunitatea Statelor Independente în 2007.

"Institutul de Cercetări sociale complexe al Academiei de Științe din Rusia" a identificat o perspectivă aparte de cercetare în domeniul educației adulților. Cercetarea rolului formării continue se întreprinde în contextul transformărilor sociale în curs de desfășurare. Concluziile și propunerile cuprinse în monografiile "Educația continuă în transformare" (2002), "Educația continuă și necesitatea ei" (2005), "Formarea continuă în context politic și economic" (2008) se bucură de o credibilitate vădită, deoarece sînt bazate pe rezultatele cercetărilor sociologice efectuate la nivelul întregii țări.

Un rol important în pregătirea specialiștilor care lucrează cu adulții, după părerea noastră, **îl joacă asociațiile profesionale:** *"Asociația Interstatală de educație postuniversitară"*, *"Asociația siberiană de educație a adulților"*, *"Asociația din Pskov de educație a adulților"* Membrii acestora din urmă au elaborat programul "Școlii de andragogie", care timp de mai mulți ani a permis racolarea specialiștilor din sfere adiacente și din diferite domenii de activitate (sfera socială, cultură, învățămînt secundar profesional și învățămînt superior, organizații non-profit, mici întreprinzători, cetățeni activi din localitățile rurale, reprezentanți ai administrației publice locale și regionale, ofițeri din diferite departamente), pentru a le forma abilități de lucru cu adulții, pe de o parte, și pentru a însuși tehnologiile interactive ca instrument de adaptare socială a populației adulte, pe de altă parte. În pofida succeselor evidente ale cursului de formare, lipsa de finanțare stabilă nu permite deocamdată dezvoltarea durabilă a acestei activități foarte productive.

Cooperarea internațională

Conceptul de “cooperare internațională” a fost pus în circulație la mijlocul anilor ‘90, când, pe de o parte, procesele asociate cu restructurarea și reformarea vieții din societate au atras atenția comunității internaționale, iar pe de altă parte, în țară au fost create condiții favorabile pentru cooperarea externă.

Cooperarea internațională în domeniul educației adulților trebuia să contribuie la soluționarea problemelor globale, cum ar fi naționalismul, terorismul, nivelurile diferite de dezvoltare economică în diferite țări, tensiunile sociale, instabilitatea și sărăcia în lume și în țări luate aparte. Din păcate, **începând cu anul 2006, cooperarea cu ONG-urile din străinătate și cu diferite fundații s-a complicat din cauza măsurilor administrative și a modificării legislației fiscale referitoare la organizațiile din străinătate**⁴.

Conceptul de “cooperare internațională” a fost pus în circulație la mijlocul anilor ‘90, când, pe de o parte, procesele asociate cu restructurarea și reformarea vieții din societate au atras atenția comunității internaționale, iar pe de altă parte, în țară au fost create condiții favorabile pentru cooperarea externă.

Cea mai mare influență în Rusia o au fondurile organizațiilor europene și americane⁵, ale căror activități sînt legate de alocarea de fonduri pentru sprijinirea organizațiilor non-profit. Numai Fundația Ford în anul trecut a acordat ONG-urilor din Rusia peste două milioane de dolari. Scopurile acestora pot fi diferite – asistența păturilor social-vulnerabile, dezvoltarea societății civile, activitățile de apărare a drepturilor omului, susținerea tinerilor specialiști și cercetători, dezvoltarea în domeniul sănătății și promovarea unui mod de viață sănătos. Dar într-o formă sau alta ele vizează și educația adulților (formarea profesională a cadrelor, programele integrate de instruire, formarea formatorilor, învățarea mediată, prin intermediul formatorilor locali, susținerea editării și a publicațiilor etc.)

Unica organizație din străinătate care are drept obiectiv principal al activității susținerea dezvoltării structurilor de educație a adulților este Institutul pentru Cooperare Internațională a Asociației Germane a Universităților Populare (dvv international)⁶, prin intermediul Reprezentanței sale în Rusia. Pentru a evalua sfera

4 Mai întâi, în 2006 a apărut legea care impunea toate organizațiile străine să urmeze o procedură complicată de înregistrare în cadrul unui organism creat special - “Registru”, iar din 2009, în lista organizațiilor ale căror subvenții sînt supuse unor scutiri fiscale, au rămas doar 12 în loc de 101 cîte erau mai înainte. În special, în Rusia, dreptul la scutire de obligațiile fiscale și-au păstrat doar Comisia Europeană a Asociațiilor, Consiliul Statelor Mării Baltice, Consiliul de Miniștri al țărilor Nordice, Agenția Internațională pentru Energie Atomică, Organizația Cooperării Economice a țărilor din regiunea Mării Negre, Fundația Europeană pentru susținerea co-produției și distribuției operelor cinematografice și audiovizuale, Institutul Unificat de Cercetări Nucleare, precum și cîteva programe realizate de ONU.

5 În anii 2000 pe teritoriul Federației Ruse desfășurau o activitate intensă aproximativ 200 de fundații, reprezentanțe ale organizațiilor internaționale; în 2009 numărul lor s-a înjumătățit.

6 Oficial, Reprezentața IIZ/DVV (dvv international) e înregistrată în 2006; primele proiecte legate de educația adulților în Europa au demarat în 1993.

*Moscova – oraș al contrastelor
sursa: dvv internațional*

Unica organizație din străinătate care are drept obiectiv principal al activității susținerea dezvoltării structurilor de educație a adulților este Institutul pentru Cooperare Internațională a Asociației Germane a Universităților Populare (dvv internațional).

de implicare a Reprezentanței, vom menționa câțiva indicatori cantitativi⁷: în medie, într-un an, la evenimentele organizate cu sprijinul dvv internațional au participat peste 5000 de oameni, dintre care 60% - participanți la cursuri, seminare, activități de formare pentru grupurile-țintă din proiect, 35% - participanți la activități naționale și regionale (participanți, oaspeți, invitați cu prilejul anumitor sărbători și festivaluri, participanți la conferințe), 5% - formatori instruiți la seminare. În perioada de activitate în Rusia au fost redactate peste 50 de publicații (manuale, suporturi de curs, materialele proiectelor), unele dintre acestea fiind traduse în limbi străine. Cu sprijinul dvv internațional este editată revista "Новое знание" (apare de 4 ori pe an într-un tiraj de 1000 de exemplare), unica publicație consacrată educației adulților, și, lucru este extrem de important, a fost creată o rețea informală de organizații partenere pentru educația adulților, care activează la scară națională și permite întreținerea unui schimb eficient de informații, oferirea ajutorului metodologic și logistic, utilizarea în comun a resurselor informaționale și organizaționale.

Cele mai fructuoase forme de cooperare concretă, în opinia participanților la activitățile educaționale, sînt următoarele: **elaborarea în comun și schimbul de materiale, Școlile de vară** pentru diferite grupuri-țintă (tineri, vîrstnici), **turismul educațional, conferințele,**

clasele de master (*master class*), atelierele, seminarele, forumurile pe teme specifice, trainingurile, expozițiile, Festivalurile și Zilele culturii, expertizele, schimbul de informații în diferite forme (site-uri, ziare), colaborarea la distanță, stagii, schimburi de grupuri, activitatea editorială.

Din experiență se știe că la realizarea în comun a programelor internaționale (și interregionale) apar unele probleme. Acestea vizează: bariere de comunicare (conceptuale, lingvistice), deficit informațional (atît la nivel internațional, cît și la cel național), probleme cauzate de circumstanțe obiective (lipsa de concordanță a cadrului legislativ din diferite țări, izolarea geografică și disparitățile unor regiuni din Rusia), neînțelegeri ce decurg din stereotipurile ambelor părți implicate.

De rînd cu problemele, participanții semnalează **beneficiile** rezultate din realizarea în comun a proiectelor: o mai bună înțelegere reciprocă între reprezentanții diferitor țări; implementarea valorilor democratice; depășirea stereotipurilor; se remarcă efectul formărilor, aderarea la proiectele internaționale oferă o nouă concepție, o viziune proaspătă asupra propriilor posibilități; apar noi resurse (informaționale, materiale, umane, financiare). Un factor important îl constituie **ridi-**

7 Vezi Anexele la Rapoartele anuale 2005-2008.

carea nivelului profesional al participanților la proiecte și al colaboratorilor organizațiilor pentru instruirea adulților. Participarea la cooperarea internațională ridică prestigiul organizațiilor partenere și influențează pozitiv imaginea organizațiilor locale. Deseori, în procesul activității în comun apar relații de prietenie, ceea ce, de asemenea, reprezintă un rezultat pozitiv al "efectelor secundare" în activitatea din cadrul proiectelor internaționale.

Colaborarea internațională în domeniul educației adulților ne permite să vorbim cu certitudine despre efectele acestei activități, care se manifestă prin următoarele:

- În procesul contactelor cu reprezentanții altor țări capătă o importanță mai mare conștientizarea faptului că această cooperare presupune dialogul între părți: fiecare țară participantă la proiecte internaționale obține o experiență unică de influență reciprocă a culturilor diferitor popoare;
- Un factor semnificativ în procesul colaborării îl constituie îmbunătățirea calității vieții în diferite țări prin implementarea și propagarea **standarde-lor unui nivel de viață mai înalt**; precum și extinderea spațiului informațional și crearea unui spațiu educațional unic;
- În paleta largă de forme și metode de cooperare, printre cele de perspectivă se înscriu activitățile care implică schimbul în ambele direcții, nu doar transferul de experiență de la un partener "mai dezvoltat" spre un partener "mai puțin dezvoltat"; proiectele internaționale comune sînt înțelese ca **sursă de îmbogățire reciprocă a culturilor**. Pentru partenerii locali nu este mai puțin semnificativă aprecierea potențialului cultural, spiritual, prezentarea oportunităților pe care le pot valorifica în procesul activității în comun. Însușirea experienței altor țări nu înseamnă imitarea sau copierea metodelor. Aici e vorba, în primul rînd, de o regîndire creativă, de adaptare a experienței europene la condițiile și oportunitățile locale;
- Participanții la proiectele internaționale sînt familiarizați cu diversele **probleme din domeniul cooperării internaționale**. Diferențele în legislație, necesitatea de a "îmbina" în cadrul proiectelor diferite tradiții culturale, particularități de gîndire, de atitudine și comportament, diverse stereotipuri și prejudecăți – deseori toate acestea devin bariere în calea cooperării. Asupra eficacității proiectelor au un anumit impact și lipsa de sprijin din partea autorităților ruse, distanța mare dintre unitățile administrativ-teritoriale ale Rusiei, atitudinea prudentă a Occidentului față de Rusia, atitudine promovată și de mass-media. Depășirea stereotipurilor din partea ambelor părți, implicarea activă în proiecte a reprezentanților diferitor grupuri-țintă, a autorităților publice locale, a mass-mediei și a organizațiilor de afaceri în calitate de parteneri egali la dialog fac mai pleneră activitatea în proiecte, mai relevantă, iar cooperarea – mai durabilă și mai sistematică;

- **Implementarea valorilor democratice**, sporirea înțelegerii reciproce, efectul așa-numitei “democrații populare”, consolidarea relațiilor de prietenie și depășirea stereotipurilor negative sînt percepute ca valori complementare ale cooperării internaționale. Cu toate acestea, este evident că ele sînt “complementare” numai din punctul de vedere al obiectivelor pragmatice ale proiectelor. Efectele pozitive ale sinergiei sînt extrem de importante din punctul de vedere al umanismului și al valorilor umane, care stau întotdeauna la baza proiectelor din sfera umanitară. Anume de aceea experiența comunicării, bucuria și plăcerea trăită de oameni în procesul de creare și edificare, simpatia reciprocă și descoperirile comune sînt valori fundamentale, inerente în cooperarea internațională în domeniul educației adulților.

Concluzii: principalele provocări de viitor

Dezvoltarea relațiilor de piață, dezvoltarea intensivă a tehnologiilor informaționale, dorința Rusiei de a adera la spațiul economic mondial, necesitatea de a alege în cunoștință de cauză, fiind bine informat, pe care o simte fiecare adult în decursul vieții – toate aceste realități ale vieții constituie **o provocare pentru educația adulților**.

Una dintre cele mai mari probleme în calea realizării educației pentru adulți o reprezintă depășirea atitudinii stereotipe a societății față de educația non-formală ca fiind una secundară, lipsită de importanță. **Subaprecierea resurselor învățămîntului non-formal** generează, pe de o parte, probleme sociale, cum ar fi izolarea, tensiunile sociale, dar și dezvoltarea insuficientă a culturii educaționale a societății, în general. Prin urmare, sarcina prioritară a societății, a sferei publice și a organizațiilor care se ocupă cu educația adulților este introducerea unor mecanisme pentru recunoașterea tuturor formelor de educație a adulților drept o structură independentă, echivalentă și egală în drepturi a sistemului de învățămînt.

Un element esențial al educației continue este **formarea profesională suplimentară**. Se constituie mai activ sfera educației non-formale, care se desfășoară în timpul liber. Această formă se poate dezvolta mai intens numai în cazul adopțării unui cadru legislativ adecvat, luînd în considerație toate formele de educație, sprijinind și promovînd educația cetățenilor, indiferent de vîrstă, statut social, origine, naționalitate, religie, stare economică, locație. Adoptarea **Legii privind educația adulților** la nivel federal și regional va permite rezolvarea unui set de probleme ce vizează furnizarea unei game largi de servicii educaționale pentru diverse grupuri sociale.

În pofida eforturilor unor organizații naționale și internaționale, pînă în prezent **nu există o pregătire profesională stabilă a specialiștilor în domeniul educației adulților**, fapt ce reduce, evident, eficiența procesului de învățare, credibilitatea educației adulților în general. Cu toate acestea, într-un cadru restrîns al

profesorilor pentru educația adulților se discută noile cerințe înaintate la etapa actuală față de profesia dată. În primul rînd, e necesar angajamentul specialistului-andragog de a elabora în mod individual programe pentru cursuri de scurtă durată, în conformitate cu standardele de calitate, de a însuși tehnologiile moderne și metodele de lucru cu adulții, orientîndu-se în spațiul informațional actual.

Elaborarea și implementarea în sistemul învățămîntului superior și în sistemul învățămîntului general **a programelor orientate practic spre formarea specialiștilor din sfera educației adulților**, bazate pe valorile umaniste, pe concepțiile moderne despre educația adulților, pe realizările recente ale andragogiei, didacticii și metodologiei în domeniul educației adulților, este o sarcină esențială pentru viitorul apropiat.

O atenție deosebită necesită **sfera instruirii și re-calificării categoriilor sociale defavorizate**. Aici se includ, în primul rînd, persoanele în vîrstă și migranții. Dacă în rezultatul cooperării cu colegii europeni și al adaptării experienței europene în diferite regiuni ale Rusiei educația persoanelor în vîrstă a început să se dezvolte intensiv și a primit aprobare și sprijin din partea guvernului și a serviciilor sociale publice, formării profesionale a altor categorii (migranților) continuă să i se acorde o atenție insuficientă atît din partea statului, cît și din partea acelor structuri care ar putea prelua sarcina dificilă de implementare a mecanismelor de adaptare, necesară, în egală măsură, **cetățenilor prosperi** și celor nevoiași, care speră la un viitor mai bun. Cu alte cuvinte, problema depășirii analfabetismului funcțional la diferite niveluri – public și individual – rămîne în continuare una din provocările majore.

În soluționarea asestei probleme **rolul de bază** îl joacă cooperarea internațională și sprijinul din partea organizațiilor donatoare străine. Datorită asistenței lor materiale, informaționale și metodologice a fost posibilă implementarea proiectelor educaționale inovatoare, ale căror obiective de perspectivă sînt realizarea stabilității sociale și introducerea valorilor democratice în societate.

*Biserica de lemn din Kizhi
sursa: dvv international*

Educația adulților în Belarus, Moldova, Ucraina

Biserica Roșie din Minsk. Sursa: Eugen Pomytkin

Autorul aduce mulțumiri Lilianeî Poștan din Moldova și lui Serghei Boltiveț din Ucraina pentru asistență și contribuție la pregătirea acestui articol.

Galina Veramejchyk

Educația adulților în Belarus, Moldova, Ucraina

Una dintre realizările socialismului în Belarus, Moldova și Ucraina a fost nivelul ridicat de educație. El a fost definit prin indicatori cum ar fi rata de alfabetizare de 100%, accesul la educație la toate nivelurile, gradul înalt de cunoștințe și numărul mic de elevi care abandonau studiile.

Una dintre realizările socialismului în Belarus, Moldova și Ucraina a fost nivelul ridicat de educație.

Pentru educația adulților din Uniunea Sovietică era caracteristică divizarea în formarea profesională, perfecționarea cadrelor și lucrul cultural-educativ. Această abordare are până în prezent o influență semnificativă asupra teoriei și practicii educației pentru adulți în țările date și o mare parte a activităților educative (educația non-formală non-profesională) rămân în afara politicii educaționale.

Funcționând bine într-o economie planificată și într-un sistem totalitar, instituțiile publice de învățământ s-au dovedit incapabile să facă față la schimbarea condițiilor din economie și a vieții politice a țărilor. După obținerea independenței, se impunea restructurarea și modernizarea sistemelor naționale de educație, inclusiv educația adulților, care trebuia să ajute cetățenii să se adapteze la piața forței de muncă în schimbare și să le formeze abilități de participare conștientă și responsabilă în viața politică. În cadrul acestei lucrări, vom încerca să descriem rezultatele schimbărilor care au avut loc într-un deceniu și jumătate, identificând tendințe comune, și să formulăm obiective strategice de dezvoltare.

După obținerea independenței, se impunea restructurarea și modernizarea sistemelor naționale de educație, inclusiv educația adulților, care trebuia să ajute cetățenii să se adapteze la piața forței de muncă în schimbare și să le formeze abilități de participare conștientă și responsabilă în viața politică.

Politica educațională, cadrul legislativ și finanțarea

Politica educațională și cadrul legislativ

În primii ani de independență, dezvoltarea educației adulților în regiune a avut un caracter spontan. Acest proces se caracterizează prin distrugerea parțială a tradițiilor sovietice (în principal prin reducerea activității culturale de masă și refuzul de a rămâne fideli unei singure ideologii) și prin apariția unor noi abordări, forme și furnizori de servicii educaționale pentru adulți (în cazul programelor comerciale și non-profit).

În a doua jumătate a anilor '90 ai secolului al XX-lea, la nivel neguvernamental, se încearcă să se atragă atenția asupra problemelor legate de educația adulților și să se confere procesului un caracter sistemic.

Festivalul de educație non-formală
2008
sursa: dvv international

În 1997, prin decizia Comitetului coordonator al **Comunității Statelor Independente (CSI)**¹⁾ a fost adoptată **Concepția despre formarea unui spațiu educațional comun al CSI**, iar ulterior este semnat Acordul de Colaborare pentru formarea spațiului comun (unic) educațional al CSI și se adoptă Regulamentul privind Consiliul de Colaborare în Domeniul Educației din țările CSI.

E cazul să remarcăm că, în 1997 a fost instituit **Comitetul interstatual de promovare a cunoștințelor și a educației adulților** și au fost **elaborate trei proiecte legislative: Despre instruirea adulților** (prima redacție în 1997, ultima în 2005), **Despre învățământul postlicență** (1998) și **Despre activitatea de educație culturală** (2002).

În linii generale, legile au avut un caracter progresist. Ele ofereau drepturi garantate adulților, extinderea spectrului de forme tematice pentru învățare în rândul adulților, dezvoltarea bazei științifice și a parteneriatului social. În pofida angajamentelor țărilor membre, în CSI multe dintre proiectele de lege, inclusiv cele menționate, nu au fost implementate în legislația națională.

Dreptul la educație este consfințit prin Constituție și prin legile privind educația în țările din regiune.

Dreptul la educație este consfințit prin Constituție și prin legile privind educația în țările din regiune. În multe acte guvernamentale se regăsește ideea de continuitate a educației și de crearea condițiilor pentru dezvoltare și împlinire personală.² În ceea ce privește

educația adulților, aceste afirmații au mai degrabă un caracter declarativ. Politicile publice sînt concentrate, de regulă, asupra copiilor, educației tineretului și orientării profesionale a adulților (de formare și reprofilară).

În țările vizate educația adulților este reglementată de legile naționale care se referă la întreg sistemul de învățămînt:

- **în Republica Belarus** – de “Legea Învățămîntului” (1991, cu modificările și completările ulterioare). Sistemul de învățămînt este împărțit în două componente: educația de bază (de la preșcolară la cea postuniversitară³⁾) și suplimentară (educația non-formală și instruirea copiilor și a tinerilor,

1 Spre deosebire de Belarus și Moldova, Ucraina n-a ratificat Statutul CSI, astfel încît, de jure, ea nu este stat membru al CSI, ci se înscrie printre țările participante și fondatoare ale CSI.

2 Programul Național de Stat “Ucraina secolului al XXI-lea” (1993), Doctrina națională de dezvoltare a învățămîntului din Ucraina (2004), Principalele direcții de dezvoltare a sistemului național de învățămînt din Republica Belarus (1999) etc.

3 Prin educație postuniversitară în Belarus se înțelege pregătirea personalului științific de calificare superioară (grade, doctorate etc.).

precum și de formare și reprofilare⁴). De fapt, toate drepturile adulților de a obține o educație civică, culturală etc. au rămas în afara legii, care prevede numai educația profesională continuă a adulților;

- **în Republica Ucraina** – de “Legea Învățământului”⁵ (1991, cu modificările și completările ulterioare), care prevede pentru adulți două direcții – studii postuniversitare⁶ și autoinstruire⁷.
- **în Republica Moldova** – de “Legea Învățământului” (ultima redacție în 1995), care, în comparație cu cele ale altor țări din regiune, acordă educației adulților o atenție semnificativă. În primul rând, în lege se subliniază că “dreptul la educație este garantat indiferent de... vîrstă” (pct.1, art. 6), iar în al doilea rând, educația adulților este prezentată ca parte a sistemului (art. 12) și descrisă într-un articol separat (art. 35). Acest articol este important prin faptul că:

stabilește scopurile EA - “asigură cetățenilor accesul la știință și cultură în vederea adaptării lor, prin instruire continuă, la schimbările din viața socială și dezvoltarea competențelor profesionale”;

implică în educația adulților o gamă largă de instituții și organizații: universități populare, universități de tip deschis, case de cultură, școli populare de artă, cluburi, asociații, fundații, cursuri pe lângă întreprinderi;

solicită coordonarea activității între diferite ministere și autoritățile administrației publice locale, precum și sprijin pentru instituțiile de învățământ pentru adulți.

Curs de instruire a formatorilor
sursa: Institutul Muncii al Confederației
Sindicatelor din Republica Moldova

În același timp, „Legea Învățământului” din Republica Moldova nu conține dispoziții clare despre obligațiile statului privitor la sprijinirea educației adulților, la specializarea cadrelor didactice în sistemul instruirii adulților.

4 Legea Republicii Belarus privind învățământul. file://localhost/D:/%20-%20Мои%20документы/ЕАЕА/Беларусь/Текст%20правового%20акта%20-%20Национальный%20правовой%20Интернет-портал%20Республики%20Беларусь.mht

5 Закон України Про освіту. http://www.education.gov.ua/pls/edu/educ.doc_info.show?p_id=325&p_back_link=educ.docs.ukr&p_lang=ukr

6 Educația postuniversitară în Ucraina este înțeleasă ca dobîndirea unor calificări noi, specialități sau profesii pe baza celei obținute anterior, precum și aprofundarea competențelor dobîndite anterior (“Legea privind educația”, Ucraina).

7 Organismele guvernamentale, întreprinderile, instituțiile, organizațiile neguvernamentale, asociațiile cetățenilor creează pentru autoinstruire universități publice, lectorate, biblioteci, cluburi și programe instructive radio și televizate.

În 2004 comunitatea academică a **Ucrainei** (cu participarea activă a Biroului "Educația adulților în Ucraina"⁸) a făcut o încercare pentru a promova "Legea cu privire la educația adulților". Această inițiativă n-a fost susținută de către autoritățile publice și de către parlamentari și a fost suspendată. Procesul de dezvoltare a legislației naționale continuă. În **Belarus și Moldova** au fost elaborate proiectele Codului Educației, care ar trebui să fie examinate de către Parlament în viitorul apropiat.

Pe lângă modelul legislativ, organele executive ale CSI au contribuit la elaborarea orientărilor strategice: au propus două concepte de dezvoltare a educației adulților în țările CSI (2003, 2006) și Planurile de implementare a acestora. Acest proces, de asemenea, nu a fost dus până la capăt.

Astfel, putem constata că eforturile depuse în cadrul CSI pentru a stimula dezvoltarea educației adulților nu au avut un impact semnificativ asupra politicii educaționale din regiune.

Centrul educațional internațional din Minsk
sursa: Eugen Pomytkin

În același timp, trebuie să remarcăm că se acordă o atenție mare politicii naționale față de educația generală.

Programul național de stat "Educație. Ucraina secolului XXI", de rînd cu extinderea gamei de servicii și asigurarea accesului egal la educație de calitate, promovează învățarea pe tot parcursul vieții, precum și adaptarea sistemelor naționale la standardele europene și internaționale în contextul extinderii cooperării la nivel european și internațional. În consecință, legile adoptate de Ucraina "Cu privire la educație" și "Cu privire la învățămîntul superior", Doctrina națională de dezvoltare a învățămîntului au fost expertizate de Consiliul Europei.

Strategia națională de dezvoltare a Republicii Moldova pentru perioada 2008-2011 declară, de asemenea, intenția de raliere la standardele europene și de orientare spre integrarea europeană. În domeniul educației s-au realizat deja cîțiva pași concreți și succesivi în acest sens. În contextul aderării la **Procesul de la Bologna**, a fost revizuit cadrul de reglementare a învățămîntului superior, arhitectura acestuia a fost adusă în concordanță cu cea europeană, structurată în două cicluri universitare. Au fost luate măsuri pentru restructurarea sectorului de învățămînt profesional prin asigurarea accesului la profilurile solicitate, a fost elaborat și aprobat noul cadru al calificărilor. Strategia este orientată spre **dezvoltarea resurselor umane**, ținîndu-se cont de tradițiile și tendințele europene, în special spre modernizarea unor programe de instruire formală și non-formală și o mai mare participare a ONG-urilor specializate în procesul de învățare formală

8 Organizație neguvernamentală, inițiatoarea campaniei "Săptămîna pentru educația adulților în Ucraina."

și non-formală. De rînd cu legislația mai progresistă, se creează premise pentru apariția unei strategii naționale de dezvoltare echilibrată a educației adulților în Republica Moldova.

În Belarus, scopurile și principiile dezvoltării educației sînt fixate în **Programul național de dezvoltare a sistemului de învățămînt pînă în 2010**, în prioritățile Strategiei naționale de dezvoltare durabilă a Republicii Belarus pînă în anul 2020. În ultimul deceniu a fost elaborat și se realizează Programul de dezvoltare a concepției de pregătire a cadrelor didactice, **Programul de dezvoltare a învățămîntului profesional-tehnic**, Concepția politicii naționale a cadrelor, Programul de dezvoltare a învățămîntului postuniversitar în baza unor importante instituții de învățămînt superior. Aceste documente, printre altele, contribuie la dezvoltarea formării profesionale suplimentare pentru adulții din Belarus. Spre deosebire de sistemele de învățămînt din țările vecine, cel din Belarus nu are o orientare pronunțată către procesele europene. Politica educațională se bazează pe modernizarea elementelor de succes ale sistemului de învățămînt din perioada sovietică.

Finanțarea. Belarus și Ucraina se înscriu printre cele 35 de țări, în care investițiile publice pentru educație constituie 6% sau mai mult din PIB. **În Moldova** aceste cifre sînt mai reduse, cu toate acestea, în comparație cu vecinii săi, proporția cheltuielilor la capitolul educație în bugetul național public este cea mai mare – 20%. Politicile educaționale naționale din toate țările din regiune își fixează obiectivul de a atinge în viitorul apropiat un nivel de finanțare a educației de 10% din PIB.

Din păcate, statisticile privind fondurile de la bugetul de stat alocate pentru necesitățile educației adulților sînt absente sau lacunare. O trăsătură comună a regiunii este perceperea educației non-profesionale și non-formale a adulților drept **o problemă personală sau o sarcină a învățămîntului privat**. Cu excepția programelor de formare profesională departamentală și recalificarea șomerilor prin programe de formare, instruirea pentru adulți este finanțată din **contribuții personale, donații și mijloace financiare ale organizațiilor internaționale**. Pentru organizațiile sectorului neguvernamental (ONG-uri și organizații private), statul nu prevede drepturi egale în materie de sprijin financiar și condiții favorabile de activitate.

Managementul. Referitor la diversele practici în sfera educației pentru adulți și la activitățile de informare, la existența unui sistem unificat de management și de coordonare a activității în toate cele trei țări se poate vorbi cu o oarecare rezervă. În domeniul educației profesionale suplimentare a adulților există organisme multidisciplinare pentru coordonarea acțiunilor, constituite în principal din reprezentanți ai diferitelor ministere, instituții de învățămînt și angajatori. În departamentul de învățămînt superior al Ministerului Educației din Ucraina funcționează un sector de educație a adulților. Ministerul Educației din Belarus are un departament de formare și reprofilare profesională. În structura Ministerului Educației din Moldova problema instruirii adulților intră în atribuțiile Direcției de

*Emblema Săptămânii educației adulților
din Ucraina
sursa: Sergij Boltiveț*

formare profesională, iar pe lângă guvern există o comisie specială de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ pentru adulți.

Puncte vulnerabile. Concepția unitară referitoare la educația pentru adulți (profesională și non-profesională, formală și non-formală) nu are o largă răspîndire la nivel de politici publice. Abordarea tradițională, ca în perioada sovietică, continuă să domine în cercurile oficiale. În consecință, se impune elaborarea și prezentarea urgentă a unei viziuni asupra dezvoltării sistemelor de educație și a educației adulților. Aceasta ar trebui să fie precedată de o muncă la scară largă cu reprezentanți ai cercurilor politice, cu comunitatea de experți, cu diferite grupuri de furnizori de servicii educaționale, orientată spre diseminarea experienței europene și internaționale în domeniul educației adulților, spre familiarizarea cu diferite tradiții, atitudini și principii.

Astăzi, în conștiința maselor lipsește noțiunea de “utilitate publică” a educației pentru adulți. Acest punct este esențial pentru garantarea dreptului la educație a adulților, pentru elaborarea și implementarea unui sistem de privilegii și stimulente, a unor forme instituționale de promovare a intereselor diferitor grupuri ale populației și a diferitor tipuri de furnizori.

Majoritatea actorilor (ONG-uri, oameni de afaceri, parteneri sociali) sînt răzleți și aproape că nu participă la elaborarea politicilor educaționale, iar formele și procedurile instituționale pentru o astfel de coparticipare nu sînt stabilite.

Concepția unitară referitoare la educația pentru adulți (profesională și non-profesională, formală și non-formală) nu are o largă răspîndire la nivel de politici publice.

Evident, în comparație cu situația mai favorabilă din alte domenii ale educației, pentru dezvoltarea educației adulților din regiune ar trebui să se facă mai multe eforturi, inclusiv la nivel politic.

Furnizorii de servicii educaționale pentru adulți

După prăbușirea Uniunii Sovietice transformarea peisajului educațional în fostele republici sovietice avea următoarele tendințe:

- conservarea și adaptarea la noile realități a instituțiilor de formare și reprofiliare a personalului format în spiritul pedagogiei socialiste și al sistemului sovietic de învățământ;
- extinderea funcțiilor instituțiilor de învățământ superior, pe lângă care au apărut unități sau centre specializate ce oferă servicii pentru educația adulților pe bază comercială;
- reducerea volumului activităților culturale de masă, inclusiv în cadrul instituției principale de educație non-formală a adulților – Societatea “Știința”;

- apariția unor instituții și organizații neguvernamentale (publice și private) care oferă, în principal, programe educaționale și culturale non-formale: economice, politice, civile, ecologice, profesionale și de altă natură.

Ca rezultat, astăzi în regiune sînt atestate următoarele grupuri de furnizori de servicii educaționale pentru adulți:

Instituțiile de formare profesională suplimentară (de perfecționare și reprofilare a cadrelor), care au rămas a fi principalii furnizori de servicii educaționale pentru specialiști, în special pentru cei din sectorul public al economiei. Grupurile lor țintă sînt profesorii, medicii, lucrătorii din domeniul ocrotirii sănătății, funcționarii publici, specialiștii din instituțiile culturale și sociale etc. Aceștia sînt, de regulă, lucrători pentru care costul studiilor de perfecționare este acoperit din bugetul de stat. Pentru reprezentanții multor profesii formarea periodică este obligatorie, termenele și durata de formare fiind reglementate de acte normative corespunzătoare.

Sistemul instituțiilor de formare profesională este structurat pe baze departamentale, este subordonat ministerelor respective și este predominant public. În Ucraina există 17 ministere și 70 de comitete și servicii guvernamentale, care au în subordinea lor instituții de învățămînt pentru formare și perfecționare a personalului administrativ și a specialiștilor din ramura respectivă. La începutul anului 2009 existau 637 de astfel de instituții.

Un bun exemplu de sistem intraramural poate fi rețeaua de instituții de perfecționare a cadrelor didactice din Belarus. Ea cuprinde: Academia de Educație postuniversitară, 6 instituții regionale și Institutul municipal din Minsk de perfecționare și reprofilare a managerilor și specialiștilor din domeniul educației. În plus, au fost instituite unități structurale de perfecționare și recalificare a personalului, inclusiv cel pedagogic, din instituții de învățămînt superior, liceal, profesional. Pînă în prezent în Belarus funcționează în total mai mult de 300 de instituții de perfecționare a cadrelor, publice și private, și pe parcursul anului aici învață aproximativ 600 de mii de studenți.

În toate țările din regiune, perfecționarea cadrelor ține, pe lîngă organizațiile specializate, de competența universităților, a instituțiilor de învățămînt secundar profesional și de specialitate (școli de meserii, colegii etc.).

În orașele mari, un rol semnificativ îl joacă **universitățile și instituțiile de învățămînt superior**. Ele oferă instruire de reprofilare și deschid centre de prestare a serviciilor educaționale pentru populație. Cele mai frecvente direcții ale activității lor sînt cursurile de utilizare a calculatorului și cursurile de limbi străine, pregătirea pentru admitere la facultate etc. Spre deosebire de cursurile de perfec-

*Festivalul de educație non-formală. Minsk, 2008
sursa: dvv international*

*Catedrala Sf. Sofia din Kiev
sursa: Eugen Pomytkin*

ționare, aceste servicii sînt finanțate integral de către ascultători, excepție pot constitui cursurile de reprofiliere profesională.

Pentru regiune este importantă organizarea formării profesionale a șomerilor și a populației neîncadrate în câmpul muncii. Luînd în considerație experiența altor țări, s-a format o rețea de **servicii ocupaționale** și se organizează instruirea șomerilor pe baza instituțiilor de învățămînt existente și a centrelor speciale de formare.

Instruirea la locul de muncă se află în centrul atenției angajatorilor, a asociațiilor de angajatori și a sindicatelor. De regulă, ea este finanțată prin programele propuse de patronate și din contribuțiile participanților.

O vastă activitate de educație culturală este desfășurată de **casele de cultură, biblioteci și cluburi**. Activitatea de formare în cadrul acestora, de obicei, nu este separată de alte direcții de activitate, iar datele statistice sînt insuficiente pentru a o evalua. În același timp, în zonele rurale aceste organizații rămîn a fi, de regulă, singurul loc de educație și de încurajare a autoinstruirii.

Absența din sistemul existent a școlilor polivalente pentru diferite grupuri de populație impun unele organizații să-și depășească domeniul de activitate și să se implice în organizarea programelor de formare pentru adulți. Astfel de exemple sînt atestate în Belarus în cadrul activității centrelor regionale de servicii sociale.

Sectorul neguvernamental de educație a adulților, la rîndul său, este împărțit în comercial și non-comercial. ONG-urile nu au un caracter departamental și se concentrează, în mare măsură, la extinderea gamei de servicii prin intermediul programelor de educație non-formală.

Centrele de educație private, de rînd cu instituțiile de perfecționare a cadrelor și cu programele educaționale ale Serviciului de ocupare a forței de muncă, contribuie la dezvoltarea economiei de piață și promovează mobilitatea și competitivitatea populației adulte pe piața forței de muncă. Cu toate acestea, de serviciile lor poate beneficia doar o mică parte a populației, cu un nivel înalt de venituri, locuitori ai capitalelor și marilor orașe. Organizațiile comerciale oferă posibilități de obținere a calificărilor profesionale suplimentare (abilități de lucru la calculator, limbi străine etc.) Ele sînt angajate în dezvoltarea competențelor sociale (lucrul în echipă, divizarea rolurilor în grup, creșterea rezistenței la stres, dezvoltarea competențelor de comunicare etc.), precum și a unor competențe specifice (de formare profesională pentru agenții comerciali, creșterea vînzărilor etc.). Ar trebui să existe o mențiune specială despre programele corporative de

formare, concentrate pe formarea managerilor marilor companii private, elaborate în funcție de tendințele moderne. Serviciile de piață existente se bazează pe cooperarea activă cu organizații similare din alte țări, inclusiv cu cele europene.

Dezvoltarea unei game largi de competențe sociale și civice este susținută de activitatea educațională a **ONG-urilor**. Programele lor de formare și de educație se adresează elitelor emergente (lideri de mișcări social-politice, partide, sindicate, jurnaliști etc.), păturilor neprotejate ale societății (refugiați, șomeri, familii numeroase, tineri defavorizați), precum și altor categorii profesionale și sociale (profesori, studenți etc.). Gama tematică a programelor propuse este destul de largă: calificarea profesională suplimentară, dezvoltarea competențelor sociale și general-civile, drepturile omului, probleme legate de economie, politică, cultură națională, relații dintre sexe, mediu etc. Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, activitățile lor educaționale sînt sporadice și, din cauza instabilității financiare, sînt direct legate de realizarea unor proiecte specifice.

Îmbinarea orientării spre binele comun și spre interesele individuale permit ONG-urilor să reacționeze repede și adecvat la situațiile problematice din societate, utilizînd educația ca un instrument eficient pentru a le rezolva. În același timp, trebuie să remarcăm că în nicio țară din regiune nu se creează condiții-cadru favorabile pentru dezvoltarea activităților educaționale și culturale în "sectorul al treilea". ONG-urile, de obicei, nu sînt integrate într-un sistem pentru furnizarea de servicii educaționale și nu au acces la resurse bugetare. Activitatea lor este susținută în principal de donații private, muncă de voluntariat și fonduri de la donatorii internaționali.

Nu există statistici privind volumul activităților educaționale și de culturalizare prestate de ONG-uri. Putem doar compara numărul de ONG-uri înregistrate în țară raportat la numărul populației. În conformitate cu datele din 2007, în Ucraina existau aproximativ 49 de mii de ONG-uri⁹, în Republica Moldova – aproximativ 7 mii¹⁰, în Belarus – aproximativ 2,3 mii¹¹. Respectiv, la 1000 de locuitori în Ucraina s-au înregistrat 1,065 ONG-uri, în Moldova – 1,628, iar în Belarus – 0,237.

9 THE 2007 NGO SUSTANABILITY INDEX, Ukraine. www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngaindex/2007/ukraine.pdf

10 THE 2007 NGO SUSTANABILITY INDEX, Moldova. www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngaindex/2007/moldova.pdf

11 THE 2007 NGO SUSTANABILITY INDEX, Belarus. www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngaindex/2007/belarus.pdf

*Curs de formare a vânzătoarelor
în Belarus*

sursa: dvv international

*Formarea formatorilor
în Republica Moldova*

sursa: dvv international

Organizațiile neguvernamentale s-au dovedit a fi principalii actori care pun bazele unei noi educații a adulților în regiune. În primul rînd, aceasta înseamnă:

- promovarea tradițiilor culturii naționale și a valorilor umanismului european, introducerea ideilor de liberalism, de piață liberă, de dezvoltare a capitalului uman;
- orientarea spre nevoile participanților, sporirea autonomiei lor și dezvoltarea capacității de autogestiuine;
- implicarea în programele de instruire a indivizilor și grupurilor care nu sînt "clienți" ai sistemului formal;
- familiarizarea activă cu formele și metodele colegilor europeni și adaptarea lor la condițiile locale;
- reducerea formalităților excesive în procesul de educație și flexibilitate în alegerea temelor și a formelor în activitatea de instruire.

Analiza structurii instituționale de educație a adulților din Belarus, Moldova și Ucraina arată că, în ultimii cincisprezece ani, în practica de educație a adulților

Analiza structurii instituționale de educație a adulților din Belarus, Moldova și Ucraina arată că, în ultimii 15 ani, în practica de educație a adulților s-a renunțat la monopolul statului și se atestă o trecere lentă la un sistem multipolar, bazat pe echilibrul dintre interesele statului, ale diferitor grupuri sociale și ale indivizilor.

s-a renunțat la monopolul statului și se atestă o trecere lentă la un sistem multipolar, bazat pe echilibrul dintre interesele statului, ale diferitor grupuri sociale și ale indivizilor. În acest sistem, care se află în proces de constituire, se preconizează o specializare a diferitor tipuri de organizații și se observă o creștere a programelor pentru educația non-formală, încadrate în divers contexte. Dar problema asigurării calității și accesibilității serviciilor pentru diferite grupuri-țintă (în special, pentru populația rurală și persoanele cu un nivel scăzut de instruire) n-a fost încă rezolvată.

Necesitățile de formare și participare

În pofida diferențelor semnificative, se pot identifica problemele comune în dezvoltarea pieței forței de muncă și sarcinile sociale actuale, care ar putea fi rezolvate prin intermediul educației adulților.

Piața forței de muncă. În opinia analiștilor, țările din regiune n-au simțit încă pe deplin efectele crizei economice globale. Rata șomajului, conform statisticilor oficiale, era la începutul anului 2009 cu mult mai mică decît în multe țări europene. Astfel, în luna martie în Ucraina erau înregistrați 897,8 mii de șomeri. Aceasta constituie doar 3,2% din numărul total al populației apte de lucru¹². Rata șomajului în Moldova la sfîrșitul anului 2008 constituia 3,9% (fără datele

12 <http://www.donbass.ua/news/ukraine/2009/04/15/uroven-bezraboticy-v-ukraine-odin-iz-samyh-nizkih.html>

privind Transnistria)¹³. Rata șomajului înregistrată oficial în Belarus, la începutul anului 2009 constituia 0,9% din populația activă¹⁴. Cu toate acestea, experții consideră că rata reală a șomajului în țările din regiune este mult mai mare, deoarece metodologia de calcul utilizată diferă semnificativ de abordarea OIM.

Printre tendințele generale de cerere a forței de muncă în regiune se numără:

- reducerea numărului de posturi vacante, raportat la numărul mare de solicitanți (la sfârșitul anului 2008-începutul anului 2009) ;
- stabilitatea cererii de personal de calificare înaltă în construcții, industrie, sănătate etc;
- exces de specialiști anterior solicitați (în special, funcționari de birou, manageri din veriga de mijloc, juriști etc).
- preponderența locurilor de muncă vacante în marile orașe, în industrie și în agricultură, care, de obicei, sînt prost remunerate;
- prevalarea femeilor printre solicitanții de locuri de muncă.

*Festivalul de educație
non-formală din Minsk
sursa: dvv international*

De exemplu, pe piața forței de muncă **din Belarus** sînt solicitați lucrători în domeniul construcțiilor (zidari, tinichigii, fățuitori, dulgheri, tencuitori etc.), precum și strungari, frezori, mecanici, conducători auto. Se resimte deficitul de medici, ingineri în diverse domenii, iar în zonele rurale – de mecanici, tractoriști, operatori ai mulsului mecanic, crescători de animale, medici veterinari, zootehnicieni¹⁵. Se atestă în exces contabili, economiști, juriști, profesori, croitori, operatori de calculator, vînzători, frizeri etc.

În Moldova, conform statisticilor, cel mai adesea se simte nevoie de vînzători, frizeri, chelneri, măturători, paznici, instalatori¹⁶, există un deficit de personal calificat în domeniul educației și sănătății în zonele rurale, precum și de specialiști IT.

Piața forței de muncă **din Ucraina** se caracterizează prin disparități regionale substanțiale. Din cauza scăderii ritmului de activitate a întreprinderilor industriale, în zona estică a țării nu există practic niciun loc de lucru pentru forță de muncă necalificată. Dar există un deficit de programatori, directori, ingineri¹⁷. În vestul Ucrainei, numărul de posturi vacante depășește numărul de cereri.

Pentru piața forței de muncă din Ucraina și Moldova este comun, de asemenea, un procent ridicat de **lucrători migranți**. Potrivit statisticilor oficiale, în ul-

13 <http://www.point.md/news/Read.aspx?NEWSID=87192>

14 http://telegraf.by/in_belarus/22132.html

15 <http://www.belta.by/ru/actual/interview?id=280649>

16 <http://www.allmoldova.com/index.php?action=mainblock&id=1228756763&rid=1157310537&ing=rus>

17 http://www.hrmonitor.ru/index.php? =28pname=news&news_id=5318

*Biblioteca Națională din Minsk
sursa: Eugen Pomytkin*

timii ani din Moldova au plecat aproximativ 300.000 de cetățeni, dintre care peste 56% muncesc în Rusia. Potrivit datelor Ministerului Muncii și Politicii Sociale din Ucraina, 1,5 milioane de cetățeni (aproximativ 5,1% din populația aptă de muncă) lucrează în străinătate. În 2008, 48,4% dintre lucrătorii migranți ucraineni se aflau în Federația Rusă și tot atîția în Uniunea Europeană.

În Belarus, aceste cifre sînt semnificativ mai mici. De exemplu, în primele nouă luni ale anului 2008, au plecat din țară în căutare de lucru 3132 de cetățeni (conform statisticilor oficiale). Majoritatea (46,6%) au plecat să lucreze în SUA, iar 45,4% – în Rusia¹⁸.

Evaluarea nevoilor de formare pentru a îmbunătăți eficiența **economiei naționale** necesită un studiu separat. În acest material, putem identifica doar cîteva puncte evidente.

Un număr mare de întreprinderi industriale din regiune n-a finalizat încă procesul de reutilizare tehnologică. În afară de aceasta, nu sînt formate competențe de lucru în condiții de piață. Par a fi relevante programele pentru manageri, specialiști și proiectele de sprijin pentru formare și reprofilare profesională a lucrătorilor calificați.

Pentru a evita un eventual dezechilibru în dezvoltarea zonelor rurale și urbane, este deosebit de important de a dezvolta întreprinderile mici în sectorul agrar al economiei, inclusiv în domenii noi ca agricultura ecologică, dezvoltarea agro- și ecoturismului, afacerile hoteliere private, de a implementa noile tehnologii în sferele de producție tradiționale (viticultură, horticultură și creșterea animalelor). Pentru dezvoltarea rurală capătă o importanță tot mai mare însușirea meseriilor tradiționale, la fel și utilizarea în construcție a materiei prime din localitate și a produselor ecologice. Aceasta este deosebit de relevant pentru Republica Moldova, țara cu cel mai scăzut nivel de urbanizare în Europa: 41,3% din populație trăiește în mediul urban și 58,7% – în mediul rural.

Societatea și sfera socială

Situația demografică ar trebui să fie un semnal suplimentar pentru guvernele naționale despre necesitatea elaborării programelor de formare pentru persoanele în vîrstă. Astăzi, cota pensionarilor în raport cu numărul total al populației din regiune depășește 25%. Experții estimează o scădere în continuare a populației și creșterea cotei persoanelor mai în vîrstă. Creșterea plăților la pensii și reducerea

18 <http://newsby.org/by/2008/11/10/text2201.htm>

numărului de persoane apte de lucru pun la ordinea zilei problema menținerii activității economice și încurajarea încadrării în câmpul muncii a persoanelor în vîrstă, fapt ce implică actualizarea competențelor acestora și asigurarea calificărilor suplimentare. Actuală este, de asemenea, problema incluziunii sociale și a activismului civic. Menținerea nivelului și a modului de viață impune organizarea unei educații speciale privind păstrarea sănătății, alimentația rațională etc. Exemple de astfel de programe sînt puține în prezent. Extinderea gamei de servicii pentru persoanele în vîrstă este posibilă în cadrul cooperării și colaborării diverselor organizații – ONG-uri, autorități publice locale, instituții de cultură și sănătate, sindicate etc.

Problemele de **educație ecologică și ocrotire a mediului** se află în centrul atenției guvernelor și a societății civile. Urmările accidentului de la Cernobil continuă să fie o povară grea pentru Belarus și Ucraina. Organizații publice și instituții de ocrotire a sănătății desfășoară activități educative referitoare la regulile de viață pe teritoriile contaminate, dar eforturile lor nu sînt suficiente pentru a ajunge la fiecare cetățean. În Belarus, de exemplu, există exemple interesante de a învăța modalități de creștere a legumelor în zonele contaminate (Centrul Stolin de asistență rurală și anteprenoriat).

Printre moștenirile trecutului se numără depozitarea deșeurilor industriale și a pesticidelor cu termen expirat, a arsenalului militar neutilizat constituit din muniții și combustibil pentru rachete. Utilizarea metodelor învechite în industria mini-eră creează probleme sociale și de mediu în regiuni precum Donbass din Ucraina și Soligorsk din Belarus¹⁹.

În acest context, este deosebit de actuală problema difuzării informației **despre drepturile civile și alte drepturi** ca, de exemplu, accesul la informațiile relevante despre mediu, dreptul la un mediu înconjurător sănătos, precum și formarea aptitudinilor necesare pentru a-și apăra drepturile. Principalii actori în acest domeniu continuă să fie ONG-urilor de mediu, care constituie un grup semnificativ și destul de activ în toate țările din regiune.

Democratizarea și implementarea metodelor actuale de dezvoltare locală implică participarea activă a unor cetățeni bine pregătiți. Spectrul de teme pentru aceste țări este divers: de la familiarizarea cu sistemul electoral, realizarea drepturilor de consumator, pînă la probleme specifice de creare și gestionare a ONG-urilor. În ultimii ani se atestă o creștere a programelor ce abordează teme cum ar fi dezvoltarea comunității, anteprenoriatul social, Agendele locale 21 etc. Pentru aceste țări este comună, de asemenea, activitatea educațională cu privire la renașterea culturilor naționale și a limbilor, studiarea și conservarea istoriei locale, dezvoltarea unei culturi civice, inclusiv însușirea modalităților non-violente de rezolvare a conflictelor. Rămîne nesoluționat conflictul transnistrean, se agravează periodic situația din Crimeea.

19 Prezentarea raportului "Mediu și Securitate (ENVSEC). Transformarea riscurilor în cooperare (Belarus, Moldova, Ucraina). <http://envsec.org/easteur/countrylaunches/minsc190907/3>

*Piața Independenței din Kiev
sursa: Eugen Pomytkin*

Sporirea calității serviciilor medicale și promovarea unui mod sănătos de viață

trebuie, de asemenea, să devină o sarcină actuală în domeniul educației adulților. În Republica Moldova, Ucraina și Belarus sînt cei mai mici indici ai longevității printre națiunile industrializate. În același timp, acestea se numără printre cele 45 de state care suportă grave pierderi demografice²⁰. Bărbații trăiesc în medie cu 10 ani mai puțin decît femeile; potrivit experților, faptul este legat de stilul de viață (fumatul, consumul excesiv de alcool, alimentarea nesănătoasă, lipsa de cunoștințe și motivație de a menține starea sănătății). Datele pentru anumite regiuni sînt șocante, chiar și pe fundalul situației nefavorabile de ansamblu. În Donețk (Ucraina), durata medie de viață a persoanelor

de sex masculin este de doar 56,5 ani, adică bărbații nu supraviețuiesc nici pînă la pensionare! Principalele cauze sînt: mediul poluat, stresul, traumatismele, cancerul și modul vicios de viață²¹. Respectiv, pe lîngă perfecționarea cadrelor medicale se mai impune și promovarea metodelor inovatoare de lucru cu pacienții, extinderea serviciilor de educație pentru sănătate a populației și cooperarea cu ONG-urile pentru a preveni abuzul de alcool, fumatul și alte vicii.

Examinînd componența participanților la programele de educație pentru adulți în țările din regiune, constatăm:

- printre participanți domină locuitorii din mediul urban, mai ales cu venituri mari și un înalt nivel de educație;
- femeile au un nivel mai ridicat de educație și reprezintă cei mai activi participanți în educația non-formală a adulților;
- în sistemul de educație formală a adulților (perfecționarea cadrelor) domină funcționarii și specialiștii serviciilor și ai departamentelor publice;
- educația privată a adulților vizează două grupuri de clienți (personalul și managerii companiilor private și cetățeni care achită taxe, mai ales locuitori ai orașelor);
- în programele non-formale ale ONG-urilor sînt prezenți tineri, femei, activiști ai societății civile și ai partidelor politice, reprezentanți ai grupurilor țintă (migranți, minorități, părinți ai copiilor cu handicap etc.).

Grupurile care necesită o atenție deosebită în viitor pentru a extinde participarea lor la programele de formare organizată sînt următoarele:

- populația rurală;
- persoanele în vîrstă;

20 Potrivit datelor pronosticului Departamentului ONU care se ocupă de problemele populației, "Perspectivile Populației Mondiale", 2008.

21 <http://news.liga.net/news/N0862113.html>

- persoanele cu un nivel scăzut de educație, în special bărbați;
- grupuri de risc: deținuții, familiile social-vulnerabile, dependenții de droguri și alcool etc.

Cercetarea și pregătirea specialiștilor în domeniu

Profesia de “andragog” (profesor pentru adulți) nu este inclusă în registrul de specialități pedagogice din regiune. Respectiv, nu există nicio posibilitate de a obține instruirea necesară în sistemul formal. Excepție face Moldova, unde, în pofida absenței profesiei în Nomenclator, există posibilitatea de specializare în cadrul Masteratului de educație a adulților. De asemenea, studenților de la facultățile de Științe ale educației li se propune cursul “Andragogia”.

În Belarus, Moldova și Ucraina nu există o abordare unică în ceea ce privește competențele necesare unui specialist care instruește adulții. În mod tradițional, profesorii care lucrează în sistemul formal de educație trebuie să aibă o diplomă de specialitate și / sau experiență în domeniul respectiv. Un set de calificări suplimentare, de regulă, nu este identificat și acestea sînt însușite de profesori în cadrul practicilor de zi cu zi și prin documentarea din literatura de specialitate. În sectorul non-formal (neguvernamental), la recrutarea personalului se acordă o atenție deosebită pregătirii formatorilor, competențelor de formare în grup, diplomelor și certificatelor organizațiilor internaționale de training, avizelor de la alte companii, publicațiilor la tema de formare etc.

Formarea de formatori continuă să fie una dintre cele mai frecvente forme de instruire a specialiștilor din domeniul educației non-formale. Foarte des aceste activități sînt parte a unui proiect mai amplu care vizează rezolvarea diferitelor probleme din societate sau lucrul cu un grup-țintă concret. Participanții, pe lângă însușirea principiilor de lucru cu adulții, învață tehnici-cheie și metode de lucru cu publicul. Astfel de programe au, de obicei, un randament ridicat pentru participanți. Printre deficiențe, trebuie totuși să remarcăm lipsa de sistematizare. Pentru a deveni un formator profesionist și solicitat, se cere multă muncă independentă cu literatura de specialitate și experiență de comunicare interactivă. Asociațiile de afaceri în mare parte se concentrează pe dezvoltarea sistemelor de formare și certificarea acestora. Drept exemplu poate servi propunerea Academiei ucrainene de formatori (traineri)²². Organizațiile non-profit și rețelele lor renunță rareori

*Prima zi de școală
sursa: Eugen Pomytkin*

22 <http://www.uatrenings.org.ua/index85/85.html>

la contextul social și public în favoarea celui metodic. De exemplu, Programul de resurse pentru cercuri de instruire, realizat de către asociațiile obștești din Belarus, "Organizarea educației civice" (în bielorusă – AGA)²³, pe lângă instruirea metodologică organizează întâlniri cu experți în domeniile de activitate.

În țările în cauză nu există asociații naționale pentru educația adulților care ar putea iniția elaborarea standardelor profesionale și a curriculum-ului pentru instruire în sistemul formal.

În țările în cauză nu există asociații naționale pentru educația adulților care ar putea iniția elaborarea standardelor profesionale și a curriculum-ului pentru instruire în sistemul formal.

De asemenea, nu există organizații specializate care ar coordona activitățile de cercetare. În situația creată, cercetările fundamentale se realizează în universități și institutele de cercetare din domeniu; cercetarea pieței este coordonată de Ministerul Muncii, de serviciile de ocupare a forței de muncă, precum și de institutele sau departamentele specializate. Centrele private de

instruire a adulților de asemenea efectuează evaluări și fac pronosticuri despre dezvoltarea pieței (pentru propriile nevoi). Uneori ONG-urile studiază preferințele / atitudinile grupurilor lor țintă. În sistemul de stat domină cercetările fundamentale legate de educația profesională suplimentară. Proiecte de cercetare, ce ar viza educația non-profesională și non-formală, examinarea sistemului de educație a adulților în general, sînt foarte puține. Relațiile comunității academice cu comunitățile europene și internaționale de cercetare nu sînt dezvoltate.

Andragogia este unul dintre domeniile importante de cercetare ale Academiei de Științe Pedagogice din Ucraina, în cadrul căreia Institutul de Psihologie "Gh.S.Kostyuk" studiază legitățile psihologice ale educației adulților. Sub influența activității Biroului "Educația Adulților în Ucraina", Institutul de Cercetări științifice în domeniul Pedagogiei și Psihologiei învățămîntului profesional-tehnic a fost reorganizat în Institutul pedagogic pentru educație și educația adulților din cadrul Academiei de Științe Pedagogice din Ucraina. În Belarus, unele lucrări au fost efectuate la Institutul Național de Educație, Institutul Național pentru Învățămînt Superior, Universitatea de Stat din Grodno etc., precum și în cadrul sectorului ne-guvernamental.²⁴

Cooperarea internațională

În Belarus, Moldova și Ucraina se constată **un nivel diferit de cooperare** cu Uniunea Europeană. Cooperarea Comisiei Europene cu Ucraina, Moldova și Belarus se realizează în principal în cadrul Politicii Europene de Vecinătate. Pînă în prezent, Belarus, în comparație cu vecinii săi, a primit ajutoare mult mai mici, fapt determinat de politica guvernării bielorusă. Programele existente de asistență fi-

23 www.adukatar.net, www.hurtki.info

24 Studiul despre informarea și preferințele consumatorilor de educație non-formală. http://adukatar.net/storage/users/2/2/images/503/Marketing_research.pdf.

nanciară sînt axate pe priorități selectate tematic, cum ar fi drepturile omului sau susținerea societății civile.

În afară de CE, alți donatori importanți în regiune sînt Banca Mondială, OIM și Programul de dezvoltare ONU, iar în domeniul educației – agențiile ONU – UNICEF, UNESCO. Cu toate acestea, educația adulților în aceste programe nu a primit încă o asistență substanțială (excepție face sprijinul UNESCO pentru “Săptămîna Educației adulților” în Ucraina).

Un rol important în regiune îl joacă **Fundația Europeană pentru Educație și Formare Profesională (European Training Foundation)**, îndeosebi pentru Ucraina și Republica Moldova. În prezent, cu sprijinul acestei organizație, în Ucraina se elaborează concepția cerințelor de calificare. În plus, Fundația Europeană pentru Educație sprijină efectuarea studiilor comparative a ocupării forței de muncă și a pieței forței de muncă în statele din regiunea Mării Negre. În perioada 1997–2007 cooperarea dintre Belarus și Fundația Europeană pentru Educație a fost în principiu suspendată. Cu toate acestea, contactele și tratativele despre cooperarea în continuare au fost reluate odată cu adoptarea programului Parteneriatului Estic.

Din 2002, Guvernul federal al Germaniei susține inițiativele beloruso-germane prin programul de sprijin pentru Belarus (DSS) “Depășirea frontierelor”. În cadrul a patru etape (pînă în 2008) au fost realizate 130 de proiecte beloruso-germane, 34% dintre care în sfera educației. O parte dintre proiecte își propun să dezvolte direcții pedagogice și metodologice inovatoare ale sistemului formal. Alt grup de proiecte prevede educația suplimentară pentru diferite grupuri-țintă: tineri, proprietari ai loturilor de pămînt, jurnaliști etc. În 2008, în cadrul DSS a fost creată Căfeneaua științifică “Educația adulților”, care are drept obiectiv stabilirea relațiilor dintre experții din sectorul public și cel privat.

E important să remarcăm efectul sinergetic obținut în cadrul cooperării dintre DSS și dvv internațional și rețeaua de ONG-uri “AFA” din Belarus²⁵. Datorită eforturilor comune în Belarus s-au desfășurat două forumuri de amploare – **Festivalurile de formare non-formală (2006 și 2008)**, patru Săptămîni de educație non-formală; începînd cu anul 2004 se editează revista pentru educație non-formală “Adukatar”. Mai mult, dvv internațional sprijină Institutul Republican pentru Educație din Belarus în elaborarea și implementarea programelor de reorientare profesională a șomerilor.

Cel mai relevant proiect internațional al Ucrainei în domeniul educației adulților este activitatea de un deceniu a Biroului “Educația Adulților în Ucraina”. El este sprijinit de Institutul UNESCO pentru Educație. Din 2000 pînă în 2008 în Ucraina s-au desfășurat 9 ediții naționale **“Săptămîna educației adulților în Ucraina”**.

Piața Victoriei din Minsk

sursa: Eugen Pomytkin

*Violonistul Mykhailo Verbytsky
din Ucraina
sursa: <http://ukrfoto.net>*

Un rol important în dezvoltarea educației adulților din regiune îl are **cooperarea cu țările scandinave** (în deosebi cu Suedia și Danemarca). În cadrul ei, de regulă, sînt prezentate proiecte mici în parteneriat. De exemplu, în Belarus o astfel de cooperare se realizează în cîteva direcții tematice:

- promovarea metodei cercurilor de studiu,
- promovarea ideii de instituții superioare populare (universități populare),
- extinderea educației în vederea dezvoltării durabile.

Se înregistrează și cazuri de cooperare cu țările vecine (Polonia, Lituania, Rusia). Din păcate, pînă în prezent nu se acordă o atenție suficientă menținerii relațiilor și a schimbului de experiență în regiune, dar necesitatea de dezvoltare a cooperării este imperioasă, deoarece țările au puncte de plecare comune și obiective similare pentru viitor.

În linii generale, putem spune că cooperarea internațională în regiune se realizează prin două grupuri de proiecte:

- proiecte mici ale organizațiilor partenere care vizează îmbunătățirea programelor educaționale pentru diferite grupuri-țintă, promovarea anumitor idei în sfera educației;
- mai multe proiecte de mari dimensiuni, prin care se încearcă promovarea ideilor și valorilor educației adulților și a învățării pe tot parcursul vieții (Săptămîni și Festivaluri în Ucraina și Belarus).

Desigur, ambele direcții prezintă interes pentru continuitatea cooperării internaționale. Cu toate acestea, pentru țările din regiune necesitatea stringentă constă în elaborarea și implementarea proiectelor menite să consolideze potențialul de experți, să dezvolte cercetările în domeniu și să formeze cadre profesionale, să ofere ajutor și susținere guvernelor naționale în elaborarea politicilor naționale privind educația adulților.

Concluzii: Principalele provocări de viitor

Țările din regiune sînt astăzi influențate de majoritatea tendințelor care determină și stimulează dezvoltarea educației adulților în Europa. E vorba de perimarea rapidă a cunoștințelor dobîndite anterior, de tehnologizarea tuturor sferelor de activitate umană, de necesitatea dezvoltării continue a noilor competențe. Situa-

ția se complică prin faptul că nu s-a încheiat procesul de reformare a economiilor naționale și a sistemelor de educație, fapt ce duce la decalajul dintre cerințele pieței forței de muncă și nivelul de calificare a personalului disponibil. Situația demografică nefavorabilă – scăderea fertilității și îmbătrânirea populației – determină revizuirea rolului generațiilor mai în vârstă în societate și pune noi obiective în sfera educației pentru a le asigura oamenilor în etate cunoștințele și aptitudinile necesare, care să le permită un trai decent într-un mediu în continuă schimbare, dar și să se simtă utili în societate. După aproape douăzeci de ani de la prăbușirea URSS, dezvoltarea culturii politice și sprijinirea societății civile nu și-au pierdut din importanță. Provocările globale, cum ar fi pericolul catastrofei ecologice, impun de asemenea noi sarcini pentru schimbarea viziunilor și pentru actualizarea cunoștințelor adulților, care au responsabilitatea de a lua decizii.

*Piața Independenței din Minsk
sursa: Eugen Pomytkin*

În pofida acestui fapt, guvernele naționale acordă o atenție insuficientă dezvoltării sistemelor de valoare reală și eficiente de educație a adulților. Sarcinile care stau în fața guvernelor naționale în Belarus, Moldova și Ucraina sînt similare. Măsurile principale care trebuie să se întreprindă sînt:

- 1) **stimularea și susținerea dialogului social** despre recunoașterea dreptului la educație formală și non-formală la orice vîrstă, despre luarea în considerație a intereselor diferitelor grupuri și despre accesul la instruirea organizată cu introducerea activă în învățămînt a publicațiilor pedagogice specializate și a mass-mediei; dezvoltarea și continuarea proiectelor naționale de anvergură (Săptămîni, Festivaluri, Tîrguri de educație a adulților), cu implicarea publicului larg;
- 2) dezvoltarea și implementarea **noilor abordări în stabilirea priorităților politicilor educaționale**, inclusiv stabilirea unor forme instituționale de participare a reprezentanților diferitor ministere, instituții de învățămînt, grupuri-țintă, a angajatorilor, organizațiilor comunitare etc. în acest proces (Consiliul public sau alt organism consultativ);
- 3) elaborarea **concepțiilor naționale de dezvoltare a sistemelor de educație a adulților** cu participarea comunității științifice și a organismelor consultative (consilii publice) și a strategiilor de realizare a acestora;
- 4) **identificarea și excluderea** din legislația națională, din hotărârile Guvernului, precum și ale unor ministere **a obstacolelor existente în calea dezvoltării educației pentru adulți**. Și anume, delimitarea unei direcții de sine stătătoare a educației adulților, pentru a asigura echivalența între educația formală și non-formală a adulților, pentru a stabili mecanismele de suport financiar și a stimula dezvoltarea profesională și generală în sec-

torul public și privat etc. În caz de necesitate – să fie elaborate și adoptate legi cu privire la educația adulților;

- 5) crearea **Agenției naționale pentru educația adulților**, cu dreptul la inițiative legislative, la funcții de distribuție și control a cheltuielilor de fonduri, de coordonare în sfera cercetării etc.;
- 6) asigurarea **condițiilor de dezvoltare a teoriilor, programelor de cercetare și proiectelor** (a crea în cadrul instituțiilor de cercetare existente departamente sau laboratoare pentru educația adulților, a favoriza stabilirea contactelor internaționale etc.);
- 7) **fortificarea comunității profesionale a andragogilor** (elaborarea standardelor profesionale, a curriculum-ului, sprijinirea înființării asociațiilor naționale pentru educația adulților);
- 8) **garantarea finanțării bugetare și stimularea atragerii de fonduri și a altor resurse** pentru dezvoltarea sferei educației adulților, precum și stabilirea unei linii bugetare speciale pentru accesul la instruire a cetățenilor foarte nevoiași.

Sperăm că semnarea declarației privind Parteneriatul Estic va servi drept bază pentru elaborarea unui plan special de acțiuni ale UE în această regiune.

La realizarea acestor obiective globale va contribui conjugarea eforturilor tuturor părților interesate atât în interiorul țărilor, cât și la nivel internațional.

Sperăm că semnarea declarației privind Parteneriatul Estic va servi drept bază pentru elaborarea unui plan special de acțiuni ale UE în această regiune, menite să

ofere asistență guvernelor naționale, instituțiilor de învățământ și societății civile în soluționarea problemelor identificate. Acest plan ar trebui să includă astfel de elemente ca:

- asistență pentru guvernele naționale în elaborarea **politicilor naționale**, a legislației, concepțiilor, planurilor de acțiuni (consultanță, expertiză, monitorizare și evaluare);
- acordarea asistenței în elaborarea **standardelor de calitate** atât pentru programele de formare, cât și pentru activitatea de management;
- susținerea **programelor de formare a andragogilor** în conformitate cu standardele europene și internaționale;
- dezvoltarea **potențialului științific și de expertiză** din țară, susținerea cercetării.

În plus, includerea Moldovei, Ucrainei și Belarus printre participanții la astfel de programe UE cum este programul Grundtvig va permite intensificarea cooperării internaționale și accesul liber al comunității profesionale la realizările din UE și va contribui la crearea celor mai bune practici în țările din regiune.

Educarea adulților în Caucazul de Sud: Armenia, Azerbaidjan, Georgia

Academia de Științe din Baku. Sursa: dvv international

Autorul exprimă mulțumiri lui Nazaret Nazaretean (Armenia) și lui Azer Ramazanov (Azerbaidjan) pentru contribuția în elaborarea acestui articol.

Levan Kvatchadze

Educația adulților în Caucazul de Sud: Armenia, Azerbaidjan, Georgia

După desființarea Uniunii Sovietice, sistemele de instruire a adulților din țările Caucazului de Sud, aflate sub presiuni instrumentale și ideologice, au înregistrat o revenire treptată în albia europeană de dezvoltare și au depus eforturi considerabile pentru a corespunde tendințelor moderne care sînt atestate în domeniul dat în Europa. Această situație poate fi comparată cu perioada de la sfîrșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea, cînd mișcarea pentru instruirea adulților era orientată preponderent spre modelul european.

În pofida faptului că regiunea Caucazului de Sud ori nu este menționată deloc, ori este amintită doar sporadic în studiile europene, în analizele statistice comparative sau în proiectele comune din domeniul instruirii adulților, Europa are o influență semnificativă asupra dezvoltării acestui segment al sistemului de instruire, precum și asupra formării politicii sociale din țările regiunii.

În pofida faptului că regiunea Caucazului de Sud ori nu este menționată deloc, ori este amintită doar sporadic în studiile europene, în analizele statistice comparative sau în proiectele comune din domeniul instruirii adulților, Europa are o influență semnificativă asupra dezvoltării acestui segment al sistemului de instruire, precum și asupra formării politicii sociale din țările regiunii. În special, menționăm Memorandumul Comisiei Europene (CE) cu privire la instruirea pe parcursul întregii vieți (2000), precum și comunicatele, strategiile și planul de acțiuni publicate ulterior. În afară de documentele CE, o influență considerabilă asupra instruirii adulților în Caucazul de Sud o are Politica Europeană de Vecinătate în cadrul planului de acțiuni ce se referă la relațiile dintre țările Caucazului de Sud și CE și care subliniază importanța instruirii pe parcursul întregii vieți.

Țările din Caucazul de Sud pot fi clasificate ca un grup de state europene în care educația adulților nu este considerată „un bun social”. În ele lipsește o percepție de ansamblu referitoare la instruirea adulților. În politicile de stat, instruirea adulților este tratată ca o formare profesională continuă sau ca o reprofilare a adulților.

În ultimii 20 de ani, sistemul de instruire a adulților a cunoscut transformări substanțiale în aceste trei state sud-caucaziene. Au dispărut repede structurile organizaționale vechi, metodele de finanțare și sarcinile care erau considerate importante în programele sovietice de instruire a adulților, iar în locul lor, treptat (parțial – spontan) au apărut structuri noi. Aceste structuri au încercat să propună servicii educaționale care să satisfacă cerințele actuale și să corespundă necesităților grupurilor-țintă.

De asemenea, s-au schimbat sarcinile procesului de instruire a adulților. În perioada sovietică, după soluționarea problemei analfabetismului în mase (deseori

*Cursuri de țesut în Armenia
sursa: dvv international*

prin metode de constrângere), instruirea adulților era descrisă, pe de o parte, ca o formare profesională continuă (solicitată de o profesie sau alta; în general, ridicarea permanentă a calificării în cadrul unei singure profesii) și, pe de altă parte, ca o muncă ideologică și politică permanentă în rîndul maselor.

După obținerea independenței, țările Caucazului de Sud au trecut prin conflicte, războaie civile și s-au ciocnit cu marile dificultăți ale perioadei de tranziție. Și chiar dacă nu se vorbea despre acest lucru deschis, statele puneau în sarcina instruirii adulților responsabilități pentru rezolvarea unor noi probleme. În paralel cu învățămîntul profesional tradițional, educația adulților a stabilit noi priorități, iar funcția de forță motrice și-au asumat-o organizațiile obștești, avînd susținerea comunității internaționale/donatorilor.

Iată, rezumativ, care sînt cîteva **dintre noile priorități** ale educației adulților:

- a) Educația adulților îndeplinește o funcție compensatorie care constă în capacitatea de adaptare rapidă **la condițiile vieții** și la cerințele de pe **piața muncii** (cursuri de însușire a calculatorului, cursuri de antreprenoriat și management al micului business, cursuri de studiere a limbii de stat de către minoritățile etnice etc.);
- b) Educația civilă pentru adulți în scopul asigurării unei dezvoltări durabile, a coexistenței pașnice și a integrării sociale a cetățenilor, prevenirii conflictelor și soluționării pe cale pașnică a situațiilor de conflict, stimulării poziției civice active (teme: democrația, toleranța, relațiile interetnice, poziția civică activă, problemele gender, protecția mediului ambiant, modul sănătos de viață etc.);
- c) Pe lîngă cele menționate mai sus, modificările de structură din economiile naționale au generat solicitări pentru **programe de scurtă durată de pregătire profesională a cadrelor**. Ministerele educației, muncii și economiei s-au străduit să satisfacă această cerere cu suportul prestatorilor educaționali, privați și publici, în sfera formării profesionale;
- d) Și, în sfîrșit, am dori să remarcăm încă un aspect: **angajatorii**, interesați de creșterea profesională a personalului lor în cadrul instruirii continue, joacă un rol-cheie în determinarea cererii de servicii educaționale pentru populația adultă.

În acest articol vom încerca să facem o trecere în revistă a sistemelor de instruire pentru adulți din trei state din Caucazul de Sud și să caracterizăm tendințele de dezvoltare și problemele din această sferă. Luînd în considerație deosebirile naționale, accentul este pus pe tendințele de bază și pe problemele comune pentru întreaga regiune.

Politica, legislația și finanțarea

Recent, cele trei țări din regiune au întreprins unele măsuri în vederea elaborării politicii și a elementelor acesteia referitor la instruirea adulților. După cum s-a menționat, din cauza lipsei unei viziuni de ansamblu, educația adulților nu este considerată în țările Caucazului de Sud „un bun social”. Prin urmare, în sfera dată lipsesc actele legislative și normative sau acestea au un caracter declarativ; în principiu, nu sînt determinate nici rolul statului, nici problemele legate de finanțare.

Recent, cele trei țări din regiune au întreprins unele măsuri în vederea elaborării politicii și a elementelor acesteia referitor la instruirea adulților.

Din cele trei state ale regiunii, cel mai mare număr de legi și regulamente care vizează, direct sau indirect, instruirea adulților a fost elaborat în Armenia. Reiterăm însă că noi examinăm baza legislativă care, evident, nu dispune de un potențial foarte necesar sau dispune de unul nesemnificativ, pentru a reglementa chestiunile financiare (instruirea profesională și pregătirea adulților șomeri și a reprezentanților celor mai vulnerabile grupuri de cetățeni). De aceea, un astfel de sistem nu poate fi considerat drept ideal.

În anul 1999, Adunarea Populară a Republicii Armenia a adoptat „Legea cu privire la învățămînt”. În articolul 26 al legii este stipulată „instruirea suplimentară”, însă terminologia utilizată referitor la educația adulților este una destul de învechită și limitată:

- „1.1 Programele de instruire suplimentară se realizează în vederea satisfacerii necesităților cetățenilor și ale societății. Scopul de bază al oricărui nivel de instruire suplimentară este de a ridica nivelul de calificare a persoanei.
- 1.2 Realizarea programelor de instruire suplimentară se asigură în baza infrastructurii din cadrul instruirii generale, profesionale și auxiliare, precum și prin intermediul activității pedagogice individuale. Mecanismele de reglementare a acestei forme de activitate sînt stabilite de Guvernul Republicii Armenia”.

În anul 2004 a fost adoptată „**Legea Republicii Armenia cu privire la învățămîntul profesional superior și postuniversitar**”. Legea reglementează sistemul de instruire profesională superioară și postlicență din Armenia și tratează educația de-a lungul întregii vieți ca pe o permanentă creștere profesională și pregătire a specialiștilor.

În același an, Guvernul a adoptat „**Strategia învățămîntului profesional primar (de meserii) și mediu**”. Scopurile Strategiei au fost formulate în felul următor:

„Instruirea continuă, care include în sine adaptarea și reînnoirea oricărui cunoștințe și aptitudini necesare lucrătorilor pentru a-și păstra locul de muncă sau șomerilor la căutarea unui loc de muncă. Oamenii muncii trebuie să aibă posibilitatea să învețe, din proprie dorință și/sau în funcție de cererea de pe piața muncii, pe parcursul întregii lor vieți active.”

Apicultor în Azerbaidjan
sursa: dvv international

Pentru realizarea Strategiei adoptate de Adunarea Națională a Armeniei în anul 2005, a fost adoptată „**Legea cu privire la învățământul profesional primar (de meserii) și mediu**”, în care a fost pentru prima dată utilizat în textul unei legi termenul „instruirea adulților” (în contextul educației profesionale și de formare). În baza Strategiei sus-menționate, la sfârșitul anului 2005 Guvernul Armeniei a adoptat „Concepția și strategia instruirii adulților”.

Un alt act legislativ care se referă la sfera dată este „**Concepția instruirii non-formale**”, adoptată de Guvern în anul 2006. Acest document reglementează cadrul legislativ pentru organizarea și asigurarea instruirii non-formale în Armenia.

În anul 2007, Adunarea Națională a Republicii Armenia a elaborat proiectul „Legii cu privire la instruirea adulților”. Însă el nu a fost adoptat și nici discutat, dezbaterile fiind amânate pe motiv că proiectul trebuie perfecționat. Guvernul își planifică pentru viitorul apropiat elaborarea bazei legislative vizînd instruirea pe parcursul întregii vieți. În 2008-2009 proiectele Concepției instruirii non-formale și Legii cu privire la instruirea pe parcursul întregii vieți au fost redactate cu sprijinul PNUD și al experților internaționali.

În Azerbaidjan și Georgia, la moment, nu există nici legi, nici concepții strategice care să se refere cel puțin declarativ la sfera educației adulților și la instruirea pe parcursul întregii vieți.

Totodată, trebuie să menționăm că, în anul 2007, Comisia parlamentară permanentă a Parlamentului Azerbaidjanului a inițiat, în cadrul elaborării bazelor politicii educaționale, redactarea legii despre instruirea adulților. În vara anului 2008 proiectul a fost adoptat în prima lectură. După aceasta procesul a încetinit, în primul rînd, din cauza necesității de a revizui normele din Legea Învățămîntului. După transmiterea legii în noul Parlament, examinarea ei a fost reluată și, în prezent, se așteaptă dezbateră în forul legislativ suprem a Legii cu privire la instruirea adulților.

Cadrul legislativ al Azerbaidjanului tratează doar tangențial educația adulților, în primul rînd, atunci cînd se au în vedere chestiuni ce vizează instruirea în scopul reangajării în cîmpul muncii și/sau instruirea profesională continuă a unor grupuri profesionale aparte. În acest sens, menționăm următoarele acte legislative: „**Strategia de stat în domeniul ocupării forței de muncă**”, aprobată de Președintele Azerbaidjanului la 15 mai 2007, „**Concepția și strategia instruirii continue a pedagogilor**”, aprobată de Secretariatul Cabinetului de miniștri la 25 iunie 2007, și „**Legea cu privire la tipurile, formele, termenele de finanțare a instruirii profesionale non-formale a funcționarilor publici**”, avizată pozitiv de Secretariatul Cabinetului de miniștri la 19 martie 2009.

După cum s-a menționat mai sus, în Georgia nu a fost elaborat cadrul legislativ al instruirii pentru adulți. Deși, în comparație cu Azerbaidjanul, Guvernul Georgiei este orientat spre o implicare minimă în reglementarea economiei și spre promovarea ideilor și a abordărilor liberale, elaborarea și adoptarea actelor normative în domeniul educației adulților nu se planifică în viitorul apropiat¹. Guvernul Georgiei vede soluționarea problemei șomajului în dezvoltarea economică, în același timp, însă, amână realizarea acțiunilor orientate spre crearea structurilor ce asigură creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă și elaborarea programelor necesare în acest domeniu. Totuși, **„Legea cu privire la învățământul profesional”**, adoptată în 2007, a fost axată pe principiile învățării pe parcursul întregii vieți și a deschis ușile Centrelor de formare profesională pentru adulți pe lângă Ministerul Educației și Științei. În prezent, aproape jumătate dintre studenții înscriși la aceste Centre (circa 48%) sînt adulți.

„Legea cu privire la învățământul profesional” (în pofida unor deficiențe) ar trebui să fie considerată, fără îndoială, un act juridic și un mecanism de motivație pentru învățarea și formarea adulților în Georgia. În conformitate cu legea, crearea unui cadru național al calificărilor și implementarea mecanismelor de recunoaștere a rezultatelor de formare prealabilă (non-formală) se preconizează să fie finalizate cît de curînd. Aceasta oferă, de asemenea, un impuls suplimentar pentru dezvoltarea educației adulților. Legea a fost precedată de adoptarea **„Concepției de formare profesională”** în 2005, unde pentru prima dată termenul «educația adulților» a fost definit într-un document normativ.

Pentru unele profesii formarea profesională continuă este impusă prin lege (de exemplu, pentru medici, profesori, polițiști etc.). Astfel de acte normative pot fi considerate nemijlocit legate de educația adulților.

Și, în sfîrșit, vorbind despre Georgia, este necesar să menționăm că, pe de o parte, în această țară nu există nicio lege care reglementează educația adulților, niciun document care ar reglementa problema oferirii de privilegii pentru taxele de instruire în cazul educației adulților, dar, pe de altă parte, în țară se atestă o reglementare minimă a economiei și un sistem simplificat de impozitare, situație care oferă un teren fertil pentru activități economice de orice fel, inclusiv în domeniul educației adulților.

În pofida faptului că în cele trei țări din Caucazul de Sud nu există unități structurale pentru educația adulților în cadrul ministerelor, **ministerele educa-**

1 Unicul document în care găsim o referire la domeniul dat, dar care se află încă în proces de discuție și ar putea să fie adoptat mai tîrziu, este „Strategia de Stat în domeniul instruirii pe parcursul întregii vieți”, elaborată de Asociația pentru Educația Adulților din Georgia. În anul 2009, Ministerul Educației și Științei din Georgia și Asociația sus-numită au semnat Memorandumul de colaborare, prin care Ministerul Educației și Științei își asumă obligațiunea de a examina proiectul Strategiei și de a o aproba, în cazul în care aceasta corespunde tuturor rigorilor. Proiectul Strategiei se referă, în temei, la promovarea instruirii non-formale. Cît privește instruirea profesională a adulților, acest aspect este deja reglementat de „Legea cu privire la învățământul profesional în Georgia”.

Turnul Fecioarei din Baku
sursa: dvv international

ției și științei pot fi considerate structuri care **poartă răspunderea pentru educația adulților** în regiunea dată. De obicei, departamentele de educație și formare profesională din cadrul ministerelor se ocupă de elaborarea politicilor pentru educația adulților și pentru educația non-formală.

Ministerul Muncii e responsabil de ocuparea forței de muncă și, prin urmare, de formarea profesională a adulților². Serviciul de Ocupare (de angajare în câmpul muncii) din Armenia, cu 51 de centre regionale pe întreg teritoriul țării, precum și Serviciul central de Ocupare a forței de muncă din Azerbaidjan și reprezentanțele sale regionale realizează proiecte importante de susținere a șomerilor adulți și a grupurilor social-vulnerabile.

Pe lângă aceasta, activitatea a încă trei structuri ministeriale este legată indirect de educația adulților. În Georgia, Ministerul Educației și Științei dezvoltă și implementează programe speciale pentru educația profesională non-formală pentru minoritățile etnice. În plus, a fost instituită **Agenția de formare profesională a pedagogilor** pe lângă Ministerul Educației și Științei, pentru a promova perfecționarea profesională continuă. În Armenia există **Centrul Național de instruire profesional-tehnică și de formare**, pe lângă Ministerul Educației și Științei, care oferă de asemenea sprijin metodologic în formarea profesională.

Trebuie menționat faptul că în unele ministere din cele trei țări există unități structurale implicate în procesul de perfecționare a cadrelor.

În sfârșit, trebuie menționat faptul că în unele ministere din cele trei țări există unități structurale implicate în procesul de perfecționare a cadrelor. Aceste unități se ocupă în mod prioritar de implementarea programelor de perfecționare a personalului și de formare continuă în domeniul ce ține de activitatea ministerului respectiv.

În subordinea mai multor ministere există instituții de formare continuă în domeniu.

În țările din regiune în ansamblu, se poate vorbi despre un nivel scăzut **al susținerii financiare** în sectorul educațional. Cota fondurilor publice variază între 2,5% și 3% din PIB; ea este mai mică decât cea a indicatorilor analogici din țările Uniunii Europene (aproximativ 5-6 % în medie).

În linia de buget pentru educație, în țările Caucazului de Sud nu este prevăzut niciun punct pentru suportul financiar al educației adulților. De asemenea, nu

2 O astfel de distribuție a responsabilităților există în Armenia și Azerbaidjan. În ceea ce privește Georgia, în absența unor politici publice privind ocuparea forței de muncă, Ministerul Muncii nu implementează asemenea programe, iar șomerii frecventează cursurile de recalificare oferite de Centrele de formare profesională de pe lângă Ministerul Educației și Științei.

există stimulente financiare pentru educația adulților (de exemplu, rate de impozitare mai mici). În consecință, calcularea exactă a cheltuielilor publice destinate educației adulților este imposibilă. Agențiile de statistică nu colectează astfel de informații.

În baza datelor din rapoartele guvernamentale elaborate în 2008 pentru a VI-a Conferință Mondială a UNESCO privind educația adulților (CONFINTEA VI), se poate identifica criteriul care a stat la baza alocării fondurilor publice pentru educația adulților din regiune. (Remarcăm faptul că raportul guvernamental al Azerbaidjanului nu a fost pregătit). Calculul cheltuielilor a fost făcut ținându-se seama de costurile tuturor programelor educaționale pentru adulți (formare profesională pentru șomeri, recalificare și perfecționare a funcționarilor publici, instruire pentru grupurile social-vulnerabile etc.) ; iar în baza datelor despre bugetele de stat, deducem că valoarea totală a costurilor pentru educația adulților din aceste țări nu a depășit 0,3%.

Luînd în considerație metodele moderne de colectare a informației statistice, remarcăm imposibilitatea de a delimita cheltuielile publice pentru educația adulților de cheltuielile suportate de cetățeni. Cu toate acestea, indicatorii celor din urmă sînt foarte mici, deoarece multe familii nu-și pot permite să plătească nici pentru educația copiilor, nemaivorbind de educația adulților.

Agențiile donatoare și programele ONG-urilor oferă surse suplimentare de finanțare pentru educația adulților. Proiectele care au obținut finanțare și au fost implementate, vizau, în majoritatea cazurilor, probleme de educație civică, de formare profesională, de dezvoltare a competențelor unor categorii profesionale și grupuri social-vulnerabile etc. În ultimii ani, de rînd cu sprijinul financiar internațional pentru proiecte ale organizațiilor sociale, au devenit accesibile fonduri oferite de stat și de bugetele locale (cel puțin în Georgia). Majoritatea proiectelor finanțate pot fi considerate ca fiind proiecte pentru educația adulților sau pentru activități adiacente. Din păcate, nu există date statistice referitoare la acest subiect.

De asemenea, nu există date fiabile despre investițiile în educația adulților operate de companiile private. Ridicarea nivelului de calificare a personalului reprezintă un aspect foarte important pentru companiile medii și mari, în special în sectorul bancar și cel al telecomunicațiilor (unele dintre ele au unități structurale de formare a personalului). În ceea ce privește companiile mici, cele mai multe dintre ele nu investesc în dezvoltarea profesională a personalului lor.

*Azerbaidjan: Curs de computer
pentru femei
sursa: dvv international*

Furnizorii de servicii educaționale pentru adulți

Sistemele aproape nereglementate de educație a adulților din țările Caucazului de Sud dispun de o finanțare haotică și instabilă, dar se caracterizează printr-o mare varietate de actori.

Printre furnizorii de servicii, organizațiile neguvernamentale (ONG) sînt, fără îndoială, **principalii actori**. De mai bine de un deceniu, **ONG-urile naționale și internaționale** realizează programe de educație non-formală, cu suportul financiar oferit de diverși donatori, organizații internaționale și organizații caritabile străine cu reprezentanțe în Caucazul de Sud. Un fapt important este acela că, de curînd, guvernele naționale și autoritățile publice locale finanțează și sectorul privat, deși în proporții nesemnificative. Granturile, oferite pe bază de concurs, sînt adesea utilizate pentru finanțarea unor activități în domeniul educației informale.

Unele organizații ale societății civile nu se pot realiza pe deplin în sfera educației în ansamblu, deși în practică acestea implementează programe de formare profesională pentru adulți. De asemenea, nu există suficiente organizații, la baza activității cărora să fie diferite concepții de instruire a adulților și de educație non-formală.

Cu cîțiva ani în urmă, în regiunea georgiană Samtske-Javakheti, la inițiativa dvv internațional și cu susținerea financiară a Uniunii Europene și a Guvernului Federal al Germaniei, au fost create două centre comunitare multidisciplinare pentru educația adulților după modelul Universităților populare germane (centre publice de învățămînt pentru adulți). Este planificat ca în anul în curs sau în cel următor să fie instituite centre similare în Armenia și în Azerbaidjan, iar pe teritoriul Georgiei vor fi deschise încă cel puțin patru centre de acest tip.

Dacă e să vorbim despre organizațiile societății civile, trebuie să menționăm încă un grup de actori importanți în sistemul de educație a adulților: **asociațiile naționale pentru educația adulților**, centrele comunale de educație a adulților, centrele non-profit de formare și instruire, asociațiile profesionale, syndicatele și asociațiile patronatelor.

*Atelier în Armenia
sursa: dvv international*

Activitatea organizațiilor societății civile implicate în educația adulților vizează, în principiu, educația civică (probleme referitoare la politică, democrație și activism civic, educația gender, ocrotirea mediului, modul sănătos de viață, toleranța, dialogul interetnic și intercultural etc.), care creează premise pentru dezvoltarea societății civile în Caucazul de Sud. Aproape toate activitățile sînt finanțate de către diverși donatori sau, cum s-a menționat anterior, din bugetele guvernamentale, iar grupul-țintă spre care este orientată această activitate este întreaga societate, deși, în principiu, accentul se pune pe așa-numiții "multiplicatori" (lideri ai comunităților, activiști din sectorul neguvernamental, politicieni de nivel național și local, jurnaliști și alții).

În general, programele de formare ale ONG-urilor sînt finanțate de donatori, iar grupurile-țintă includ organizații ale societății civile, activiști și reprezentanți ai administrației publice centrale și locale. Programele de instruire cuprind următoarele domenii: management general, planificare, management financiar, managementul calității, dezvoltare organizațională, managementul resurselor umane, comunicare eficientă, relații publice, activități de conducere, de marketing, de susținere și de lobby etc. În funcție de experiența acumulată în domeniile enumerate, la elaborarea programelor concrete se ține cont de nevoile specifice ale elevilor; deseori și structurile societății civile se prezintă drept surse de finanțare, iar grupurile-țintă sînt, de obicei, compuse din membri ai organizațiilor.

O altă caracteristică a organizațiilor societății civile sus-menționate (care funcționează, în primul rînd, la nivel de comunitate locală) este că activitățile lor în domeniul educației adulților sînt orientate spre crearea oportunităților pentru activități nformale, precum și pentru dezvoltarea personală prin instruire la cursuri de formare și reprofilare, de ridicare a nivelului de calificare, la care poate participa oricine este interesat de o asemenea formare. Astfel de servicii educaționale sînt oferite grupurilor social-vulnerabile (persoane strămutate în cadrul propriei țări, minorități etnice, persoane cu venituri foarte mici etc.) și sînt finanțate din donații. În același timp, scopul unor astfel de programe este de a-i stimula pe cursanți să-și achite costurile de formare din fonduri proprii (angajatorii rareori alocă fonduri pentru plata programelor educaționale). Cele mai răspîndite cursuri sînt: formare profesională diversă, managementul de afaceri, însușirea meseriilor, tehnici eficiente de căutare a unui loc de muncă și de angajare, cursuri IT, însușirea limbilor străine și a contabilității, precum și alte cursuri orientate spre formarea competențelor și abilităților cerute pe piața forței de muncă.

În al doilea grup semnificativ de actori din sistemul de educație pentru populația adultă se includ **instituțiile de învățămînt superior și insituțiile de formare profesională**. În conformitate cu prevederile Procesului de la Bologna, pot realiza noi tipuri de activități educaționale acele instituții de învățămînt superior, care oferă programe academice (educația formală), accesibile persoanelor de orice vîrstă care respectă criteriile de admitere. La unele universități au fost deschise și funcționează Centre de Formare Continuă, unde studenții pot alege dintr-o întreagă gamă de oportunități de învățare: de la prelegeri la cursuri modulare după diferite programe și la diferite discipline. Cursurile la anumite discipline, cum ar fi management, economie, drept, psihologie, relații publice, relații internaționale, științe politice, artă etc., sînt foarte solicitate și taxa de școlarizare, de obicei, este achitată de către studenți sau angajatorii lor.

*Sala de concerte a Filarmonicii din Baku
sursa: dvv international*

Instituțiile de învățământ profesional oferă destul de activ oportunități pentru **formarea profesională a adulților în cadrul sistemului formal de instruire**. În Georgia, de exemplu, avînd în vedere reformarea învățămîntului profesional, o parte semnificativă dintre studenții ce frecvenetează cursurile de formare profesională în instituțiile publice sînt persoane adulte³. Costurile pentru educație sînt suportate în totalitate de către Ministerul Educației și Științei.

În Armenia și Azerbaidjan formarea profesională a adulților se efectuează atît de către instituții publice, cît și de cele private. Costurile pentru educația anumitor cetățeni, înregistrați de serviciile forței de muncă: șomeri, refugiați, strămutați în cadrul propriei țări, sînt suportate de către Ministerul Muncii (serviciile de ocupare a forței de muncă); pentru persoanele care suferă de boli mintale și pentru cele cu handicap – de către Secretariatul Comisariatului pentru Drepturile Omului (în special, în Azerbaidjan); pentru anumite categorii social-vulnerabile – de către diverși donatori etc.

Un alt grup de actori din sistemul de educație a adulților este reprezentat de diverse instituții guvernamentale, a căror activitate vizează, de asemenea, reprofilarea profesională și formarea continuă a anumitor grupuri de populație. Printre aceste instituții putem numi: Institutul de perfecționare a profesorilor (Azerbaidjan), Institutul Medical de perfecționare și reprofilare profesională (Azerbaidjan), Centrele de Resurse ale Ministerului Turismului (Azerbaidjan), Serviciile de Ocupare (Armenia și Azerbaidjan), Institutul de formare pentru funcționarii publici (Georgia) etc. Trebuie remarcat de asemenea că orientarea Georgiei și Armeniei spre liberalizarea economiei obligă guvernele acestor țări să renunțe la păstrarea structurilor organizatorice sus-menționate și să devină ele însele clienți/cumpărători, care nu se ocupă de prestarea serviciilor educaționale, dar care promovează mediul competitiv pentru diferite instituții educaționale, create de reprezentanți ai statului și ai sectorului privat.

Alte structuri semnificative care activează în domeniul educației adulților sînt companiile private. Putem evidenția trei tipuri de astfel de companii:

3 Se cere remarcat faptul că sistemul actual de învățământ profesional este mai puțin atractiv pentru absolvenții școlii medii generale. Acest lucru se datorează reformei în curs a sistemului de învățământ profesional, prin care se elimină educația generală – elevii nu obțin cultură generală, așa cum era anterior în instituțiile de învățământ mediu de specialitate. Astfel, putem conclud că, dacă elevul, care a terminat nouă clase, decide să capete formare profesională în învățămîntul profesional și nu în școala de cultură generală, bagajul lui de cunoștințe va fi destul de limitat. De fapt, după ciclul mediu profesional elevii nu vor putea urma o facultate (inclusiv de educație profesională superioară), deoarece pentru aceasta el va trebui să susțină examenul unic de admitere. Nivelul de formare a absolventului unei instituții de învățământ profesional este însă sub nivelul necesar pentru susținerea cu succes a acestui examen, iar în țară nu se oferă posibilități de obținere a cunoștințelor lipsă, inclusiv un cadru instituțional adecvat (școli serale, învățămînt la distanță). Ca urmare, în prezent s-a creat o situație în care 97% dintre absolvenții clasei a IX-a își continuă studiile liceale generale, renunțînd la o formare profesională.

- **companiile care au drept obiectiv prioritar obținerea de venituri.** Furnizarea serviciilor educaționale constituie principalul lor gen de activitate. Aceste companii activează în aproape toate segmentele pieței educaționale – deosebit de activ în cele mai solicitate sectoare (limbi străine, operare calculator, instruire profesională non-formală, contabilitate etc.)
- **companiile pentru care activitatea educațională nu este prioritară,** dar este dezvoltată într-o anumită măsură pentru a le aduce venituri suplimentare (de ex., studiouri de design, saloane etc.)
- **companiile mari, care lucrează în domenii diferite de cel al educației,** dar care, din cauza numărului mare de personal și, respectiv, a necesității constante de formare a acestuia, au unități structurale adecvate implicate în problemele date. Astfel, aceste companii (de exemplu, bănci, operatori de telefonie mobilă, companii de petrol și de transport etc.) devin organizații destul de importante care oferă programe educaționale pentru adulți. Organizațiile menționate prestează ele însele servicii educaționale angajaților proprii, în conformitate cu nevoile lor, deși de multe ori ele atrag în acest proces și agenții specializate.

Organizațiile și instituțiile religioase reprezintă un alt grup important de actori. De exemplu, în diferite regiuni ale Armeniei, Biserica Apostolică Armenească, care funcționează peste hotare, susține dezvoltarea infrastructurii educaționale interne, oferă susținere tuturor persoanelor interesate la ora actuală de studierea limbilor străine, a computerului, a istoriei naționale, precum și a teologiei și artei religioase. Procese similare au loc și în Georgia, deși acestea nu poartă un caracter sistemic și se efectuează de către grupuri religioase care nu au legătură unele cu altele.

În sfera educației adulților activează și instituțiile de cultură, cum ar fi muzeele, bibliotecile, centrele culturale etc., care, de fapt, nu cu mult timp în urmă au realizat rolul lor în procesul educațional și tind să implementeze programe proprii.

În final, e cazul să menționăm **activitatea individuală a unor învățători, profesori și pedagogi,** care oferă pe piața serviciilor educaționale o formare profesională personalizată, de exemplu, de însușire a unei limbi străne sau de formare a unor competențe specifice.

*Participanții la proiectul UE A-Muse-All
sursa: dvv international*

Necesități de formare și participare

De ce educația adulților este atât de necesară pentru țările din Caucazul de Sud? Pentru a răspunde la această întrebare, ar fi logic de făcut o delimitare între **cererea de educație a adulților în sfera economiei și necesitățile societății în general**.

Analiza pieței muncii și sondajul de opinie la care respondenți au fost angajații, realizat în Caucazul de Sud – regiune în tranziție –, au arătat că **nivelul înalt al șomajului în toate cele trei țări** se datorează lipsei de personal calificat în aproape toate întreprinderile existente în regiune. **Procesul actual de restructurare**, de rînd cu apariția noilor tehnologii, rolul crescînd al IT în toate sectoarele economiei și dezvoltarea sectoarelor anterior neperformante ale economiei, au determinat creșterea cererii de noi competențe ale personalului. Toate cele trei țări din regiune abordează educația adulților anume în acest context. În viziunea actuală, educația adulților constituie un instrument puternic care ar permite corelarea competențelor adulților cu cererea existentă în prezent pe piața forței de muncă. Această abordare se află la baza elaborării “Concepției și strategiei de educație a adulților” și a “Concepției de educație non-formală” în Armenia. În conformitate cu aceste documente, obiectivul educației adulților vizează asigurarea instruirii și formării profesionale, precum și angajarea cetățenilor în câmpul muncii în funcție de competențele lor și de starea sănătății.

Pentru a înțelege modul în care educația adulților este legată de cererea care există pe piața forței de muncă, e suficient să examinăm cazul Georgiei: 47% din populația activă din această țară lucrează în sectorul agricol, în timp ce ponderea acestui sector în PIB reprezintă numai 7%. O asemenea productivitate scăzută în sectorul dat se datorează, pe de o parte, faptului că majoritatea terenurilor arabile aparține micilor agricultori din Georgia. Există foarte puține ferme și întreprinderi agricole care dețin suprafețe mari de terenuri și mașini agricole. Dar, pe de altă parte, nivelul scăzut al productivității în acest sector poate fi condiționat de nivelul insuficient de pregătire a lucrătorilor și de lipsa de competențe necesare în prezent. Numai educația adulților va putea contribui la îmbunătățirea situației.

Iată un alt exemplu: cum s-a menționat deja, după rezultatele reformei recente a învățămîntului profesional în Georgia se poate deduce că este imposibil de a face acest sector atractiv pentru elevii care au absolvit 9 clase (din cauza impasului din calea educației grupului dat de elevi). Nu este surprinzător faptul că 95-98% (cifrele variază în fiecare an) dintre acești elevi își continuă studiile liceale (clasele 10-12). Însă luînd în considerație numărul de locuri limitat în instituțiile de învățămînt superior și profesional-tehnic (numărul de locuri este infim!), doar o parte a candidaților cu studii medii generale pot să-și urmeze studiile în instituțiile de

educație formală. Restul elevilor rămân dezorientați și, într-un fel, aruncați pe piața forței de muncă fără o pregătire suplimentară. Acești tineri nu prea au șanse să-și găsească de lucru. Astfel se explică rata foarte înaltă a șomajului în rândul tinerilor cu vîrsta de pînă la 25 de ani din Georgia.

Exemplul de mai sus ilustrează înainte de toate deficiențele evidente din sistemul actual de învățămînt profesional în Georgia (numărul de locuri în instituțiile de învățămînt este limitat) și demonstrează clar necesitatea includerii în programele de educație pentru mature a unui număr mare de tineri, care nu au fost cuprinși în sistemul de educație formală (anual, aproximativ 20 000 – 30 000 de persoane).

Pe lîngă cererea spotită de servicii educaționale pentru adulți, determinată de situația economică, **se atestă o cerere crescîndă în domeniul educației adulților în cadrul dezvoltării societății civile.**

Mai mult de jumătate dintre adulții din regiune au o experiență de viață în epoca socialismului pe timpul existenței Uniunii Sovietice. Prin urmare, probabil, ei pur și simplu nu știu care sînt valorile fundamentale ale societății civile, nemaivorbind despre competențele care le-ar permite să ia o poziție civică activă. Pînă în prezent acești oameni nu sînt capabili să depășească lacuna respectivă în educația lor.

În acest context, în toate cele trei țări sistemele naționale de educație a adulților se confruntă în prezent cu probleme serioase. Procesul rapid de democratizare în regiune este posibil doar în cazul implementării programelor intensive de educație civică pentru adulți. Programele trebuie să fie accesibile tuturor cetățenilor din aceste țări, inclusiv celor care locuiesc în cele mai îndepărtate colțuri.

De rînd cu rezolvarea problemelor din economie și societatea civilă, educația adulților în țările din Caucazul de Sud ar trebui să contribuie, de asemenea, la soluționarea problemelor specifice regiunii. Una dintre aceste probleme este **reintegrarea persoanelor strămutate în cadrul propriei țări și a minorităților naționale** prin programe educaționale. Implicarea masivă în cadrul programelor de educație pentru adulți a reprezentanților acestor două grupuri specifice, cel puțin în două țări din regiune (Azerbaidjan și Georgia), este extrem de importantă.

Spre deosebire de unele țări din Europa de Sud-Est, unde analfabetismul constituie încă o problemă semnificativă (mai ales pentru comunitățile etnice de romi), indicatorii de alfabetizare a populației din Caucazul de Sud sînt buni. Iar Georgia se situează chiar pe primul loc în ceea ce privește gradul de alfabetizare între toate țările lumii, conform datelor furnizate de PNUD.

Armenia: Atelier

sursa: dvv international

Pe lîngă cererea spotită de servicii educaționale pentru adulți, determinată de situația economică, se atestă o cerere crescîndă în domeniul educației adulților în cadrul dezvoltării societății civile.

*Curs de croitorie
sursa: dvv international*

Dar rata de alfabetizare se calculează pe baza competențelor de citire, scriere și aritmetică, fără a se ține seama de alfabetismul funcțional. În ultimul timp nu se efectuează cercetări speciale în domeniul alfabetizării funcționale. Totuși, conform evaluărilor internaționale a competențelor de citire în rândul elevilor, regiunea dată nu este pe primul loc (de exemplu, Georgia); bazându-ne pe acestea, putem presupune că foștii elevi – acum adulți – au, de asemenea, probleme serioase în domeniul alfabetismului funcțional.

În sfârșit, trebuie remarcat că nu se efectuează niciun fel de cercetări și nici nu se colectează date statistice pentru a determina nivelul de participare în educația adulților. Unicul studiu la această temă, analogic celor europene, s-a efectuat în 2005 în colaborare cu dvv international și Asociația de Educație a Adulților din Georgia. Rezultatele cercetării au relevat similitudini cu tabloul tradițional din educația adulților: pe de o parte, cu cât este mai înalt nivelul de educație a persoanei, cu atât aceasta este mai dispusă să se implice în procesul de învățare; pe de altă parte, studiarea participanților adulți a constatat un **dezechilibru din perspectiva gender**: cota femeilor e cu mult mai mare decât cea a bărbaților.

Cercetare și formare

Nu există niciun profesor în regiunea Caucazului de Sud care s-ar fi specializat în educația pentru adulți. În universități și institute de cercetări științifice nu există unități structurale de cercetare specializate în educația adulților.

Nu există niciun profesor în regiunea Caucazului de Sud care s-ar fi specializat în educația pentru adulți. În universități și institute de cercetări științifice nu există unități structurale de cercetare specializate în educația adulților.

În consecință, activitatea de cercetare în domeniul educației pentru adulți are un caracter foarte limitat.

Andragogia se predă foarte rar la Facultățile de Științe ale Educației; doar unele aspecte ce țin de andragogie sînt tratate de oameni de știință, doctoranzi și studenți în studiile efectuate. Cîteva lucrări de acest gen au fost consacrate calității educației, cerințelor față de competențele profesionale ale cadrelor didactice, metodelor utilizate în educația adulților, rolului important al educației adulților în elaborarea conținuturilor etc.

Cea mai mare parte a cercetărilor din domeniul educației în țările din Caucazul de Sud se efectuează în continuare doar de către asociațiile naționale de educație pentru adulți și dvv international. Datorită participării lor, se realizează cercetări în domeniul politicilor educaționale, studii referitoare la nivelul de participare, la nevoile diferitor grupuri social-vulnerabile, la situația actuală de pe piața furnizo-

rilor de servicii și înregistrarea acestora (crearea unei baze de date) etc. Aceste asociații au elaborat, de asemenea, o serie de documente strategice.

Avînd în vedere situația actuală din regiune, ideea de extindere a educației adulților este deosebit de actuală în studiile consacrate anumitor sfere (analiza tendințelor de pe piața forței de muncă, cercetările în domeniul formării profesionale etc.), precum și în studiile efectuate de Banca Mondială, Fundația Europeană de Educație și Formare Profesională (ETF), USAID și de alte organizații.

Problema formării personalului din sfera educației pentru adulți nu a fost încă abordată, în primul rînd, deoarece în instituțiile de învățămînt din Caucazul de Sud nu se efectuează formarea academică a andragogilor. Totuși, în Armenia se preconizează includerea specializării "andragogie" în lista de specialități din sistemul de învățămînt superior și mediu de specialitate. Din păcate, din cauza lipsei solicitanților de a obține formare în acest domeniu, calificarea "andragog" nu se conferă pînă în prezent.

Instructorii (*trainerii*) care se consideră experți în sfera educației adulților au obținut studii universitare în alte domenii, iar competențele de coaching le-au dobîndit la cursuri de "formare de formatori". Profesorii care se specializează în formarea profesională a adulților, uneori nici nu au o instruire formală în domeniul pedagogiei și andragogiei. Deși, pentru a desfășura activitatea de educație a adulților, nu este neapărat necesară o calificare profesională relevantă.

În întreaga regiune, un număr mare de furnizori oferă servicii în domeniul educației adulților, iar programele lor conțin inclusiv oferte de formare «de formatori». De obicei, acestea sînt cursuri cu o durată 2-3 zile, orientate spre dezvoltarea competențelor necesare pentru învățare interactivă și vizualizare. În Armenia și Georgia, Asociațiile naționale pentru Educația Adulților au redactat cu sprijinul dvv international și al Asociației Baltice pentru Educația Adulților un curs «Andragog practician» (de aproximativ 60 ore), care vizează formarea competențelor corespunzătoare standardelor profesionale elaborate de aceste asociații.

*Curs de gătit în Azerbaidjan
sursa: dvv international*

Cooperare internațională

După cum am menționat anterior, există multe asociații donatoare și organizații internaționale care au reprezentanțe în țările Caucazului de Sud. Educația adulților nu se află pe ultimul loc în programele pe care le finanțează. În această situație, colaborarea dintre furnizorii europeni de educație a adulților, formatori și cercetători este destul de frecventă. Această cooperare favorizează schimbul de experiență cu colegii din Caucazul de Sud.

Există multe asociații donatoare și organizații internaționale care au reprezentanțe în țările Caucazului de Sud.

Printre furnizorii internaționali de educație a adulților, primul pe listă ar trebui să figureze dvv international. Acesta reprezintă o organizație solidă care nu numai desfășoară activități de lobby în interesul educației adulților, dar și care oferă asistență furnizorilor pentru dezvoltarea instituțională, pentru a face accesibilă educația adulților în grupurile social-vulnerabile, pentru activități de cercetare și editare, pentru formarea formatorilor, pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare internațională și a schimbului de experiență. În acest sens, dvv international promovează implementarea abordărilor europene în Caucazul de Sud prin înființarea centrelor pentru educația adulților, finanțate și susținute de Guvernul Federal al Germaniei.

Sprijinul oferit de dvv international este foarte important în procesul de creare și dezvoltare a Asociațiilor naționale pentru educația adulților în regiune și, în general, pentru consolidarea colaborării și dezvoltarea rețelei de cooperare. De asemenea, trebuie remarcat faptul că, fiind susținute de dvv international, organizațiile din țările Caucazului de Sud au devenit membre ale Asociației Europene pentru Educația Adulților (AEEA) și, prin urmare, au stabilit parteneriate cu omologii lor din Europa, în special cu cei din Europa de Est.

Referitor la cooperarea internațională și înființarea de centre pentru educația adulților, trebuie menționată contribuția imensă a Comisiei Europene, întrucât unele centre de educație a adulților au fost instituite cu sprijinul financiar al CE.

Exemple de cooperare eficientă și-au găsit reflectare în studii (cooperarea în proiectele de elaborare a strategiei naționale pentru educația adulților sau de educație continuă și alte documente pentru politicile educaționale), realizate în strânsă cooperare cu experți europeni. Experți din Europa (și anume, colegi din țările baltice) au participat la realizarea programului de formare de formatori la nivel local (cursuri de vară) și la elaborarea programelor de formare avansată pentru formatorii Asociațiilor naționale pentru educația adulților. Această inițiativă a fost susținută nu numai de dvv international, dar și de Institutul pentru o Societate Deschisă, de Serviciul Evanghelic de Dezvoltare (Germania), de Fundația de cooperare Eurasia (EPF) etc.

Printre actorii cooperării internaționale care au manifestat un entuziasm sporit, se remarcă în special: Fundația Europeană de Educație și Formare Profesională (ETF), Agenția pentru Dezvoltare Internațională SUA (USAID), Banca Mondială, PNUD, Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică (GTZ), British Council, Agențiile de cooperare și dezvoltare și fundațiile din Olanda, Elveția, Norvegia, Canada, Marea Britanie etc. Foarte des educația adulților constituie unul dintre elementele programelor finanțate și implementate de către aceste organizații (formare de formatori, programe speciale pentru trupe rock locale, dezvoltarea instituțională a furnizorilor etc.). Din 2003 până în 2006, de exemplu, în cadrul proiectului de formare profesională au fost instruiți așa-numiți „multiplicatori”. Proiectul a fost implementat de GTZ în baza principiului de instruire de tip cascadă și, ca rezultat,

a atras sute de profesori din cele trei țări în procesul de formare profesională; în plus, proiectul a facilitat trecerea la metode moderne de instruire.

Din păcate, majoritatea donatorilor și a agențiilor sus-numite nu au drept obiectiv prioritar educația adulților, iar activitatea lor în această direcție nu este sistematică. Desigur, ei recunosc necesitatea și utilitatea de abordare a educației adulților, dar o consideră o componentă neînsemnată a diferitor tipuri de proiecte care urmează să fie implementate.

Concluzii: Provocările viitorului

Iată câteva probleme și provocări majore care există în prezent în țările Caucazului de Sud.

- **În baza juridică normativă conceptul de educație a adulților nu este interpretat sau reglementat** (faptul că proiectul Legii privind Educația Adulților a fost aprobat în prima lectură de către Parlamentul Azerbaidjanului în 2008 nu contrazice această afirmație, deoarece, în conformitate cu textul legii, în realitate nu există responsabilitate socială; în plus, nu se știe dacă legea va fi adoptată). Pe de o parte, în virtutea situației create, **în toate cele trei țări nu se atestă o abordare de politici la nivel guvernamental**, iar pe de altă parte, structurile administrației publice locale nu includ educația adulților în lista de sarcini sau responsabilități. În consecință, **finanțarea educației pentru adulți din partea statului este ne semnificativă** în întreaga regiune (formarea și reprofilarea profesională a șomerilor, instruirea funcționarilor publici – iată câteva domenii care pot fi identificate). Este important să se ofere mai multe oportunități în domeniul educației adulților păturilor social-vulnerabile (refugiați, persoane strămutate în cadrul propriei țări, persoane cu dizabilități etc.) și să se asigure accesul la programe și la finanțare.
- **Implementarea practicilor de evidență statistică permanentă** este necesară pentru evidența nivelului de participare a cetățenilor în procesul de educație a adulților (formală și non-formală). Analiza este necesară pentru elaborarea de noi politici în viitor. Implementarea sistemului național de analiză statistică în domeniul educației adulților va contribui nu doar la creșterea gradului de transparență în această sferă și de comparare cu sistemele similare din țările vecine, dar și la crearea unei baze pentru analiza necesităților și a lacunelor în scopul soluționării ulterioare a problemelor existente. Fără îndoială, ar fi de dorit ca țările Caucazului de Sud să utilizeze în pregătirea rapoartelor metodologia și normele care există în UE.

*Consultări pe marginea unui proiect
sursa: dvv international*

- **Elaborarea unui Cadru național al calificărilor** în fiecare dintre cele trei state, care va stimula semnificativ dezvoltarea sistemului de educație a adulților, trebuie să se bazeze pe principiile instruirii pe parcursul întregii vieți. Mai mult, este foarte important **să fie create mecanismele care ar permite delimitarea exactă a instruirii formale de instruirea non-formală**. Aceste două condiții sînt definite de "Legea cu privire la învățămîntul profesional în Georgia" (adoptată în 2007).
- **Promovarea și susținerea** educației adulților sînt necesare pentru multe segmente ale populației (creșterea motivației), precum și pentru angajatori, sindicate, asociații profesionale etc. Scopul ar trebui să fie consolidarea parteneriatelor dintre guvern și sectorul privat în educația adulților și realizarea finanțării din mai multe surse a programelor în acest domeniu.
- Pentru **sporirea calității educației adulților** și în scopul dezvoltării durabile a acestora în țară, **se impune dezvoltarea andragogiei ca știință și profesie**. În acest sens, rolul de lider trebuie să se acorde universităților. Pe lîngă rolul important al principiilor teoretice, trebuie să menționăm faptul că existența unor instituții de educație a adulților este în realitate determinată în mare măsură de activitatea practică a oamenilor, care organizează diferite cursuri, programe de formare și ateliere. La fel, se cere să fie creat un sistem operațional, care să asigure calitatea educației adulților, și să fie implementate **mecanismele de evaluare a calității** în toate cele trei țări. În acest sens, sînt esențiale următoarele aspecte: programele educaționale și acreditarea lor, calificarea andragogilor și a formatorilor în domeniul educației adulților, standardele educaționale, metodele de predare și evaluare, ambianța instruirii etc.
- Deosebit de importantă este **unificarea bazei informaționale în sfera educației adulților și a sistemului/ rețelei de organizații consultative** în toate cele trei țări, fapt ce presupune implicarea serviciilor de orientare profesională și planificare a carierei; în plus, adulții vor avea acces la informații și posibilitatea de a obține consultanță de specialitate în domeniul educației formale și non-formale.
- În procesul de identificare a bazelor politicii educaționale pentru populația adultă este esențial să se conștientizeze **importanța educației generale și civice pentru adulți**, de rînd cu instruirea lor profesională formală și non-formală. Acest subiect este prioritar nu doar pentru a dezvolta economia națională, dar și pentru a **ridica calitatea vieții populației în general**. Este imposibil să crezi o societate cu un înalt nivel educațional, deschisă spre progres, dacă cetățenii, fiind bine formați profesional, nu au **o poziție civică activă**.
- În același timp, activismul civic nu este posibil fără autoperfecționare și succes pe piața forței de muncă. Prin urmare, **educația adulților are o**

funcție integratoare. Implementarea direcționată a politicilor care vor contribui la dezvoltarea competențelor profesionale de bază ale fiecăruia și la realizarea principiului de învățare pe tot parcursul vieții, indiferent de vîrstă, trebuie inclusă pe agendă.

Și ultimul lucru, dar nu mai puțin important – resursele disponibile în Caucazul de Sud, atît umane, cît și materiale, nu sînt suficiente pentru realizarea celor menționate. Prin urmare, **cooperarea și activitatea în proiecte comune cu țările Uniunii Europene sînt esențiale.** Printre alte posibilități se înscriu: Politica Europeană de Vecinătate, Programul de modernizare a învățămîntului superior în statele vecine ale UE "TEMPUS", programul "Twining" etc., precum și "Grundtvig" – componentă a programului CE (destinată educației adulților), pentru învățarea pe parcursul întregii vieți. Acest program poate fi privit ca o oportunitate pentru o astfel de cooperare, în cazul în care criteriile de participare vor include țările Politicii Europene de Vecinătate.

Portul din Baku

sursa: dvv international

Educația adulților în Israel

Tel Aviv. Sursa: Katrin Bergholz

Secțiunea este scrisă pentru Asociația Europeană de Educație a Adulților și Asociația Israeliană de Educație a Adulților de dr. Elana Sztokman, în colaborare cu dr. Eitan Israeli. Se bazează parțial pe raportul "Evoluția și starea actuală a educației adulților: Raport Național 2008", elaborat de dr. Rachel Tokatli, prin consultare cu dr. Paul Kirmayer, dr. Meir Peretz, doamna Magi Koren și dr. Eitan Israeli, sub redacția dr. Mayer Fialkoff.

Elana Sztokman, Eitan Israeli

Educația adulților în Israel

Introducere

În materie de educație a adulților, statul Israel a obținut realizări semnificative, mai ales dacă ținem seama de contextul istorico-social al țării respective. Înființat în 1948, pe fundalul teribilelor evenimente ale Holocaustului, cu o populație de 700 de mii de oameni, Israelul a asimilat sute de mii de imigranți, majoritatea fiind refugiați ai unui război în care au fost distruse familii întregi, comunități întregi. Israelul a acceptat acești imigranți, sosind din cenușa umanității, fără niciun ban în buzunar, i-a învățat limba ebraică, i-a integrat pe piața forței de muncă și i-a făcut parte din temelia tînărului stat. Pentru o țară care abia se punea singură pe picioare, asigurarea necesităților noilor ei cetățeni a fost o realizare triumfătoare.

Din momentul înființării, populația Israelului a crescut de zece ori, ajungînd la peste șapte milioane de oameni. O parte considerabilă a acestei populații o constituie imigranții, care provin dintr-o varietate surprinzătoare de comunități și culturi, reprezentînd șase continente și zeci de țări: Europa de Est, Europa de Vest, fosta Uniune Sovietică, America de Nord, America de Sud, Australia și Africa; etiopieni și ruși, canadieni și indieni, argentinieni și italieni. În Israel li s-au oferit tuturor cursuri Ulpan, ce presupun învățarea limbii și culturii ebraice, precum și cazare gratuită pentru șase luni, perioadă în care obțineau recalificarea profesională. Rezultatul – eterogenitatea uimitoare a societății israeliene – este cea mai bună dovadă a eficienței sistemului israelian de educație a adulților.

Israelul a promovat învățarea pe tot parcursul vieții cu mult înainte ca însuși termenul respectiv să fie introdus în vocabularul științelor educației la nivel mondial. Acest lucru s-a datorat parțial specificului religios al Israelului. Pentru toate cele trei religii de bază care consideră Israelul drept centru, iudaismul, creștinismul și islamismul, învățarea pe tot parcursul vieții are un fundament biblic prin legămîntul "Să învățați pe copiii voștri" și este profund înrădăcinată în toate cele trei culturi. Aceste tradiții oferă o bază puternică pentru o cultură a educației adulților, dar au exercitat și presiuni suplimentare în vederea creării unui cadru de educație a adulților. În timp ce adulții privilegiați pot continua aceste tradiții în mod liber și independent, adulții mai puțin privilegiați și imigranții au nevoie de ajutor pentru materializarea valorilor religioase ale învățării. Astfel, Israelul are atît binecuvîntarea, cît și provocarea de a fi constituit din populații diverse care doresc și solicită oportunități de a învăța.

Israelul a promovat învățarea pe tot parcursul vieții cu mult înainte ca însuși termenul respectiv să fie introdus în lexicul științelor educației la nivel mondial.

1. Politici, legislație și finanțare

În Israel se atestă o activitate intensă în domeniul educației adulților. Cu toate acestea, sub aspectul politicii legislative, **a fost adoptat doar un număr mic de legi** care să promoveze educația adulților. În plus, sub aspectul finanțării publice, această sferă nu se numără printre direcțiile prioritare ale cheltuielilor bugetare. De fapt, **reducerile bugetare operate de guvern** în 2009 au micșorat considerabil finanțarea destinată educației adulților, suma alocată acoperind doar o parte a domeniului de aplicare anterior. Aceasta a avut un impact uriaș asupra personalului și capacității de programare, rezultatele cărora sînt înțelese pe deplin abia acum.

Cu toate acestea, sub aspectul politicii legislative, a fost adoptat doar un număr mic de legi care să promoveze educația adulților. În plus, sub aspectul finanțării publice, această sferă nu se numără printre direcțiile prioritare ale cheltuielilor bugetare.

În 1994, în scopul integrării soldaților în rezervă în învățămîntul liceal și programe preuniversitare autorizate, a fost adoptată o lege privind subvenționarea educației lor. În anul 2000 a intrat în vigoare legislația menită să asigure servicii educaționale pentru grupurile social-vulnerabile, cum ar fi oamenii cu handicap psihic sau fizic. Există anumite alocații bugetare repartizate prin lege, cum ar fi cele destinate pentru cursurile de învățare a limbii ebraice de către imigranți în vede-

rea facilitării integrării lor lingvistice, sociale și pe piața forței de muncă, precum și pentru cursurile de formare profesională destinate muncitorilor și șomerilor adulți. În plus, educația adulților este sprijinită de unele politici sindicale prin subvenționarea concediului de educație plătit. De asemenea, există legi care acordă școlilor private dreptul de supraveghere a pregătirii elevilor pentru examenele de admitere.

Politica de stat în sfera educației adulților este elaborată de către Departamentul pentru Educația Adulților din cadrul Ministerului Educației. Printre prioritățile ministerului au fost incluse următoarele aspecte: alfabetizarea, echivalarea la nivelul ciclurilor gimnaziale și liceale, formarea profesională, consolidarea familiilor și a competențelor parentale, promovarea poziției civice active și educația non-formală. Departamentul pentru Educația Adulților împreună cu alte ministere au formulat direcțiile prioritare în vederea soluționării problemelor educaționale ale populației cu nevoi speciale. La nivel local, municipalitățile au organizat și au implementat programele necesare și sînt implicate în procesul decizional.

Programele prioritare în domeniul educației pentru adulți sînt finanțate în primul rînd din fonduri publice prin intermediul Departamentului pentru Educația Adulților. În 2007, Ministerul Educației a alocat 90 de milioane de șekeli (16,2 milioane de euro) pentru cursuri de limbă ebraică pentru imigranți și 35 de milioane de șekeli (6,3 milioane de euro) pentru procesul de echivalare la nivelul ciclului gimnazial și liceal, precum și pentru alte programe de îmbunătățire

a calității învățământului. Alte ministere, cum ar fi ministerele imigrației, industriei, apărării, sănătății, asistenței sociale, de mediu, pentru titularii pensiilor sau indemnizațiilor, conlucrează cu Ministerul Educației în vederea finanțării diferitor proiecte care afectează zonele lor de interes. De exemplu, la alocarea de fonduri pentru proiectul cursurilor de limbă ebraică Ulpan participă, de asemenea, Ministerul Integrării. Autoritățile locale alocă aproximativ 25% din buget pentru activitățile desfășurate în comun cu Ministerul Educației.

În plus, la asigurarea financiară a educației pentru adulți își aduc contribuția și alte organizații: sindicatele, Institutul Național de Asigurări, Serviciul de Difuzare a Programelor Radio-Tv și Comisia Loteriei israeliene. Un sprijin semnificativ este acordat de organizațiile neguvernamentale, cum ar fi Jewish Joint Distribution Committee (Comitetul Mixt de Distribuție, cunoscut după acronimul englezesc JDC), Fundația Avichai, Fundația Van Leer, Societatea Gerontologică, asociații ale femeilor etc. Organizațiile și instituțiile care reprezintă societatea civilă susțin și organizează cursuri de educație publică, cele mai proeminente fiind Asociația Centrelor Comunitare, Universitatea Deschisă, Universitățile Populare și Serviciul Național pentru Adulți "Shalem". Angajatorii publici contribuie, de asemenea, prin sponsorizarea învățării angajaților, în timp ce în sectorul privat această practică este mult mai restrânsă. Departamentul pentru Educația Adulților subvenționează parțial salariile profesorilor și ale altor specialiști, precum și elaborarea programelor de studiu și a publicațiilor.

Cursanții au ei înșiși, direct și indirect, un rol important în formarea bugetului pentru educația populației adulte. De exemplu, taxele de școlarizare pentru studenții instituțiilor de învățământ superior acoperă 80%-90% din costurile operaționale. De asemenea, există un număr mare de stimulente. În special, mai mult de 100 de mii de angajați din sectorul public, fără a include aici profesorii, au participat la programele de creștere treptată a salariilor în cadrul cursurilor organizate în peste 230 de instituții acreditate.

Alte programe au fost așa-numitul "Proiect al Ministrului Educației", care a acoperit taxele studenților din cadrul programelor de echivalare la nivelul ciclului gimnazial și liceal; stimulente financiare pentru elevii cursurilor pregătitoare pentru admiterea în învățământul superior; burse pentru soldații în rezervă; scutirea de taxele de școlarizare a studenților imigranți; plata indemnizației de șomaj pentru elevii care participau la programe de echivalare liceală sau la cursuri de formare

Zidul Plîngerii din Ierusalim

sursa: www.bigfoto.com/asia/israel

Programele prioritare în domeniul educației pentru adulți sînt finanțate în primul rînd din fonduri publice prin intermediul Departamentului pentru educația adulților.

profesională; cursuri gratuite de alfabetizare și în domeniul sănătății publice; burse pentru femeile care participă la programele studiilor de gen.

Este clar că e nevoie de o viziune națională asupra politicii în acest domeniu. **Asociația Israeliană pentru Educația Adulților din Israel (AIEA)**, o organizație non-profit și un important grup de susținere neguvernamental, a promovat la nivel guvernamental o asemenea viziune asupra educației adulților în Israel și a reprezentat o forță de influență proeminentă, prevenind dizolvarea Departamentului pentru Educația Adulților propusă cu câțiva ani în urmă în Knesset. Astăzi, AIEA, care este un membru și un participant activ în rețeaua europeană a educației adulților, promovează politica națională "Israelul: o societate a învățării". Grupul de lucru comun a Departamentului pentru Educația Adulților și AIEA a pregătit un document ce viza în principal educația pentru populația adultă (cuprinsă între 20 și 80 de ani). Recomandările în materie de politică ale documentului respectiv se axează pe trei obiective strategice: plasarea problemelor învățării pe parcursul întregii vieți în centrul dezbaterilor publice, promovarea legislației și a finanțării publice pentru învățarea pe tot parcursul vieții, asigurarea accesului la învățarea pe tot parcursul vieții pentru toți cetățenii, indiferent de vîrstă, sex, rasă, statut socioeconomic, oportunități și constrîngerii. Recomandările strategice, incluzînd analize detaliate ale obiectivelor operaționale bazate pe aceste trei obiective strategice, vor fi în curînd prezentate structurilor interesate, potențialilor investitori, donatori și parteneri în vederea promovării sistematice a educației adulților în Israel.

2. Furnizorii de servicii educaționale pentru adulți

Oferirea serviciilor educaționale pentru adulți provine în Israel din diverse surse, de cele mai multe ori instituțiile implicate aflîndu-se în colaborare multilaterală.

Departamentul pentru Educația Adulților (DEA)

În mod tradițional, **Departamentul pentru Educația Adulților** al Ministerului Educației din Israel reprezintă principalul **organism responsabil de furnizarea serviciilor educaționale** pentru adulți. El monitorizează toate programele educației pentru adulți, recunoscute și sprijinite de către stat, precum și parteneriatele și colaborările dintre diverși furnizori și părțile interesate pentru a menține rețeaua sistemului național de educație a adulților. DEA realizează controlul asupra educației adulților din sectorul public la nivel național, oferind o parte importantă a finanțării programelor din întreaga țară și cu tematică diferită. Această instituție a elaborat de asemenea o viziune globală asupra educației adulților, bazată pe valorile echilibrate – drepturile celor care învață, necesitățile societății și prioritățile statului. Toate acestea au fost supuse unui test dur prin reducerea semnificativă a cheltuielilor bugetare în 2009, care a dus la micșorarea considerabilă a numărului de profesori și a capacității de programare. Impactul definitiv încă urmează să fie resimțit.

Timp de decenii cel mai mare program sistematic monitorizat de DEA a fost *Ulpan*: cursuri de limbă și cultură ebraică pentru imigranți. Acest program pregătea integrarea imigranților în societate și pe piața muncii, având un volum normativ de 500–1000 de ore pentru o perioadă de 5-10 luni. Cursurile au fost organizate în diferite părți ale Israelului și frecventate de un număr mare de participanți. Astfel, în 2007, 33 de mii de oameni au fost înscriși la 2000 de cursuri organizate în 160 de instituții Ulpan, dintre care 35 au avut loc în kibbutzuri (comunități rurale). Pentru imigranții din Etiopia au fost organizate cursuri specializate, la care se studiau nu doar limba și cultura ebraică, dar și discipline cum ar fi matematica, geografia, istoria, educația civică, precum și informații despre Israel. Spre deosebire de programele Ulpan standard, la predarea acestor cursuri se utiliza limba maternă și experiența de viață a cursanților pentru a minimaliza efectele șocului cultural. Cursurile Ulpan au fost oferite de către Departamentul pentru Educația Adulților, autoritățile publice locale, Ministerul Integrării, Agenția Evreiască, filiala israeliană a JDC, universitățile populare, centrele comunitare și forțele de apărare israeliene. Finanțarea a fost asigurată de DEA, Agenția Evreiască, Ministerul Integrării și de municipalități.

Cursuri Ulpan
sursa: IAEA

În afară de cursurile Ulpan, Departamentul pentru Educația Adulților a organizat numeroase programe, printre care educația persoanelor în căutare de loc de muncă, cursuri de sporire a competențelor parentale, de alfabetizare și instruire a militarilor în rezervă, a deținuților, a beduinilor etc. Un astfel de program a fost programul **Tichonit** – care oferea atestarea absolvirii ciclului școlar, un curs universitar introductiv și cursuri de formare pentru admiterea în învățământul superior pentru cei care nu au absolvit școala generală, soldați în rezervă, imigranți, reprezentanți ai comunităților arabe, a druzilor și a beduinilor, precum și pentru persoanele angajate sub nivelul de calificare profesională. Programul a organizat cursuri de 560 de ore pentru echivalarea studiilor corespunzătoare nivelului de zece clase, 550 de ore suplimentare – pentru nivelul de 11 clase și 700 de ore – pentru nivelul de 12 clase.

În 2001, 584 de instituții acreditate au oferit programe de instruire liceală și preuniversitară. În 2007, la astfel de programe au participat 18 500 de cursanți și au fost acordate 550 de burse pentru imigranții etiopieni. În plus, 221 de organizații au obținut dreptul de a oferi o creștere salarială participanților în programele subvenționate, în cadrul cărora au fost instruiți 80 000 de oameni anual. În 2007, funcționau 145 de centre care ofereau adulților educație gimnazială și liceală. Programele de instruire liceală și de pregătire pentru admiterea în învățământul superior au fost organizate de DEA în colaborare cu Forțele de Apărare ale Israelului, autoritățile publice locale, Universitatea Deschisă, colegii și Ministerul Apărării.

În afară de Departamentul pentru Educația Adulților, există mai multe structuri principale ce asigură activitatea în domeniul educației pentru adulți, multe dintre care colaborează cu Departamentul pentru Educația Adulților: organe ale administrației publice, organe ale autorităților locale (prin Universitățile Populare, Universitatea Deschisă și centrele comunitare), Forțele de Apărare ale Israelului, asociațiile de femei și organizațiile neguvernamentale.

Ministerele și organele administrației publice

Există o varietate de programe efectuate de **diferite ministere și organe ale administrației publice**. În calitate de agenție guvernamentală, Departamentul pentru Educația Adulților are capacitatea de a interacționa eficient cu alte organe ale administrației publice cu privire la programele ce intră sub jurisdicția mai multor departamente. De exemplu, **Ministerul Educației** a conlucrat cu **Ministerul Protecției Sociale** în vederea organizării cursurilor profesionale pentru șomeri, cu **Institutul Național de Asigurări** pentru crearea oportunităților educaționale destinate titularilor de pensii, cu **Direcția Penitenciarelor din Israel** în materie de educație pentru deținuți. Ministerele naționale sînt implicate de obicei în procesele decizionale din sfera educației adulților, cît și în materie de finanțare, subvenționare, gestionare, elaborare de programe, editare și control.

Unul dintre programele bazate pe cooperarea multilaterală dintre ministere este programul **Educație în vederea echivalării**. Acest proiect a fost orientat către șomerii care nu aveau acces la formarea profesională din cauza lipsei de cunoștințe de bază. Programul oferea cursuri de echivalare pentru nivelul gimnazial și liceal și dezvoltarea competențelor în vederea angajării pentru a consolida capacitatea de integrare a acestor persoane pe piața forței de muncă. Programul se centra pe îmbunătățirea competențelor lingvistice, cunoașterea procesului de producție, management și administrație, instruirea în domeniul comunicării, utilizarea computerului și formarea calităților necesare pentru angajare. El era destinat în special șomerilor, persoanelor necalificate, dar și celor calificați, dornici de a-și perfecționa abilitățile. În 2007, funcționau 150 de astfel de cursuri, la care au participat 3000 de persoane. Programul a fost oferit și finanțat prin colaborarea comună a Departamentului pentru Educația Adulților, a Ministerului Protecției Sociale, a Ministerului Comerțului, a Administrației Penitenciarelor israeliene, a sindicatelor, a asociațiilor patronale, a Institutului tehnologic guvernamental, a ONG-urilor și a angajatorilor privați.

Municipalitățile locale

Implementarea celui mai mare număr de programe pentru educația adulților este asigurată de autoritățile locale deseori în cooperare nu doar cu Departamentul pentru Educația Adulților și ministerele naționale, dar și cu organizațiile neguvernamentale, instituțiile de învățămînt, centrele comunitare, Universitățile Populare și Universitatea Deschisă, fiecare fiind responsabile de diverse aspecte ale proce-

sului. Municipalitățile locale, de obicei, oferă spațiu, profesori, coordonatori, iar uneori asigură elaborarea curriculumurilor. Municipalitățile joacă un rol crucial și în finanțare, acoperind cam 25% din cheltuielile totale pentru educația adulților.

Dar contribuția de bază a municipalităților locale constă în faptul că ele dețin informația veridică despre necesitățile oamenilor care locuiesc pe teritoriile lor. Nu se poate supraestima importanța interacțiunii cu societățile locale într-o țară eterogenă ca Israel.

Drept exemplu de program implementat în comun cu organizațiile locale poate servi un conglomerat de programe privind **Îndeplinirea obligațiilor părintești, familia și viața comunitară**. Părinții imigranți au adesea sentimentul unui șoc cultural, resimt pierderea autorității și scăderea performanței lor în calitate de părinți, iar programele destinate calității de părinte îi învață cum să păstreze, într-o eră a schimbărilor, legăturile, mai ales cu adolescenții. Programele se axează pe competențele parentale, psihologia dezvoltării, viața intimă, pe drepturile și responsabilitățile în cadrul familiei, relațiile de căsătorie, dezvoltarea abilităților copilului, relațiile în familiile tinere, modul de funcționare a comunității, influența mass-mediei și pe dezvoltarea calităților de lider. Grupurile-țintă ale programelor au fost părinți, bunici, grupuri mixte cu copii și, în special, părinții imigranți, reprezentanți ai comunităților arabe, ai druzilor și beduinilor. În diferite regiuni din întreaga țară au fost înființate centre parentale, precum și centre specializate pentru grupuri specifice – arabii și iudeii ultraortodocși. În 2007, în 2900 de grupuri parentale au fost instruiți aproximativ 42 de mii de oameni.

Aceste programe au fost implementate și finanțate de către autoritățile locale, în colaborare cu secția pentru problemele părinților, familiei și comunităților din cadrul Departamentului pentru Educația Adulților, Ministerul Protecției Sociale, Ministerul Sănătății, diferite asociații ale femeilor, spitale, centre comunitare, școli, universități, cluburi, colegii și centre multidisciplinare de educație pentru familii.

Organizații ale femeilor

Aproximativ 70 - 80% din totalul cursanților din sfera educației adulților sînt femei. Asociațiile femeilor au jucat un rol-cheie în satisfacerea nevoilor și crearea oportunităților de învățare activă a femeilor într-un mediu sigur.

Asociațiile femeilor au jucat un rol-cheie în satisfacerea nevoilor și crearea oportunităților de învățare activă a femeilor într-un mediu sigur.

Unul dintre impresionantele programe de educație a adulților, creat pentru femei de către organizația **Sidreh pentru alfabetizare și formare profesională**, a fost destinat **femeilor beduine din** deșertul Negev. Organizația a oferit o serie de programe de abilitare pentru comunitatea beduinilor, caracterizată printr-un număr mare de femei neinstruite și neîncadrate în câmpul muncii. Programul a sprijinit multe femei beduine care au fost forțate să abandoneze școala la o vîrstă fragedă din cauza lipsei de școli în localitățile de baștină sau din cauza tradițiilor tribale care dezaprobau instruirea fetelor în afara așezărilor lor. Programul Sidreh

a fost orientat spre nevoile specifice ale acestui grup social, acționând în paralel cu guvernul pentru a ajuta femeile de care nu s-a ocupat nimeni pînă atunci și implicînd sate nerecunoscute de guvern. "Sidreh" a oferit programe de sprijinire a procesului de adaptare la realitățile societății moderne, incluzînd adesea o componentă formatoare. Au fost depuse eforturi deosebite în acest domeniu, în cooperare cu conducerea satelor, în vederea inițierii proiectelor la nivelul oamenilor de rînd, concomitent făcînd apel la asistența instituțiilor oficiale și a întregii comunității pentru a monitoriza procesul.

Un alt program important pentru femei a fost programul **Mila Tova**, orientat spre nevoile specifice ale femeilor imigrante din Etiopia, oferit acestora după absolvirea cursurilor Ulpan. A fost unul dintre programele-cheie pentru imigrantele din diferite țări care s-au confruntat cu o mare varietate de provocări sociale, economice și culturale. Anual în cadrul programului Mila Tova erau organizate cursuri de 280 de ore, destinate pentru 1000 de femei din 29 de comunități. Principalele obiective ale programului au fost: integrarea cursanților în programe educaționale, care ar asigura obținerea nivelului de zece clase sau a nivelului claselor superioare din învățămîntul general; integrarea cursanților în sistemul existent de educație de bază, promovarea dialogului între părinții-imigranți și reprezentanții sistemului educațional; formarea competențelor parentale social adecvate. Întrucît cursurile Mila Tova erau frecventate de un public alcătuit din 80% femei, materialele și accentul pus în conținuturi au fost orientate spre nevoile populației feminine. Programul a fost implementat în colaborare cu JDC, Departamentul pentru Educația Adulților și Asociația Israeliană pentru Educația Adulților.

Forțele de Apărare ale Israelului (FAI)

Avînd în vedere că în Israel persoanele care au atins vîrsta de optsprezece ani sînt supuse serviciului militar obligatoriu de trei ani, majoritatea atîng vîrsta de 21 de ani fără a avea studiile superioare finalizate. Acest lucru creează obstacole sociale și economice destul de grave pentru israelienii demobilizați din armată. Drept urmare, Forțele de Apărare ale Israelului reprezintă acum una dintre principalele structuri de formare a cetățenilor care se pregătesc pentru admiterea în învățămîntul superior. De fapt, FAI este unul dintre principalii furnizori de educație pentru adulți, care se axează pe capacitatea de inserție profesională și accesul la învățămîntul superior.

Organizațiile neguvernamentale (ONG)

Israelul are cîteva organizații neguvernamentale care joacă un rol-cheie în furnizarea serviciilor educaționale pentru adulți. Cel mai activ dintre ONG-uri poate fi considerat JDC, o organizație umanitară apolitică, ce are drept obiectiv ajutarea și salvarea evreilor aflați în primejdie, precum și oferirea sprijinului pentru Israel în situații excepționale. JDC colaborează cu Departamentul pentru Educația Adulților în vederea realizării unui număr mare de programe.

Unul dintre programele în care JDC participă ca furnizor principal este **TEVET** (acronim din ebraică pentru "Deschide drumul spre angajare prin formare"), ce oferă condiții unice de învățare pentru imigranții din Etiopia, Caucaz și Bukhara, ale căror dificultăți de studiere a limbii ebraice în stadiul incipient de integrare au constituit principalul obstacol în calea obținerii unui loc de muncă. Acest program a cuprins aproximativ 300 de cursanți din întreaga țară, cu vârsta între 20 și 50 de ani. Programul a urmărit să aprofundeze cunoștințele de limbă ebraică și să ofere educația școlară de 8-10 ani, accentuând în același timp chestiuni cu privire la piața muncii, care vor permite cursanților să se integreze mai ușor profesional. În plus, programul urmărea integrarea imigranților în societatea israeliană prin crearea unui mediu de instruire continuă, inclusiv formarea, stagierea, integrarea pe piața forței de muncă, consolidarea competențelor profesionale necesare la locul de muncă. Programul s-a bazat în mare măsură pe parteneriatul dintre Departamentul pentru Educația Adulților, Filiala israeliană a JDC, precum și pe colaborarea cu autoritățile publice locale, cu Institutul Național de Asigurări și Biroul de ocupare a forței de muncă.

Caesarea, un oraș antic renumit din Israel

sursa: www.bigfoto.com/asia/israel

Universitatea Deschisă, universitățile populare și centrele comunitare

Pentru lărgirea orizontului de cunoștințe ale cetățenilor, un șir întreg de instituții israeliene propun studierea unei game largi de discipline, inclusiv arte liberale, științe umaniste și diverse hobby-uri sub formă de seminarii, cursuri, conferințe, vizite de studiu. Un rol deosebit de important în educația adulților din perspectiva diversificării ocupațiilor în timpul liber îl joacă universitățile populare, o rețea de instituții care s-a dezvoltat semnificativ în ultimii ani. Astfel, în 2007, în întreaga țară, 82 000 de persoane au participat la 3400 de cursuri de formare organizate de 56 de universități, 29 dintre care au conlucrat cu centrele pentru imigranți. 70% dintre cursanți aveau peste șaiszeci de ani, iar 80% erau femei. De asemenea, au funcționat centre pentru reprezentanții druzilor, beduinilor și ai populației arabe. Aceste programe au fost organizate contra taxă, fapt ce a împiedicat participarea persoanelor cu venituri reduse. Departamentul pentru Educația Adulților a organizat în jur de 4000 de ateliere de lucru pe termen scurt. Realizarea acestor programe a fost asigurată de Departamentul pentru Educația Adulților, autoritățile publice locale, facultățile specializate din universități și colegii, Universitatea Deschisă, universitățile populare, instituțiile publice, muzee, oficii consulare și organizații muzicale. Finanțarea a fost asigurată de Departamentul pentru Educația Adulților, autoritățile publice locale, organizațiile care au găzduit seminarele, precum și de către înșiși cursanții.

Din ce în ce mai răspândit devine în Israel **învățămîntul la distanță**. Avantajul acestui tip de educație este că oferă oportunități pentru studiul individual și lărges-

*Curs de limbă rusă în Tel Aviv
sursa: IAEA*

te, în general, accesul la educație. Printre deficiențe pot fi identificate lipsa contactului direct cu profesorul și necesitatea unui nivel ridicat de autodisciplină a elevului. În plus, unii cursanți, în special persoanele în vîrstă și cei cu o pregătire generală insuficientă, au fost intimidați de tehnologie. Totuși, Universitatea Deschisă și alte instituții care pregătesc specialiști în domeniul tehnologiilor înalte au început să ofere cursuri la distanță la un spectru larg de discipline. Finanțarea acestor proiecte a fost asigurată de Ministerul Educației și de cel al Comunicațiilor, Organizația israeliană de Radiodifuziune, Agenția Evreiască, organizații neguvernamentale, sistemul de stat de școli corecționale pentru delincvenți minori și diferite agenții de publicitate. În prezent, se studiază oportunitatea elaborării soft-urilor educaționale pentru învățarea la distanță a cursurilor Ulpan.

Multe dintre programele implementate de către autoritățile locale sînt realizate împreună cu centrele comunitare locale, cu Asociația Centrelor Comunitare HaHevra Lamatnasim, care, ca și universitățile, au oferit o gamă largă de programe de educație variind de la studiul formal la organizarea activităților de agrement și recreare.

Asociația Israeliană pentru Educația Adulților (AIEA)

Asociația Israeliană pentru Educația Adulților este o structură non-profit, care a fost reconstituită în 1985 în vederea promovării educației adulților în Israel. AIEA este o asociație de profesioniști, experți în diferite domenii ale educației adulților. Toți lucrează pe bază de voluntariat pentru promovarea educației adulților atât la nivel național, cît și internațional. Asociația Israeliană pentru Educația Adulților are drept misiune elaborarea materialelor și metodologiei, dezvoltarea sistemului de pregătire și de formare profesională, învățarea limbilor, asigurarea educației de bază, pregătirea pentru încadrarea pe piața forței de muncă, schimbul de cunoștințe atât în Israel, cît și în lume, implementînd programe în colaborare cu Departamentul pentru Educația Adulților, JDC, ASHALIM, TEVET și altele. Astfel, AIEA a realizat programe pentru grupurile care se confruntă cu dificultăți majore, de exemplu, pentru femeile imigrante din Etiopia, Bukhara și Caucaz. Asociația este specializată în îmbinarea studierii limbii ebraice și pregătirea cursanților pentru integrarea pe piața forței de muncă, oferind cursuri în toată țara, stabilind relații cu potențialii angajatori, care, la rîndul lor, au constatat necesitatea sporirii nivelului de cunoștințe a propriului personal.

Formarea continuă la locul de muncă

În Israel, mulți angajatori, inclusiv cei de stat, organizații publice și private, precum și sindicatele și instituțiile universitare oferă diferite forme de dobîndire a formării profesionale continue la întreprinderi, precum și îmbunătățirea abilită-

ților profesionale direct la locul de muncă. Acestea includ instruire direct legată de munca stagiarului, perfecționarea metodelor de lucru, rezolvarea problemelor, familiarizarea cu inovațiile, oferirea de informații generale și formare pentru petrecerea timpului liber.

Mai concis, programele de educație a adulților se realizează în diverse instituții și încăperi, cum ar fi instituții de învățământ superior, centre comunitare, instituții de formare profesională, cursuri Ulpan pentru imigranți, colegii, centre municipale, centre T'HILA, centre de educație parentală, cluburi pentru persoanele în vârstă, Universitatea Deschisă, departamente extracurriculare, sindicatele profesorilor, asociații de femei. O varietate atât de mare a celor implicați necesită o coordonare constantă a responsabilităților și a procesului de gestionare. Comitete speciale, formate la nivel național și local, definesc obiectivele, elaborează planuri de acțiune și rezolvă problemele deosebit de acute.

3. Nevoile care determină participarea

În prezent, participarea la programele de educație a adulților constituie o parte esențială a vieții societății israeliene moderne. Principalele grupuri de populație implicate în obținerea acestui tip de educație sînt imigranții, șomerii și persoanele angajate sub nivelul de calificare profesională. Acestor grupuri li s-au oferit diverse programe de alfabetizare, recalificare profesională, dezvoltare a competențelor necesare în viața de zi cu zi etc. Soldații demobilizați sînt un alt grup-țintă al diferitor programe, inclusiv a celor de formare profesională, care oferă sprijin educațional pentru astfel de persoane în vederea integrării lor în viața civilă. Datele pentru 2007, obținute de Departamentul pentru Educația Adulților, arată următoarele rate de participare la programe:

În prezent, participarea la programele de educație a adulților constituie o parte esențială a vieții societății israeliene moderne.

Programul	Numărul de participanți	Numărul de cursuri
Ulpan	33 000	2 000
Învățământ general	9 000	480
Învățământ liceal	6 000	400
Universități populare	82 000 (80% dintre care – femei)	3 400
Grupuri parentale	42 000	2 900
Formare preuniversitară	12 500	
Studii de echivalare	3 000	150
Seminare de scurtă durată	4 000	40
Total	192 500	

Există câteva grupuri în Israel care au nevoie de forme specifice de educație: femeile, pensionarii, deținuții, persoanele care suferă de diferite tipuri de dependență, precum și persoanele cu handicap.

Femeile

Emanciparea femeilor constituie o necesitate vitală nu doar pentru perfecționarea individuală, dar și pentru societate în ansamblu. Femeile reprezintă mai mult de 70 de procente din participanții la programele implementate de Departamentul pentru Educația Adulților.

Emanciparea femeilor constituie o necesitate vitală nu doar pentru perfecționarea individuală, dar și pentru societate în ansamblu. Femeile reprezintă mai mult de 70% din participanții la toate programele implementate de Departamentul pentru Educația Adulților. Organizațiile femeilor au constituit **furnizorii-cheie de educație pentru femei**, promovând performanța, avansarea statutului femeii și capacitățile de lider. Asociațiile date au organizat cursuri și seminare cu o tematică variată, la fel au oferit și burse. Principalele domenii

de formare profesională au fost: alfabetizarea, perfecționarea competențelor profesionale, echivalarea pentru nivelul liceal, ateliere de formare pentru îmbunătățirea imaginii de sine, dezvoltarea calităților de lider, cunoașterea drepturilor civile, formarea profesională, instruirea în vederea dezvoltării afacerilor mici. Participantele la aceste programe au fost femei reprezentante ale comunităților evreiești, arabe, ale druzilor, beduinilor și comunităților de imigranți. Finanțarea grupurilor de educație pentru femei a fost asigurată de Departamentele pentru Problemele Femeilor din diferite ministere și de asociațiile de femei.

Pensionarii

Educația în materie de responsabilizare și petrecerea timpului liber este o componentă importantă a vieții **generațiilor mai în vârstă**, întrucât la această etapă apar oportunități extraordinare de învățare. În plus, educația are o mare importanță pentru întreținerea unei stări bune a sănătății și a acuității mentale

și, în consecință, crește cererea pentru educație în rândul generațiilor mai în vârstă. Persoanele în vârstă sînt elevi motivați și cu un ascuțit spirit critic. În 2006, 10% din populația Israelului, adică 697 600 de oameni, aveau vîrsta peste 65 de ani. Jumătate dintre aceștia aveau peste 75 de ani, iar 57% din acest grup erau femei. Durata medie de viață în Israel este de 78,5 ani pentru bărbați și 82,5 ani pentru femei. În rândul persoanelor în vîrstă, nivelul de educație obținut dintr-un sistem de educație formală este invers proporțional cu vîrsta: cu cît persoana este mai în vîrstă, cu atît este mai mică probabilitatea ca ea să aibă

Piață în Ierusalim

sursa: www.bigfoto.com/asia/israel

un nivel ridicat de educație. În comunitatea arabă, lucrurile stau chiar mai rău. Dintre persoanele în vîrstă de naționalitate evreiască, 35,4% aveau mai puțin de opt ani de școală, 31,7% terminaseră 12 clase și 32,9% aveau mai mult de 13 ani de instruire. În cazul druzilor, arabilor și beduinilor, 82,1% aveau mai puțin de opt ani de școlarizare, 11,8% aveau terminați 12 ani de școală și doar un număr mic fuseseră instruiți mai mult de 13 ani. Evreii din generațiile mai în vîrstă manifestă un interes mai sporit pentru procesul de învățare decît non-evreii din generațiile mai în vîrstă.

Acest grup beneficia de numeroase programe pentru diferite domenii de activitate, discipline de învățămînt și subiecte, cum ar fi gerontologia, întărirea sănătății, scrierea memoriilor, comunicarea cu nepoții, împăcarea cu pierderea celui apropiat și multe altele. Serviciului Național pentru Adulți Shalem a organizat mai multe programe care vizau promovarea voluntariatului în rîndul generațiilor mai în vîrstă, de exemplu, programul "Aur în instituțiile de învățămînt preșcolar", în cadrul căruia oamenii în etate activau ca voluntari în grădinițe, creșe și alte instituții preșcolare. Un alt program important a fost programul "Interacțiunea dintre generații" în cadrul căruia elevii ciclurilor superioare își învățau bunicii să utilizeze computerul în procesul scrierii memoriilor. Pînă în prezent, peste 5 mii de perechi de bunici și nepoți au participat la proiectul dat.

Programele menționate s-au realizat prin intermediul proiectelor **Brookdale**, **Yad Hanadiv**, al instituțiilor de învățămînt, universităților, centrelor comunitare, azilurilor, grupurilor ce efectuează vizite de studiu, precum și al organizațiilor geografice. Pensunile și "**Universitățile pentru vîrsta a treia**" au creat condiții confortabile de lucru în cadrul diverselor programe. Finanțarea a fost asigurată de Institutul Național de Asigurări, Ministerul pentru Pensionari, municipalități, JDC, Asociația pentru Bătrîni Eshel, de organizații private, precum și din taxele de instruire.

Deținuții, persoanele eliberate din detenție, foștii alcoolici și toxicomani

Aceste grupuri au nevoie de politici de reintegrare și asistență în tranziția spre societate și o viață bazată pe norme. Suplimentar la educația tradițională a adulților, e necesar ca aceste persoane să fie incluse în grupuri de susținere și de consultanță, precum și în programe de însușire a unui comportament social acceptabil. Educația în grup contribuie la dezvoltarea unor abilități de comportament acceptabil în cazul acestor persoane. Cursurile includeau studii convenționale, precum și de formare a abilităților profesionale, ateliere de reintegrare și susținere. Implementarea programelor pentru aceste grupuri și finanțarea lor au fost asigurate de Departamentul pentru Educația Adulților, Ministerul Protecției Sociale, Ministerul Sănătății, Administrația Penitenciarelor israeliene, autoritățile publice locale, JDC, Forțele de Apărare ale Israelului și Institutul pentru Securitate Națională.

Persoanele cu handicap mental și fizic

Societatea în ansamblu beneficiază de consiliere și educație în materie de sănătate, pe măsură ce alimentația dietetică, menținerea unei forme fizice bune și adoptarea unui mod de viață sănătos în general sînt tratate din ce în ce mai mult ca elemente primordiale pentru menținerea unei sănătăți cît mai bune. Persoanele cu handicap fizic sau mental au nevoie de educație suplimentară și de un mediu de susținere special. Legea privind reintegrarea persoanelor cu handicap mental din 2000 stabilește dreptul fiecărei persoane cu handicap mental de mai mult de 40% de a obține echivalarea pentru nivelul de educație corespunzător clasei a șasea și a doisprezecea, precum și obținerea certificatelor de absolvire necesare pentru admiterea în universități; de asemenea, se oferă cursuri de utilizare a computerului și de limbă ebraică pentru imigranți.

În 2007, rețeaua "Orașe sănătoase" a inițiat organizarea a 3057 de grupuri și cursuri de vară la care au participat 78 659 de oameni. Programele pentru persoanele cu handicap au fost special concepute pentru a le oferi informații și abilități în funcție de deficiențele specifice, precum și pentru reintegrarea lor. Participarea la programe a contribuit la consolidarea încrederii în sine, a promovat integrarea într-un mediu ocupațional și social normativ și a dezvoltat competențe de depășire a stigmatului social și a lipsei de încredere în forțele proprii. Persoanele cu handicap mental au fost integrate în centrele de educație a adulților ca parte a procesului lor de reabilitare.

Programele au fost monitorizate de către departamentul serviciilor de sănătate mentală a Ministerului Sănătății și oferite de Departamentul pentru Educația Adulților, Ministererele Sănătății, al Protecției Sociale și al Apărării, de Institutul Național de Asigurări, de asociații medicale, organizații de asigurări în sănătate, spitale și clinici. Cursurile, conferințele și lecțiile individuale au avut loc în spitale, clinici, școli și diverse centre.

Dificultăți în procesul de implicare

Drept rezultat, s-a constatat că reprezentanții populației adulte refuză să se implice în programele de educație atunci cînd dificultățile percepute în materie de învățare depășesc beneficiile anticipate.

Furnizorii de programe educaționale pentru adulți din Israel au realizat o serie de studii cu privire la motivația participanților pentru a aborda nevoile cursanților adulți și, prin urmare, a descoperi mecanisme care să asigure implicarea non-participanților. Drept rezultat, s-a constatat că reprezentanții populației adulte refuză să se implice în programele de educație atunci, cînd di-

ficultățile percepute în materie de învățare depășesc beneficiile anticipate. Adulții evită programele care nu răspund nevoilor lor, cum ar fi obținerea unui loc de muncă, creșterea prestigiului personal și stabilirea unor relații sociale satisfăcătoare. Alte motive de autoexcludere sînt carențele culturale, dezaprobarea familiei și a mediului social, lipsa de informații despre diversitatea opțiunilor, competențele limitate de învățare, dificultățile financiare, condițiile neconfortabile de studii, accesul dificil la premisele de învățare, relațiile conflictuale cu alți cursanți

și profesori sau preferința pentru alte tipuri de activități, cum ar fi participarea la evenimente publice sau activități internaute.

În interiorul comunității vorbitoare de limbă arabă, excluderea este un fenomen social, în special pentru femei. Cultura tradițională arabă condamnă participarea femeilor la viața socială și interzice grupurile de studiu mixte. Un obstacol suplimentar îl constituie problema transportului.

Grupurile caracterizate de carențe culturale necesită dirijare, încurajare, sprijin și un mediu sigur pentru învățare. Potențialii participanți au nevoie de încurajare încă la etapa premărgătoare formării propriu-zise, iar, uneori, pentru a-i convinge de necesitatea instruirii, se impune și o activitate pre-instruire în cadrul întregii familii. Stabilirea unor relații bune cu alți cursanți și a unui dialog adecvat cu profesorii și alți membri ai echipei care asigură activitatea cursurilor de formare contribuie la consolidarea încrederii în sine și a sporirii motivației de a depăși obstacolele. Stimulentele financiare prezintă și ele un factor suplimentar de cointereseare.

Tel Aviv

sursa: www.bigfoto.com/asia/israel

4. Formare și cercetare

Instruirea specialiștilor în domeniu

Profesorii implicați în educația adulților reprezintă un tezaur valoros al culturii israeliene, cel puțin teoretic. De regulă, aceștia sînt profesori licențiați în sistemul școlar formal, deși deținerea unei diplome de studii universitare sau medii de specialitate nu este o condiție obligatorie pentru a se angaja în activități educative organizate de stat. Totuși, coordonatorii trebuie să aibă un certificat eliberat de Departamentul pentru Educația Adulților. Personalul din sfera educației pentru adulți participă la cursuri de formare continuă la locul de muncă. Departamentul pentru Educația Adulților, împreună cu experți din universități și alte părți interesate (cum ar fi JDC, organizațiile de femei), a elaborat programe speciale de formare continuă la locul de muncă. Aceste programe, precum și materialele conexe de învățare au fost direcționate spre diferite grupuri.

Cu toate acestea, nu există un program extensiv de formare a andragogilor. Institutele de cercetare israeliene concep activitatea în domeniul educației adulților mai mult ca pe un hobby decît ca pe o profesie. În plus, întrucît nu pot garanta angajarea ulterioară, facultățile din cadrul diferitor universități evită să introducă în programele lor oferte educaționale pentru adulți. Deși sînt propuse anumite cursuri de educație a adulților, niciuna dintre instituțiile israeliene de cercetare nu are un departament permanent pentru studierea educației adulților și formarea

Nu există un program extensiv de formare a andragogilor. Institutele de cercetare israeliene concep activitatea în domeniul educației adulților mai mult ca pe un hobby decît ca pe o profesie.

pedagogilor în sfera dată. Drept urmare, în Israel nu există un sistem de certificare academică oficială a cadrelor didactice care lucrează cu adulții. În același timp, în unele colegii sînt formați coordonatori pentru grupurile de instruire parentală. Deși o anumită formare a cadrelor didactice pentru educația adulților este oferită de profesorii din sistemul școlar formal, acestor programe le lipsește de obicei cadrul conceptual și experiența necesară educației adulților. Colegiul David Yellin din Ierusalim este singurul colegiu pedagogic din Israel care oferă la momentul actual absolvenților săi diplome de „educație a adulților”.

În scopul soluționării **necesității unei pregătiri regulate** a cadrelor didactice pentru educația adulților, funcționează un sistem extins de programe de instruire la locul de muncă, care acoperă întregul spectru de specialități în domeniu: pedagogi în materie de familie și responsabilități parentale, coordonator al grupurilor de imigranți, consultant pe problemele relațiilor dintre părinți și profesori, intermediari între reprezentanții diferitor culturi, îndrumători voluntari, activiști sociali. Forumurile și camerele virtuale de discuții s-au transformat în forumuri de facto pentru schimbul de cunoștințe, experiență și idei. Participarea periodică la programe de formare la locul de muncă a devenit o parte informală a vieții profesorilor.

Departamentul pentru Educația Adulților, împreună cu JDC, promovează formarea oferind cursuri recunoscute cu posibilitatea de compensare financiară a costurilor, publicînd literatură de specialitate și instrucțiuni, precum și anuare, reviste ce tratează probleme de teorie și practică de predare (Gadish, Educația adulților în Israel, Hed Ha-Ulpan). Alte ministere, instituții ale sistemului ocrotirii sănătății, syndicate, ONG-uri și companii mari organizează cursuri proprii de învățare care să satisfacă nevoile profesionale ale propriului personal.

Cercetare

Departamentul pentru Educația Adulților editează anual o revistă de specialitate „Educația adulților în Israel”, în care publică articolele diferitor oameni de știință și practicieni privind programele de educație a adulților în Israel. Printre altele, această revistă reflectă specificul Israelului drept națiune care susține imigrația, creînd **un sistem educațional complex** pentru a promova integrarea lingvistică și socială a imigranților.

În ultimii ani, au fost efectuate o serie de studii de cercetare privind educația adulților, fiind analizate diferite grupuri de populație. Putem menționa unele dintre ele: Litwin și Ezra în 2006 au studiat **importanța contactelor sociale și a relațiilor de prietenie** în procesul de educație a generațiilor în vîrstă, iar Blit-Cohen și Litwin (2004) au studiat valoarea acestor relații drept factor motivațional pentru pensionarii – utilizatori ai internetului. În 2001, Blum *et al.* a întreprins un studiu profund cu privire la relația dintre echivalarea cu nivelul liceal și avansarea profesională a persoanelor angajate sub nivelul de calificare profesională. În 2003, Sasson *et al.* a analizat importanța învățării pentru reintegrarea pacienților cu han-

dicap mental. În 2007, Michaeli, Epstein și Khaimets au investigat complexitatea identității hibride trilingve a imigranților din țările vorbitoare de limbă rusă. În 2006, Kirmayer a cercetat trăsăturile educației femeilor și motivațiile lor de a da preferință unui sau altui program. În 1999, Harris a studiat efectul cursurilor de instruire pentru femei asupra formării unei vaste conștiințe civice și a activismului social. Farraj-Falah (2006) a realizat o analiză comparativă a diferențelor de gen în ceea ce privește educația în comunitatea druzilor și a explorat provocările specifice acestor populații. Tokatli (2001) a elaborat un model și niște criterii de evaluare a programelor educaționale pentru adulți, care pot fi utilizate de către profesorii și organizatorii cursurilor pentru a depăși discrepanțele dintre așteptările cursanților și rezultate.

Ierusalim

sursa: www.bigfoto.com/asia/israel

Aceste proiecte de cercetare influențează în mod constant politicile și practicile educaționale. Drept rezultat al unor lucrări, au fost revizuite abordările cu privire la utilizarea limbii în rândul imigranților vorbitori de limbă rusă, au fost explorate oportunități pentru studenții în vîrstă – utilizatori ai internetului și au fost extinse programele educaționale de echivalare. Cu toate acestea, limitările financiare împiedică organizatorii să implementeze pe deplin rezultatele corespunzătoare derivate din cercetare.

5. Cooperarea internațională

Israelul este un susținător ferm al cooperării internaționale în domeniul educației adulților. Acest stat participă activ la dezvoltarea relațiilor internaționale prin Comisia Națională a Israelului pentru UNESCO și Asociația Israeliană pentru Educația Adulților (AIEA). Delegațiile de israelieni participă activ la diferite conferințe bilaterale și internaționale. În calitate de membru al Asociației Europene pentru Educația Adulților, Israelul participă la conferințe europene, ateliere, seminare de studii de grup și la diferite reuniuni profesionale. Cadrele didactice din sfera educației adulților din alte țări sînt binevenite în Israel în vederea organizării de vizite de instruire.

Israelul este un susținător ferm al cooperării internaționale în domeniul educației adulților.

Revista profesională a Departamentului pentru Educația Adulților, „Educația adulților în Israel”, este distribuită gratuit în statele membre ale UNESCO, în bibliotecile naționale și universitare, precum și în organizațiile care desfășoară activități în domeniul educației adulților. Asociația Israeliană pentru Educația Adulților (AIEA) a publicat trei broșuri în care sînt descrise și analizate anumite programe israeliene pentru educația populației adulte.

AIEA intenționează să creeze o rețea de cercetare în scopul de a partaja descoperirile cercetărilor științifice internaționale în domeniul educației adulților, de

a compara experiențele diferitor furnizori de educație pentru adulți referitoare la imigrație, probleme de gen, inserție profesională și alte subiecte de interes.

AIEA planifică de asemenea să organizeze noi programe de formare și cercetare, pe baza cooperării și a dialogului internațional, în vederea studierii celor mai bune practici în domeniu, precum și a programelor și ideilor inovatoare.

În special, AIEA mizează pe utilizarea abordării proprii „Orașelor învățării” și „Societății învățării” pentru explorarea parteneriatelor și crearea oportunităților de dezvoltare a unor programe de înaltă calitate în domeniul educației adulților.

Concluzii: Principalele provocări de viitor

Israelul are realizări excelente în domeniul educației adulților, dar există dificultăți care urmează să fie rezolvate. Populația israeliană se confruntă încă cu diverse probleme: a analfabetismului și a consecințelor lui, a șomajului și a angajării sub nivelul de calificare, cea a agresiunii și înstrăinării, a privării și discriminării în unele grupuri sociale. Israelul se confruntă cu mai multe provocări, printre care promovarea capitalului uman, consolidarea solidarității și dialogului intercultural într-o societate dinamică, emanciparea femeilor și schimbarea atitudinii față de femei, promovarea educației pentru sănătate și în domeniul hi-tech, elaborarea legislației cu privire la educația pentru adulți, îmbunătățirea statutului educației pentru adulți în Israel și intensificarea implicării mai active în procesul de formare a persoanelor greu accesibile.

Pentru a face față acestor provocări, sînt propuse următoarele recomandări pentru activitățile viitoare ale Israelului:

Recomandări pentru decidenții naționali: Formularea criteriilor de elaborare a politicii naționale în sfera educației pentru adulți:

- recunoașterea tranziției de la „educația adulților” la o „societate a învățării” în întreaga lume, reformularea și regîndirea responsabilității fiecărei națiuni de a oferi educație propriilor cetățeni;
- continuarea procesului de promovare a importanței educației adulților în fiecare societate;
- dezvoltarea cadrului legislativ inovator pentru educația adulților;
- stabilirea criteriilor de evaluare a rezultatelor procesului de învățămînt.

Recomandări pentru țările membre ale Uniunii Europene: Promovarea cooperării regionale în domeniul educației adulților:

- susținerea ideii de a înființa o rețea mediteraneană de educație a adulților, care ar cuprinde toate țările din regiune;

- promovarea contactelor profesionale internaționale și interstatale, astfel stimulând cooperarea dintre națiuni;
- consolidarea organismelor profesionale internaționale și a birourilor lor regionale.

Recomandări pentru Comisia UE: Promovarea păcii regionale

Israelul este interesat în promovarea cooperării cu Uniunea Europeană, cu națiunile europene și cu țările vecine în domeniul educației adulților, în scopul de a extinde societățile învățării și, în cele din urmă, de a promova pacea în regiune. Prin intermediul dialogului internațional în materie de elaborare și evaluare a politicilor, Israelul poate însuși politici reușite și metode de evaluare adoptate în alte țări pentru a le implementa în propria țară.

Totodată, Israelul consideră util un posibil schimb de experiență în domeniul educației și obținerea feedback-ului profesional. Israelul salută oportunitatea schimbului profesional, educațional și cultural în materie de educație a adulților, construind o societate a învățării împreună cu Uniunea Europeană și alți parteneri europeni.

Bibliografie

- Blit-Cohen, Edith & Litwin, Howard** (2004). *Elder Participation in Cyberspace: A Qualitative Analysis of Israeli Retirees*. Coc: 10.1016/J.Jaging. 2004.06.007@2004.ElsvierInc
- Blum, Ruth; Carmeli, Abraham; Choresh, Sara; & Yogev, Zvi** (2001). *Learning equivalency courses for the unemployed: A research and evaluation project*. In: Kirmayer, Paul & Michaelson, Serena T (eds) 2001 Adult Education in Israel, Vol 6. pp 130–153. Jerusalem: The Division of Adult Education.
- Farraj-Falah, Janan** (2006). *Attitudes of Druze youth in Israel towards Druze women*. In: Fialkoff, Mayer & Kirmayer, Paul (eds): Adult Education in Israel, Vol 9. Jerusalem: Division of Adult Education, pp 182–188.
- Harris, K.L.** (1999). The impact of women's studies courses on college students of the 1990s. In: Sex Roles: A Journal of Research. June 1999.
- Israeli, E. (ed.)** (2000). *Learning and Building a Nation: Adult Education in the First Jubilee of the State of Israel – A Critical Look*. (Hebrew and English) The Adult Education Association of Israel.
- Kirmayer, Paul** (2006). *Motivation among women to study at Popular Universities*. In: Adult Education in Israel, Vol 9. Op cit pp 120–127.
- Litwin, Howard & Ezra Sharon** (2006). *The association between activity and well-being in later life: What really matters?* In: Aging and Society 2006, pp 225–242.
- Michaeli, S.; Epstein, A.; & Khaimetz, G. (eds)** (2007). *National Challenge: Immigration and Absorption in Israel since 2000*. The Ministry of Absorption, The Jewish Agency, Ashdod Municipality, Bar Ilan University.
- Sasson, R.; Grinshpun, A.; Lachman, N.; and Bonny, A.** (2003). *Supported learning for mental disturbances*. Israeli Journal of Occupational Therapy (Hebrew).
- Tokatli, Rachel.** (2001). *Assessment of orientation towards Adult Education*. In: Adult Education in Israel, Vol. 6. op cit pp 38–77.
- Tokatli, Rachel** (2008). *The Development and State of the Art of Adult Learning and Education (ALE): National Report*. In consultation with Dr. Paul Kirmayer, Dr. Meir Peretz, Mrs Magi Koren, and Dr. Eitan Israeli, Edited by Dr. Mayer Fialkoff. State of Israel Ministry of Education, Division of Adult Education and Israel National Commission for UNESCO.

Cartea conține materiale despre situația și perspectivele dezvoltării sistemului de educație a adulților în țările care nu sînt membre ale Uniunii Europene. Pornind de la analiza cadrului legislativ normativ, autorii examinează rolul diversilor furnizori de educație, configurează structura participanților, fixează dificultățile de ordin științifico-metodic în formarea personalului, prezintă proiecte internaționale în derulare, formulează recomandări referitoare la instruirea adulților, care pot și trebuie să fie luate în considerație de decidenții naționali și de structurile internaționale.

Cartea se adresează, cu precădere, specialiștilor din sistemul de educație a adulților, inclusiv practicienilor (managerilor, formatorilor din sectorul asociativ, profesorilor de la instituțiile de perfecționare a cadrelor, de la centrele de instruire și cele sociale), precum și cercetătorilor (colaboratorilor științifici de la instituțiile pedagogice și andragogice, doctoranzilor etc.)

Asociația obștească ***dvv international Moldova***

str. Șciusev 44, ap. 6, mun. Chișinău,

Republica Moldova, MD-2012

Tel.-fax. (373-22) 22 39 87

info@dvv-international.md • www.dvv-international.md

CZU 37.018 (082)

E 19

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Educația europeană a adulților în afara UE / coord. ed.: Uwe Gartschlaeger; trad.: Alexandra Gherasim. - Ch.: "Epigraf" SRL, 2010 (F.E.-P. "Tipogr. Centrală"). - 192 p.

ISBN 978-9975-109-38-3

Tit. orig.: European Adult Education outside the EU. - 1500 ex.

Lectori: *Ala Bujor, Cristina Duca*

Procesare computerizată: *Anatol Timotin*

Editura *Epigraf*

str. București 60, of.11, Chișinău, MD-2012, Republica Moldova

tel./fax 22.85.87, 22.59.80. e-mail: epigraf@mtc.md

Tiparul executat la F. E.-P. *Tipografia Centrală*.

ISBN 978-9975-109-38-3

